

Julian Semjonov_«TASS ON VOLITATUD TEATAMA...»

Jutustus Tõlkinud
Karl-Hanto Selmet

Tallinn «Eesti Raamat» 1981

V2
S37
Tõlqitud väljaandest:
«Дружба народов» 7, 8 1979
Издательство «Известия
Советов Народных Депутатов СССР»
Москва
Kunstiline kujundus: Endel Palmiste Kaas: Mati Pärk

47020102O0© "ДРУЖИВ „
_ 1979 г наР°АОВ» № 7, 8
70302—S63 ,50-82 ® Tõl9e «eit! ь
S M901(16)-81 «Eesti L,iAeeIde- Kirjastus

Ääremärkus STK-le[1]

«Teate, Miohael,» sõnas Nelson Greene mõtlikult, jälgides pojapoegade hullamist punasest Türgi tufist basseinis. «Igasugune aisting kui niisugune on iseenesest õige. Teine asi aga on otsustus aistingu üle — see võib olla tõene või väär... Mulle meenub üks professor Mitchelli loeng — te olite siis alles laps, mitte aga Luure Keskagentuuri direktori asetäitja... Mitchell selgitas meile, et kui aer näib vees murdununa, siis on aisting antud juhul õige, kuivõrd vaatleja näeb aeru just nimelt sellisena. Ent kui ta selle põhjal hakkab kinnitama, et aer ongi tõepoolest murdunud, siis selline otsustus on väär ... Inimlikud eksimused, kallis Michael, ei tulene mitte ebaõigetest aistingutest, vaid vääradest otsustustest...»

Nelson Greene kissitas oma väikesi, veetilgaga sarnanevaid, hallide kulmude all peituvaid silmi; tema korporatsiooni «WorkTs Diamonds» vaatlusnõukogu istungitel ei saanud sekretärid ja stenografistid kunagi aru, kas vanamees on ärkvel või magab lahtiste silmadega.

Michael Walsh muigas:

«Järelikult on õige minu aisting, et need maasikad, mis meile praegu toodi, lõhnavad Texase rohumaa järele?»

«See ei ole aisting, Michael. See on otsustus, ja pealegi väär. Need maasikad, mis meile toodi, ei saa Texase järele lõhnata, seal on praegu veel külm; need lõhnavad Aafrika järele, minul aga tuleb praegu saata lennuk, mis nad kohale toimetab, mitte Nagooniasse, vaid Louisbourg'i, ja see on halb, sest maasikad on seal nelikümmend seitse centi kallimad, pealegi on see sada üheksakümmend kaks miili kaugemal, see aga tähendab liigset kütusekulu, ja see maksab raha.»

«Ega see ei laosta teid?» küsis Walsh.

«Võib-olla laostabki,» vastas Greene samal toonil. «Krahh saab alguse cendist, mitte miljonist.»

«Mil määral on teil mõju Pentagonile?»

[1] STK — sõjalis-tööstuslik kompleks.

Greene rüüpas lonksukese jasmiiniteed ja küsis pilklikult:

«Kas selles mõttes, kuidas Pentagoni transpordilennukitega maasikaid tuua? Arvan küll, et võin kasulik olla. Kuid mis ma vastu saan?»

«Meil on Nagoonia suhtes mõningaid kaalutlusi, Nelson. Kuid ma vajan Pentagoni toetust.»

«Selle küsimuse me lahendame. Aga Riigidepartemang? Kas te nendega olete oma kaalutlusi arutanud?»

«Vara veel. Neid tuleb asjasse pühendada alles viimases järjekorras, muidu võib sealt informatsiooni läbi imbuda. Meie diplomaadid on liiga palju jooma hakanud ... Nende kutsehaigus on maksatsirroos. Ma uurisin valikuliselt arstide diagnoose kolme meie saatkonna töötajate kohta: seitsekümmend protsenti ametnikest on kroonilised maksa-haiged ...»

«Ärge kavaldage, Michael, ei maksa. Te teate väga hästi, et minu huvid ei ole mõnele Riigidepartemangu sellile sugugi ükskõik; kui mina kaotasin Nagoonias midagi kolmesaja miljoni ümber, pidid nemad loovutama üksnes paarsada tuhat, aga nendele on seegi suur raha.. .»

«Uskuge, Nelson, Riigidepartemangu on praegu veel vara kaasa tõmmata. Kui me oleme oma plaani ellu viinud ...»

«Ärge vaielge vanamehega,» katkestas teda Greene. «Eriülesannetega suursaadik on minu aktsionär ja ta räägib seda, mida talle minu sekretariaadist ette kirjutatakse. Ärge keelduge, Michael, see oleks juhm. Parem öelge mulle, mis teil seal plaanis on, võib juhtuda, et teil läheb mind tarvis — kas või nõuandjakski.»

«Plaanid on huvitavad. Meil on Moskvas agent, üpris hästi informeeritud isik. Järelikult ei plaanitse me pimesi, meil on võimalik oma käike ette arvestada, teades Kremli võimalikke vastukäike. Kas mõistate? Sellist agenti pole meil veel kunagi varem olnud, Nelson, sellepärast olen ma ka edus kindel.»

«Koputage vastu puud.»

Walsh koputas endale sõrmega vastu pead.

«Kõige parem puidusort,» lausus ta seejuures. «Nagu seeder . . . Niisiis, kuna meil on olemas selline mees, tuleb löök anda võimalikult aegsasti; me oleme alati kahju kannatanud otsustuste puudumise tõttu — paljad aistingud .. .»

«Päris kenasti keerutasite end välja,» tähendas Greene. «Ma armastan kõiges lõpetatust, selle kõrgeimaks vormiks

4

on aga ringjoon. Millel ma peaksin Pentagomga kokku leppima?»

«On tarvis, et laevastik dislotseeritaks Nagoonia rannikule samaks päevaks ja tunniks, mil algab meie operatsioon. On tarvis, et lennuvägi oleks valmis toimetama sinna dessandi — tuhandest mehest piisab, «rohelised baretid» oskavad töötada puhtalt ja täpselt. See ongi kõik.»

«Kui ma teist õigesti aru sain, rakendate te laevastikku ja lennuväge alles viimasel etapil, hirmutamiseks, on's nõnda?»

«On.»

«Eriülesannetega suursaadikut, kellest ma isiklikult huvitatud olen, rakendatakse kohe, eks ole?»

«Ma ei tahaks seda, Nelson, kui te aga peale käite...»

«Aitäh. Ja kõige lõpuks: millal see kõik võib aset leida?»

«Veel paar-kolm nädalat, ja me kukutame George Grisso.»
«Kas juhtkond finantseerib ettevõtet piisavalt?» «Te ju tunnete neid koonereid.»
«Mis seal's ikka, ma olen valmis ostma LKA aktsiaid — nii kolme miljoni eest,» muigas Nelson Greene. «Isegi nelja eest. Koostöö Kremliga muutub juba liialt avalikuks ja liialt populaarseks, see ei meeldi mulle. Ja siis veel see Viin, SRP-2. .. Ma arvan, et löök Nagoonia pihta rikub seda tendentsi... Kas soovite veel maasikaid?»
«Meeleldi. Ainult et Nagoonia omad meeldiksid mulle rohkem — ä propos.»

Stepanov

«George Grisso näib fotodel väga pikakasvuline — see ei ole õige. Ta on lüheldane ja kõhetu, ent ometi pikaldaste liigutustega — pead pöörab ta aeglaselt, otsekui kartes näha midagi kohutavat.
Kui ma talle sellest muljest kõnelesin, vastas George Grisso viivitamisi, nagu mingit nähtamatut raskust ületades:
«See mulje on teil täiesti õige, kuna sellest on kõigest uks aasta möödas, kui ma uuesti käima õppisin. Igasugune Järsk liigutus teeb mulle valu, ma kardan kokku variseda ja haiglasse sattuda, selleks pole mul aga praegusel ajal ehtsalt õigust.»
5

Ja ta jutustas mulle, mispärast ta alles aasta eest uuesti käima oli õppinud:
«Partisanisõja ajal, kui rahva võidus ei kahelnud enam keegi — me liikusime jõudsalt pealinna poole —, saatis piiskop Fernandez mulle kirja, milles tegi ettepaneku kohtuda minu kodukülas. Ta olevat valmis tulema sinna üksi ja ükskõik millal, et teha katset kokku leppida sõja rahumeelses lõpetamises ja võimu järkjärgulise üleandmise lepingu allakirjutamises.
Me arutasime seda küsimust büroo istungil — Fernandez oli ju varem neutraalsel positsioonil asunud, see pole aga kuigi auväärne positsioon mehele, kes teenib ristiusu kirikut, mis on kutsutud ja seatud alandatute ja solvatute eest hea seisma. Sellest hoolimata olin ma visalt selle kohtumise poolt: ma mõtlesin, et Fernandez peaks veel mäletama oma lapsepõlve, mil ka temal tuli alanduse karikast juua, kuni misjonärid tema, pisikese neegripoisi, Rooma viisid.
Kui siis Fernandez kohale jõudis ja me kokku saime, läks algul kõik kenasti ja tema ettepanekud võinuksid saada edasiste läbirääkimiste aluseks. Me töötasime välja ühise deklaratsiooni, meie kahekesi, rohkem seal kedagi polnud, kuna ta ise oli seda palunud; siis aga hiilisid külasse komandosed. Mul polnud isegi relva kaasas — ma ei võinud ju kahtlustada piiskoppi, kes oli kutsunud mind rahulikele läbirääkimistele ...
Kõigepealt hakkasid nad piinama Fernändezit. Nad pinnisid temalt ühtainukest ülestunnistust: «Ma sain kommunistidelt raha ja nad käskisid mind rahvast rahutustele ja kodusõjale ässitada.» Ta käitus mehiselt, see piiskop Fernandez, kuigi nad ta jalataldu sütel kõrvetasid ja hõõguvaid nõelu küünte alla torkisid.
Seejärel asusid nad minu kallale. Nad sidusid mul käed-jalad kinni ja riputasid puu otsa, olin nagu kaljult merre hüppav sukelduja. Ent ma olin väga tugev ja kannatanuk-sin välja selle piinamisviisi, mida nad ise «pääsukeseks» nimetavad, ja nad said aru, et ma võin niimoodi kaua vastu pidada. Siis tõid nad mu ema sinna, võtsid ta alasti ja ütlesid, et põletavad ta otsekohe minu silme all ära, kui ma ei loobu oma üritusest ega ütle, milline

tee viib läbi džungli meie staabi juurde. Ma ei võinud neile seda öelda — te peaksite minust aru saama — ja ma olin vait. Siis virutasid nad ema pikali ja kallasid ta bensiiniga üle. Ma ütlesin, et nad kõik, viimane kui üks, maksavad eluga selle kuriteo eest. Ma ütlesin neile, et parem hukaku nad

6

mind ükskõik kui hirmsal viisil, kuna nende vaenlane olen ju mina, mitte aga see vana naine. Nad vastasid, et see vanaeit on sünnitanud südametuid bandiite, kui poeg on valmis ema oma jampslikele ideedele ohvriks tooma. Kui nad põleva tiku ema peale viskasid, hakkasin ma rabelema ja karjuma: ema aga palus mind: «Pojake, pojake, sa murrad endal ju niimoodi kondid, ära tee, pojake!».» Grisso pani suitsu ette, rüüpas vett ja jätkas: «Siis tõid nad sinna mu poja Valerio. Nad võtsid ka tema riidest lahti, õigemini — ei võtnud lahti, vaid rebisid tal särgi seljast, see oli aga minu kingitus pojale ja ta oli väga uhke selle minu naise frentšist õmmeldud khakirii-dest särgi üle. Ta kisendas valjusti, sirutas oma käekesi minu poole ja kordas üha: «Papakene, päästa mind! Päästa mind ometi, papakene!»

Piiskop Fernandez needis timukaid, hakkas hirmsa häälega karjuma, ja siis andis üks komandos tema pihta valangu automaadist.

Minu partisanid kuulsid seda valangut ja tormasid külla. Viimane, mida ma mäletan, oli minu kõhule suunatud automaat. Komandos kõditas mind sellega nagu rohukõrrega ja muudkui kordas: «No naera siis ometi, George, sa, prillipapa, oskad ju nii lõbusalt naerda.» Siis vajutas ta päästikule, ja meelemärkusele tulin ma alles kaks kuud hiljem haiglas. Kolme kuu pärast jõudsid aga partisanid pealinna .. Nüüd siis teate, miks ma ennast nii aeglaselt pööran ja nii vaevaliselt kõnnin. Kolmekümne kuue aastaselt invaliidiks jääda on muidugi solvav, aga tulistada oskan ma endiselt, ja ka sulg kuuletub mulle nagu varemgi.»

Ta naeratas heasüdamlikku, surma tunnetanud inimese kibedat ja mõnevõrra hajameelset naeratust ja ütles lõpetuseks:

«Ma olen valmis vastama kõigile teie küsimustele, mis puudutavad meie maa olukorda, aga me teeme seda alles järgmisel nädalal — praegu lendan ma piirile. Ogano on kõik oma banded sinna koondanud, meie riikluse, see tähendab — meie tuleviku küsimus otsustatakse praegu lahinguväljal. Mulle näib, et Mario Ogano, kelle selja taga seisavad LKA ja Peking, ei kohku millegi ees tagasi, et meie kodumaale hoopi anda. Mulle näib, et parlamentlik lahendus ei ole siin võimalik. Sellest hoolimata ma nõustun minema läbirääkimistele, ja jälle ilma relvata. Ma lähen temaga läbi rääkima rahuliku südamega, kuna tappa võib ta seejuures üksnes mind, kodumaa eest surra pole aga üldsegi hirmus. Andestage mu paatos, kuid ma

7

räägin, mida tunnen, ja igasugune teine sõna kõlaks siin võltsilt.»

Erikorrespodent Dmitri Stepanov, telefoni teel Nagooniast.

Toimetajale: palun materjali mitte kärpida — ei maksa lugejat «säästa» Grisso poolt üleelatud õuduste kirjeldamisel. Kui anda ainult sada kohitsetud ja silutud rida, siis juba parem üldse mitte trükkida. Lendan koju tuleval laupäeval. Tervitusi kõigile. D. S.»

... Suursaadik luges Stepanovi reportaaži läbi ja küsis:

«Kas käsi tõepoolest tõuseb seda kärpima?»

«Ja kuidas veel.»

«Millega te seda põhjendate?»

«Meie iseloomuga. Pehmusega, täpsemini — delikaatsusega. Kuid seda laadi delikaatsus on mõnikord hullem kui vargus . . . Kas te televiisoris alkohoolikutevastast saadet vaatasite?»

«Millegipärast ei juhtunud vaatama, Dmitri Jurjevitš.»

«Soovitan vaadata. Selle asemel et ekraniseerida näiteks Lipatovit — ta on kirjutanud jutustuse «Hall hiir», loo ühe talendi hukkumisest —, laseme me ekraanile hüpnotisööri, vaatajad ootavad sellelt mõnd mustkunsti, seda aga ei ole ega tule; ta paneb ju vaid alkohoolikuid haiglas magama, või ei tee sedagi. Halastamatu «ei» on parem kui mingi ebamäärane «võib-olla» ...»

«Kurat seda teab... Kuivõrd propagandast on saanud üks poliitika vorme, on halastamatus siinkohal üsnagi ohtlik.»

«Kas te mõtlete välispoliitikat? Sellega olen ma nõus. Kuid mina räägin hoopis põhimõttest, sellest, mida kärbitakse, mida kardetakse. Hüva, olen juba küllalt halisenud, aitab... Mida meil oodata, Aleksei Aleksandrovitš?»

«Ma kardan, et Grissol on õigus: Ogano läbirääkimistele ei lähe. Tal pole sinna midagi kaasa võtta: ta on ju marionett, täidesaatja. Temalt oodatakse ainult üht — putši. Küsimus on ainult — millal? Oleks Grissol pool aastatki aega, ei kardaks ta enam ei Oganot ega kümmetki temataolist ... See peab küll hirmus lugu olema, kui aeg jääb napiks, ja mitte inimesel, vaid riigil. Sellest hoolimata ei suuda ma kuidagi ameeriklasi mõista, minu arvates teevad nad selle Oganoga rumalasti. Nad käituvad antud juhul puhtanalüütikutena: kolmnurk on kolmnurkne kujund, ja

kõik! Kuid see on ju paljalt mõtlemise madalam aste, sellel pole perspektiivi. Sünteetiline mõtlemine selle poolest erinebki analüütilisest, et ta peab sisse tooma mingi atribuudi, mida objekti mõiste ise ei sisaldagi, kuid mis aitab ometi mõista objekti laiemalt, perspektiivis. Ilma selliste filosoofia aabitsatõdedeta lähevad ameeriklased omadega rappa. Et nad ometi sünteetilisemalt mõtlema hakkaksid, tõesõna! Niisiis sisaldab reportaaž minule südamelähedast sünteesi: te aitate mõista, mille nimel siin elu ja surma peale võideldakse. Ütelda a piioii, tähendab meie sajandil — mitte midagi ütelda; võidab see, kes on paremini informeeritud, informatsioon peab aga lähtuma mitte üksnes mõistusest, vaid ka südamest... Millal te Moskvasse kavatsete sõita?»

«Homme, Aleksei Aleksandrovitš. Ma ei lähe kauaks, tulen kolme-nelja päevaga toime.»

«Kas toimetaja juurde lähete?»

«Tingimata.»

«Tervitage teda minu poolt. Ma kritseldan talle mõne rea teie toetuseks.»

«Väga salajane. Moskva, Kreml.

Nagoonia Vabariigi valitsus palub osutada kiiret majanduslikku abi. Oleme ümber piiratud riikidest, mille Hiina-ja Ameerika-sõbralikud grupeeringud on kuulutanud meile avalikult majandusliku blokaadi. On olemas otsese sõjalise agressiooni oht. Kui Nõukogude Liit meile abi ei osuta, on meie revolutsiooni saatus otsustatud.

Geoige Giisso, peaminister.»

«Täiesti salajane. Moskva.

Tutvunud kohapeal olukorraga, olen arvamisel, et kolm minuga kaasasolevat nõuandjat ei ole suutelised siin kuigi tõhusat abi osutama, kuna kolonialism on jätnud endast siia järele absoluutse kultuuritühjuse. Inseneride, aistide, agronoomide kaader Nagoonias praktiliselt puudub, rääkimata ohvitseridest. Reaktsioonilised väljaastumised leiavad aset kõikjal ja pidevalt. Kui me kavatseme osutada abi riigile, kus nelikümmend protsenti elanikkonnast põeb tuberkuloosi, seitsekümmend protsenti — trahhoomi, kus üheksakümmend kaheksa protsenti on kirjaoskamatud, siis

9

on vaja siia kiires korras komandeerida vähemalt kolmsada kuni viissada nõuandjat.

Nõukogude Liidu suursaadik Nagoonias At Aljošin.»

«Täiesti salajane. Peking.

Venelased hakkasid Nagooniasse nõuandjaid saatma. Meie soovitusel palus kindral Mario Ogano sõjalist abi vahetult USA Louisbourg'i saatkonnalt.

Hiina RV suursaadik Nagoonias Du Li'.»

«USA Luure Keskagentuurile.

Ettevalmistused operatsiooniks «Tõrvik» on praktiliselt lõpetatud. Ometi oletavad meie agendid, et venelased saadavad lähemal ajal Nagooniasse suuremal hulgal tehnikat, mis avaldab märgatavat mõju meie võimalustele säilitada seal majanduslikku ebastabiilsust. Arvestades operatsiooni «Tõrvik» strateegilist tähtsust, pean otstarbekaks agendi Targa kaudu välja uurida venelaste tarningute ulatus, mis lubaks meil täpsustada meie operatsiooni iseloomu ja tähtaegu.

Robert Lawrence, LKA resident Louisbourg'is.»

Ameerika eriülesannetega suursaadiku sõnavõtust: «Sotsiaalne õiglus, demokraatia ja õiguskord — ainult seda taotlevad need Nagoonia patrioodid eesotsas kindral Oganoga, kes praegu peavad taluma ebainimlikku kohtlemist Grisso valitsuse poolt. Minu maa ei ole kunagi seganud ega kavatsegi end segada teiste riikide siseasjadesse, ometi ei saa ma siit, sellelt kõrgelt tribüünilt ütlemata jätta, et Ühendriikide üldsus jälgib tähelepanelikult sündmuste arengut selles Aafrika riigis. Samal ajal puudub Nõukogude-bloki maade ajakirjanduse poolt levitatavatel kuuldustel, nagu peaks Ühendriigid mingit sidet Hiinaga õõnestustegevuseks Nagoonia praeguse valitsuse vastu, igasugune alus ja see on üksnes laimav väljamõeldis...»

10

Tempo

45225. 66167. 85. 441965. 5181713

Konstantinov pistis prillid toosi ja naeratas Panovile, dešifreerimisosakonna töötajale; too ohkas ja asetas tabeli ta ette.

«Mitu korda on nad käesoleval kuul sellele mehele radiogramme edasi andnud?»

«Täiesti uskumatul hulgal — see on neljas. Kuid milleks nõnda kategooriliselt — «sellele mehele»? Võib-olla on see hoopis naine?»

«Kahju küll, kui naine — eks karistus ole ühesugune. Ainult et nendes numbrites on hirmus mehelik harmoonia, kas teie ei leia?»

««Mehelik harmoonia numbrites». Huvitav määratelu. Muide, täpne, seltsimees kindral.»

«Teie, tähendab, arvate, et ilma võtmeta neid radiogramme dešifreerida pole võimalik?»

«Siin see on,» pani Panov tema ette paberilehe, millel olid salapärased punktid, numbrid ja kriipsud.

«Sarnaneb itaalia varafuturistidega,» märkis Konstantinov, tõusis, ulatas Panovile sigari ja siirdus oma kabinetti — täna oli ta vastuluures valves, ja kuna oli laupäev, siis tahtis ta läbi vaadata paberid ja lõpetada kõik see, mis nädala jooksul oli pooleli jäänud.

Kabineti laual punaste kaante vahel oli viimane šifreeritud telegramm Nagooniast: Ogano grupi separatistid olid tulistanud kaht Nõukogude spetsialisti; mõlemad olid raskes seisundis haiglasse viidud.

Sealsamas oli ka eriti tähtsate dokumentidega sinine kaust, nende hulgas alles poole tunni eest saabunud venekeelne kiri Nõukogude Liidu saatkonnalt Nagooniast.

Slavin

«Lööming võib seal alata juba kõige lähemal ajal,» kordas Stepanov veendunult. «Ja see saab hirmus olema.»

«Ja miks sa sealt siis nii pakilt-palavalt jalga lasksid?» küsis Slavin.

«Filmi ära tooma. See on ju terve tseremoonia, Vitali. Rüütellikkusele pühendatud tseremoonia. Võimalikud korrektuurid tuleb kiiresti sisse viia, et mitte kopeerimisvabriku tööd takistada, plaan enne kõike jne.»

«Kas film kukkus hästi välja?»

11

«Minu arvates küll. Ülehomme lendan tagasi.»

«Kadestan.»

«... ütles «kriisisituatsioonide spets»,» muigas Stepanov ja nõjatus toolikorjule.

Siin, Kirjanike Majas, oli praegu kärarikas; oli saadaval selle aasta esimest okroškat; keegi oli lahti lasknud kuulujutu, et restorani juhtkond on Ajakirjanike Majaga lepingu sõlminud ja, järelikult, tuuakse nüüd siia kindla peale vähke ja head vaadiõlut; seetõttu oligi siinsete alaliste külastajate elevuses midagi erilist, võiks isegi öelda — himurat.

«Leping jäi sõlmimata,» krimpsutas Stepanov nägu ja ulatas Slavinile salatit. «Ei saa meie Pilseni õlut ega Rostovi vähke. Elus peab rahul olema sellega, mis antakse.»

«Jälle sa nurised, põrguline?»

«Ei nurise. Ma ajan õigust taga. Ainult sinule ma ju saangi südant puistata.»

«Hakka mungaks,» soovitas Slavin. «Loovisiksusele tuleb see suuresti kasuks.»

«Eks ole,» mühatas Stepanov ja valas pitsidesse viina. «Munklus tähendab enesepiiramist, igas piiramises — isegi vabaduse nimel — on aga midagi kabalistilist.»

«Ära sa Engelsiga vaidlema kipu, Mitja; vabadus on tunnetatud paratamatus; ära puutu seda, mis on pronksi valatud, kallis mees...»

«Sinu terviseks,» sõnas Stepanov pitsi tõstes.

«Kuule, kui ma õige küsiksin klaasikese veini?»

«Viin on ju etem.»

«Puhtkaemuslikult saan ma sellest ju aru, Mitja, aga organismile ei ole see vastuvõetav. Viina joon ma üksnes tööalasest paratamatusest.»

«Variser oled?»

Slavin muheles:

«Kogunisti mitte. Ma olen tennisist, Mitja, tennisist olen.»

«Kuule, Vitali, kas sind vihale ajada on võimalik?»

«Ei ole.»

«Sa oled väga enesekindel mees.»

«Kindel, ma formuleeriksin, Mitja, kindel. Mis aga pii-ramisse ja vabadusse puutub — ma lugesin üht hirmus kavalat Bonaldi kontseptsiooni. Tema versiooni kohaselt ei ole inimene juba oma sündimisest saadik vaba, ja süüdi on selles loodus kui tema peamine piiraja. Inimene võib saada vabaks üksnes siis, kui ta rakendab selleks maksimumi jõupingutusi. Eks ole õige? Kuid järeldus on kentsakas:

olge energilised, siis võite saada mõne kaubandus- või ehituskorporatsiooni liikmeks ja te saate vabaks tänu neile õigustele, mis see korporatsioon on saavutanud; teenige oma korporatsiooni, ja te saate rikkaks; olge jumalakartlik, ja kirik toetab teid kõigis teie ettevõtmistes; rikka ja uskliku mehena saab teist aadlik, see aga annab teile suuri privileege.»

«Suurepärane skeem karjeristidele.»

«Sa oled roomav pragmaatik, Mitja. Mitte ei mõista, miks töötav rahvas su raamatuid loeb. Sa ei kuulanud mind ju lõpuni.»

«Mitte sind, vaid Bonaldi.»

«Kõik uus on vaid põhjalikult unustatud vana. Kui ma aga olen suutnud seda meelde tuletada, siis olen järelikult just mina see, kes on selle unustatud vana tänapäeva inimesele tagasi andnud. Seega kaasautorlus.»

«Etskae!»

«Niisiis ... Bonald arendas seda oma skeemi suurepäraselt. Vabaduse kroon, see tähendab — aadliseisus, on selle ühiskonna kaitsebarjäär, mille loomisest Bonald unistas. Kui oled juba kord aadlik, siis ei pea põlatud metall sind enam huvitama. Aadliseisus peatab energilise plebei pideva rikastumise iha. Ilma sellise takistuseta võib vohama hakata plutokraatia. Kuivõrd aadliseisus on autasu rikastumise eest, kohustab see enesepiiramiseks; aadliseisus on rikastumise piiriks. Bonald hirmutas ühiskonda huvitavalt: kui te hävitate aadliseisuse, ei ole energilise plebei rikastumispüüdlustel enam ei eesmärki ega piiri; rikkus ise muutub eesmärgiks omaette. Just siis ilmubki päevavalgele aristokraatia. Aristokraatia, kuid mitte aadel.»

Stepanov oli okroška eemale nihutanud ja kuulas huviga.

«Sina aga söö, Mitja, söö,» ohkas Slavin. «Literaadil peab olema hundiisu.»

«Literaadi hundiisu annab tunnistust sellest, et ta töötab propagandatalituses, loeb oma luuletusi ning jutukesi ja on kirjutamisega hüvasti jätnud. Kirjanikul peavad maohaavad olema, Vitali, ta peab põdema südamepuudulikkust ja hemorroide, ainult siis on ta võimeline loomingulise sunnitöö rõõme hindama.»

«Ma vestlesin mõni aeg tagasi ühe kunstnikuga, küll oli huvitav õel noormees, muudkui purustas kõike nagu ele- -vant portselanikaupluses. Restauraator, tegeleb ikoonidega ... Minule, kas tead, kingiti sünnipäevaks ikoon ja

seda oli vaja restaureerida. Kunstnik tuli, vaatas, ohkis natuke aega, võttis kaasa ja tegi hiilgavalt ära. Mina ütlen talle aitäh ja et teie peaksitegi ikoonikunstiga tegelema hakkama; tema ajab end aga tagajalgadele püsti ja karvad turri: ilma usuta ei saa olla ikoonikunsti! Kuidas sina sellisesse passaaži suhtud?»

«Jama ajab see restauraator. Ikoonikunst oli meie renessanss. Raffaeli ja Michelangelot pole meil olnud, me oleme üldse igasuguse personifitseerimise vastu olnud, kogukond põletas sellele oma märgi külge, kuid meil oli oma ikoonimaali kõrge kunst. Sellesse tulebki suhtuda kui rahvuslikku kunsti. Minu arvates andis nii Dionissi ikoonikunst kui ka renessanss tunnistust absoluutsest vaimuselgusest, ja mulle näib, et religioon on selles etendanud vaid teisejärgulist osa. Neil aegadel oli kunstnike innustajaks rahvuslikkuse idee, kuna me elasime siis ikke all. Sellest tuleneb, muide, ka vene kloostrite eriline roll. Nad erinesid teiste maade kloostritest.»

«Ära sa rahvusliku müstitsismi kallale mine, Mitja,» muheles Slavin jälle.

«See ei ole müstitsism. Itaalias on kahe kloostri vahemaa maksimaalselt poolsada, meil aga tuhandeid kilomeetreid, seetõttu me säilitasimegi endas üldrahvuslikkuse idee tuuma kui teatava hingeseisundi.»

«Seisund on liiga laialivalguv mõiste, Mitja. Mina neid asju niimoodi mõista ei oska, mind on tähenärijaks õpetatud. Millise klassi seisund? Millise piirkonna? Kas armee seisund? Või ametnikkonna? Või maameeste? Ei saa ju kõike ühte patta ajada. Pugatšovi, Katariina, ja elust, see tähendab arhiivist võetud Puškini Grinjovi seisundid on kardinaalselt erinevad, ehkki keegi neist polnud võõrast verd. Ühtne rahvuslikkuse idee teenib alati mingi ühe grupi huve — valitseva grupi huve.»

«Me tuleme sinuga uuesti munkluse probleemi juurde tagasi, Vitali. Valitsemine ehk — teiste sõnadega — ühiskonna mõistele lisatud enesepiiramine on riikluse garantiiks.»

«Ega mina siis vastu vaidle. Ma ainult küsin: millise riikluse? Monarhia — ma ei pea silmas ainult meie oma — varises kokku oma seesmise nõrkuse tõttu, olgugi et ka see kujutas endast ju riiklust. Meie vabadus sündis sajanditepikkuse, rahvusliku ainulaadsuse vaimuga segatud riikluse varemetel. Ja-j aa, just nimelt nõnda! Muulased tehti maatasa. Sina räägid, et ikoonikunst on absoluutse rahu ja eesmärgiselguse tulemus. See oli kriisi periood, mil

leidis aset invasioon, ent tippkunst, pane tähele, on sündinud kestvamatel üleminekuperioodidel: sõda sünnitab suurepärase plakatikunsti; filosoofia ei saa sündida suurtükimürina saatel. Sõda on soov elama jääda, et homme võitlust jätkata; rahu on see, kui elatakse selleks, et mõtelda. Mõistus on individuaalsuse alus, kuivõrd just mõistus loob isiksuse. Rubljovi ja Feofan Greki ajal andis Venemaa nagu muuseas maailmale rohkem individuaalsusi kui järgmised maalikunstnike põlvkonnad kokku — selles vist ongi mõistatuse lahendus. Ja oleks naljakas looduselt nõuda, et see kõik võrdselt ära jaotaks. Tead, ma vaatan kõrvalt meie filmiasjandust — kõik muudkui nõuavad sellelt šedöövreid, olgu aga olla! See on ju lihtsalt koomiline! Kui kinematograafia oli alles lapsekingades, sünnitas ta Chaplini ja Eisensteini, Clairi ja Vassiljevid, Dovženko ja Hitchcocki, kuid hiljem muutus ta igapäevaseks asjaks nagu televiisorgi, Mitja! Järelikult tuleb oodata mingite tundmatute kvaliteetide kuhjumist, alles siis toimub kine-matograafias uus revolutsioon. Ja veel: isegi oma algusaastail andis kino ainult kakskümmend, noh, ütleme — kolmkümmend šedöövrit, praegu on see aga tööstus, voolu-liin, plaan! Kuidas võib sellelt vooluliinilt renessansi kvaliteeti nõuda? Tuleb

natuke kaugemale minna ja kõrvalt vaadata, siis saab mõistetavaks, et ka praegu on meil Godard, Kurosawa, Kramer, Fellini, Tarkovski, Peter Ustinov, Antonioni, Abuladze, Nikita Mihhalkov! Ja sellest on küllalt, rohkem ei tohigi olla, sedagi on juba liiga palju.»
Administraator heitis pilgu väikesele saaliks kohandatud rõdule.
«Kas seltsimees Slavinit ei ole siin?» küsis ta. «Teda kutsutakse kiiresti telefonile.»
«Jäätis jääb ära,» sõnas Slavin. «Küllap seal on midagi pakilist. Jää terveks, Mitja.»

Konstantinov

Konstantinov silmitses sisseastuvat Slavinit kaastundlikult ja nentis:
«Nüüd ma saan teie käest võtta, et ma teid välja huuski-sin.»
«Muidugi saate.»
«Ärge vihastuge. Lugege see läbi.» Konstantinov ulatas Slavinile Louisbourg'ist saabunud kirja. «Just praegu toodi.»
15

«Signaal kosmoseasukate peatsest maandumisest sõjalise objekti piirkonnas?» mühatas Slavin prille otsides. «Või teade päikese jahenemisest?»
«Teie kiindumuse juures globaalsetesse skeemidesse ei peaks see teade teile huvi pakkuma ...»
Slavin luges kirja kiiresti läbi ja tõstis siis silmad oma seltsimehele; nahk tema kiilaka munakujulise pea lael kogunes kortsukesteks, nagu alati teravatel momentidel, mil oli vaja kiiresti otsustada; ta vaatas Konstantinovile küsivalt otsa.
«Valjusti!» sõnas too. «Ma loen selle õige veel kord valjusti ette.»
Konstantinov pani oma paksudes raamides prillid ette, millest nägu — kummaline küll! — muutus veelgi nooremaks (kui ta kindraliks ülendati, naljatasid veteranid: «Nelikümmend viis aastat ei ole tänapäeval kindrali kohta veel mingisugune vanus, see on alles päris poisike, meie ajal aga anti kolmekümnestele kindralitähti), ja hakkas lugema:
«Möödunud aasta detsembris leppisid kaks amerikaani, ühe nimi oli John, Louisbourg'i «Hiltoni» restoranis ühe venelasega kokku, kuidas Moskvaga ühendust pidada ja mingisuguse «naabri» kohta teateid saada. Sellel venelasel oli täissöönud lõust ees, see läbikaratud lita rääkis hästi portugali ja inglise keelt. Mingu mul pealegi kehvasti selle kirja pärast, aga vait ma kah enam olla ei saa.»
Konstantinov vaatas Slavinile näkku ja tema silmis väreles naer.
«Noh,» sõnas ta, «kas olete kommentaarideks valmis, Vitali Vsevolodovitš?»
«Kirjutanud on selle venelane, see on ilmne.»
«Kas arvate, et LKA ei võinud konsultatsiooniks mõne filoloogi poole pöörduda, kui ta mingisugust mängu alustada mõtleb?»
Slavin hakkas naerma.
«Need, kes Dali «Seletava sõnaraamatu» kordustrükki ette valmistavad, hoiduvad kontaktidest. Nad kardavad SORVVO-t — see sõnaraamat maksab «mustal turul» sada rubla. Ainult Baudouini töödes on vene roppude sõnade teaduslik definitsioon sees. Aga kuulge, miks te nii lõbusas tujus olete?»
«Sellepärast, et ma otsustasin riskida.»
«Millega?»

Konstantinov võttis ühe paberilehe ette, tõmbas sellele
16
rasvase numbri «ühe», vedas rõnga ümber ja tõstis silmad Slavinile.
«Hakakem päris algusest peale. .. Meile tundmatule agendile läkitatakse LKA raadiosaateid, läkitatakse sageli, eriti viimasel ajal. Dešifreerimisele nad, muidugi mõista, ei allu. Meie Panovi oletused jäävadki oletusteks, lugeda me neid ei oska. Kui aga siiski endalt küsida: kus on praegu kõige palavam koht maakeral?»
«Küllap Nagoonias, mis?»
«Nõus. Järelikult — kui see kiri ei ole lihtsalt vigurdamine, katse kompromiteerida mõnd meie Louisbourg'is töötavatest meestest — siis esitame endile veel ühe küsimuse: kus on LKA kõige kindlamad positsioonid Aafrikas?»
«Just nimelt Louisbourg'is.»
Konstantinov kordas:
«Louisbourg'is, täiesti õige. Ja mitme kilomeetri kaugusel Nagoonia piirist Louisbourg asub?» «Kahesaja.»
«Nõnda.»
Konstantinov kirjutas number «kahe» ja tõmbas sellele veel rasvasema rõnga ümber.
«Nüüd vaadelgem kolmandat positsiooni,» sõnas ta. «Oletagem, et LKA Euroopa luurekeskuse radiogrammide palavikuline kasv on seotud situatsiooni teravnemisega Nagoonias. Oletagem, eks?»
«Oletagem,» jäi Slavin nõusse.
«Tähendab, kui me otsustame riskida ja jääme kindlaks sellele, et LKA-d ei huvita mitte niivõrd Louisbourg, vaid tema «naaber», see tähendab Nagoonia, siis kavatsevad nad, järelikult, seal ette võtta midagi eriti tõsist?»
«Ma olen seda laadi oletusega nõus, kuigi olen veendunud, et see on mõneti riskantne.»
«Hästi. Oleme kokku leppinud. Riskime jääda kindlaks oletusele, et LKA kavatseb midagi Nagoonia vastu ette yõtta ja käib sellepärast oma Moskva agendile kaela peale. Nagoonias seisid varem meie peale suunatud ballistilised tuumalaengutega raketid. Sellest lähtudes on Nagooniast nniajäämine NATO-le hävitav löök... Ma oletan, et Nagoonia tagasivõitmiseks on nad valmis kõigeks ...»
Konstantinov vaatas Slavinile tähelepanelikult ja ootajat otsa, naeratusest tema silmades polnud enam jälgegi
«Mõelgem nüüd sellele, mida nad seal Nagoonias kavatsevad ette võtta,» lausus Slavin. «Mina mõtlen praegu hoopis selle LKA agendi tase-
17
mest. Kas te mõistate, milline see tase peab olema, kui ta on LKA tegevusse kaasatud seoses nende võimaliku välispoliitilise aktsiooniga? Te ju mõistate selle «Aafrika hoobi» kogu tõsidust: «pistrike» järjekordne katse meid ameeriklastega tülli ajada, takistada pingelõdvendust, tekitada uus kriis, seada maailm katastroofi äärele? Kellele see kasulik on? Kas ameeriklastele? Ei ole. LKA-le? Jah, on. Sõjatööstusele? Vaieldamatult. Seega siis võib Louisbour-g'ist tulnud kirja autoril õigus olla. Järelikult on LKA ühe meie mehe «Hiltonis» enda teenistusse värvanud? Ja see mees on nüüd Moskvas tagasi? Ja ta pääseb salajaste dokumentide juurde? Kus? Millises ministeeriumis?»
«Nähtavasti maksaks alustada nende kontrollimisest, kes on töötanud Louisbourg'is, Konstantin Ivanovitš.»

«Kui aga oletada võrgu olemasolu, siis tuleb kontrollida ka neid, kes seal tänini töötavad, seejärel aga kõrvale heita kõik need, kellel ei ole juurdepääsu salajastele dokumentidele. Ja keskenduda tuleb nendele, kes palju teavad — nii siin kui seal.»
«Kuid radiogrammid tulevad ju Moskvasse, Konstantin Ivanovitš. Mis mõte on saata radiogramme siia, kui nende agent istub Louisbourg'is?»
«Teie, tähendab, välistate võrgu versiooni? Oletagem aga, et esialgse informatsiooni saab LKA Louisbourg'is, kinnitust sellele nõuab aga oma mehelt Moskvas. Kas te ka sellise võimaluse kõrvale heidate?»
«Ei,» vastas Slavin mõtlikult. «Ei heida.»
Konstantinov võttis telefonitoru ja valis kindralleitnant Fjodorovi numbri.
«Pjotr Georgijevitš,» ütles ta. «Me istume siin Slaviniga ühe radiogrammi kallal. Ja ühe väga huvitava kirja kallal. Kas ette kanda esmaspäeval või... Hästi. Ootame.»
Konstantinov pani toru ära.
«P. G. sõidab suvilast siia. Kutsuge oma mehed kokku, hakkame ettepanekut läbi mõtlema; algatage kriminaalasi] astuge ühendusse prokuratuuriga. See on esialgu kõik.»

Konstantinov

Hommikust süües vaatas Konstantinovi naine Liida mehele küsivalt ja veidi solvunult otsa, kui too Slaviniga telefoni teel kokku leppis, et nad kohtuvad tenniseväljakul kell seitse nelikümmend viis.
Märgates, mismoodi Liida toolilt üles tõusis, vaatas
18
Konstantinov talle järele hellitavalt ja natuke irooniliselt, selle alatise mõistmisega «mis on mis», ja kuigi see teeb mõnikord viha, sunnib see ometi lugupidamisele, libisemata sellesse olmesse, mis tapab armastuse abielus.
Liida tõi kohvi ja lükkas mehele juustu lähemale.
«Kas küpsiseid tahad? Meil on kaerahelbeküpsiseid ...»
«Mitte mingil juhul. Kui palju nendes kaloreid on? Palju. Minul pole aga õigust sind oma varajase rasvumisega heidutada.»
«Varajase?» muigas naine. «Mis saab inimkonnast siis, kui keskmine vanus hakkab kahesajale aastale lähenema?»
Konstantinov jõi oma kohvi ära ja lükkas tassi kõrvale; Liida sai aru, et mees asutab minekule — kahekümne kooselatud aasta jooksul õpid teist inimest mõistma isegi mitte sõnast, vaid sellest, mis sõnale eelneb.
Mees omakorda mõistis, et naine tõuseb kohe lauast, pani sellepärast käe tema sõrmedele ja ütles:
«Mul oli meeles küll. Kas kirjutad üles või jääb sulle meelde?»
«Kas sa tõesti jõudsid?»
«Muidugi. Niisiis, Liiduška — see käsikiri ei kõlba kuskile. Selline kirjandus tekitab depressiooni, aga — nagu üks suurmees on öelnud — igasugusel kirjandusel on eksistentsiõigus, peale igava.»
«See on aabitsatõde, Kostja, ma pöördusin sinu poole selleks, et sa aitaksid mul keeldumist motiveerida.»
«Kas sul on siis õigus talle ära ütelda?»
«Mis sina siis arvad? Muidugi on.»

«Siis on küll väga halvasti, kui «muidugi». Ma pean tunnistama, et mul on hirm toimetaja sellist laadi piiramatu võimu ees. Mis saab aga siis, kui autor end üles poob? Või ei osanud sa temas geeniust näha?»
«Me vaatasime ju kahekesi.»
«Mina olen diletant. Lugeja.»
«See on, muide, kõige raskem elukutse. Pealegi on lugeja tänapäeval hoopis ausam kui mõned kriitikud. Nood katsuvad ära arvata, keda kiita, kellele matsu anda, kuid ei ree seda lugemissaalides või raamatukauplustes, vaid ...»
«See on väga halb.»
«Kostja, kallis, seda, kui halb see on, tean ma sinust Paremini.»
Konstantinov kehitas õlgu.
«Mingisugune kanooniline skeem: halb direktor, hea partorg; novaator, kes algul saab pähe ja hiljem ordeni; joodik terve tsehhi kohta ... Milleks ometi valetada?

Oleks igas tsehhis ainult üks joodik, ma paneksin kirikus küünla põlema. Igasugune soov ükskõik kellele meeldida on üks ebasiiruse vormidest, Liiduška. Ja siis kukume sekeldama ja ahhetama: kust need uued lakeerijad on välja ilmunud?! Kas seda sinu autorit sundis keegi valet kirjutama? Tõukab teisi küünarnukkidega eemale, ronib kirjanduspiruka poole — ei tohi ju ometi niimoodi spekuleerida, tõesõna ... Tõeline kirjandus sünnib siis, kui inimene südant puistab, ja sellisel juhul ei paista tema t ö ö-v a e v väljagi. Siin aga on mingi eklektika: küll dramaturg, küll vaidleja, küll jutustaja, küll oraator. Ja igale sellisele professionaalsele omadusele võib anda üheainsa hinnangu: keskpärane. Infoplahvatuse sajandil ei tohi inimene olla egotsentrik.»
«Kas sa need tema käsikirja meetripikkused hiilgavad retsensioonid läbi lugesid?»
«Lugesin jah. Ja mis siis sellest? Need metseenid kirjutavad sellest veel pärast ajalehtedes kah, raamat läheb aga makulatuuri; kuid seegi pole veel kõige hullem, peamine häda on selles, et sel kombel võib hakata ilmnema kirjandusliku tõe teatud devalvatsioon, see aga on juba murettekitav. Vähemalt minule näib nõnda.»
«Meil oleks sinu otsuse kohta «vali noomitus» öeldud, Kostja.»
«Oige. Milleks kirjandust parlamendiks muuta: sina mulle, mina — sulle, meie koalitsioon on tugevam? Kas rohkem küsimusi ei ole?» Ta muigas. «Aitäh, ma lähen nüüd Slavini käest «ära saama».»

... Slavin hilines viis minutit, ja Konstantinov märkis palli vastu treeninguseina lüües:
«Täpsus on kuningate viisakus, Vitali Vsevolodovitš.»
«Ega mina kuningas ole, Konstantin Ivanovitš, mina olen kõigest polkovnik, mina võin küll hilineda. .. Kutuzovs-kojel oli ummik.»
Kui nad väljakul kohti vahetasid, sõnas Slavin mõtlikult:
«Teate, milliseid mõtteid see ummik minus äratas?»
«Kas tahate mind surnuks rääkida, et kuivalt võita?»
«Muidugi. Kuid ometi mõtlesin ma tõepoolest sellele, kuidas meie sajandi kiirused inimese psüühikat muudavad. Varem oleks meie liiklusmiilits ka kõige minimaalsemale kiiruseületamisele reageerinud viivitamatult nagu matadoor, praegu aga kihutab autojuhte veel tagantki: «Sõida aga mööda!»; masinaid lubatakse telgjoonele, peaasi,

et poleks ummikut, see tähendab — ajakaotust. Minule meeldib see väga, kas teile kah?»

«Tipptundidel kihutatakse küll tagant, aga katsu sa päeval kiirust ületada — siis on matadoorihaare endine. Psüühika muutumiseni on aega veel maa ja ilm. Servige!»

«Niisiis — ma teen kokkuvõtte.» Konstantinov torkas prillid taskusse, nõjatus toolikorjule ja silmitses nõupidamisele kutsutud vastuluuretöötajaid. «Selleks, et välja selgitada agenti, kellele raadiosaated on määratud, asume tööle järgmistes suundades. Esiteks — Proskurini allüksus teeb kindlaks organisatsioonid, kes on seotud tehnika, ravimite ja elektrijaamade seadmete tarnimisega Nagooniasse. Teiseks — Konovalovi allüksus jälgib väljaselgitatud LKA luurajaid nende saatkonnas, kõiki nende kontakte ja sõidu-marsruute tuleb analüüsida arvestades esimese positsiooni realiseerimisel saadavaid andmeid. Kolmandaks — Vitali Vsevolodovitš annab oma allüksuse juhtimise Gmõrjale üle ja lendab Louisbourg'i. Seltsimees Slavinil seisab ees välja selgitada täpne situatsioon Nagoonia piiril, Ogano tegelik potentsiaal ja kirja autor. Pärast seda ...»

«Kui õnnestub ...» märkis Slavin.

«Pärast seda,» jätkas Konstantinov, nagu poleks kuulnudki, «juhul, kui Slavin jõuab veendumusele, et tegemist on konkreetse, mitte aga variisikuga, tutvustab ta meie tundmatule korrespondendile Nõukogude koloonia asukate fotosid — neid on seitsekümmend kaks inimest, kaasa arvatud kaubandustegelased, meremehed ja Aeroflot.»

««Hiltonis» maksab tuba nelikümmend dollarit,» sõnas Slavin, «elada tuleb mul aga nimelt seal, kuna mulle tundub, et kui see ei ole paljas mäng, siis töötab see meie korrespondent «Hiltonis», kõige tõenäolisemalt kohvikus või restoranis.»

«Küllaltki spekulatiivne oletus,» tähendas Konstantinov.

«Järelikult põeb meie laboratoorium spekulatiivsust,» vastas Slavin, «nemad saatsid mulle kirja kohta sellise otsuse: kirjal leidub rasvaine jälgi ja juustu lõhna . . .»

«Kui aga kiri on koostatud hommikust süües?» tundis konstantinov huvi.

«Siis lõhnaks kiri aedmaasikadžemmi järele,» naeratas Slavin võidukalt. «Juustu serveeritakse hommikusöögiks harva; pealegi — kui see on LKA poiste vusserdis, oleksid nemad tellinud «ham and eggs».*

Sink ja munad, munaroog singiga. (Tõlkija märkus.)

21

... Šeremetjevosse jõudsid Konstantinov ja Slavin öösel. Oli tunda koirohu lõhna ja näis, et nüüdsama hakkavad siristama tsikaadid.

«Kas kohvi joome?» küsis Konstantinov.

«Heameelega.»

Nad istusid lauda, rahvast oli vähe; kaks noorukest ette-kandjat rääkisid omavahel, et Riia randa sõita on veel vara? sajab, merevesi on alles külm, kuigi päeva poole liiv soo-jeneb — ta on pehme ja õrn nagu silitus —, ning plaa-žil on hea jalutada ja mändide vaiguaroomi sisse hingata; ka on päevitus seal parem kui lõunas, püsib kauem peal.. ä

Konstantinov heitis Slavinile pilgu ja muigas.

Ettekandja tõi kohvi ja küsis:

«Kuhu lendame?»

«Bulgaariasse,» vastas Slavin. «Seal on merevesi juba soe.»

«See-eest pole seal liiva,» ütles ettekandja, «soe liiv aga on mereveest olulisem, annab päevitust kogu talveks ja säilitab soojust... Mina puhkasin mullu Rumeenias, seal oli muidugi tore, ainult et seal ei ole liiva, paljalt kivid ...»

Konstantinov vaatas talle järele, vangutas pead ja sõnas mõtlikult:

«Siiski on aeg täiesti rabav kategooria, Vitali Vsevolodo vitš ... On teil rahutunn e?»

«Plaaži soe liiv ja mändide lõhn,» kordas Slavin. «See on kena küll, aga mis puutub siia ajakategooria. Ma ei näe siin seost.»

«Näete küll. Muide — ma võin seda ka formuleerida, kui soovite.» «Olge nii lahke.»

«Kuuskümmend aastat tagasi olid need kaks asja mõeldamatud ... Muide, isegi mitte kuuskümmend ... Ka kolmkümmend aastat tagasi olid veel täiesti mõeldamatud: välismaa kuurorti puhkama sõitev ettekandja, ja Tšekaa kui pingelõdvenduse tööriist.»

«Kas te viitate sellele, et kolmekümne aasta eest tuli bandiite püüda ning vlassovlastele ja bandeeralastele hambaid näidata?»

«Aga räägite «ei näe seost» ... Just nimelt sellele vihjangi. Praegu aga sõidab Slavin Louisbourg'i, et seal kinni nabida spioon, kes aitab kaasa vaikusevastasele vandenõule; räägitakse ju, et liiv on seal kuum, ainult et mändide asemel on palmid... Ma olen sellele alati uhke Vitali Vsevolodovitš: alustasime ju nullist, ja nüüd abistame

22

oma julgeolekut kaitstes pisikest Nagooniat... Kui seal tulistama ei hakata, säilib seal ürgne rahu, meri ja liiv, õnnistusrikkus...»

Diktori hääl kõlas uniselt ja veidi väsinult:

«Louisbourg'i reisijaid palutakse kuuenda sissepääsu juurde. Attention, please ...»

«Räägib blond sinisilmne kahekümne kuue aastane neiu, kellel on põsel sünnimärk,» sõnas Slavin tõustes.

«Ja tema hääles on rahumeelsus,» tegi Konstantinov kokkuvõtte, «kuigi sünnimärk on tal lõua otsas ja silmad on kindlasti rohelised.»

Slavin

Slavini kolleeg Louisbourg'is oli noor, kõigest kolmekümne viie aastane Igor Vassiljevitš, kes oma perekonnanime hääldas ümaralt, kuidagi kondiiterlikult: Du-ulov.

«Üldiselt ei ole seni veel keegi minu poole abipalvega pöördunud,» jutustas Dulov laulval häälel, heites aegajalt kõõrdpilke Slavini teravale paljakule; nad kõndisid ookeani kaldal; päike oli tulihele, kõrvetas halastamatult ja pimestas. «Komandandi naine ükskord käis — talle näis, et teda jälitatakse.»

«Kui näib, tuleb risti ette lüüa.»

«Me ikkagi kontrollisime.»

«Noh, see on arusaadav. Loodan, et see polnud Dulles, kes teda jälgis?» Dulov kordas kulme kortsutades: «Nojah — Allen Dulles.»

Dulov taipas ja puhkes heleda häälega naerma, pea natuke vasakule viltu nagu laulval ohakalinnul; ka silmad olid tal nagu ohakalinnul: väikesed, mustad, teravapilgu-bsed ja natuke pungis.

«Paramonovi kohta selgus kõik alles pärast seda, kui ta oli juba koju sõitnud,» jätkas Dulov. «Kui kohtukutse tuli, Polnud temast enam jälgegi.»

«Kas te kohtus olite?»
«Olin küll. Nood seal andsid nurgalöögi kohaliku RAI pihta. Need aga vaikivad: meie ei tea midagi, meie ei mäleta kedagi.»
«Kas Paramonov ise sellest midagi ei rääkinud?»
«Mitte kellelegi mitte sõnakestki.»
23

«Kus ta siin töötas?» ,
«Garaažimehhaanikuna. Suurepärane mehhaanik oli peab ütlema. Pani Zotovi «Volgale» «Fiati» karburaatori peale, see lendab nüüd nagu sputnik, poolteistsada võtab sosinal välja.»
«Kuidas?» imestas Slavin. «Miks sosinal?»
«Vaikselt, ilma pingutamata.»
«Ega midagi, see on täitsa hea määratelu — sosinal,» soostus Slavin. «See annab kiiruse kerget ja vaba kasvamist vägagi täpselt edasi. Nõnda, see on siis selge. Aga kas LKA siinsete luurajate kohta on midagi teada? Kas nemad ei hiili mõne meie mehe ümber?»
«Üks tähelepanuväärne persoon on siin küll. John Glabb, kommersant, nii-öelda. Zotov kohtub temaga üsna tihti.»
«Kes?»
«Andrei Andrejevitš Zotov, laevaehitusinsener, ma ju rääkisin teile. Ma hoiatasin teda, et Glabb võib eriteenistusega seotud olla, tema aga naeris ainult: «Teie töö on selline — igaühes potentsiaalset spiooni näha.»»
«Õigesti naeris. Aga mis mees ta muidu on? Pretensioone teil tema vastu ei ole?»
«Ei ole. Liialt otsekohene ja vannub kah, aga aus, selles olen ma kindel.»
«Mida ta vannub?»
«Eks seda, mida me kõik vannume, ainult et erineva valjusega: lohakust, liigset ettevaatlikkust, laiskust...»
«Tõearmastaja?» muheles Slavin Dmitri Stepanovit meenutades.
«Kas te panete sellesse sõnasse negatiivse mõtte?»
«On see siis võimalik?» imestas Slavin. «Muide, kes kontrollib, et meie tarningud õigel ajal Nagooniasse pärale jõuaksid?»
«Zotov. Meie Nagooniasse suunduvad laevad varustavad endid siin, Louisbourg'is, terveks reisiks — seal pole ju mitte kui midagi, sadamad on kolonisaatorite poolt praktiliselt demonteeritud.»
«Kas ta on juba kaua siin?»
«Kolmandat aastat. Saabus nädal tagasi, käis Moskvas naise juures.»
«Kas naine ei kannata siinset kliimat välja?»
«Ei, asi pole selles. .. Paistab, et neil on seal midagi lõhki läinud. Sellest on nüüd juba aasta, kui naine ära sõitis. Räägitakse, et tal olnud romaan Duboviga, see on muide Zotovi sõber, samuti majandusteadlane, teaduste kandidaat...»
24
«Kuidas saaks teada, millise reisiga Zotov tagasi tuli?»
«See on lihtsamast lihtsam. Nädalas tehakse kaks reisi, reedel ja teisipäeval...»
«Aga miks mitte teisipäeval ja reedel?» tundis Slavin huvi. Ta armastas teste, need peegeldasid vestluskaaslase reageerimiskiirust; mõnele selgita terve tund aega, ja pillud

nagu herneid vastu seina; teisele tarvitseb vaid otsa vaadata, ja silmadestki on näha, et on aru saanud.

«Sellepärast, et reede on arvestamiseks kindlam päev,» vastas Dulov, «selle järel on puhkepäevad.»

«Muide, kas teil tenniseväljakuid on?»

««Hiltonil» on.»

«Kas mängite?»

«Mina olen pöidlahoidja.»

«Kellele?»

«Praegu hoian Poola konsulile, varem hoidsin Zotovi naisele, too mängis meisterlikult.»

«Ütelge, kas Zotov on juba ammu Glabbiga kohtuma hakanud?»

«Ammu jah. Nad tutvusid umbes kolm kuud pärast seda, kui Zotov saabus. Jah, sellest on vist juba vähemalt kaks ja pool aastat, Glabb ei puudu üheltki meie vastuvõtult, meil tunnevad teda paljud.»

«Kas Zotov oskab inglise keelt?»

«Ta oskab ka hispaania ja portugali keelt, haritud mees.»

«Ta meeldib teile,» märkis Slavin poolkinnitamisi.

Dulov sai aru küll, et teine ei ole ilmaaegu Zotovist juttu alustanud, kuid heitis sellest hoolimata ohakalinnu kombel pea selga, vaatas oma pärlsilmadega Slavinile ainiti otsa ja vastas:

«Jah, ta meeldib mulle.»

«Hea, et te ei öelnud: «Meil ei ole tema vastu pretensioone.» Tubli. Kas Zotov joob?»

«Ei, ta oskab juua.»

«Nii et joob?» kordas Slavin.

«Ei, ta ei joo. Ta oskab juua,» kordas ka Dulov jonnakalt. «Ta võib palju juua, kuid ei jää kunagi purju. Muidugi ei ole ta mingisugune ämmatoss, ma otsustan ainult selle järgi, kuidas ta vastuvõttudel joob.»

«Kas ta pärast naise ärasõitu endale armukest ei ole soetanud?»

«Ma leian, et teid on tema suhtes valesti informeeritud, Vitali Vsevolodovitš.»

«Ainult teie ju mind informeeritegi, Igor. Ma ei teadnud

temast varem mitte kui midagi. Kuidas ta vaba aega veedab?»

«Sõidab mööda maad ringi. On endale huvitava raamatukogu soetanud.»

«Kas keegi meie meestest ei ole «Hiltonis» vene emigrantidega kohtunud? Võib-olla on keegi neist meie omadega juttu teinud — noh, ütleme, viina, suveniiride või heliplaatide asjus...»

««Hiltonis» töötab ainult kuus valget, Vitali Vsevolodovitš, kõik teised on aafriklased. Baarman on valge, seda ma tean, prantslane, Jacob on ta nimi, spioneerib, litapoeg, kõikide heaks, haruldaselt šarmantne noormees. Siis on neil seal veel valge ülemkelner Lyndon Williams ...»

«Kas te vastuvõttudel Glabbiga tervitate teineteist?»

«Muidugi.»

«Millal on järgmist kokteiliõhtut või vastuvõttu ette näha?»

«Ülehomme.»

«Tuleks hoolt kanda, et Glabbile kutse saadetaks. Te võtke see enda peale, eks ole? Ja tutvustage mind talle.»

«Ta saab ju aru, kes ma olen.»

«Mis siis sellest? Tore on.»

«Tore nüüd küll, aga ma arvan, et ta võib aimata, mis ametit teiegi peate. Ajakirjanduses tõuseks kära.» Slavin vastas karmilt:

«Ärgu tikkugu meie inimestele ligi — olgu see siis kodus, siin või välismaal — siis ei oleks ka minul siiakanti asja. Nemad ju alustasid, nemad — nii kodus kui ka siin — nuhivad neid probleeme, mis puudutavad meie riigi julgeolekut. Ärgu tikkugu meie inimestele ligi,» kordas Slavin, «siis istume ka meie Moskvas või sõidame turismirongiga San Franciscosse — ma armastan ameeriklasi, suurepärane rahvas, pealegi me sarnaneme teineteisega.»

«Kas otse niimoodi üteldagi?» muigas Dulov. «Mis sellestki siis oleks? Milleks udu ajada? Ka konspiratsioonis tuleb mõõtu pidada.» «Eks ma siis proovi.»

«Muide, kas Paramonov ei ole kordagi vastuvõttudel olnud?»

«Ei ole, Vitali Vsevolodovitš, tema pole ju diplomaat ...»

«Kas ka igasugune juhuslikkus on siin välistatud?»

«On küll,» vastas Dulov veendunult.

... Slavini küsimused ei meeldinud Dulovile — liiga

otsekohesed küsimused, ei mingit mängu, mõnevõrra skeemi järele lõhnavad.

Slavinile seevastu olid Dulovi vastused pärimeelt, talle meeldisid inimesed, kes suutsid oma seisukohtadele kindlaks jääda, vaatamata sellele, et — siin oleneb palju into-natsioonist — tal olnuks parem end häälestada Slavini järgi, kes oli sissesõitnu, pealegi sellise aukraadiga ülemus.

«Keskus.

Mida on teada Paramonovist? Kas ta on kellelegi teatanud, et on politsei poolt kinni peetud? Kui on, siis mida nimelt? Kas Keskusel on andmeid vene emigrantide kohta Louisbourg'is?

Slavin.»

«Slavinile.

Andmeid vene emigrantide kohta on väga napilt, kuna Louisbourg'is ei ole emigrantide klubi. Kontrollimata andmetel elab Louisbourg'is keegi Hrenov, Viktor Kuzma p. (Hrissanfovitš), endine vlassovlane, osa võtnud Wroclawi (Breslau) lahingutest. Täpne elukoht teadmata, kuid kolme aasta vanuste andmete järgi on ta peatunud raudteejaama lähedal hotellis. Samuti on teada, et omal ajal on ta Kielis elatunud piljardimängust ja hüüdnimeks oli tal «Kahest poordist keskele». Kuna meil puuduvad andmed selle kohta, kas ta läks Vlassovi juurde vabatahtlikult või oli selleks sunnitud, olge maksimaalselt ettevaatlik, kui kavata sete temaga kohtuda. Andmeid tema sidemete kohta luure-, teenistustega meil ei ole, kuid on teada, et Kielis võttis ta osa röövimistest ja oli seotud kriminaalse element diga.

Keskus.»

Konstantinov

Proskurin laotas Konstantinovi ette suurele, tumedast pähklist koosolekulauale kümme paberilehte nende ministeeriumide ja ametkondade loeteluga, kes olid rfti või teisiti seotud tarningutega Nagooniasse.

Konstantinov laskis silmadel üle lehekülgede libiseda ja märkis mõnevõrra ärritatult:

«Kas konkreetsemalt ei saaks?»

Proskurin kehitas õlgu:

«Raske ...»

«Ma saan aru ...»

«Ma kärpisin seda. Ring ahenes, ainult mõni inimene jäigi järele.»

«Ja kui mitmel nende hulgast on juurdepääs salajastele dokumentidele?»

«Kaheteistkümnel.»

«Kas lähteandmed on ette valmistatud?»

«On küll.»

«Kas midagi kahtlustäratavat on?»

«Minul ei ole pretensioone kellegi vastu nende hulgast.»

«Pretensioone?» küsis Konstantinov üle. «Tšekaal ei saa nõukogude inimese vastu olla pretensioone — kas faktid, või mitte midagi.»

«Ma lähtusin meie momendikriteeriumidest, seltsimees kindral.»

«Mis aga kriteeriumidesse puutub, siis need on muutumatud ... Kus on materjalid nende inimeste kohta?»

«Truhhin kirjutab neid masinal ümber.»

«Millal ta valmis saab?»

«Lõunaks, ma arvan.» Konstantinov kordas: «Millal ta valmis saab, ma küsin?»

«Kell neliteist null-null.»

«Aitäh.»

Helises üks seitsmest telefonist; Konstantinov arvas eksimatult ära, milline see oli, ja võttis toru.

«Ma kuulen. Jah. Tervist. Noh? Tulge silmapilk siia.»

Konstantinov pani toru hargile, silmitses mõtlikult aparaati ja pöördus siis uuesti Proskurini poole:

«Kas Paramonov on teie nimekirjadest läbi käinud?»

«On küll.»

«Kuid kitsamasse ringi ta lülitatud ei ole?»

«Ei ole. Te ju eeldate, et agendilt tahetakse poliitilise iseloomuga andmeid.»

«Õige. Kuid igatahes võib Paramonov olla informatsiooni vahendaja. Kus ta praegu töötab?»

«Ta on autobaasi juhataja «Kauglaevaremondis».»

«Millega «Kauglaevaremont» tegeleb?»

«Seda ei ole me veel kindlaks teinud.»

«Kas umbkaudse vastuse võite anda?»

Proskurin kehitas õlgu:

«Seda ma ei riski teha, kuna tunnen teie suhtumist umbkaudsetesse vastustesse.»

«Üldiselt on teil õigus. Katsuge, palun, see kiiresti välja selgitada, kuna pärast Slavini telegrammi on välisvaatlu-sed Paramonovi kohta üsnagi rahutusttekitavaid signaale andnud.»

,.. Välisvaatluste kokkuvõte oli kuiv, nagu ta peabki olema, igasuguste emotsioonideta, sisaldades üksnes fakte.

Sellest kokkuvõttest ilmnes, et Mihhail Mihhaili p. Paramonov, sündinud 1929. aastal, venelane, abielus, välismaal sugulasi ei ole, väljus kell 12.47 «Kauglaevaremondist», kontrollis bussipeatuse juures hoolega, kas teda ei jälgita, teeseldes selleks saapapaela kinnisidumist, kuigi see polnud lahti läinud; ootas siis, kuni kõik sõitjad olid bussi astunud, ja hüppas enne uste sulgumist viimasena sisse. Ta sõitis kaks peatust edasi, väljus, kontrollis kaupluse «Mineraalveed» vitriini juures peatudes uuesti, kas teda ei jälgita, ja lipsas kauplusesse hetk enne seda, kui müüja riputas välja sildi «Lõunavaheaeg». Ei rääkinud kellegagi peale müüja, mineraalvett pudeliga ei ostnud, jõi kohapeal ära klaasitäie narsaani. Seejärel istus Paramonov uuesti bussi, läks «Kauglaevaremonti» tagasi ja viibis garaažis kuni tööaja lõpuni, värvides hõbehalliks «2igu-lid» riikliku numbrimärgiga 72-21.

Konstantinov tõstis silmad polkovnik Konovalovile. Nagu seda pilku oodanudki, tõmbas too kaante vahelt teise tihedalt täistipitud masinakirjalehe ja ulatas selle vaikides kindralile.

Konstantinov võttis sigari, kooris krabiseva tsellofaani selle ümbert pikkamööda ära, pani sigari põlema ja süvenes lugemisse: «Sverdlovi rajooni toidukaubastu kaupluse «Mineraalveed» müüja Tsizin, Grigori Grigori p., sündinud 1935. a., venelane, parteitu, abielus, välismaal on emapoolseid sugulasi, tööalase lohakuse eest kohtulikult karistatud, mõisteti üks aasta paranduslikke töid.»

«Kus ta. sugulased elavad?» tundis Konstantinov huvi, oletades seejuures, et ajanappuse tõttu puuduvad Konova-lovil selle kohta andmed, ja küsides seda üksnes tähelepanu juhtimise mõttes, sellist laadi tähelepanu juhtimine on aupaklik ega solva kuidagi.

Ometi tõmbas hallipäine, vatsakas ja veidi ettepoole kühmus Konovalov mustkunstniku žestiga välja fargmise Paberilehe ja luges sellelt:

«Onu, Tsizin, Mark Fjodori p., elab Ottawas, töötab tapamajas laadijana; tädi, Tsizina. Marta Genrihi t., — hotellis koristajana.»

«Kuidas nad sinna sattusid?»

29

«Pärast sõda, seltsimees kindral, sakslane küüditas nad ära.»

«Sõjast osavõtnu lause,» märkis Konstantinov endamisi. «Meie oleksime öelnud teisiti: «fašistid küüditasid ...»»

«Siin on veel üks väike õiend, seltsimees kindral.»

«Millal te jõudsite? Teil oli ju nii vähe aega.»

«Ah, Konstantin Ivanovitš, sellepärast mind pensionile tõrjutaksegi, et ma tegevat noortele liialt säru.»

«Pensionile läheme koos,» lubas Konstantinov ja takerdus juba õiendi esimese lause juures: ««Ziguli» riikliku numbrimärgiga 72-21 kuulub Vinter, Olga Viktori t., sündinud 1942. a., juut, parteitu, lapsi ei ole, mees — Zotov, Andrei Andrei p. — töötab Louisbourg'is.»

Konstantinov lappas kiiresti Proskurini poolt äsja lauale-jäetud pabereid, pani ühe kõrvale, kummardus selle kohale, pahvis kustunud sigarit, süütas selle uuesti ja küsis siis Konovalovilt:

«Kas meil Vinteri kohta rohkem midagi ei ole?»

«Just nii, ei ole.»

«Aitäh, Trofim Pavlovitš.»

«Kas lubate lahkuda?»

«Jah, palun. Aga Vinteril tuleb hakata silma peal hoidma.»

... Alust selleks oli: vanemteaduril Olga Viktorovna Vinteril oli juurdepääs salajastele dokumentidele, iseäranis Nagoonia olukorda puudutavatele, kuna tema kandi-daadiväitekiri käsitles paljurahvuseliste monopolide sissetungimist Aafrikasse.

«Ja kui see teile raske ei ole,» palus Konstantinov, «katsuge mulle hankida tema väitekiri.»

... Poole tunni pärast oli Proskurin tagasi.

Konstantinov vaatas talle üle prillide otsa.

««Kauglaevaremont» tegeleb meie väliskaubalaevade remondi küsimustega, Konstantin Ivanovitš. Tööalased sidemed on neil SDV, Suurbritannia, SFV, Jugoslaavia ja Prantsusmaaga. Kontori direktoril Jerohhinil autot isiklikuks kasutamiseks ei ole, ent Šargin, Jevgeni Nikiforovit-šil, sündinud neljakümne seitsmendal aastal, Aafrika-reisi-dega tegeleval direktori asetäitjal, on «Volga». Paramo-nov hooldab seda isiklikult, teeb profülaktikat ja on hankinud sellele ka uued väliskummid, vist protekteeritud.»

«Kõik?»

30

«Ei, ei ole kõik. Kuigi Šargin salajasele informatsioonile ligi ei pääse — nende kommertskontorisse salajasi materjale ei saadeta —, käib ta ometi sageli Väliskaubanduse Ministeeriumis. Tema vend, Šargin, Leopold Nikiforovitš, on vormistatud salajaste materjalide kasutajaks, tegeleb masinate hangetega ja on mitu korda välismaal käinud, sellest kolm korda Louisbourg'is. Läbirääkimistel on tema partneriks olnud John Glabb, kelle vastu te huvi tundsite.»

«Meie,» parandas Konstantinov. «Meie tunneme tema vastu huvi — teie kaasa arvatud. Ma arvan, et Paramonovit tuleb hoolsamini jälgima hakata. Ka Tsizin tuleb korralikult läbi analüüsida. Kes võiks temaga tegelema hakata?»

«Gretšajev, ma arvan.»

«Miks tema?»

«Ta on Plehhanovi instituudi lõpetanud ja varem kaubanduse alal töötanud.»

Konstantinov muigas:

«Arvate, et küll koer koera ära tunneb?»

«Kas teil on midagi tema kandidatuuri vastu?»

«Ei ole, las vaatab pealegi. Kuid hästi hoolikalt, arusaadav?»

«Hästi.»

«Kas Olga Vinter on kitsamas ringis sees?»

«On küll. Kuid ma kavatsen ta sealt maha tõmmata. Ta on küll üsna terava keele ja järsu iseloomuga naisterahvas, kuid kõigi tema tuttavate arvates suurepärane inimene.»

«Jah, aga see Zotov on ju tema mees. Istub Louis-bourg'is ja tegeleb muuhulgas ka Nagoonia tarningute küsimustega.»

«See on siis küll. t ? Tähendab — võrk? Zotov — Vinter — Paramonov?»
«Zotov koostab informatsiooni kava; Vinter, kellel on juurdepääs salajastele dokumentidele, kontrollib üle; Para-nionov edastab? Kas te sellisena kujutate seda võrku ette?» k"sis Konstantinov.
«Teoreetiliselt on selline võrk täiesti mõeldav... isegi eiegantne, ma ütleksin... Kuid Streltsov on Vinteri hoo-Jega läbi uurinud, on tema tuttavatega vestelnud, ja nad K°ik kinnitavad nagu ühest suust: hea inimene. Kas ta eöd tõesti nii osavalt maskeerib, mis? Muide, kui võrk oepoolest eksisteerib, peab ta muidugi teesklema, on unustatud, kui täpsemalt väljenduda...»
31
Konstantinov kuulas Proskurinit mõtlikult pliiatsit sõrmede vahel veeretades ja küsis siis:
«Kas Vinter ikka veel tennist mängib? Slavin teatas, et teal, Louisböurg'is, oli ta suurepärane mängija. Tennise-väljak on ühtlasi väga sobiv koht kõige erinevamate inimestega kohtumiseks...»
«Tennise kohta ei tea ma midagi, Konstantin Ivanovitš.» «Võtke vaevaks välja selgitada, eks ole? Ka seda, kus ta mängib. Millises spordiühingus? «Spartakis», AKSK-s või «Dünamos»? Ka oleks huvitav teada, kellega ta mängib.»
Kaks tundi hiljem kandis Proskurin ette, et Olga Vinter mängib AKSK väljakutel. Tema partneriteks on olnud Välisministeeriumi valitsuse juhataja asetäitja, inseneriteenistuse kindral, Riikliku Plaanikomitee vastutav töötaja ja Leopold Šargin Väliskaubanduse Ministeeriumist.

«Slavinile.
Teatage meile kõik, mida teate Olga Vinterist, Zotovi naisest: kontaktid, huvid, moraalne pale. Selgitage, kellega ta seal tennist on mänginud ja kus? Kas tal olid alalised partnerid, ja kui olid, siis kes nimelt? Kes aitas tal väitekirja materjale hankida?
Keskus.»
«Keskus.
Vinterit tundnud inimeste hinnangu kohaselt olevat ta suurt huvi tundnud ameeriklaste tungimise vastu Aafrika kontinendile. Väitekirja materjale kogus parlamendi raamatukogus ja USA saatkonna pressikeskuses. Seni ei ole õnnestunud kindlaks teha, kes teda pressikeskuses seejuures abistas. Tennises tal kindlaid partnereid polnud. «Hiltoni» väljakutel on ta mitmel korral mänginud Briti konsuli naise Caroline Tizzle'iga, umbes kolmekümneaastane, tema isa on kindral Gamelord, kes aastail 1949—1951 pidas sidet Inglise sõjaväeluure ja LKA vahel; Vinter on mängi' nud ka «International Telephonic'u» esindaja Robert Law-rencelga.»
Slavin.»

«Slavinile.
Tehke kindlaks Robert Lawrence'i täielik nimi, vanus ja tundemärgid.
Keskus.»
32
«Keskus.

Olga Vinteriga «Hiltoni» väljakutel tennist mänginud obert Lawrence, sündinud 1920. aastal, saabus Louis-ourg'i kuu aega pärast kolonialismi kukutamist Nagoonias. On töötanud Tšiilis, samuti «International Telepho-nic'u» esindajana.
Slavin.»

«Slavinile.
Robert William Paul Lawrence, sündinud 1922. aastal, abielus, kahe lapse isa, elukoht New York, on meie andmete järgi oletatavasti LKA resident Louisbourg'is. Selgitage välja tema sidemed. Mitu korda on ta Vinteriga tennist mänginud? Kas keegi meie omadest on nende mängude juures viibinud? Kui on — selgitage, milliseid teemasid nad oma vestlustes puudutasid, kui nad on olnud selliste pealtkuulajateks. Milline oli nende vahekord?
Keskus.»

«Keskus.
Palun sanktsioneerida minu kohtumine Lawrence'iga.
Slavin.»

«Slavinile.
Hoiduge Lawrencelga kohtumast. Selgitage välja Law-rence'i ja John Glabbi omavaheliste suhete iseloom.
Keskus.»

«Keskus.
Glabb ja Lawrence käivad hommikuti «Hiltoni» basseinis ujumas. Nende vahekord on kõige sõbralikum. Lawrence'! toa numbrit portjee mulle ei ütle, kuid kelnerid arvavad, et LKA apartemendid asuvad viieteistkümnendal korrusel.
Slavin.»

Slavin.

Nõukogude saatkonna aednik Arhipkin ärkas vara, kella viie paiku. Pensioniaeg hakkas kätte jõudma, Louisbourg'is istus viimaseid kuid ja luges päevi, millal saab koju.

Aeda läks ta juba siis, kui ükski diplomaat polnud veel saabunud; suursaadik ja asjadeajaja, kes elasid siinsamas,

33

magasid alles; pargis oli vaikne, ja läbi veidralt teravatipuliste puuvõrade tungiv päike näis tuhmina, rohi aga oli juba omandanud oma õige värvuse, sellise täiesti eripärase värvuse, milline on võimalik üksnes siin, Aafrikas.

Arhipkin teadis, et kell kuus toimub saatkonna ukse ees valvavate politseinike vahetus; seejuures ajavad nad kaua omavahel juttu ja laulavad mõnikord tasakesi, iseäranis siis, kui päev tõotab tulla tuuline, mitte nii hirmus lämmatav; näis, et nad tundsid ilma ette ka baromeetrita.

Ette sõitis politseinike džiip, autokabiinist hüppasid välja kolm noormeest, kohendasid automaate, naersid millegi üle, hakkasid omavahel tasakesi vestlema, ja just sel hetkel kuulis Arhipkin tasast lämbuvat häält:

«Aita siis ometi, mees!»

See kummaline kõnetlus ja kerge aktsent kohutasid Arhipkinit ja sundisid teda isegi plangu äärde maha kükitama; ringi vaadates märkas ta meest, kes sirutas kätt tarateravikkude poole — saatkonda ümbritses metallpanee-lidest ja teravikest tara, hispaanlastest kolonisaatorite pärandus. Teraviku otsas kõlkus väike kompsuke, millele kivi raskuseks külge seotud.

«Aita siis ometi!» kordas tänaval seisev mees kärsitult ja kõõritas politseinike poole.

Need nähtavasti märkasid teda.

Arhipkin kuulis, kuidas üks politseinikest hüüdis midagi mehele tara taga, ja siis pistsid kõik jooksu; džiip sööstis paigalt; Arhipkin kahmas kompsu rehapulkade otsa ja viskas selle Nõukogude territooriumile; mees naeratas õnnelikult ja sööstis ühte kitsukesse kõrvaltänavasse; džiibi pidurid krigisesid — tänav oli kitsas nagu teerada, seal said kaks jalgratturitki vaevu üksteisest mööda.

Lajatas lask. Arhipkin kahmas kompsu ja tormas saatkonna poole. Automaat tärises veel kord ja siis jäi kõik vaikseks...

Slavin luges veel kord läbi kompsus leidunud sõnumi1 «Ma saatsin teile kirja selle kohta, et amerikaanid värbasid endale «Hiltonis» ühe meie lurjuse. Saatsin postiga. Ei tea, kas saite kätte? Neid amerikaane nägin ma uuesti «Hiltonis», seda lurjust aga ei olnud. Heakene küll, mina olen juba vana, sõda murdis mu maha, pärast seda olen ringi hulkunud ja hotellipatjadesse nutnud, aga mis temal viga! Noor, täissöönud lõustaga... Kui too kiri kohale

34

ei jõudnud, siis teadke: amerikaanid värbasid meie mehe.»

«Pärast sõda on ta Saksamaal töötanud,» märkis Slavin. ««Gotell» kirjutavad need, kes on kaua Saksamaal elanud.»

«Ka ukrainlased räägivad «gotell»,» väitis Dulov.

«Õige küll. Kuid Saksamaal elanud venelased räägivad kõik viimseni nõnda. Ma tegelesin sõja lõpul ümberasustatutega, ma tean. Noh, ja kus on siis aednik?»

... Pargis jäi Arhipkin seisma seal, kus tundmatu oli kompsu aiateraviku otsa visanud.

«Just siin see rippuski.»

Slavin lähenes tarale; sealt oli näha mäest alla laskuv kitsas põiktänav.

«Kas ta haake tegi, kui teda tulistama hakati?» küsis Slavin.

«Ei, haake hakkas ta tegema siis, kui jalgratta selga hüppas.»

«Kas on kindel, et nad tapsid ta?»

«Ma jooksin toast rõdule ja sealt oli kõik hästi näha ... Ta pääses minema, sest nemad jooksid piki tänavat allapoole ja nende ees polnud kedagi. Kui nad tänava teise otsa jõudsid, siis nad jätsid tulistamise järele, mees lipsas nähtavasti mõnda läbikäidavasse hoovi, seal on neid palju,» rääkis Dulov.

«Kas ta oli hallipäine?» küsis Slavin.

«Kes seal aru sai, .. Laiguline oli,» vastas Arhipkin. «Võib-olla oli blond, võib-olla pleekinud ...»

«Mis tal seljas oli?»

«Kuidas — mis?» imestas Arhipkin. «Ülikond.»

«Seda ma usun... Mis värvi see ülikond oli? Kas uus või vana? Kas lips oli ees või ei olnud?»

«Küll on häda,» ohkas Arhipkin. «Kohe mitte ei mäleta.»
«Kas näol armi ei olnud?»
«Armi küll ei olnud. Ah-jaa, ühel käel oli tal sõrm ära. või kaks, seda ma ei pannud täpselt tähele.»
«Voh, see on juba oluline. Kas ta ütles teile midagi?»
«Ei öelnud ta midagi. Kõigepealt sosistas, et aita,
mees...»
«Kuidas?! «Mees»?»
«Kas «mees » või «inimene», seda ma ei oska öelda.»
«Kui ütles «inimene», siis on ukrainlane,» tähendas Dulov.
«Ei pea sugugi olema,» väitis Slavin. «Minu sõber on

puhastverd venelane, Voronežist, aga sõpradele ütleb kah harilikult «inimene». Missugune hääl tal oli? Ärajoodud? Kähisev? Või harilik?»
«Kähisev hääl oli jah, seda küll, just kähisev...»
«Nii et muid tundemärke teil ikkagi meelde ei tule?»
«Jumala eest ei tule, mis ma teid ikka ilmaaegu eksitan.»
... Slavin läks Dulovi kabinetti tagasi ja sukeldus teatmikesse: ta otsis baare, kus mängitakse piljardit, eriti raudteejaama ümbruses. Ta leidis neid neli: «Lõbusad Kitsetalled», «Napoli», «Casa Blanca» ja «Las Vegas».
Seejärel kutsus ta Arhipkini uuesti enda juurde.
«Oleg Karpovitš,» sõnas Slavin. «Kas te piljardit mängida oskate?»
«Halvasti. Mõnikord autojuhtidega naljapärast veereta!: natuke...»
«Teil tuleb minuga mängima hakata.»
«Teil siin ka mõni piljard, paljas imetemp ...»
«Me ei mängigi teiega saatkonnas, vaid linnas.»
«Linnas on ju piljardid ainult urgastes, meid juba hoiatati ...»
Slavin heitis pilgu Dulovile ja see mühatase «See on tõepoolest nii.»
«Kahekesi pole karta midagi,» pilgutas Slavin Arhipkinile silma. «Noh, kuidas siis jääb, Oleg Karpovitš?»
«Ju siis peab,» lausus too väärikalt.
«Nüüd on niimoodi,» jätkas Slavin. «Me hakkame teiega Sõrmitut otsima. Võib-olla satub meile ette aga üks teine venelane, siis ma näitan teile teda. Te katsuge siis temaga jutule saada, eks ole?»
«Kas see ei ole nõukogude inimene?» küsis Arhipkin
Dulovile otsa vaadates.
«Emigrant. Vlassovlane,» vastas Slavin.
«Ei hakka mina selle peniga rääkima. Ta tuleks ära kägistada, ma sõdisin nende vastu Breslaus, no küll on elajad, küll on alles loomad ...»

«Lõbusates Kitsetalledes» oli lärmakas seltskond, piljardit mängiti siin halvasti, see oli rohkem kuraasitamine, ja ka panused olid madalad — kolm dollarit. Sõrmitu ei ilmunud. Arhipkin kaotas Slavinile kuivalt kolm partiid, ta käsi värises tunduvalt iga löögi juures, ta lõi tihti mööda ja piilus ise valvsalt ringi.

Kui kandikuga laudade vahel lippav vilgas kelner neile õlut tõi, küsis Slavin: «Millal siis Hrenov tuleb?»

«Tema enam meil ei mängi, sir. Ta mängib nüüd «Las Vegases» või «Hongkongi» baaris. «Hongkongis» käib ta sagedamini, hiinlased panid sinna suurepärased lauad üles, sinna kogunevad kõige paremad mängijad, panused on kuni sada dollarit.»

... «Las Vegases» laudade ümber trüginud — mängijad olid kõrgest klassist, saalis valitses vaikus —, kutsus Slavin Arhipkini baarileti juurde ja tellis kokteili. Arhipkini käsi värises ikka veel, kokteili jõi ta mingi arusaamatu vastumeelsusega ja piilus üha ringi.

«Vastu lõugu anda oskate?» muheles Slavin. «Etskae, kui tugevad käed teil on! Mida te siis kardate?»

«Kuidagi harjumatu on,» vastas too. «Urkad mulle ei meeldi, ma olen maalt, meiesugustele hakkab see vastu.»

«Kas midagi niisugust olete kuulnud, nagu «on vaja»?»

«Sellest ma saan aru küll, aga ikkagi on ebamugav.»

Slavin pöördus baarimehe poole:

«Millal head mängijad tulevad?»

«Meil on siin ainult üks hea mängija, sir — mister Hrenov, «Kahest poordist keskele», see on ekstraklassi mängija, ainult et viimasel ajal käib ta rohkem «Hongkongis».»

«Kas seal on paremad lauad või?»

«Ei ole, sir, aga seal on söögid odavamad. Hiinlased müüvad seal dumpinguhindadega, neile tuuakse ju kõik Pekingist kätte. Me ei saa nendest kuidagimoodi jagu, nad tahavad meid pankrotti ajada. Alkohol maksab neil küll niisama palju, sellega varustavad neid belglased, meie peame kokteile odavamalt müüma, muidu kõrbeme põhja ...»

… «Hongkongis» näitas baarimees Slavinile kohe Hrenovi kätte. Too mängis meisterlikult, aeglaselt, käised olid tal üles kääritud; ta mängis nagu tõeline äss, partnerit narritades, kusjuures tema inglise keel oli õudse aktsendiga.

«Sihi hoolsammi, John! Ära värista kätt, muidu löön ära. Kas raha panid ikka valmis? Või jooksed naise käest paluma?»

Slavin võttis istet baarileti ääres, kus Hrenov talle peeglist hästi kätte paistis.

«Jälgige teda'» sosistas ta Arhipkinile. «Pärast lähete ja teete ettepaneku mängida.»

37

«Oh, issand,» ohkas Arhipkin, «mul keerab kõik sees pahupidi. Kui õige võtaks natuke julguseks?»

Slavin tellis viskit, Arhipkin jõi selle ära, nuusutas pähklit peale, õhatas, ronis kõrge puki otsast maha ja läks laua juurde, kus mängis «Kahest poordist keskele».

«Kuule,» ütles Arhipkin, «kui õige mängiksime, või mis? Viie rub ... dollari peale ...»

Hrenov pöördus järsult, astus sammu tagasi ja küünitus sedamaid taskusse sigaretti võtma.

«Kes sa oled?» küsis ta kähiseval häälel.

«Aednik.»

«Kustkohast?»

«Saatkonnast...»

«Punane, tähendab?»

«Missugune siis veel? Muidugi punane ...»

«Kust sa mind tunned?»
«Ega ma tunnegi... Baarimees ütles, et oled venelane, noh, eks ma siis tulingi sinu juurde, nende keelt ma ju ei mõista, vaevalt pursin ...»
«Oota, ma teen sellele siin kohe ära.»
Hrenov pöördus laua juurde tagasi ja lõpetas partii viie löögiga — need olid elukutselise löögid ja Slavin taipas, et seni oli ta lihtsalt vigurdanud, partnerile šanssi pakkudes teda niisama peibutanud. Hrenov sai oma kakskümmend viis dollarit ja pistis need oma pluusitaskusse.
«Mängida sa ikka oskad? Või ajame niisama juttu? Punast näen ma esimest korda, pärast sõda pole ühtki kohanud.»
«Küllap tegid miskit pahandust, et nüüd pabistad.»
«Seda'nd küll,» vastas Hrenov Arhipkinile ainiti otsa vahtides. «Lähme istume laua taha, ma teen välja.»
Nad eemaldusid aknanišši ja Slavin pidi teise lauda ümber istuma, et nad talle näha oleksid.
Hrenov tellis «kaks viina» — neljakümnegrammised, nagu siin valatakse. Arhipkin silmitses klaasi ja Hrenov taipas.
««Asunikku» tahad või? Oota, küll ma tellin, nemad siin ei saa sellest aru, hakkavad norima. Viska korraga ära, need tõprad ju ainult imevad.»
«Kuule, kus see meesterahvas on?»
«Kes?»
«Noh, seesamune, mis ta nüüd oligi...» «Kõõrdsilm-Kolka või?»
«Ei mitte,» vastas Arhipkin ja lõi endale vastu sõrmi.

«Sõrmitu või?»
«Jah.»
«Hotellis, kus ta siis veel peaks olema? Aga milleks sulle teda vaja on?»
«Raadios räägiti temast...»
«Et bandiit ja vlassovlane, mis?»
«Ei, õde otsib teda taga ...»
«Kuule,» küsis Hrenov, «ütleme, kui nende juurde pattu kahetsema minna, kui palju nad väänavad?»
«Oleneb, mille eest...»
Hrenov ohkas.
«Ristitud oleme temaga, aednik, ristitud oleme.» «Kuidas nii?»
«Niimoodi jah. Nagu meid laagrist välja toodi — nälja pärast roni kas või vanakuradile voodisse —, nii veeti kuskile külla, anti igaühele vint kätte ja rivistati komissarid üles. Hans, see ohvitserinokk, tuli juurde, sättis oma «parabellumi» meile kordamööda kuklasse ja käskis: «Tulista!» Kas tulistad sina, või tulistatakse sind ennast. Aga niipea, kui olid tulistanud, kui olid komissari pikali pannud, nii võeti vint käest ära ja öeldi: «Oled vaba, mine kuhu tahad.» Verega ristitud, kuhu meil enam minna oli? Kui juba ristitud oled, siis .. . Vaat sedamoodi, punane ...»
«Sa ütle mulle, mismoodi seda Sõrmitut leida. Kas sa ta aadressi tead?»
«Mina tean kõike, aednik, ma tean küll kõike, aga ega ma seda sulle niisama lihtsalt kah ütlema ei hakka. Me oleme juba õpetust saanud. Võib-olla mingit õde polegi, ja sind saatis hoopis NKVD...»

«On teda, jah, NKVD-le väga vaja...»

«NKVD-le on kõiki vaja, aednik, sa ära aja mulle umbluud. Kust sa ise pärit oled?»

«Ivanovost.»

«Üleaedne, tähendab. Mina olen Vologdast.» «Linnast või?»

«Ei, Prjaniki külast. Mäherdune avarus ümberringi, ära mitte räägigi! Taevas on sini-sinine, ojanired vulisevad ... Hommikul tuled hütist välja, vaikus... Ainult rähn teeb «toks-toks». Mine katsu siin mõnda rähni leida, ainult kakaduud lendavad ringi, hunt neile väänaku ... Mis su nimi ka on?»

«Oleg Karpovitš. Ja sinu?»

«Viktor Hrissanfovitš ... Raha jookseb, ja oma tuba on kah, aga süda ikkagi vaevab, Karpõtš, koju tahaks ... Aga seal põrutatakse kakskümmend viis kuklasse, mina olen

aga juba viiekümne kolmene... Millal ma välja saan? Seep see ongi...»

«Kahtkümmend viit meil nüüd enam ei anta. Viisteist saad.»

«Noh, siis viisteist. Ega seegi kuu ei ole. Kuuskümmend kaheksa olen, kui ärakell antakse. Kellele mind, ätti, siis enam vaja on? Perekonnal häbi ja teotus pealegi, mul peaksid ju vennad-õed Prjanikis elama... Praegu olen lihtsalt teadmata kadunud, aga mis siis on, kui tagasi lähen? Siberisse kupatatakse, aga milles nemad süüdi on? Ainult mina üksi olen süüdi, seepärast ma siin selles varga-kambas mune veeretangi.. .»

«Kuule, sa ütle mulle õige selle Sõrmitu nimi.»

«Ära pressi midagi peale. Enne ma nime ei ütle, kui olen temaga rääkinud. Arvasid viimati, et Vologdas ongi Prja-niki küla? Et muudkui aga ütlen sulle... Meie, Karpõtš, oleme kah õpetust saanud, paksust ja vedelast oleme läbi käinud, iseennastki ei usu enam ... Tule nii nädala aja pärast, võib-olla ta ongi nõus, mina küll pead ei anna, meid on siin niigi paljalt käputäis, hoiame kokku, saab ometi emakeeles südantki kergendada ...»

Kriminaalpolitsei direktor kindral Stow sai «Hongkongi» baari omanikult Chu Nult välismaalaste jutuajamise lindistuse — see oli profülaktiline abinõu, paljugi mis võib juhtuda, need urkad pidid igaks juhuks tehnikaga varustatud olema.

Stow helistas John Glabbile:

«John, kas see venelane, kes hotellis töötab, sulle huvi ei paku?»

«Mulle pakuks ta huvi, kui ta Välisministeeriumis töötaks,» vastas Glabb. «Nad on ju siin puha lakeid, kaugemale pole nad jõudnud ja mingit kasu neist pole. Mis ta nimi on?»

«Ma ei hakanud enne sinuga rääkimist järele uurima. Sõrmitu, rohkem ei tea ma temast midagi, töötab vist «Hiltonis».»

«Hüva on, homme saame kokku, peame aru ...»

«Temast rääkis Vene saatkonna aednik.»

«Jah? Nüüd on juba huvitav. Milles asi seisab?»

«Seda Sõrmitut otsib õde taga, aednik rääkinud, et raadios olla teatatud.»

«Võib küll olla, niisugune saade neil on ...»

«Selle aednikuga oli meie hiinlaste juures keegi Slavin. Ma uurisin igaks juhuks välja: elab «Hiltonis».»

««Hiltonis»?» küsis Glabb pärast pausi veel üle. «Mis siis ikka, aitäh, Stow. Anna mulle üks päev aega, ma helistan sulle ise.»

«Hiiteni» konditsioneeritud õhuga vestibüüli sukeldunud Slavin tundis alles nüüd, kui higine ta on — särk oli läbimärg, nägu plaažil jalutamisest kõrbenud, ka kreem polnud aidanud.

Ta astus portjee juurde, küsis oma toa võtme, ostis kõik ajalehed. Lifti poole minnes hõigati teda ja ta pöördus ümber. Baari lähedal seisis keegi lihav, räpases rõivastuses mees, tema kõrval aga naeratav, heasüdamlikkusest lausa nõretav, päevitunud hallipäine, otse uskumatult võluv John Glabb.

«Hallo, Ivan!» hüüdis mees uuesti, tilgutades õlut oma khaki värvi särgile. «Kas te tõepoolest ei tunne mind ära, vana?!»

Konstantinov

«Täiesti salajane. Kindralmajor Konstantinov, K. I.

Vastuseks Teie järelepärimisele teatame, et LKÄ Ateena luurekeskuse saateid on võimalik vastu võtta üksnes selliste ülivõimsate raadioaparaatidega nagu «Philips», «Panasonic», «Sony». Seejuures on kindlat vastust võimalik anda üksnes igal konkreetsel juhul pärast lähemat tutvumist aparaadi või selle skeemiga ja üksikasjalise kirjeldusega.

Kapten Sanpov.»

«Täiesti salajane. Kindralmajor Konstantinov, K. I.

Vinteri ja Särgini küsitluste tulemusena on selgunud, et neil mõlemal on kodus ülivõimas «Panasonicu» tüüpi raadio, 1976. a. väljalase.

Kapten Gretšajev.»

... Konovalovi alluvad, kes jälgisid vastuluure poolt paljastatud LKA salakuulajaid, tegid õhtuks kindlaks, et eelmisel ööl oli saatkonna teine sekretär Lunce kodust Lenini prospektile sõitnud, teda jälginud mehed enda kannult maha raputanud ja Možaiski maanteelt Võidu parki sisse keeranud.

«Kui Lunce uuesti vaateväljale ilmus,» kandis Konovalov ette, «sõitis ta ühel kitsal pargiteel, peatus seal mõneks hetkeks, kõpsis jalaga kumme, kummardus kaks korda, pani siis suitsu ette ja sõitis minema. Kontakti kellegagi ei astunud. Võidu pargist sõitis ta suure kiirusega saatkonda, viibis seal kuni kella kolmeni hommikul ja sõitis siis koju — jällegi läbi Võidu pargi, kuid sel korral ei pidurdanud ega peatunud kuskil. Ometi väljus seekord pargist keegi meesterahvas, kes oli istunud vihma käes pingil, millest Lunce oli mööda sõitnud. Kuna bussid ja trollid enam ei käinud, läks mees koju jalgsi. See mees oli erukindralleitnant Šebeko, Roman Grigori poeg, elukoht 1812. aasta tänaval...»

«Keskus.

Kas teil leidub andmeid umbes viiekümne aastase blondi emigrandi kohta, kelle vasemal käel puudub kaks sõrme. Minu arvates on ta elanud pikemat aega Saksamaal. Võimalik, et rahvuselt on Sõrmitu ukrainlane. Palun kontrollida Hrenovi tuttavaid tema eelmises elukohas: kas nende hulgas ei olnud Sõrmitut?

Slavin.»

«Slavinile.
Hrenovi tuttavate hulgas Kielis Sõrmitut tuvastada ei õnnestunud.
Keskus.»

... Valitsuse ülem kindral Fjodorov ütles Konstantinovi ettekande peale:

«Operatsiooni algus meenutab mulle tavaliselt korteri remonti. Kõik oli vaikne ja rahulik; tõsi, kuskil olid praod, ent paistis, et piisab sellest, kui korra värviga üle käia; aga kui siis hakatakse ehitusmaterjali kohale vedama, ajalehti põrandale laotama, kui hakatakse kõike lõhkuma ja maha kiskuma, siis saad aru, et vaikusest ja rahust pole enam juttugi...»

«Hea, et nad teil ikka ajalehed põrandale laotasid,» tähendas Konstantinov. «Nähtavasti olid näidisehitajad. Minu juures oli neil kombeks vaata et jalgpallisaabastes mööda parketti kõndida.»

«Arusaadav,» vastas Fjodorov. «See on professionaalsuse hääbumine. Mina seletan seda sellega, mida meie naisukesed sõja ajal pidid välja kannatama: eks seisnud

42

tööpinkide taga ainult nemad, siis veel mõned hädavaresed ja kolmeteistkümnesed poisikesed .. .»

«Meie magasiraegi tööpinkide vahel,» muheles Konstantinov. «Kojuminekuks olime liiga nõrgad, pealegi pommitati, nii me siis riputasimegi võrkkiiged üles ja puhkasime nendes. Masinate undamisega olime harjunud, see isegi rahustas: vaikus häiris neil aegadel rohkem ...»

«Just nimelt,» sõnas Pjotr Georgijevitš pärast pausi. «Vaikus häiris rohkem... Inimesi aga tapeti. Kakskümmend miljonit tapeti maha, aga kui palju koos sellega hävitati kõrgetasemelist professionalismi. Mis on aga õieti professionalism? See on eelkõige täpsus, kõrgetasemeline täpsus. Nii et kui probleemi olemusse tungida, siis on need mööda parketti lohisevad mügarad jalgpallisaabastel paraku põhjendatavad, traagilised küll, aga põhjendatavad. Kas teed tahate? Või kohvi?»

«Kohvi.»

«Kas südamele liiga ei tee?»

«Mulle tundub, et igasugune, ka kõige tühisem tšepee* on meil stressifaktori seisukohalt kahjulikum kui terve tonn kohvi, Pjotr Georgijevitš.»

«See on küll õige,» nõustus ta, «ent kas te ei leia, et selline seisukoht demobiliseerib?»

«Eks kogu aeg püssi all seista ole kah stress; demobili-satsioon toob kaasa lõdvestuse.»

«Skolastikuks kõlbaksite te küll, te olete peaaegu samasugune kavalpea kui Slavin.»

«Slavinist kavalamat pole maamuna peal olemaski», väitis Konstantinov veendunult.

... Kui sekretär oli neile toonud kaks tassi kohvi ja kuivikuid, võttis Pjotr Georgijevitš suure paberilehe ette ja asus sellele kiiresti ja täpselt mingit skeemi j õõnestama.

«Näete, mis ma sirgeldasin?» küsis ta. «Näen küll.»

«Parandage, palun, kui ma eksin.»

«Teie ei eksi.»

«Hüva, hüva, ärge meelitage. Tähendab niimoodi? meie huviorbiiti on sattunud Paramonov, eriti pärast Slavini telegrammi, eks ole?»

«Just nimelt.»

«Tema jälgimine tõi juurde Olga Vinteri. Tema aga, nagu selgus, on Zotovi naine. Nõnda?»

Tšepee — lühend sõnadest «erakorraline olukord» (vene k. HU).

43

«Jah.»

«Muide, ma küsisin Slavinilt, kuidas ta suhtuks Zotovi ärakutsumisse Louisbourg'ist. Vaikib. Ma oletan, et selie taotlemiseks ei ole tal esialgu alust. Meid ei mõistetaks, kui me sellise ettepanekuga välja tuleksime, ilma et meil oleks mingeid fakte.»

«Kui ehk Zotovi sõprus Glabbiga?»

«Mis sellest on? Glabbiga käib ka saadik vastuvõttudel käe alt kinni. LKA agendina ta ju seni paljastatud pole, need on ainult meie oletused, ta on ju meie suhtes sõbralikult meelestatud kommersant. .. Lähme edasi. Millised kombinatsioonid on siin võimalikud? Politseis arestis viibimise ajal Paramonov värvati mingil põhjusel. Missugusel? Siavin ei ole seda versiooni töödelnud, me ennustame kohvipaksult. Ja ikkagi — mida annaks meie «kolleegidele» Paramonovi värbamine? Poliitilise iseloomuga informatsiooni tema käsutuses ju pole. Milleks teda neile vaja peaks olema? LKA-le selliseid vaja ei ole.»

«Sideinstants?»

«Oletame. Kelle vahel?»

«Me võime endile ette kujutada sellist kombinatsiooni: Zotov suunab Louisbourgls tähelepanu mingile probleemile; siin tuhnib selles probleemis Vinter — salajased materjalid käivad tema käest läbi, ta teab palju; Paramonov oleks sel juhul informatsiooni edastaja.»

«Kui aga veidike korrigeerida? Zotov on ehk tõepoolest suunaja; Šargin oleks peamine operatiivteabe allikas; Vinter kontrollib Särgini andmeid, kuna sinna nende instituuti laekub materjale praktiliselt kõikidest ministeeriumidest; Paramonov aga on informatsiooni edastaja, sellega ma olen nõus. Kas niisugune variant on võimalik?»

«On küll. Võimalik on ka veel kolmas variant: Vinteri! on tenniseväljakul hulk tuttavaid. Tema partneriteks on hästiinformeeritud inimesed. Vinter mainib tennist mängides kõige keerulisemaid poliitilisi probleeme, Šargin aga täpsustab neid küsimusi, mida Vinter talle seal esitab; Paramonov annab informatsiooni edasi.»

«Kuidas ta annab? Kuskohas? Kellele? Ega ometi kindral Šebekole...»

«Too kirjutab memuaare, ei taha kuidagi edeneda,» muigas Konstantinov. «Paljudel on naiivne ettekujutus, nagu oleks kirjutamine üks lihtne asi... Vanamees kannatab unepuuduse all, me kontrollisime ... Ta jalutab igal ööl Võidu pargis ...»

«Kus oli Paramonov siis, kui Lunce seal käis?»

44

«Kodus.»

«Vinter?»

«See ei ole kindlaks tehtud.»

«Šargin?»

«Istus vennaga restoranis.»

«Ja kus olid nad kõik luurekeskuse viimase raadiosaate ajal?»

«Šargin oli tööl, järelikult ei saanud ta seda vastu võtta. Parr.monov oli kodus, Vinter samuti.»

«Peaks koostama graafiku, kus keegi nende saadete ajal bn. Ma praktiseerisin seda siis, kui Canarise ja «papi Mülleriga» kaklesime, tulemused olid head ... Milline raadio Vinteril on?»

««Panasonic».»

«Aga Šarginil?»

«Ei ole seni kindlaks tehtud.»
«Tehke kindlaks.»
«Hästi, Pjotr Georgijevitš.»
«Slavinilt küsige — muide — kes, kellelt, millal ja millise hinnaga on needsamad «Panasonicud» ostnud. Ilmselt on nad kõik ühest kauplusest ostetud, kui aga erinevatest, siis on see veelgi huvitavam.»
«Me asume selle juurde viivitamatult.»
«Mitu meid huvitavat isikut ahendatud ringi on jäänud?» küsis Fjodorov.
«Õhtul langes veel viis inimest ära, nad kõik on praegu sõidus; kaks läksid doktorantuuri, teised on igas mõttes kristallpuhtad.»
«Noh, see on juba belletristika.»
«Ei, need on kontrolli tulemused.»
Pjotr Georgijevitš lükkas tühja tassi kõrvale, ja selles, kuidas ta seda tegi, tabas Konstantinov ärritust. Ta ei eksinud.
«Mis asja see Siavin oma versiooniga ometi viivitab? Miks ta ei teata midagi?»
«Eks ta ole ise ka nagu nõeltel, aga tema ei oska ju kiirustada, lihtsalt ei oska, ja ongi kõik. Ta ju mõistab, et n»pea, kui näidata fotot sellele, kes seda kirjutas, on meie oletustel kohe kriips peal, ta saab suurepäraselt ar* kui-vitš TQ temalt Just sellist teadet ootame, Pjotr Georgije-
Abi vaatas üle ukse sisse.
«Seltsimees kindral, Panov dešifreerimisosakonnast kiire teatega.»
«Helistas või?»
45
«Te palusite mitte ühendada, nii et ta tuli ise.» «Tulgu sisse.»
Panov asetas lauale kuus paberilehte.
«Kolm korraga, seltsimees kindral. Niisugust asja pole
veel olnud*.»
«Etskae!» sõnas Pjotr Georgijevitš. «Praegu oleks paras aeg teilt sigarit küsida. Seda laadi intensiivne töö võib esineda üksnes suurte sündmuste eel.»
... Kindralleitnant Fjodorovist sai tšekist, kui ta oli kahekümne ühe aastane. Noor raadioinsener sõitis vabatahtlikuna Hispaaniasse, töötas seal koos legendaarsete dzeržinskilaste-vastuluurajatega, õppis seda ametit Grigori Sõroježkini juures ning sõja algul sai temast Abwehr'i- ja gestaapo vastaste raadiomängude äss; sadu hitlerlastest agente tabati ja tehti kahjutuks tänu Fjodorovi osakonna tööle. Sellele järgnes võitlus kodanlike natsionalistide vastu ja bandeeralaste purustamine, hitlerlaste peitupugenud sabarakkude paljastamine, lahingud liitlastega nende fašistlike timukate väljanõudmise küsimuses, kes olid uute peremeeste otsingul üle ookeani põgenenud. Seejärel, neljakümnendate aastate lõpul, algas tema töö Ameerika luureorganite poolt läkitatavate spioonide vastu.
Fjodorov, vaheda mõistusega ja energiline, ent seejuures rahulik (mida tunnistasid tema helesinised, alati naeratavad silmad), küsis mõtlikult:
«Kas te tennist ikka mängite veel?»
«Kui aega on.»
«Ehk katsute leida aega, ah? Heitke ise Vinterile silm peale, paber on paber, aga inimene on ikkagi inimene. Vaadelge teda teraselt, Konstantin Ivanovitš. Ja veel. Lugu on

keeruline, ma ütleksin — ekstrakeeruline. Seepärast tuleks teil minu arvates teile omase püüdlikkusega tegelda

*Autori märkus: Nagu teisedki dešifreerimisele allumatud radiogrammid, oli seegi läkitatud LKA luurekeskusest Euroopasse. Tekst oli järgmine: «Kallis sõber, teie informatsioon lisas meie võitlusesse olulise panuse. Meie kõige kõrgem ülemus on teie seisukohtade ja teie poolt saadetud materjalidega tutvunud. Me täidame teie palve ja saadame teile viivitamatult — juba järgmise peidikuoperatsiooni ajal — seller mida te palusite. Kohtumispaigad jäävad endisteks. Palume väga, et kiirendaksite teie käsutuses olevate materjalide läbitöötamist ja teataksite meile, kas võib eeldada venelaste abi tõhustumist Nagooniale, kui sea algavad kriitilised sündmused. Teie oletused ja teie vastava tasemeg tuttavate arvamused oleksid meile äärmiselt väärtuslikud. Oleme veendunud, et sündmused Nagoonias mõjuvad kainestavalt Riigidepartemangule, kelle positsioon on selles küsimuses — erinevalt meie omast vägagi kõikuv. Teie sõbrad D. ja L.»

46

ka pisiasjadega, näilike pisiasjadega. Kõige selle juures on taolist teavet lakitava spiooni otsimine välispoliitiline aktsioon ja siin tuleb ilmutada erilist täpsust. Kui mu aimused mind ei peta, siis lõhnab siin selle järele, et meid tõmmatakse kaasa globaalsesse konflikti, tõesõna ...»

Slavin

«Ei, Ivan, sada korda ei!» Toosama Slavinit hüüdnud, räpases khaki värvi ülikonnas paks mees kordas seda nii kangekaelselt, nagu joodikud seda vähegi suudavad. «Te olete kõik omaenese kätega hävitanud, teie ja see teie Stalin, kes Euroopat pidevalt agressiooniga ähvardas. Mis meil siis üle jäi?»

«Te ajate muudkui oma joru, nagu oleksite selle pähe õppinud.» Slavin rüüpas õlut ja vaatas nagu toetust otsides Glabbi poole.

«Mister Slavinil on õigus,» nõustus Glabb sedamaid. «Truman oli kehv vend, Paul. Ja punaseid ei sallinud ta tõepoolest, seda pole mõtet salata.»

Paul ei vaadanud Glabbi poolegi, tellis veel ühe pokaali õlut, asetas käe Slavinile õlale ja ütles väga aeglaselt ning valuliselt, ise seejuures veidralt mõlemaid silmi pilgutades, nagu kõneleks ta üheaegselt kahe inimesega ja kavaldaks mõlemaga:

«Ivan, Ivan, kas te mäletate, kuidas me neljakümne viienda aprillis öö läbi mööda Dresdenit kõndisime ja tulevikule mõtlesime, ja kuidas me seejärel Nürnbergis juubeldasime, kui neid sigu süüpinki tiriti? Kas mäletate?»

«Mäletan küll. Tollal te mitte üksnes ei pilgutanud silmi, vaid ka teie kael tõmbles pärast põrutada saamist, ja te naersite enda üle hirmus tigedalt, et mitte anda teistele võimalust esimesena teie üle naerda, ja tollal ei joonud te üldse, isegi mitte õlut, ning olite armunud ühte natsliku minevikuga sakslannasse.»

«Põrutus paranes; minu, hädavarese üle naeravad praegu oik, ja mina üksnes solvun; ma olen nüüd üldse kergesti solvuv, Ivan, nagu kõik hääbumisele määratud inimesed, ma solvun nii, et pisted löövad südamesse; ma olen võõrdunud enese üle naermast, sest see on üksnes tugevate eesõigus; viina võtan ma nüüd juba hommikust peale ja pean seda kõige suuremaks naudinguks; see natsliku levikuga sakslanna — ilmaaegu te ei sallinud teda —

sünnitas mulle poja, siis jättis mu maha ja abiellus kellegi Dachau vangiga, praegu peab ta ennast hitlerismi ohvriks, saab abiraha ja on Düsseldorfi loomakaitseseltsi esinaine. Selle seltsi asutas ta muide pärast seda, kui teie oma Laika kosmosesse kupatasite. Noh, mina olen oma aruande esitanud. Aga teie? Mida teie pärast Nürnbergi teinud olete?»

«Elanud, Paul, elanud. Kas te ei tahaks üles minu tuppa ronida? Mul on vene viina, soolaseid rukkileivakuivikuid ja voblat.»

«Meeleldi,» nõustus Glabb otsekohe. «Vene viinast midagi paremat pole olemaski; meie viski on sellega võrreldes lihtsalt sõnnik.»

«Kõik riigiametnikud teevad maha kõike, mis on o m a,» märkis Paul Dick, seitsme provintsilehe korrespondent, kunagine Pulitzeri preemia laureaat, hulljulge superreporter; kolmekümne kolme aasta eest oli ta olnud kõhetu iludus ja sportlane, praegu aga — kuhtunud, viinast haisev van a m ees.

Liftis kuulas Paul alistunult Glabbi, kes jutustas Slavi-nile Louisbourg'is valitsevast bordellist ja riigi kõikidesse pooridesse imbuvate monopolide jultumusest, ja jätkas siis oma juttu:

«Kõik riigiametnikud, kui nad just pealtkuulamisega ei tegele, teevad oma riiki maha, et välismaalastele meeldida. See on maitselage ja toores.»

«Kohe praegu ta ütleb, et mina olen salajane kompartei liige,» ohkas Glabb, «et ma olen LKA agent ja siinse maffia peamees.»

«Mis siinsesse maffiasse puutub, siis ma ei hakka midagi väitma, pole fakte, kuid räägitakse, et Hongkongis sa oled ikkagi töötanud; LKA-s sa küll ei teeni, Dulles on sinna Marcuse-taolisi tarku, pahempoolse minevikuga poisse kokku ajanud; parteisse sa ei kuulu ega sümpatiseeri talle, sest sõdisid Vietnamis.»

Glabb laskis Slavini ja Paul Dicki enda ees välja, sulgedes peoga signaaltule liftiuksel, et see enneaegu ei sulguks — liftid on siin riugastega — ja märkis, kui nad olid juba konditsioneeritud õhuga, rohelise kareda vaibaga kaetud koridoris:

«Minule, muide, meeldib, et me nii vihaselt ja kartmatult üksteisele kallale tormame, selles seisnebki vabaduse kõige suurem hüve.»

«Täpipealt,» nõustus Slavin, «Sellega olen ma nõus.»

«Sõna ei ole vabadus,» sõnas Paul. «Teie olete aga kõik

hävitanud, Ivan, ja sellised kohtumised on muutunud eranditeks, võinuksid aga olla reegliks, ja mul on sellest väga-väga kahju, kas mõistate?»

Slavin märkis oma numbritoa ust avades:

«Te räägite, et me oleme kõik hävitanud. Aga millal see oli, kui Churchill Fultonis oma kõne pidas? Millal oleks Lääs jõudnud ühinemiseni Venemaa vastu? Siis ei olnud ju veel mürsulehtrid rohtugi kasvada jõudnud ...»

«Mis ta pidi siis tegema? Churchillile oli Fulton viimaseks katseks päästa Briti impeeriumi prestiiž sellega, et meid teiega tülli ajada. Ta unistas ju seejuures arbiitrirol-list — Inglismaa jaoks on see tavaline roll. Teie aga lubasite endile vihaseks saada. Kui aga need meie kretiinid tegid massiliselt lollusi ja maailm hakkas tugevasti püssirohu järele lõhnama, kutsus nimelt Churchill endisi liitlasi läbirääkimistele — see oli jällegi arbitraaž, pres-tiiži võit...»

«Aga kas teie aitasite meid tollal Churchilli mõista? Meie olime siis ju alles noored poliitikud, Paul,» vastas Slavin, koukides külmkapist välja pudeli viina, voblat ja kalamarjatoosi. «Neljakümne seitsmendal aastal, kui Churchill Fultonis esines, oli meie riik alles kolmekümne aastane. Kas teie aitasite meil teda mõista? Teie ju hoopis hassetasite: «Ata-ata punastele!»»

Paul Dick kehitas õlgu.

«Te hakkasite Potsdami lepingut rikkuma.»

«Mismoodi?» küsis Slavin ootamatult kalgilt. «Palun fakte!»

«Mis puutuvad siia faktid, Ivan?! Oli olemas silmanähtav tendents! Tollal te võisite tungida nii Pariisi kui ka Rooma — seal ootasid teid Thorez ja Togliatti.»

«V õ i s i m e? V õ i t u n g i s i m e?»

«Mul on venelaste hulgas palju sõpru ja ma olen sellele uhke,» ütles Glabb vahele, «nad kõik on toredad poisid, kuid niipea, kui jutt kaldub vaieldavatele probleemidele, nakkavad nad kõnelema «Pravda» stiilis.»

«Ja õigesti teevad. Pauli terviseks! Rõõm teid näha, Paul. Kui juba teie siia sõitsite, on siin järelikult sündmusi oodata.»

«Varsti lendame Nagooniasse Grisso kukutamist pühitsema,» vastas Paul ja kummutas viina kordagi neelamata kurku, mis oli nii tulipunane, et meenutas ahju.

«Ei maksa soovitut tegelikkuse pähe välja pakkuda,» sõnas Glabb. «Grisso kukutamiseks on vaja mehi ja raha, seda aga tema vastastel ei ole.»

«Ärge valetage,» lõi Paul käega. «On mehi ja on raha,»

«Järelikult teate teie rohkeni km mina.» Glabb kehitas õlgu ja osutas silmadega pudelile.

«Ta tahab, et Paul kiiremini purju jääks ja hakkaks jama ajama, et siis kogu tema jutt vestluskaaslasele jamana näiks,» taipas Slavin.

Slavin valas pitsid veel kord täis.

«Suurepäraste vene poiste terviseks,» tegi Glabb ettepaneku, «selle nimel, et õpiksime üksteist mõistma ja usaldama! Lõppude lõpuks elame me ühes ja sellessamas maailmas, meie kohal on üks ja seesama taevas, ja lahutab meid ainult üks ookean, millest saab ja tuleb sild üle ehitada.»

«Võtame selle peale,» ütles Slavin, lõi Glabbiga kokku, jõi, tõusis siis üles ja läks telefoni juurde. «Mis on siin teeninduse number?»

«Valige «viisteist»,» vastas Glabb. «Neil on oivalisi pähkleid, nad praevad neid soolatult, väga maitsvad ja odavad, suurepärane sakusment.»

«Kui ma aga tahan külalistele oivalist õhtusööki pakkuda?»

«Siis «kakskümmend kaks». See on siinne restoran, köök on hea, kuid küllaltki kallis.»

«Hallo, ma räägin kuuesaja seitsmendast numbrist, tere õhtust. Mida te meile õhtusöögiks soovitaksite? Meid on kolm. Kalamarja? Aitäh, meil on siin endil vene oma. Kala? Mis kala? Assaud?»

Glabb vaatas Slavinile otsa, raputas pead ja sosistas:

«Ei maksa, see on liiga kallis, tellige merluusi, see on viisaka hinnaga ja väga maitsev.»

«Palun merluusi, salatit ja kohvi. Jah, aitäh. Jäätist?» Slavin kattis peoga toru. «Kas jäätis on neil kallis?»

«Väga odav nagu teilgi,» hakkas Glabb naerma, «kuid ei ole maitsev,»

«Ja kolm jäätist. Puuvilja oma, jah. Aitäh. Me jääme ootama.»
Paul valas endale viina, neelas uue pitsitäie alla, vahtis kainelt Glabbile otsa ja sõnas:
«Teate, poisid, millest ma unistan? Ma unistan vähki haigestumisest. Analüüsid peavad näitama, et mul on vähk. Kuid valusid ei tohi veel olla. See on väga tähtis, et poleks valusid. Siis ma hakkaksin prassima. Ma prassiksin niikaua, kuni vajun lõplikult ära, ma prassiksin nõnda, nagu ma selle neetud töö pärast veel kunagi

pole endale lubanud; ma prassiksin nõnda, nagu sellest igaüks unistab: hirmuta järgmise päeva pohmeluse ees. See oleks tõeline pidu, täielik vabanemine ...»
«Käige kuradile,» lausus Slavin ja läigatas uuesti viina pitsidesse. «Te manasite meie silme ette õudse pildi ja ma tahaksin rutem purju jääda, et teie sõnad ära unustada. Aga miks teie ei joo, mister Glabb?»
«Ma ju joon! Mis te räägite, ma joon ju kui hobune!»
«Hobune on tark loom,» mõtles Slavin, «tema ei oleks nii ahnelt minu joomist jälginud ega nõnda aplalt purju-jäämise tunnuseid püüdnud, mina hakkan aga nüüd joobnut mängima, kuid sina ära paku üle, sul ei maksaks rutata, ehkki aeg on tõepoolest raha, sellise läbematu huvi tundmisega avad sa oma kaardid. Sina, Glabb, peaksid esimesena end purju jooma ja oma tugitooli magama jääma, see oleks õige, siis jääksin ma uskuma, et sa tõepoolest kaupled siin raadioaparaatidega ja veel millegagi, küllap kodumaaga, nagu Paul ütles, ja teed tegemist maffiaga; tõenäoliselt heroiin...»
Paul avas vaevaliselt silmad, tema tinakarva laud olid paistes, ja küünitas end sujuvalt Slavini poole.
«Te olete praegugi süüdi, Ivan. Siin Aafrikas olete kõiges süüdi teie. Meie tükime siia üksnes selleks, et mitte teid siia lasta.»
«Kas teid rahuldaks,» kallas Slavin uuesti endale ja Glabbile; ta tilgutas Pauli pükstele viina ega vabandanudki, nagu oleks ta tõepoolest purjus — sellise kuumaga jäädakse ju ruttu purju, «kui Nagooniasse tükiksid mauistid? Kas teid rahuldaks, kui vaesele Euroopale püstol vastu kõhtu surutaks? Küll see imekena vanaeit muutuks alles järeleandlikuks... Või te aimate seda ohtu ja otsustasite rõhuda sellele Euroopa konnasilmale?»
«Hiinlased on putukad, Ivan. Rändtirtsud. Neil pole jaksu, nad ei suuda ei meile ega teile järele jõuda.»
«Nii suurest rahvast ei tohi nõnda rääkida, Paul,» lõikas Slavin, «see pole aus. Hiinlased on suurepärane, tark ja heasüdamlik rahvas.»
«Joogem parem naiste terviseks,» ütles Glabb. «Käige te kuradile oma poliitikaga.»
«Kohe teeb ta ettepaneku kutsuda siia naisi,» taipas Slavin. «Ta tellib viskit ja kutsub siia oma sõbratari, või siis ütleb, et siin näidatakse head striptiisi...»
«Toetan,» sõnas Slavin. «Meie tormilisel ajal jääb üksnes naine turvalisuse ja seega ilu sümboliks.»
«Sel pole vigagi,» mühatas Paul. «Müüge see mulle ära,

Ivan. Ilu kui turvalisuse sümbol... Kümme dollarit. Kasvõi viisteist. Ma alustaksin reportaaži oma seakarjustele järgmiselt: «Ilu kui turvalisuse sümbol — sellele mõtlesin ma siis, kui kopter tõi mind ookeani kaldal asuvasse džunglisse, selle tubli mister Ogano

juurde, tribüüni ja võitleja juurde, kes lubas Nagoonia rahvale tagasi anda Kremli marioneti Grisso poolt jalge alla tallatud vabaduse.» Pole viga, eks ole?»

«Pole viga. Andke viisteist dollarit, või võtke mind endaga Ogano juurde kaasa.»

«Riikliku Julgeoleku Komitee paneb teid kinni,» vastas Paul. «Ogano on teie vaenlane, teil pole õigust temaga rääkida, ma tean ju teie kohta kõike, Ivan, ma olen vana, järelikult tark, see tähendab — lootusetu.»

«Aitab nääklemisest, poisid,» lausus Glabb. «Minu arvates tuuakse meile lõpuks süüa, kuulete — koridoris pläriseb midagi.»

«Ei plärise seal midagi,» väitis Slayin, «need on teil lihtsalt kuulmishallutsinatsioonid.» Samas koputati uksele.

«Jah,» vastasid kõik kolmi kaks inglise, üks — vene keeles.

Ja lävele ilmus neeger, tõugates enda ees serveerimis-lauda kalataldrikutega; Slavini peas vilksatanud pöörane mõte, et ilmub valgenahaline kelner (tingimata venelane) — jäigi ainult pööraseks mõtteks.

... Paul Dick sonkis kahvliga merluusi, maitses ja krimpsutas nägu.

«Aafriklased ei oska süüa teha. Prantslastele ja belglas-tele, üle ilma gurmaanidele, ära öeldes on nad endid meie «macdonaldsite» käpa alla mõistnud — viinerid, kohv ja juustuvõileivad, nõnda on väga mugav, ja mis peamine — odav, igaühele tasku järele.»

«Juustuvõileib,» kordas Slavin endamisi. «Väga odav, «Macdonaldsi» firma baarid. Kus see Sõrmitu siis «Hil-tonis» töötab? Restoranis? Kelnereid seal ei toideta, siin pole Venemaa, miks ei peaks ta mõnes «macdonaldsis» söömas käima?»

«Muide — kas «macdonaldsid» siia veel ei kipu?» küsis ta Glabbile salatit lähemale nihutades. «Siinses restoranis võib end tõepoolest puupaljaks süüa, aga mõnikord ei teeks paha ka päeval mõnd suutäit võtta.»

«Nad ei saagi ilma kippumata,» vastas Glabb, vahtides

52

kahetsevalt tühja viinapudelit. «Kesklinna neid aga ei lasta. Nad ronivad oma kerjuslikest äärelinnadest üha presidendilossile ligemale. Nad on täitsa tublid mehed, asutasid baaride juurde piljardisaalid, mustad veedavad seal kogu oma vaba aja — piljard on seitse korda odavam kui kino...»

«Aga televiisor?»

«Hulluks olete läinud?! Kes neist jõuaks endale televiisorit osta?!» Glabb silmitses jälle tühja pudelit. Paul märkas lõpuks ta pilku, tõusis, läks telefoni juurde, valis number «viisteist» («Purjus küll, aga mälu on tal suurepärane,» märkis Slavin endamisi, «eriti, kui asi puutub pudelisse») ja palus:

«Kaks pudelit viskit number ...»

«Kuuesaja seitsmendasse,» ütles Glabb talle ette.

«Kuuesaja seitsmendasse numbrisse; arve nende kahe pudeli eest saatke number üheksasaja viiendasse, Paul Dickile. Kiiresti!»

«Milleks nõnda oma mäluga uhkustada?» mõtles Slavin, noogutades seejuures nõustuvalt vestluskaaslasele, kes jutustas, kuidas «macdonaldsid» kohvi pealt «vahelt tee-vad», astudes selleks sobingusse «Nestle'i» filiaaliga. «Normaalne inimene ei jätaks endale mingil juhul toa numbrit meelde, ei säilitaks seda oma mälus nii jonnakalt kui sina ega kuulaks üheaegselt nii mind kui ka Pauli. Hrenov ütles, et Sõrmitu töötab kaksteist tundi järjest. Tuleb välja selgitada, kui kaua töötavad kelnerid. Miks ma nii kangekaelselt

arvan, et ta on kelner? Ja miks on Glabb nii kangekaelselt minu külge klammerdunud? Aga ta ju on. Ei võinud ta ju nii ruttu teada saada minu kohtumisest Hrenoviga, isegi kui oletada, et ta töötab LKA-s ja on siinse politseiga suhted sisse seadnud. Ei, ma ajan ise ennast segadusse, temale pole jõutud veel teatada.»

«Mister Slavin, kas te kavatsete kirjutada situatsioonist Louisbourg'is?» küsis Glabb.

«Mind huvitab, tõtt-öelda, rohkem Nagoonia.»

«Miks te siis siia sõitsite? Või toetate kah seda teie ametlikku versiooni, et Louisbourg'is asub vandeseltslaste staap?»

«Muidugi toetan, ma ei eralda end Moskvast, seal aga istub minu kolleeg ...»

«Mister Stepanov? Meie siin loeme mitte üksnes selle kirjaniku raamatuid, vaid ka artikleid. Siin on paljud tema peale tigedad — ta on liiga järsk.»

«Eks siis tunnistage need valeks. Kui ta valetab, siis

paljastage see vale, aga tige küll ei maksa olla, see pole demokraatlik.»

«Stepanov kirjutab hästi ka siis, kui ta valetab,» sõnas Paul ja norutas kogu viina ettevaatlikult mooda tuleükku enda klaasi — kolmkümmend üks tilka, luges Slavin. «Nn ajakirjandus kui ka kirjandus valetavad, nad on seda andekamad, mida rohkem nende vale tõega sarnaneb. Tuleb valetada tõepäraselt, ja see ongi siis kunst. Tuleb osata kirjutada oma elust, väljamõeldud elust, mitte sellest igavast, mida kõik inimesed elavad, ja siis saab teist Tolstoi või Hemingway.»

«Kes?» küsis Glabb. «Hemingway? Kuid ta on ju surnud . ..»

«Tolstoi on aga Minnesotast Miami ümber asunud ja püüab praegu väinas kala,» sai Paul vihaseks. «Kuigi,» ta vaatas Slavini poole, «Hemingway on meil tõepoolest ära unustatud. Teine asi, kui ta oleks eelmisel sajandil sündinud, aga ta on ju meie kaasaegne. Me oleme teda näinud, temaga koos viina võtnud, ja eided on meile rääkinud, kui nõrguke ta oli, ja lapsed on talle peavalu valmistanud, ja ta naised on oma intervjuudes jutustanud, kui ablas ta oli... Kahekümnenda sajandi klassikuid pole olemas ega saagi neid olla, kuna massiteabevahendid on oma õigustesse asunud. Tolstoi päevil olid kuulujutud, oli suusõnaline klatš, praegu on see kõik aga vormistatud ajaleheveergudel silmatorkavate pealkirjadega, katsu siis autoriteeti luua, proovi mitte uskuda kogu seda sõnnikut, mida me ära trükime... Siis veel telefon ... Suhtlemine inimeste vahel on näotuseni lihtsustunud. Kas oli võimalik varem Jasnaja Poljanasse helistada ja intervjuud saada — võta näpust! Tuli enne luba paluda, siis kohale sõita ... See aga kohustas juba millekski, tõmbas mingisuguse joone tema ja meie vahele... Nüüd aga muudkui helista: «Krahv, kommenteerige «Sõda ja rahu» ...»

«Õige,» nõustus Slavin. «Seda te ütlesite õigesti, Paul. Väga halastamatult küll, aga õigesti. Tuleb järelikult välja, et me ise jätame endid klassikutest ilma? Et kahekümnes sajand kavatseb ilma klassikuteta olematusse minna? Et me ei tea, mida teeme?»

«Miks mitte? Teame küll.»

«Või on kultuuritase liialt kõrge? Kõik on kirjaoskajad. Seetõttu on palju maitseotsustusi? Isiklikke sümpaatiaid?»

«Pigem antipaatiaid. Taseme suhtes on teil õigus üksnes osaliselt, te projitseerite Venemaa kultuuri kogu maailmale, see on viga.»

«Sõbrad, kas meil ei oleks juba aeg naisterahvaste peale mõtelda?» sõnas Glabb. «Ma saan ju aru küll, et intellektuaalid ja kultuur ja... kuid ma loodan, et te kesksoost ikkagi ei ole. Või kardab mister Slavin tagajärgi? Minu teada on teie inimestele seda laadi kontaktid keelatud ...»

«Juba tulevadki «linnukesed» mängu,» mõtles Slavin. «Kõik edeneb plaanipäraselt. Vana nagu maailm, aga ometi mõjub, kurat võtaks, mõjub... Mis siis ikka, eks vaatame tema klientuuri.»

Slavin lausus:

«Ma olen kuulnud, et seda laadi kontakte ei soovitata ka teie omadele.»

Glabb vaatas Slavinile silma, pigem isegi kuskile kulmu-pealsele, ta ilme muutus hetke vältel raskeks, nägu oli nagu mask, kuid see kestis ainult viivu, siis läks ta telefoni juurde, langes kergelt tugitooli, tõmbas pükste tagataskust katkise, narmendava märkmiku, avas kätteõpitult õige lehekülje, heitis siis pilgu Slavini poole, varjas tema eest lehekülje ja asus selles tuhnima, tehes ette näärivana näo, kes on alustamas mingit lõbusat mängu, mis lõpeb toreda kingitusega.

«Millist teile kutsuda, kas blondiini või brünetti?»

«Mina olen daltonist,» vastas Slavin.

Paul kukkus naeru lõkerdama.

«Oh, küll see mister Slavin on ikka kaval!» lausus Glabb. «Kogu aeg te hiilite täpsest vastusest kõrvale ...»

«Täpseid vastuseid nõuab kohus.»

«Kas te kohtu tööd hästi tunnete?»

«Muidugi.»

Paul ütles:

«Paremini, kui sina, John. Ta istus kogu Nürnbergi protsessi aja minu kõrval — kellast kellani.»

«See oli poliitika, Paul, praegu aga ei vasta mister Slavin mulle naiste kohta nagu vilunud taktik kunagi ei «ei» ega «jah» ning on instruktsiooni ees igal juhul puhas.»

«Millise nimelt?» küsis Slavin. «Millist instruktsiooni te., mõtlete?»

Glabbi päästis kelner, kes tuli baarist viskipudelit" ja jääga; Slavin mõistis, et Glabb ei saa ennast kuidagi välja keerutada, tõepoolest — kuidas saab kommersant seletada oma tutvumist instruktsioonidega?

Paul võttis kohe ühe pitsitäie ära ning kallas ka Slavini ja Glabbi pitsid täis.

55

«Kohe,» vastas Glabb numbrit valides. «Üks hetk, palun.»

Ta kuulatas kaua tooni, ohkas, andis ärakella ja valis uuesti. . . ,

«Sinu plikad on juba teistes numbrites vanni roninud,» ütles Paul. «Võtku kurat neid eitesid.»

«Fui, kui labane,» sõnas Glabb. «Ei tohi olla nn küüniline, Paul. Sulle ei ole lihtsalt naissõpru ette juhtunud, sul on ainult ümberaelejaid olnud.»

«Parim naissõber ongi üks häbitu ümberaeleja, kellega ei pea rääkima Brahmsist ega teesklema, et saad Stravinskist aru.»

«Hallo, Pilar,» ütles Glabb ja pilgutas Slavinile silma. «Ma istun siin kahe hiiglatarga meesterahva seltskonnas. Kas sa ei tahaks meiega ühineda? Miks? Sa teed mind kurvaks, Pilar ... Palun, noh ... Ma väga palun sind, noh! Voh, tubli tüdruk! Kuuesaja seitsmes number, Pilar, me istume siin. Ootame!»

«Kõigepealt, kus see kuuesaja seitsmes number asub?» märkis Slavin sedamaid endamisi. «Linnas on viisteist hotelli, kuid paistab, et LKA apartemendid on broneeritud just sellesse siin. Teiseks nõustus ta liiga kiiresti siiatulekuga, algul ta ju keeldus ja Glabb ei esitanud tema ergutamiseks ühtki tõsist ettekäänet. Ilmselt polnudki see keeldumine, Glabb lihtsalt etendas meile daami «korralikkust» ...»

Pilar oli tõepoolest kenakene: pikakasvuline ja sihvakas, tohutu suurte silmadega ja lummava naeratusega hispaanlanna; ta tervitas armastusväärselt Pauli ning Sla-vinit, suudles Glabbi sõbralikult ja kasinalt meelekohale ning pani perenaiselikult raadio mängima; «Hilton» andis sealt edasi oma džässiprogrammi ja Pilar vajutas eksimatult vajalikule nupule; siis võttis ta Slavinilt vastu viskipitsi, puudutas seda vaevalt huultega ja selgitas, olles märganud tema pilku:

«Ärge pahandage, ma olen ikkagi hispaanlanna, meie joome veini; kuid meid ei joovasta mitte vein, vaid targad vestluskaaslased.»

«Kohe ma pakun talle vestlusteema välja,» mõtles Slavin tormiliselt, ise erutusest seesmiselt külmaks muutudes. «Ja vestluskaaslase, suurepärase vestluskaaslase.»

Alates esimesest vestlusest Konstantinovi kabinetis järgis ta kõik päevad ja tunnid sellist versiooni: kirja saatnud

56

venelane on kindla peale üks neist hädavarestest emigrantidest, kes siinses teenindussfääris kiratsevad. Kuigi «Hiltonis» makstakse küllaltki viisakalt. Ometi ei võinud Slavin isegi praeguse pikaajalise vestluse jooksul ette arvata, et selle operatiivne lahendus saabub niivõrd ootamatult. Nähtavasti tõukas see iidne seadus — kvantiteedi (antud juhul mõtiskluste, kaalutluste, optimaalse lahenduse otsingute) üleminekust kvaliteediks — Slavin it teole, mis ainult esimesel pilgul näis kummalisena, tegelikult aga oli antud situatsioonis ainuke mõistlik tegu.

«Üks hetk,» ütles Slavin püsti tõustes. «Ma tulen kohe tagasi.»

Ta laskus alla restorani, läks veidi taarudes ülemkelneri juurde ja küsis:

«Kuulge, kas teil ei ole siin mõnda inglise või saksa päritoluga kelnerit? Venelane oleks muidugi veelgi parem, aga see oleks vist juba fantaasiavallast, eks ju?»

«Milles asi seisab, sir? Kas prantslane ei rahuldaks teid?»

«See oleks äärmisel juhul... Ma tahaksin ühe kokteiliga, vene kokteiliga, kostitada üht daami, kes ei joo viskit ...»

«Oot-oot, meil töötab keldris keegi Bellew, tema on vist Ida-Euroopast pärit... Kui meie mustad teenrid streikisid, võtsime ta tubade peale, kuid hiljem ütlesime talle ära, kuna ta on sõrmitu, see jätab halva mulje... Üks hetk, sir...»

Ülemkelner võttis telefonitoru, valis number «kolme» ja küsis:

«Louish, ütelge, kas Bellew on juba töö lõpetanud? Tema vastu tunneb huvi külaline toast number ...»

«Kuussada seitse,» ütles Slavin ette, lastes end üleni lõdvaks, et ei oleks märgata temas marutsevat pinget.

«Kuussada seitse. Ahah, selge, Louish. Ja millal tema vahetus algab? Kell kaheksa? Aitäh.»

Ülemkelner pani toru ära.

«Bellew tuleb tööle homme hommikul kell kaheksa, sir, mul on väga kahju ...»

«Ja nüüd tuleb hakata ärasõitu motiveerima,» mõtles Slavin toa poole tagasi minnes pingsalt. «Hakkan. Pilariga kurameerima ja sõidutan ta koju. Seejärel sõidan aga saatkonnast läbi ja võtan sealt foto kaasa. Ja kell kaheksa saan ma Bellew'ga kokku.

Ja juba hommepäev lendan ma koju, sest Bellew osutab sellele, kelle LKA on siin oma teenistusse värvanud.»

Konstantinov

Välisministeeriumi osakonnajuhataja Jerjommiga oli kokku lepitud kohtumine keskpäeval Uus-Arbati restoranis.

Omal ajal oli Konstantinov oponeerinud Ivan Jakovlevitši kandidaadiväitekirja teemal «Rahvuslik vabastusliikumine Aafrikas ja NATO riikide aktsioonid». Rahvusvahelise õiguse tundja Konstantinov oli temale omase täpsusearmastusega esitanud Jerjominile nelikümmend seitse küsimust: ta oli harjunud endalt ja oma alluvatelt täpsust nõudma. Seetõttu nad sõpradeks saidki: Jerjomin lükkas kaitsmise ühe kuu võrra edasi, kuid tegi seda siis ka hiilgavalt — mitte ühtki musta kuulikest.

... Konstantinov jõudis restorani kümme minutit enne kokkulepitud aega, tellis kaks okroškat, palus jääd tuua, küsis, kas kiievi kotletid on täna head, ja ütles, et keedetaks topeltkanget kohvi.

«Ja mida jookidest?» küsis kelner. «Kas konjakit? Või viina? Meil on täna «saadikute» oma.»

«Jookidest võtame boržommi,» vastas Konstantinov.

Kelner solvus, kehitas õlgu ja kohendas laudlina nii rohmakalt, et Konstantinov pidi veiniklaasist kinni haarama, muidu oleks see kindlasti purunenud.

Jerjomin hilines viis minutit.

«Vabanda, Konstantin Ivanovitš, ma ei arvestanud õigesti aega, otsustasin meeldiva kasulikuga ühendada ja tulin jalgsi...»

«Diplomaatilise protokolli järgi on viieminutiline hilinemine lubatud,» muigas Konstantinov. «Ja ma arvan, et neljakümne minutiga tuleme me toime nii oma jutuajamise kui ka lõunasöögiga. Ma tellisin okroškat.»

«Sa oled geenius,» ütles Jerjomin. «Hea geenius. Noh, jutusta, mis on juhtunud.»

«Mitte kõige vähematki... Ma tahtsin sinuga lihtsalt niisama istuda. Läbi telefoni ei näe silmi, mina aga tahan rääkides sulle otsa vaadata, kuna nii sina kui ka Slavin olete harukordsed vembumehed ja ma mõistan teid mõlemaid kõige paremini siis, kui te vait olete.»

«Kas see on kompliment?»

«Kindlasti. Kavalus on mõistuse hädavajalik gradient, salakavaluse ja autuse vastand. Tead, ma lugesin spetsiaalselt uuesti üle peatüki ühest möödunud sajandi huvitavast raamatust «Sõjakavaluse kunstist».»

Jerjomin naeris.

«On olemas analoogiline raamat, välja antud kaheksasaja kolmekümne üheksandal aastal Pariisis — «Diplomaatilise kavaluse elegants».»

«Nii et kompliment?»

«Tõesõna. Noh, räägi, milleks sulle mind vaja on?»
«Saad aru, Ivan Jakovlevitš, asi seisab selles, et meie viimastel andmetel hakkab Nagoonias üsna varsti veri voolama.»
«Nii et sinu andmete põhjal ei ole need surveavaldused lihtsalt demonstratsioon, jõuproov?»
«Minu andmetel valmistatakse seal ette veresauna. Aga sinu andmetel?»
«Meile näib, et nad ei söanda avalikku agressiooni alustada. Ma olen nõus, et administratsioon on valinud uueks lahinguväljaks Aafrika, kuid tõsiseks lööminguks ei ole nad valmis, Vietnam on neil veel värskelt meeles. Nähtavasti piirdub seal asi lihtsalt propagandalärmiga, nad kobestavad pinnast, kavatsevad desarmeerimisläbirääki-mistel meiega kaubelda ja tirivad meid seepärast kriisi piirile, just nimelt piirile.»
«Mulle tundub, et sul ei ole õigus.»
«On see sinu isiklik arvamus?»
«Jah, Kuid see baseerub faktidel.»
Jerjomin tõstis okroškasse jääd ja kissitas õndsalt silmi.
«Suurepärane lobi. Ainult soola tuleb natuke juurde panna.»
«Kõik soolasesööjad on hüpertoonikud.»
«See ma olengi,» vastas Jerjomin. «Vererõhk tõuseb pidevalt. .. Maitsev okroška, hästi valmistatud, tublid poisid... Üldiselt võttes on veider, et sa oled oma agres-siooni-versioonis nii veendunud. Kaalugem veidi seda asja. Louisbourg, kelle sõprusega Ogano kiitleb, ei ole kaugeltki nii monoliitne, kui pealtnäha paistab. Kuigi Amee-rika-sõbralikud tendentsid on seal tugevad, puudub valitsuses üksmeel. Kaugeltki mitte kõik kabineti liikmed ei ole Ogano tingimusteta toetamise ideega solidaarsed — ta on liiga ohtlik. Siis veel ärkav rahvuslik iseteadvus; inimesed ei taha poliitikute kiiluvees ujuda, nood ajavad liiga palju udu, lollitavad igal sammul, kärarikast kaubitsemist on liiga palju, maailm aga suhtub nüüd väärikuse mõistesse kuidagi eriliselt.»
«Louisbourg'i kaitseminister on siiski väljendanud oma sümpaatiat Oganole...»
«Jah, aga seejuures keeldus ta Oganole andmast partiid Iisraelist ostetud automaate.»
59
«Milleks Oganole uut relvapartiid vaja on? Ta saab tarninguid otseteed Ühendriikidest ja Pekingist.»
«Aga sõltuvus? Ta palub Louisbourg'ist relvi selleks, et naabreid kindlamini oma sõltlasteks muuta. Temale öeldi aga ära. See on sümptoom. Mulle näib, et ka Louisbourg'i president mõistab olukorra keerukust, seepärast ta pakkuski end Grissole ja Oganole vahemeheks...»
«Ja siis?»
«Esialgu Ogano keeldub, kuid mina arvan, et viimasel hetkel tuleb tal ikkagi dialoogiga nõustuda.»
«Millise programmiga? On's temal ka mõni konstruktiivne programm? Ta januneb vere järele ...»
«Ta murdub, Konstantin Ivanovitš, murdub ...»
«Hoolimata peremeeste sanktsioonidest?»
«Pekiing on muidugi kategooriliselt selle vastu, et Grissoga läbirääkimisi peetakse. Pekingile on avalik kokkupõrge kasulikum. Washington on aga segaduses, nagu mulle tundub. Arusaadav — monopolid pressivad peale, turust ollakse ilma, kõik on selge, ent

ometi on tänapäeval riskantne otsustada löömingu kasuks, seda enam, et meie positsioon on täiesti selge: me abistame Nagooniat, kuna oleme seotud lepinguga.»

«Ma vaatasin hommikul läbi Ameerika eriülesannetega suursaadiku kõne...»

«Mida sa temalt tahad, Konstantin Ivanovitš?! Tema on Nelson Greene'i mees, ta on kohustatud rääkima seda, mida Greene mõtleb! Kuid ta allub ju ka valitsusele ja administratsioonile, seal aga pole kaugeltki kõik nii ühel meelel, kui paistab.»

«Antud juhul järgisin ma analoogiat — Briti õigus. .. Enne Vietnami sõja algust olid Ameerika diplomaatide esinemised samasugused. Surveavaldamise stsenaarium on neil täpselt välja töötatud, see on elegantne stsenaarium, ma ütleksin. Pane tähele, Ivan Jakovlevita, et Aafrika küsimuses suruvad «pistrikud» Euroopale peale, nad loodavad sellesse ka oma NATO-partnerid kaasa tõmmata.»

«Nad suruvad sellega liialt peale, Konstantin Ivanovitš, Euroopa on targaks tehtud, siinsed poliitikud mõistavad, et omas kodus ei maksa kaklema hakata, sõjatule-kahju Jangtse veega ei kustuta. Ka Mississippini on kauge-võitu.»

«Milliseid suuri ärimehi Louisbourg'is sinu kolleegid tõsisteks meesteks peavad? Ma mõtlen Lääne kommersante.»

60

«Sakslased on tublid, töötavad hästi. Hansen on väga tugev, tema ala on raudteed; Kirchhoff ja Bolz esindavad tekstiili, autosid, tsementi. Ameeriklastest on vist kõige kompetentsemad Chickers, Landom ja Saucer, nemad esindavad Rockefellerit ja hõlmavad praktiliselt kõike.»

«Aga Lawrence?»

«Niisugust ma millegipärast ei mäleta.»

««International Telephonic»,» ütles Konstantinov ette.

«Ah jaa, olen kuulnud! Kuid temast räägivad meie omad sordiini all, tema selja taga oleks nagu midagi, mingi slepp...»

«Glabb? Kas sa sellist nime mäletad?»

«Minu teada kahtlustatakse teda sidemetes LKA-ga ... Äritegevus on tal maskeeringuks.»

«Või vastupidi,» muigas Konstantinov.

«Õige küll. Võib täiesti ka nõnda olla.»

«Palun ütle mulle, Ivan Jakovlevitš, kas informatsiooni läbiimbumine — iseäranis Nagoonia umbsõlme osas — oleks teile suuresti tülinaks?»

«Sellest ei taha ma isegi mitte mõtelda.»

«Mina, kahjuks, pean.»

«Kas on signaale?»

«On jah.»

«Vaieldamatuid?»

«Selgitame veel.»

«Halvasti.»

«Head on selles vähe, jah.»

«Ma ütleksin — väga halvasti, Konstantin Ivanovitš.»

«Me anname sellega vastasele võimaluse vastukäike ette arvestada?»

«Just nimelt.»

«Sina, tähendab, arvad, et nemad sõda ei alusta?»

«Arvan, et ei. Ei tahaks uskuda, et «pistrikud» võimust võtavad.»

«Mina aga arvan, et LKA mehed on sõjast huvitatud. Ja nad alustavad. Ja nad teevad kõik, et sellesse tõmmata ka juhtkonda. Kui ainult meie neid ei takista. Ütle mulle, kas uurimisinstituudid saavad teilt palju materjali?»

«Palju. Väga palju. Teisiti ei saagi: kui teadust teabe näljapajukil pidada, pole tast mingit kasu. Võib-olla on see provokatsioon? Kas eksitus on välistatud?»

«Ei ole välistatud. Just seda me praegu uurimegi...»

61

... Konstantinov sõidutas Jerjomini Välisministeeriumi, sõitis siis oma töö juurde, vaatas viimased telegrammid läbi ja läks seejärel tenniseväljakule — Truhhin oli korraldanud talle kohtumise Vinteriga.

«Ainult et mina alles õpin tennisemängu kunsti,» ütles Konstantinov. «Nii et ärge siis minuga pahandage, eks ole? Ja ärge ka eriti hinnaalandust tehke. Või kuulute te vampide hulka?»

«Ma ei mängi üldse mitte hasartselt; mäng annab mulle lihtsalt nädalaks suurepärase toonuse, kujundab sire-dust...»

«Siredust?» küsis Konstantinov.

«Kas te ei mäleta? «... ühtainust õpitud sonaati, nii siredat ja igavest...»»

«Mandelštam?»

«Kes te elukutselt olete?»

«Jurist.»

«Siis ma ei saa teist aru. Praegu tunnevad luulet üksnes füüsikud; humanitaarlased esinevad üha rohkem seotud kõnes. Noh, läks lahti!»

«Olgu jumal mulle armuline!»

... Soovitades Konstantinovile, et ta Vinterile isiklikult pilgu peale heidaks — asi oli ju erilise tähtsuse omandanud —, järgis Fjodorov veel üht eesmärki, mis oli mõistetav üksnes neile, kes vastutustundega mõtlesid nähtuste järjepidevusele.

Fjodorov teadis muidugi hästi, et tema kolleegid olid erinevatel seisukohtadel ses suhtes, millisel määral on kõrgemal juhtival töötajal otstarbekas sellest või teisest operatsioonist osa võtta. Ühed arvasid, et kindralil pole vaja tegelda pisiasjadega, et selleks on olemas kõrge kvalifikatsiooniga kaastöötajad, tšekistide noor põlvkond — nad võinuksid ise teha seda, millega Konstantinov praegu tenniseväljakul tegeles.

Kuid Fjodorov oli seisukohal, et igal konkreetsel juhul tuleb juhtimise ja asjast vahetu osavõtu vahele selge piir tõmmata. Sellise piiri täpses tajumises seisnebki vahekordade strateegia kollektiivis.

«Peeter ehitas laevu,» väitis Fjodorov, «miks ei peaks siis kindral osa võtma operatsioonidest, mis jumal teab millise auastmetabeli põhjal olid nende tegevussfäärist välja jäänud. Ka noored jälgivad neid just töö käigus: «noidlemaõpetamine» on hea sõna, Tuigenevi oma, kas maksab sellest lahti ütelda?»

62

Olga Vmter mängis tõepoolest suurepäraselt Tuleb ette et mõni oma ala hästi tundev inimene püüab teist l demonstreerida oma erakordseid võimeid. See alandab partnerit ja sellest tulenevad kadedus, pahasoovlikkus ja muud pahed. Teist laadi inimesi esineb harva: oskus muudab nad eriti avalateks ja vastutulelikeks; oma teadmisi annavad nad teistele meelsasti edasi, ise seejuures rõõmustades, eriti kui see on märgatavaid tulemusi andnud. Selliste inimestega on meeldiv lävida, see rikastab; tõepoolest — igasugune andmine muutub möödapääsmatult bumerangiks: teises inimeses tema talenti äratades

saad sa tagasi sada korda rohkem ning mitmetahuliselt; see mitmetahulisus rikastab aga talenti ennast ning paneb selle kõikides varjundites sätendama — tõeline talent on alati varjundirohke, üksnes keskpärasus on eksimatult ühetähenduslik.

Olga Vinter andis Konstantinovile šansse, mängides ise hoolikalt, ilma selle asjaarmastajate naljakalt mõjuva agressiivsuseta, mida millegipärast vajalikuks ja isegi vältimatuks peetakse.

«Ega ma teile liiga ei tee?» küsis ta pärast esimest geimi. «Te hoidke mind tagasi.»

«Ei, te olete minu arust ülearugi järeleandlik!»

«Mina ei oska järeleandlik olla,» vastas naine. «See on väga solvav — järeleandlikkus armastuses, spordis, teaduses ...»

«Ma tabasin selle mõtte ka teie väitekirjas.»

«Minu väitekiri on juba minevik,» ütles Olga ja tema näoilme muutus jällegi. «Ei, tõepoolest, ma ei kiitle — kui töö on valmis, siis alles hakkad selles selgemini igasugu-seid auke ja tühjust nägema.»

«Tühjust ma seal küll ei märganud, kõik oli teil hästi tihedalt kirja pandud ...»

«Teate, tihedust saavutada ei ole kuigi raske, kui oled riigis kaks aastat elanud. Kahju, et meie instituudid ei anna noortele teaduritele võimalusi kahenädalaste komandeeringute asemel, see on jama, kohapeal elamiseks, et seal palehigis rügada, ainult siis võib sealt tulemusi oodata...»

«Nähtavasti ei ole see riigile tulus; ma pean seltega valuutat silmas.»

«Jama. Võib ju ka sealsetes raamatukogudes töötada; autot muidugi ei osta, magnetofoni ka mitte, aga voodikohaks piisab ja kohviks-juustuks kah. Siis saab ka läänemaailma võlusid näha mitte ainult kõrvalt, vaid seestpoolt.

63

«Hääled» töötavad ju oivaliselt, varem nad küll üksnes kiitlesid, nüüd aga on targemaks saanud, teevad enesekriitikat ja kiruvad ennast. Heakene küll, ma lähen niimoodi veel ägedaks ja hakkan teid liialt jooksutama.

Platsile!»

«Miks te aga just Louisbourg'i paljurahvuselistes kompaniidele pidama jäite?» küsis Konstantinov, kui nad juba tema «Ziguüs» istusid. «Minu arvates soleerivad seal j u ameeriklased.»

«Sellest on juttu mu kirjatüki esimestes ridades,» vastas Olga. «Nemad loovad platsdarmi, elavad seal sisse ja töötavad sügavuti. Meie seevastu töötame laiuti, meie oleme helded, me kardame solvata, me ei nõua garantiisid; onu Sam on aga täpsus ise, tema ei anna ilma paberi ja vekslita centigi välja, raha lugeda ta oskab. Algul elavad nad ise sinna sisse, nende kannul tulevad aga juba mitmest rahvusest gangsterid.»

Olga jäi äkitselt juttu katkestades vait.

«Jätkake ometi, te rääkisite väga huvitavalt.»

«Mis siin ikka enam jätkata?» küsis Olga roidunult. «Ma ütlesin juba niigi kõik ära, rohkem polegi enam võimalik.»

«Võib juhtuda, et ma sõidan Louisbourg'i — ärge keelduge mulle jutustamast, mida seal maksaks vaadata, kellega tasuks kohtuda?»

«Muidugi. Mis liinis te töötate?»

«Me laadime nende sadamates maha ühe osa kaupu Nagoonia jaoks, nemad aga ei pea üldse tähtaegadest kinni, see on aga kohtualluvuslik asi.»

«Ei tule teil sellest midagi välja. Sadamad on ameeriklaste poolt ära ostetud.» Olga muutus uuesti elavamaks. «Mulle näib, et nad töötavad seal maffia kaudu, näeb seda-moodi välja. Näiteks baarid, «macdonaldsid», on kindlasti ameeriklaste teenistuses, neid on aga sadama, vaksali ja lennujaama ümber arutu hulk. Zotov rääkis, et maffia peremehetseb Sitsiilias just seetõttu, et hoiab sadamaid ja lennujaama enda käes ...»

«Zotov . . . kes see on?»

«See on mees, keda ma kunagi armastasin ... Ta oli ... Ta on minu .. . Ühesõnaga — see on üks väga tark ja hea inimene. Temaga tasuks teil küll rääkida, tal on helge pea, sel maailma kõige andekamal ja heasüdamlikumal Zotovil. ..»

«Kas teie kui teaduslik töötaja olite Louisbourg» komandeeringus?»

«Ei, ma olin koos mehega . .. Zotoviga. Kui teil aega on, vahest viite mind kesklinna, ah?»

«Meeleldi. Kas teist saab meie kõige noorem doktor?»

«Ja mis sellest? Inimene ei ela üksipäini leivast.»

«Milleks jumalat pahandada?»

«Üldiselt on teil õigus, ega ei maksa jah.»

«Aga kellega tasuks veel enne ärasõitu kohtuda — peale teie, loomulikult?» küsis Konstantinov. «Kes oleks Moskvas Zotovi-taoline?»

«Zotovi-taolisi pole olemaski,» vastas Olga. «Ei ole ega saagi olema.»

«Kas Zotov on kraadi kaitsnud?»

«Ei ole, ta on praktik. Kogu oma elu on ta tööd teinud. Ega siis ainult paber prussakast inimest tee. Ta annab ju igale teaduste doktorile sada silma ette. Peale tema ei ole kedagi, kes nõndamoodi Aafrikat tajuks ja tunneks, ausõna. Ainult, et ta ütleb alati kõigile alasti tõtt näkku, ja igaühele see ei meeldi...»

«Olenevalt sellest, mida ta ütleb .. .»

«Selle selgitamine võtaks kaua aega, teie pole ju Louis-bourg'is olnud ...»

«Olja, aga kellega kohalikest inimestest tasuks rääkida?»

«Välisministeeriumi mehed ei paku küll mingit huvi... Kui vahest haridusministeeriumi omadega . .. Seal töötab hulk noori, mõte on neil laia haardega.»

«Aga ärimeestest? Seal on ju Saksa või Ameerika ärimehi, kes on Louisbourg'is kaua elanud ja peaksid üsnagi palju teadma. Ma mõtlen selle all suurärimehi — neid, kes sõlmivad tõsiseid tehinguid ja on seetõttu seotud ka asjalike juristidega.»

«Sakslastest?» kordas Vinter. «Mina ju saksa keelt ei oska.»

«Seal on Kirchhoff, Bolz, Hansen ...»

«Tõsi jah, ma olen kuulnud, kuid ei ole nende vastu mingit huvi tundnud.»

«Aga ameeriklastest? Saucer, Lawrence, Chickers, Glabb, Landom ...?»

Vinter vaatas Konstantinovile kohmetu uudishimuga otsa

«Ja teie veel küsite minult nõu?! Te olete end ju sõiduks suurepäraselt ette valmistanud. Te nimetasite tõsiseid ameeriklasi, neid ma tunnen. Chickers ja Glabb on neist peaaegu et kõige avarama mõtlemisega, meie omad peavad neid LKA meesteks, mina aga pean seda lihtsalt spio-

nomaania atavismiks. Hea küll, jumal selle Glabbiga .. . Pange mõned telefoninumbrid kirja ... Ma räägin uhe oma sõbraga, võib-olla ta nõustub teile üht-teist jutustama.»

Kui Konstantinov hilisõhtul oma kabinetti jõudis, võttis ta kohe ette kirjavahetuse kausta. Märget «eriti kiire» kandis telegramm Slavinilt: «Kas on andmeid Bellew' kohta, päritolult arvatavasti venelane, töötab hotellis «Hilton» konditsiooniseadmete mehhaanikuna, umbes kuuekümne aastane? Kas on andmeid John Gregory Glabbi kohta, sündinud Cincinnatis, on sõdinud Vietnamis, enne seda töötanud Hongkongis, kust olevat pärast narkootikumide-skandaali välja saadetud.»

Konstantinov küsis sekretärilt:

«Kas vastus on Louisbourg'i ära saadetud?»

«Esimese positsiooni osas eitav, Konstantin Ivano-vitš.»

«Nii et mitte midagi?»

«Mitte kõige vähematki.»

«Bellew, Bellew.. . Tuleb otsida ka Bellow' alt; Beloff, kui Venemaa sakslast oletada; Belja, kui ukraina päritolu eeldada; Belov lõppude lõpuks. Kas nii laialt on vaadatud?»

«Nii laialt mitte.»

«Las vaatavad kiiresti. Ja kuidas on teise positsiooniga?»

«Meil on järgi nelja LKA-ga seotud Glabbi kohta: Richard Paul, kolmekümne seitsmendal aastal sündinud, kuid tema ei ole Hongkongis töötanud ...»

«Slavinit huvitavad need Glabbid, kes on töötanud Hongkongis.»

«Selliseid on kaks: John ja Peter. Ent Peter ei ole Vietnamis sõdinud. Jääb niisiis John Glabb. Mis puutub skandaali, millesse ta segatud oli, siis selle kohta on üksnes viide «China Analyses'es» ja «Far East Economic Review's». Politsei oli 1966. aastal lennujaamas vahistanud koos Lao meestega kellegi Glabbi kohvritäie heroiiniga, mille väärtust hinnati miljonile dollarile.»

«Kohvritäis heroiini maksab vähemalt kolm miljonit... Edasi?»

«See oli kirjas esimeses teadaandes. Edaspidi ei ole Glabbi nime enam kordagi mainitud.»

66

Glabb

Glabb ärkas äkitselt, nagu oleks teda keegi löönud. Ta ei saanud kohe arugi, miks ta oli niimoodi ärganud — külma higiga kaetud ja mingi kleepuva hirmutundega. Ta sulges silmad — sellise kuumaga võib igasugust jama viirastuda —, kuid samal hetkel kerkisid ta silme ette ähmased mustad numbrid «kuus null seitse». Ta nägi neid nii selgelt, nii lähedalt, et hõõrus tahtmatult lauge. Ta tegi silmad lahti ja vaatas kella — kümme minutit puudus kuuest. Ta heitis oma treenitud keha voodist välja, tatsus higiste taldadega kahhelkivist põrandal, võttis telefonitoru ja valis numbri, tundes, kuidas ta sõrmed värisevad; ta ootas, kuni teises otsas toru hargilt võeti, ja sosistas siis vaevukuuldavalt:

«Robert, tule silmapilk basseini, eks ole? Ei, ma ei saa, ma tahan just praegu ujuma minna, viivitamatult. Kas saate minust aru? Viivitamatult.»

Ta pani toru ära ja vaatas kella. See näitas kuus ja seitse minutit. Glabb pani end riidesse, loputas nägu ja sööstis auto juurde. Kümme minutit hiljem oli ta juba «Hil-toni» basseinis.

LKA piirkondlik resident Robert Lawrence istus uniselt lamamistoolis, nägu loppis ja silmalaud tursunud nagu kroonilise neerupuudulikkuse all kannataval inimesel kunagi.

«Mis lahti on?» küsis Lawrence väsinult. «Ma tegin hommikuni tööd. Mis on juhtunud?»

«Ma ei tea. Võib-olla esialgu polegi veel midagi juhtunud. Ma olin eile Pauli juures, seetõttu kukkus see kohtumine venelasega, kellest Stow teatas, üsna loomulik välja. Nüüd mul tekkis aga järsku mõte: miks ta kuuesaja seitsmendasse numbrisse elama asus?»
«Sest teisi ei olnud ... Hooaeg on alanud, inimesed sõidavad suplema ...»
«Miks ta asus elama just sellesse numbrisse, kus meie endale Targa värbasime?» küsis Glabb Lawrence'ile lähemale nihkudes tasakesi.
«Sest see number on spetsiaalselt venelaste jaoks sisse seatud. Kas te ainult sellepärast mind üles ajasitegi?»
«Mitte ainult sellepärast, boss. Kes meid tollal toitis0 Kes meile tollal süüa tõi? Makaagid streikisid ju sel ajal. Meid toitis valge kelner, keda keegi ei tundnud. Ja ta oli sõrmitu! Venelased on aga asunud otsima Sõrmitut, kes töötab «Hiltonis»,»

«Te olete hulluks läinud.»
«Ma ei ole hulluks läinud. Ma olen väga ehmunud, boss. See Slavin on üks erilist sorti mees, tal on saatanlikud silmad, ta on uskumatult, kuratlikult tark!»
«Ja kõik teised venelased on teie arvates idioodid? Noh, oletame, et ta on nende vastuluurest. Oletame. Mis sellest? Kui nad oleksid Targa juba paljastanud, oleks keskus juba ammu nendepoolse mängu ära taibanud. Meie mehed Moskvas näevad teda ju kogu aeg. Ta on seotud Julgeoleku Komiteega? Ent Tark annab meile algallikatest pärit informatsiooni, need on õiged andmed ja sellepärast meie omad teda nõnda helli ta vadki.»
«Boss, kas teie ei tahaks, et ma silmapilk välja selgitaksin, kes meid kuuesaja seitsmendas numbris teenindas? Te sõimate mind selle eest, et ma ei taipa midagi kaunitest kunstidest ega oska prantsuse keelt, kuid intuitsioon on mul ometi naiselik. Ma tunnen, boss, ma tunnen!»
«Kellelt te teada saaksite, kes teil seal lauda kattis?»
«Küll ma saan. Ma saan seda kohe teada, nad nõutasid meilt ju teateid streigiliidrite kohta, kas te ei mäleta?»
«Seda ma küll ei mäleta.»
«Mina mäletan.»
Glabb sööstis portjee juurde, küsis temalt restorani peremehe telefoninumbrit, ja too saatis ta keldrikorruse ülevaataja juurde; kümne minuti pärast tuli Glabb tagasi. Lawrence ujus rohelises basseinivees; tema liigutused olid ettevaatlikud, sujuvad, naiselikud.
«Ronige välja, boss!» ütles Glabb rinnatise juurest. «Ja kiiresti! Laua kattis meile Yvan Bellew, Lvovist ümberasunud isik, tema vasakul käel on kaks sõrme puudu ja Slavin otsib teda.»
Lawrence hüppas oma kehakuse kohta ootamatu kergusega basseinist välja, heitis hommikumantli õlgadele ja sõnas murelikult:
«Kelle käes on andmed immigrantide kohta? Miks on prantslasel immigrandi paberid? Siin on midagi viltu, kas teile ei tundu?»
«Ma oleksin selle üle väga rõõmus, boss.»
Nad tõusid viieteistkümnendale korrusele, tuhande viie-sajandasse tuppa, mille LKA oli üürinud juba kaks aastat tagasi, ja äratasid üles Wultzi, kes vastutas küsitluspunkti töö eest; too ei jõudnud end pestagi ja tõi oma kartoteegi välja; Yvan Bellew, alias Ivan

Belõi, sündinud 1925. aastal, ukrainlane Zitomirist, põgenes koos sakslastega ja jäi pärast sõda Belgiasse, inflatsiooni ajal sõitis Tunisesse,

68

töötas seal sadamas laadijana ja suundus sealt Louisburgi. Žitomiris on sugulasi, kirjavahetuses nendega ei ole, kuna kardab nendele ebameeldivusi põhjustada. Väljendustes järsk, räägib, et elu on läbi, süüdistab kõiges ameeriklase kes ei olevat soovitanud tal Venemaale tagasi pöörduda! Sidemeid Vene saatkonnaga pole täheldatud. Joob.

«Noh?» küsis Lawrence. «Mis nüüd teha? Kas küsime Langley'lt?»

Talle vastamata valis Glabb numbri kuussada seitse. Ta kuulatas kaua signaale — Slavinit võõrastemajas polnud. Lawrence'ile paljutähendavalt otsa vaadates valis Glabb uue numbri.

«Tere hommikust, Stow,» lausus ta instinktiivselt häält tasandades, otsekui helistaks ta automaadist agendile. «Kas sa saad mind aidata? Uuri välja, millal tuli venelaste saat-konda Slavin — kiilaspäine, jässakas, mustade silmadega, energiliste žestidega. Ma arvan, et ta jõudis sinna kella nelja paiku hommikul... Oota, ma helistan sulle hetke pärast uuesti.»

Lawrence'i poole enam pilku heitmata valis Glabb nüüd Pilari numbri.

«Anna andeks, guapena, et ma nii vara helistan. Millal sa meie sõbrast lahkusid?»

«Ta viis mind koju, John, siis me lobisesime autos viis minutit... Sisse tulemast ta keeldus ja palus tema jaoks täna aega leida. Kell kaheksa.»

«Mind huvitab, millal ta ära läks.»

«Kella kolme paiku, aga võib-olla ka ...»

Glabb ei kuulanud Pilari lõpuni, andis ärakella ja helistas uuesti kindral Stow'le.

«John,» ütles Stow, «saatkonda on tulnud mees, kelle tundemärgid langevad Slavini omadega ühte.»

«Millal ta lahkus?» katkestas teda Glabb.

«Seda sa ju ei küsinud.»

«Selgita ruttu välja. Ja küsitle Vene saatkonna ümbruse politseinikke selle mehe tundemärkide osas, kes seal tara ümber tolgendas. .. Eelkõige huvitab mind üks küsimus: kas ta käel olid kõik sõrmed alles?»

Lawrence pani kohvikannu baari monteeritud elektriplii-dile, libistas kämblaga üle näo ja küsis:

«Mis nüüd teha?»

«Octavio sõitis Ogano juurde, Pereira viib Nagooniasse relvi, ka teisi mehi minu terrorigrupist ei ole praegu käepärast, boss.»

«Miks te arvate, et tuleks terrorigrupp käiku lasta?»

69

«Mis teie siis arvate — et me peaksime selle Bellew'ga rääkima meie ühiskonna eelistest, võrreldes totalitaarsega? Küsimus on selles, kus on Slavin.»

«Pidage, John. Ma ei taipa, mis tuli teil takus on ja miks mina teile selles järele annan? No mida see Bellew võib ütelda?»

«Mitte midagi, kuid ta võib sõrmega Targa fotole näidata! Ja siis saadetakse mind, siis saadetakse meid mõlemaid kuradile, ja õigesti tehakse! — ei suutnud kõige väär-tuslikumat agenti hoida!»

Telefon helises ja Glabb märkas, kuidas Lawrence võpatas.

«Ma kuulen sind,» vastas Glabb. Ta oli veendunud, et helistab Stow, ja ta ei eksinud.
«Slavin väljus äsja saatkonnast, John.»
«Kas sa ei jälgi teda?»
«Sa ei andnud ju meile mingeid signaale, ütlesid, et ma ootaksin tänase päevani, mulle näis, et ta on vaikne mees.»
«Aitäh, Stow, sa päästsid mu suurest hädast välja. Kas sa võid mulle anda kellegi Yvan Bellew' aadressi? Ma oletan, et Slavin läks praegu tema juurde.»
«Sünniaasta ja -koht?»
«Ta tuli siia põhja poolt aastat kümme tagasi. Töötab praegu «Hiltonis». Ta on nende mees, kas mõistad? Slavin läks tema juurde, ja meil tuleb see tuvastada.»
«Võib-olla saata sinna meie mehed? Kui tuvastame, muidugi.»
«Ainult pärast minu signaali. Selge? Mitte mingil juhul praegu, sa ajad asja nurja. Ainult pärast signaali, Stow, pärast signaali. Ma ei pane toru ära, Stow, mulle on seda aadressi väga vaja .. .»
«Millist asja te silmas peate, John?» küsis Lawrence.
«Üht huvitavat asja, boss. Ma tahaksin teha nõnda, et Slavinit saaks arreteerida kui Vene spiooni ja terroristi. See oleks mulle väga kasulik. Raske on isegi ette kujutada, kui palju see meile annaks, eriti enne «Tõrviku» algust.»
70

OTSING I

Gretšajev, Truhhin

Gretšajev, kes oli saadetud mineraalvee müüja Tsizini juurde sellepärast, et Paramonov käis hoolikalt konspireerides iga päev ühel ja samal kellaajal tema juures, sattus isegi segadusse.
«Jaa-jaa-jaa,» kordas pisike higistav Tsizin jonnakalt. «Ja ärge tehke endale ühti süütut nägu, nagu oleksite «Katlajärelevalvest» või «Utiililaost». Kaubandustöötajad on, tõesõna, valvsaks koolitatud! Laduge aga välja, et teile on tulnud signaale. Kellelt? Kas Prihhodko kirjutas järjekordse kaebuse, et ma sulatavat tühje pudeleid melhioriks ümber? Või oli see Drõnov, kes signaliseeris? Tema pidi siis kirjutama, et ma lasen boržommipudeli korke vasakule, vastavalt kokkuleppele Šarudinoviga ... Kas tahate saatelehti vaadata? Tavalist vett ma «Jessentuki» pähe enam ei müü — kultuuritase on tõusnud, kõik muretsevad oma tsirroosi pärast...»
«Ilmaaegu te loete moraali,» vastas Gretšajev, kes oli varem mõttes läbi mänginud oma käitumise kõik võimalikud variandid. «Ma ei ole SORVVO-st.»
«Kustkohast siis? Günekoloogiahaiglast? Või «Mosfilmist»?»
«Teisest Loomingulisest Koondisest,» vastas Gretšajev. Ta otsustas kasutada oma kunagist tutvust režissööri assistendi Hariniga, oma koolivennaga, kes oli Plehhanovi instituudist välja visatud pideva purjutamise ja skandaalitse-miskalduvuse pärast. (Nõnda seda formuleeriti komsomoli-koosolekul — ikkagi ainult kalduvus skandaalitsemisele, mitte aga skandaalid —, sest ei tahetud poisil elu ära rikkuda, pehmendati.)
Nüüd oli Tsizini käes kord hämmastuda — nagu iga kaubandustöötaja, tundis ka tema erilist huvi kultuuritegelaste vastu.
«Tõesti ikka või? Ja tõendav dokument on kah olemas?»

«Jaa, kui ma oleksin SORVVO-st, siis oleks mul ka dokument olemas ... Minule aga pole dokumenti vaja. Ma olen režissöör Bobrovski assistent, kas olete temast kuulnud?»

«Tolja või?» Tsizin kehitas õlgu. «Mis tähendab —kuulnud? Ta ostab minu käest, tõesõna, iga nädal «Slavjanovs-kajat». Jah, hulgiostjate eest ma varjan seda, sõimatagu

71

mind selle eest pealegi, aga kunstniku seedetrakt on mulle igatahes lumpenproletariaadi pohmellivaevadest kallim.»

Bobrovski oli temalt mineraalvett ostnud kahel korral ja vahetanud temaga kolm lauset, kuid sellest oli küllalt — osavatele meestele piisab kohtumise faktistki selleks, et seda vana sõpruse pähe välja pakkuda.

«Tähendab, niimoodi... meil oleks teile üks palve...»

«Palun väga.»

«Kas te ei aitaks meil teie juures võtteid teha?»

«Minu juures?»

«Jah. Me teeksime siin ühe huvitava episoodi; kui tahate, me saadame teile stsenaariumi.»

«Kas te mind kah filmite?»

«Filmime ikka.»

«Tõsi kah või?»

(Oo, inimlikku auahnust! Miks see küll ennekõike filmi poole püüdleb? Kas selleks, et jäädvustada ennast igaveseks?)

«Tõsi jah. Bobrovski seda igatahes kavatseb.»

«Miks ta siis ise siia ei tule? Ütelge, et ma saan neil päevil «Naftusjat», see on ju lausa nektar: «joo ise, mina ei taha!» Sellega saab igast pohmellist jagu, see peseb maksa ja neerud, tõesõna, nagu pesupulbriga puhtaks.»

«Mis teie nimi on?»

«Grigori Grigorjevitš. Griša.»

«Ja-jah, õige küll, šeff rääkis... Niisiis, Grigori Grigorjevitš, kas te ei tahaks organiseerida siin võtteid varjatud kaameraga?»

«Varjatud kaameraga? See on siis nõnda, nagu Griša tegi?»

«Milline Griša?»

«Tšuhrai. Saeb oma banduura paika, teeb näo, nagu pildistaks linnukesi, tegelikult aga piilub salaja, kuidas poiss plikat mudib.»

«Nõnda jah.»

«See on lihtsam kui lihtne. Puurime uksesse augu,» ta pöördus ringi, «mul on seal ladu — sättige oma aparaat sinna üles, mina aga lollitan ostjat... Ainult et pidage — minu nägu ei ole ju siis, tõesõna, näha, kes mind selja tagant ära tunneb?»

«Me seame kaks kaamerat üles. Külastajad mõtlevad, et me filmime teid, meie aga võtame kahest punktist.»

«Ja tagumist punkti näitate pärast kinos, minu lõustaga esimese aga viskate prügikasti, neid teie vigureid ma tunnen.»

72

«Noh, rääkige siis Bobrovskiga, kui te mind ei usu »

«Nagu ma ei teaks, et meie ajal otsustab kõiki küsimusi mitte esimene mees, vaid viies! Mina ei tea, mitmendal astmel teie seal oma kino juures seisate, ma ei tea, mis tähendab assistent ja kas see on kõrgem mees kui abi! aga vaielda meil ei maksa: mida teie talle

lauale panete, see ka filmi läheb. Kas siis meil teistmoodi on? Esiteks — rajooni toidukaubastu ülem ei võta mind kunagi vastu, tema on meie jaoks nagu Rooma paavst, ja igasuguste küsimustega tema juurde juba ei roni. Tuleb sekretärineiu külje alla hiilida! Sellel aga on seedetraktiga kõik korras ja neerud töötavad nagu kosmoselaeva pardasüsteemid, nii et «Naftusjat» temale vaja ei lähe. Kuid tema unistab võrk-sukkadest, sektsiooniülemal aga on haavandid, ja mina panen tema jaoks «number seitsmeteistkümnendat» ja «Vitautast» kõrvale, ja ongi võrksukad käes, ongi order taara jaoks olemas! Ja kas sedasamust taarat on minule nii väga vaja? Seda läheb, tõesõna, vaja töötajatele, kes kannatavad kõhukinnisuse all! Noh, hästi, mulle pudeneb selle eest, ah, milline hirmus «Geschäft», Tsizin sai kopika selle eest, et teenindas hästi haavandtõbiseid! See teeb ju ometi nende tuju paremaks, kui ma neid «Smirnovskajaga» kindlustan, nad ei hakka siis enam töö ajal rahva verd imema. Kelle eest ma siis sellega hoolitsen? Kas oma kasu või üldsuse huvide eest?! Ma võiksin ju kõigele käega lüüa: ei ole «Jessentukid», kaevake, kui tahate, mis minul sellest!? See isegi meeldib, sellega pole miskit muret! Eh, ei maksa sellest rääkidagi, muidu ma keeran enda käigu pealt üles, midagi pole parata.»

«Kas te peate meie filmimise kellegagi kooskõlastama, Grigori Grigorjevitš?»

«Kui te oma filmimist tuksi tahate keerata, siis muudkui aga kooskõlastage! Kas te teate anekdooti sellest, kuidas üks tüüp läks jumalalt paluma, et tema naabril Ivanil lehm ära kärvaks? Kõik meie pudupoodnikud külvaksid siis sekretärineiud kingitustega üle, et need ainult ülemustelt paluksid, et filmitaks nende juures; eks nad kõik ole inimesed, igaüks tahaks ju nõukogude ekraani heaks töötada!»

«Jah, aga meie filmime päeval, teil aga on lõunavaheajal iseäranis palju rahvast...»

«Ja mis sellest? Ma kutsun tädi Veera appi, ta on pensionär, annan talle ühe «punase» ja panen ta vitriini juurde välja kallama. Siis on veel üks ...»

Uks Gretšajevi selja taga paugatas. Ta pöördus ringi.

73

Lävel seisis Paramonov ja silmitses ainiti Tsizinit. Toona ratas ja tegi käega mingi kummalise tabamatu žesti, ise seejuures küsides:

«Mida teile?»

«Ee ... Ei midagi... Ma tahtsin ainult küsida, kas «Sair-med» on toodud.»

«Astuge, tõesõna, hiljem sisse, «Sairmed» ei ole veel, kella viieks tuuakse.»

Gretšajev heitis pilgu vitriini. Otse tema silme ees seisis seitse pudelit «Sairmed».

«Nii et,» jätkas Tsizin samas, «ärge mõelgegi rajooni toidukaubastusse minna — niisugused intriigid hakkavad, et te upute nendesse ära ... Või siis põrutage juba kõige kõrgemale, rajoonikaubastusse, sellel seal pea jagab, noor mees, see teeb kõik, kui ütlete, et tahate Tsizini juures töötada.»

«Kas siis temal on kah haavandid?» Tsizin ei taibanud.

«Miks haavandid? Noor täiesti terve mees.»

«Miks ta siis teeb kõik Tsizini heaks?»

«Sellepärast, et teie seda temalt palute, aga targad mehed ei ütle, tõesõna, kultuuritöötajatele ära ...»

«Aga kui neis pudelites seal vitriinis oli tavaline vesi?» küsis Konstantinov Gretšajevi raportilt silmi tõstes. «Butafooria?»

Grupijuht polkovnik Truhhin vastas:

«Võis ka butafooria olla! Kuid milleks oli Paramonovil vaja «Sairmed» Tsizini juurest ostma minna, kui neil puhvetis just nimelt sedasama mineraalvett müüaksegi? Ma kontrollisin.»

«Mida andis edasine jälgimine?»

«Paramonov niheles tänaval seitseteist minutit, ise seejuures üha kella vaadates, seejärel läks telefoniputkasse number seitse tuhat kolmsada üheksateist ja helistas indeksil kakssada nelikümmend neli, nähtavasti Leopold Nikiforovitš Šarginile...»

«Nähtavasti?»

«Ta varjas seljaga ketast ja manipuleeris sõrmedega niimoodi, et meie töötajad ei suutnud viimaseid numbreid fikseerida ... Kuid tollel Paramonovil teisi tuttavaid peale Šargini Sadovaja-Sennajal pole.»

«Esimese oletusega olen ma nõus — kõige tõenäolisemalt helistas ta Šarginile —, teisega aga mitte. Mis siis, kui

ta helistas kellelegi, kellega tal teie teada kontakte polegi? Kas selline asi on võimalik?»

«See on võimalik ainult ühel juhul.»

«Millisel nimelt?»

«Niisugusel juhul, kui Paramonov ongi toosama agent, kellele LKA radiogramme läkitab, seega edastav lüli nende võrgus.»

«Mis hiljem veel oli?»

«Paramonov astus uuesti Tsizini juurde sisse, too valas talle klaasitäie mineraalvett, Paramonov jõi selle ära, raha ei maksnud ja jooksis isegi hüvasti jätmata bussipeatusse, hüppas peale ja oli seitse minutit hiljem garaažis.»

«Ja?...»

«Ja remondib edasi Olga Vinteri autot,»

«Tegelge Šarginiga. Kas te olete juba välja selgitanud, milliseid dokumente ta eriarhiivist saab?»

«Jah. Just neidsamu, mille vastu Langley nii suurt huvi tunneb!»

Šargin aga seisis samal ajal Arbati ja Smolenskaja ristmikul «Gastronoomi» ukse ees ja närvitses. Märgates diplomaatilise numbrimärgiga autot, läks ta sõiduteele, lehvitas rooli taga istujale sõbralikult käega, too pidurdas, nad teretasid ja kõnelesid mõne minuti, kusjuures nende juttu polnud võimalik pealt kuulata, kuna Sargin kummardus uksele nõjatudes autojuhi kohale.

Seejärel saabus aga Paramonov — Olga Vinteri autoga — ja parkis «Žiguli» diplomaatilise auto kõrvale. Kui välismaalane oli hüvasti jätnud, istus Sargin Paramonovi autosse; teel póórasid nad sisse Preobraženkale, võtsid majast number seitse kaks tüdrukut peale, sõitsid restorani «Russ», sealt aga Šargini poissmehekorterisse, kuhu jäid kogu ööks ...

Konstantinov

«Mis Šarginisse puutub, siis tema vestles Van Zeegeriga, «Trade Corporation'i» esindajaga, see on ta partner.» sõnas Proskurin.

«Kas mõnda häirivat sümptoomi ei ole selles partnerluses ilmnenud?»

«Puhastverd kaupmees. Meie arvates ta eriteenistustega seotud ei ole.»

75

«Ja mis tüdrukud need Paramonovil ja Šarginil kaasas olid?» «Kütjad.»

Konstantinov seadis prillid ninale ja vaatas alampolkovnikule küsivalt otsa.

«Kütjad,» kordas too. «Üks on lõpetanud tekstiili-, teine kokandustehnikumi, mõlemad on Rostovist Moskvasse roninud, tööjõust on puudu, kas või vanakurat ise kirjutatakse ajutiselt sisse ja antakse ühiselamu või ühetoaline korter kahe peale. Üks päev valves, kaks päeva jalutavad ringi.»

«Kellega nad jalutavad?» mühatas Konstantinov.

«Me alles nüüdsama märkasime neid, Konstantin Ivanovitš, hakkame uurima.»

«Aga kas teile ei tundu, et see asi üha kasvab nagu lumepall, ja et see on väga halb, ah?»

«Pole midagi parata — faktid. Faktid aga on kangekaelsed.»

«Mälu on teil hea,» tähendas Konstantinov. «Kuid faktidele vaatamata minule see kasvamine ei meeldi. Inimesed ei ole lumi, «inimpall» on kohutav kategooria, kas teile ei tundu?»

... Kui Proskurin oli oma ettekande lõpetanud, abinõude plaanile kinnituse saanud ja väljunud, valis Konstantinov Olga Vinteri telefoninumbri.

«Tervist, tšempion,» ütles ta. «Teie õpilane tervitab teid. Ma kardan, et homme jään platsile hiljaks: mul hakkas «Ziguli» jukerdama, servises läheb terve päev kaotsi, head meistrimeest aga pole .. .»

«Minul on. Ainult et kui te ütlete, kes teid saatis, siis ta teie käest raha ei võta. Ostke talle «Pšenitšnajat» või — veel parem — džinni. Kas teil pliiatsit on käepärast?»

«Jah, ma märgin üles.»

«Paramonov, Mihhail Mihhailovitš, kolmsada viiskümmend üks nelikümmend null neli. Ärge ainult telefoniga midagi remondist rääkige.»

«Paramonov, vaeseke, kardab,» muheles Konstantinov.

«Nad on seal puha peast segi, kardavad kõike.»

«Muide, kas te oma tuttavate afrikanistidega olete juba rääkinud?»

«Esialgu veel midagi head ei ole. Nad ei taha teiega rääkida, hoiavad oma mõtteid artiklite jaoks, kuradi koonerid. Kas te vaenulikke hääli kuulate?»

«Mõnikord kuulan.»

76

«Eile andis London edasi huvitava kommentaari Nagoonia kohta; raiuge see endale pähe — nad valmistavad ette dessanti, kõik on väga Kongo moodi, jutt on peaaegu see-sama.»

«Nemad teevad dessandi, meie aga võtame vajaduse korral omalt poolt midagi ette, meil on ju vastastikuse abistamise leping,» ütles Konstantinov, otsekui vastates sellele küsimusele, mille LKA viimases šifreeritud telegrammis oma agendile oli esitanud.

Teises otsas oldi vait.

«Mis on, Olja?»

«Ei ole midagi, ma panin suitsu põlema.»
«Kas teie siis suitsetate?»
«Tegin algust jah.»
«Millal?»
«Täna ... Hüva, helistage Paramošale ja tulge homme mängima, teiega on huvitav vestelda.»
«Minul teiega samuti, ja see on ka arusaadav — teie olete teadlane, mina aga juristi-kuivik.»
«Ärge norige midagi komplimente, pea teil lõikab. Kui mina niimoodi kirjutaksin «nemad teevad dessandi, meie aga ... võtame omalt poolt midagi ette», — väänataks mul käed välja.»
«Kes väänaks?»
«Šefid.»
«Mispärast?»
««Ei tohi nii teravalt, teie pole valitsus, vaenlane sellist ülestunnistust just ootabki...»»
«Mida ta siis veel peaks ootama, kui leping on ajalehtedes ära trükitud?»
«Selle peale öeldaks mulle, et niipea kui toimub putš, rebitakse leping sedamaid tükkideks. Siis me ei saa enam midagi teha, see oleks siis rahvusvahelise õiguse rikkumine ...»
«Pole tõsi,» ütles Konstantinov, ise pingeliselt kaaludes, kas maksab seda vestlust enam jätkata või oleks mõttekam enne valmistuda selleks homse mängu eel. «Pole tõsi,» kordas ta, «kuna Nagoonia seadusliku valitsuse kukutamine on võimalik üksnes välisabi korral, ja just see oleks rahvusvahelise õiguse rikkumine. Aitäh Paramoša eest, oleks kena, kui te talre enne helistaksite, mis?»
77
Paramonov surus Konstantinovi kätt, tuli temaga välja garaaži õuele, silmitses «Zigulid», tõstis kapoti üles ja katsus juhtmeid.
«Olja ütles, et teil olevat mingi tõsine rike... Aga teil on siin lihtsalt juhe ära hõõrdunud, sellepärast surebki mootor välja. Kui välismaale sõidate, ostke Boschi komplekt, see on võrratu asjandus, meistrite elu oskavad need kuradi pursuid küll kergemaks teha.»
«Seda nad oskavad jah,» jäi Konstantinov nõusse. «Kas teil prille ei juhtu olema? Ma ei näe, mis mul seal juhtunud on, unustasin oma prillid töö juurde ...»
«Minu prillid on kontoris,» vastas Paramonov. «Mulle pole neid enam vaja, ma kannan nüüd läätsi...»
«Mida?»
«Kontaktläätsi. Pool palka jätsin välismaale, see-eest aga pole enam miskit muret.»
Ning Paramonov naeris mahlakalt ja laialt, kusjuures ta suust tuli viinalõhna, täiesti värsket, mitte lehka.
«Kas tellime teie puhvetis midagi juua või läheme kohvikusse?» küsis Konstantinov.
«Ei ole ju, mille eest juua, kallis seltsimees, ja pealegi valitseb meil siin kuiv seadus, firma direktor on hüpertoonik, ei joo ise ja peab meidki lõa otsas — mitte inimene, vaid jefreitor. Kui midagi tõsisemat juhtub, sõitke aga siia, küll ma aitan, Olga heaks toon ma kas või kastaneid tulest välja. Ta ütles mulle, et sõidate Louisbourg'i.. .»
«Sõidan küll. Kas on midagi saata? Või sealt tuua?»
«Mis alal te õieti töötate?»
«Juriidilisel.»

«Kuidas seda mõista?»
«Ma sõidan Šargini tarninguid seadustama.»
«Kas te Leopoldi tunnete?»
«Perekonnanimi on tal...?»
«Pühamees. Munk. Ei, ma küsisin sellepärast, et kes teid saatis... Mõtlesin, et vahest saate aidata: poole «2iguli» jaoks on raha kogutud, peaks ka teise poole jaoks korjama hakkama. Töötaksin heameelega veel paar aastakest välismaal ... Leopold lubab, aga tema on väike mees, teate, kõigest ökonomist, teile aga on otse näkku kirjutatud, et olete tähtis nina.»
«Kuidas nii?»
«Ega seda ei oskagi seletada, seda saab üksnes tajuda.»
«Kas te juba ammu komandeeringust tagasi jõudsite?»
«Mitte väga.»
«Kas maa on huvitav?»
78
«Pole vigagi. Mis seal head on? Raadioid saab odava hinnaga, otse Hongkongist tuuakse. Riidekraam on päris korralik. Jalanõud on küll rämps, Hispaanias olevat need odavad, kümne baki* eest võib parimat sorti naistekingad kätte saada.» Paramonov vajutas kapoti kinni. «Ongi kõik, võite rahulikult sõita, aga Boschi juhtmed muretsege ikkagi, siis pole teil enam miskit muret.»
«Aitäh nõu andmast. Kas teil siin külma vett leidub?»
«Puhvetis on mineraalvett.»
«Millist?»
«Kurat seda teab, mis neil seal on. Eks seda, mida parajasti tuuakse. Tervitage Oletškat, ärgu ta ainult nii õudselt kihutagu, hirmus uljalt sõidab ...»
«Küll ma ütlen talle edasi. Kas teie õpetasite teda sõitma?»
«Ei, Dubov.»
«Aga mees?»
«Too oli vastu — kartis väga, et naine satub mõnda avariisse, seal ju kihutatakse hirmsasti, mitte nii nagu meil.»
Konstantinov koukis portfellist džinnipudeli ja ulatas selle Paramonovile.
«Aitäh, Mihhail Mihhailõtš.»
«Olgu'nd pealegi,» vastas too, kuid pudeli võttis ringi piiludes siiski vastu.
«Ma olen vist Zotoviga kohtunud,» sõnas Konstantinov autosse istudes. «Kas ta mitte ei lonka pisut?»
«Lonkab jah.»
«On ta ka tubli mees?»
«Sõnnik. Olga tegi õigesti, et tema juurest ära läks.»
«Mispärast?»
«On üks tüütu tüüp. Ei ole talle üks asi hea, ei ole talle teine asi hea. Viimasel ajal ma lihtsalt keeldusin tema autot üle vaatamast. Norib ja kontrollib, nagu oleks täi mõne käpardiga tegemist, nuhib nagu mõni liiklusmilitsio-näär. Ongi ju nii, et ühele on ainsast klaasitäiestki küllalt, ta läheb juba sellestki lolliks, teisel teritab see ainult silma ja töö läheb ladusamalt.»
«Minu arvates pole ta ka ise kunagi karsklane olnud.»

«Ei, selles osas ei maksa teda laimata, tema ei jo« kui ehk pitsikese vahel võtab. Tõsi küll, ta võiks endale ka terve liitri sisse imeda, aga seda ta ei tee mitte mingil

* Bak (släng) — Ameerika dollar.

juhul, see ei paku talle mingit lõbu. Koloonias saladusi ei ole, seal teatakse üksteisest kõike ...»

«Teavad nad küll!» mühatas Konstantinov ja lülitas süüte sisse.

«Ei saa olla, et teatakse. Inimene ei tea iseendastki päris kõike. Veel kord aitäh, nägemiseni.»

«Slavinile.

Leidke võimalus selle liikluspolitsei-jaoskonnä külastamiseks, kuhu viidi Paramonov. Püüdke välja selgitada, miks ta kinni peeti.

Keskus.»

Slavin

Slavin sai kõigest aru, kui kolm politseinikku temast portjee saatel möödusid ja avasid ukse sellesse tuppa, kus töötas Bellew. Ilma aknata tuba, pea kõrgusel klimaatori-torud, umbne; tööpingi külge kinnitatud kruustangid; tööriistad nahksel põllel laiali laotatud, kusjuures nõnda, et korrapealt võis aru saada, et siin oli töötanud venelane: korralagedus oli siin eriline, hingestatud või kuidas seda öeldagi; nõndamoodi rügab ainult meie meistrimees, et laseb ennast tööst kaasa kiskuda ja unustab aja, siis äkitselt märkab, vaatab kella, kuid aeg on juba hiline, ja ta jätabki kõik nõnda, nagu parajasti on; sakslane või ameeriklane paneb oma tööriistad ära viis minutit enne tööaja lõppu, nendel on kell ajudesse monteeritud, nemad ei loovuta oma ajast ühtki minutit, sellel on oma hind nagu dol-larilgi.

«Kus see meie meistrimees siis on?» küsis Slavin portjeelt. «Mulle öeldi, et ainult tema saab mind reketi juures aidata ...»

«Meistrimees on tapetud,» vastas too, ent üks politseinik vaatas talle nii tungivalt otsa, et portjee pöördus kohmetult köhatades Slavinist ära, läks nurka, tõmbas tabureti ligemale ja istus.

«Minge üles,» ütles toosama politseinik, «ja ärge siin midagi kätega puutuge.»

Slavin läks oma numbrisse, avas rõduukse, laskus lamamistooli ja ringutas nii, et kondid rägisesid.

«Ma alahindasin sind, Glabb,» mõtles ta. «Sa lõid mind. Lõid tugevasti. Tõsi küll, sellesama löögiga sa kinnitasid, et värbasid hotellitoas kellegi meie omadest, nüüd on see

kindel. Tähendab Bellew kirjutas õigust. Nüüd ei saa enam mitte keegi sõrmega osutada ühele neist fotodest, mis mul taskus on. Ja ma talitasin õigesti, et ei läinud selle Bellew' juurde koju: Glabb oleks selle mõrva kindlasü minule külge pookinud. Ent kuidas ta mu mõttekäigu ära tabas? Kus ma vea tegin?»

Slavin põletas vannitoas need fotod, mis ta öösel Dulovilt oli saanud, segas tuha käega segamini, valas veega üle, seejärel pritsis veel lõhnaõliga, et poleks kärsahaisu, ja läks

siis rõdule tagasi. Ta hõõrus tugevasti kämblaga nägu, tõusis siis üles ja helistas Paul Dicki numbrisse; too ei maganud veel ja Slavin kutsus ta kohvi jooma.

«On vaja täpset, kontrollitud desinformatsiooni,» taipas Slavin lõpuks. «Ma pean Glabbi maha rahustama, muidu ma oma ülesannet ei täida, kõik läheb lörri ja spiooni me üles ei leia. Selles asjas saab mind praegu ainult üks inimene aidata — Dick. Ma pean tema kaudu Glabbi veenma selles, et minu möödunudöine käik restorani oli juhus, purjuspäi, totter juhus. Bellew'd ma ei näinud, lihtsalt ei saanud näha. Ma pean teda veenma selles, et mind ei maksa karta. See läheb mul korda, kui ma avan Paulile osa tõest. Siis saab ta aru, et Glabb on LKA-st, ja seegi tuleb mulle tulevikus kasuks.»

Baar oli tühi, Paul Dick ilmus süngena, loppis näoga, ta käed värisesid.

«Alkoholism on sotsiaalne haigus, Ivan,» ohkas ta. «Igatahes lubab selline versioon mul hommikust saadik juua. Kas teie kah mõne klõmaka panete?»

«Kohvi. Ma tahan veel täna tennist mängida ... Kuulge, aga miks te mind Ivaniks kutsute?»

«Minule on kõik venelased Ivanid. See on ju tore, kui eesnimi määrab rahvuse. Meid, näiteks, Johnideks ei hüüta, ja sellest on kahju.»

«Mispärast?»

«Eks sellepärast, et meie läheme igaüks ise suunas, igaüks omaette, meil pole ühiseid püüdlusi. Teie seevastu olete monoliitsed, mida teil teha kästakse, seda te ka teete.»

«Lugege veel kord Tolstoid, Paul, Dostojevskit lugege... Rahvast ei maksa pidada sõnatult käskutäitvaks lambakarjaks. Lugege vene kirjandust.»

«Kirjandus muudkui valetab,» mühatas Paul Dick. «Muudkui ajab puru silma. Kui Dickensit lugeda, wis tuleb välja, et inglased on kõige sentimentaalsem rahvas maamunal. Ometi on nad samal ajal kahuritest sipoisid huka-

nud. Maupassant on prantslaste kohta küll tõtt kirjutanud: mäletate, kuidas seal üks vennike teisel käe maha raiub, et kalavõrku säästa. Meie aga räägime: prantslaste kerglaslikkus, prantslaste kerglaslikkus! Nad on ju kõige merkantiilsena rahvas maakeral, needsamad prantslased.»

«Ei maksa rahvuste üle nii umbropsu otsustada,» märkis Slavin. «See pole intelligentne ...»

Paul pöördus kelneri poole, kes seisis kergelt lookatõm-bununa tema selja taga, ja sõnas:

«Minule «Bloody Mary», sellele džentelmenile — kohv.»

«Miks te end hukutate, Paul?» küsis Slavin.

«Ma olengi juba hukkunud, Ivan. Nii et ma lihtsalt lõbustan ennast enne lahkumist.»

«Ärge kiirustage lõpetamisega. Vara veel. Elu on kuradima huvitav...»

«Ee... kas teate, mis Steinbeckiga oli? See oli ju Hemingway, kes ta hävitas. Jaa, jaa. Steinbeck kadestas Hemingwayd meeletult — mitte kirjanduses, vaid elus. Ta tikkus ju isegi Vietnami selleks, et Erniega kuidagi võrdseks saada: rindekirjasaatja loorberid ei andnud rahu ega lasknud magada, Hispaaniat ja vabariiklasi enam polnud, olgu siis vähemalt Aasiagi, peaasi, et tulistatakse, peaasi, et oleks, kus ennast ohtudega lohutada. Ka mind on kadedus hukutanud, ma kadestan kõiki, kas saate sellest aru? See aga kurnab ära ...»

«Kas tahate, ma pakun teile ühe süžee välja?» küsis Slavin mõtlikult.

«Kas verisest imperialismist või? Ei taha.»

«Andke ausõna, et ei müü mind maha.»
Kelner tõi klaasi viina tomatimahlaga ja kohvi. Paul Dick jõi klaasi tühjaks ja sedamaid ilmusid higipiisad ta laubale.
«Noh, nüüd ma võin teiega edasi rääkida. Poja, too mulle õige veel üks klaasitäis, ainult et las nad panevad rohkem jääd sisse ... Noh, ma annan ausõna. Mis teil seal siis oli?»
«Täna öösel tapeti minu süü läbi inimene.»
«Käige kuradile.»
«Liiga kaugele oleks minna.»
«Selgitage lähemalt, milles asi seisab.»
«Ma käisin eile vahepeal restoranis, kas mäletate? Tahtsin teile vene kokteili pakkuda.»
«Ega ei mäleta küll, aga see pole oluline. Edasi?»
«Ma sain teada, et siin keldrikorrusel töötab keegi ameerika-prantsuse nimega slaavlane, mulle oli aga vaja

82

abilist, kellel pea kas või natukenegi jagaks vene kööki. Noh, ja selletõttu, et ma sellest mehest rääkisin, seetõttu, et teie luureteenistus selle välja nühkis, see mees tapeti täna ära.»
«Ärge ajage jama.»
«Eks te ise tea.»
«See oli kindlasti teie agent?»
«Kui see nõnda oleks,» mühatas Slavin. «Küll see olnuks tore, tema teadis ju nii hirmus palju saladusi, eriti mis puutub konditsiooniseadmete ehitusse teie «Hiltonis».»
«Mis ta nimi on?»
«Bellew. Yvan Bellew. Kui te sellest aga Glabbiga rääkima hakkate, siis minule ärge vihjake, eks ole?»
«Miks? Kas see on selle vene haiguse sümptoom, et ümberringi on spioonid?»
«Küll teie ikka teate meie kohta kõike. .. Pidage ainult meeles: niipea kui te küsite Glabbilt midagi Bellew' kohta, küsib tema kohe vastu: «Millal Slavin sellest teada sai?» See tähendab — ta ei küsi seda kohe, vaid nii poole tunni pärast, muuseas, aga tingimata küsib.»
«Kas veame kihla?»
«Pudel viina.»
«Vastu võetud. Ma helistan teile.»
«Astuge parem läbi. Kus te täna lõunat sööte?»
«Ei teagi veel.»
«Läki äärelinna, «macdonaldsitesse». Seal on huvitav inimesi vahtida.»
«Hästi, saame hallis kokku. Kas kell kaks sobib teile?»

Tütarlaps autolaenutusbüroos leidis lõpuks Slavinile «Fiati»; Slavin ei tahtnud võtta ei «Jaguari» (kallis ja neelab kakskümmend liitrit bensiini saja kilomeetri kohta) ega «Mercedest»; ta oli arvamusel, et «Fiatiga» on kergem kohaneda, pole vaja «sisse elada», ikkagi «Žiguli» papa, muudkui istu sisse ja lase käia.
Enne väljasõitu vestles Slavin garaažimehhaanikuga.
«Ma pole varem kunagi Aafrikas ringi sõitnud,» sõnas ta, «õpetage mind, kuidas teie «võmmisid» vältida.»

«Nemad on meil tasased mehikesed, sir. Kui te, mui 1ugi, just kõvasti purjus ei ole — siis võtavad küll load ära. Teilt kui valgelt nööritakse dollarit sada — siin on politseil selline taks —, kuid enne veel vintsutatakse kindlasti, nad ei ole veel ära õppinud, kuidas elegantselt altkäemaksu võtta.»

83

«Mida veel valge autojuht peab teadma?»

«Ega vist rohkem midagi, sir. Kui võtate endale õhtuks plika ja kavatsete temaga hullama hakata, sus arge laske tal ennast alasti võtta, plikad on meil nuud kole targaks läinud, lasevad ennast riidest lahti koorida ja sus pistavad karjuma et neid röövitakse. Sellise skandaali summutamise eest võetakse vähemalt kolmsada bakki...»

«Aitäh, jätan meelde,» lubas Slavin. «Muud midagi pole vaja karta?»

«Ei ole. Kas prille kannate?»

«Kannan küll.» .

«Ärge neid maha unustage. Kas olete tähele pannud, kui palju meil on prillikandjaid? Nägemine ei kõlba meil kuradilegi — räägitakse, et meie vanaisad-vanaemad ei õginud seda, mida oleksid pidanud, nüüd on kõigil avita-minoos ja mis kõik veel, nii et politsei võtab selle pealt matti, tõsi küll, ega nad palju ei võta, nii dollarit kakskümmend, teie silmis pole see võib-olla üldse mingi raha, meie inimestele aga polegi midagi hirmsamat kui rahatrahv.»

«Minule kah,» mõtles Slavin. «Aitäh, mehhaanik. Nüüd tuleb tegutsema hakata, muidu läheb halvasti, muidu ma vaevan ennast selle õnnetu Bellew'ga päris tõesti ära. Kui ainult Paul ennast täis ei jooks. Tema mind Glabbile maha ei müü. Ei peaks müüma. Ja kui müübki, mis siis ikka, pole midagi parata, eks see anna siis meievahelisele partiile veel hoogu juurde. Et see partii aga alanud on, see on selge, ja algas see tema rünnakuga. Kuid ometi poleks tal maksnud mind sealt keldrikorruselt otsida, poleks maksnud nii avalikult oma võitu pühitseda.»

Slavin sõitis välja piki ookeani kallast kulgevale laiale avenüüle ja hakkas autot proovima. «Fiat» oli kuulekas ja tunnetas jalga, pidurid töötasid raudselt.

Slavin heitis pilgu tahavaatepeeglisse. Must «Mercedes» sõitis ta kannul ja selles istusid neli meest.

«Ega midagi,» mõtles ta, «eks siis ajagem pealegi võidu, poisid. Ainult et ilmaaegu te võtsite selle asja ette. Oleksite võinud parem Glabbi ja tema kamba siit minema kupatada, siis ei tarvitsenuks mul siin Yvan Bellew'd taga otsida ja linnas ringi kihutada, et välja selgitada seda, mis tuleb välja selgitada; aga ma selgitan selle välja, seda ma võin teile küll lubada, tingimata selgitan välja.»

Bensiinijaama lähedal ta pidurdas järsult ja tegi kummide vilinal-kriginal pöörde. «Mercedes» jäi pööramise?~a hiljaks, sööstis temast mööda ja peatus ajalehekioski juures; autouksi ei avatud tükk aega, nähtavasti arvas Louisbouig'i

84

jälitus, et Slavin pöörab masina ümber ja sõidab tagasi. Alles siis, kui ta palus oma autosse bensiini juurde valada, kui tankija korgi lahti keeras ja arvesti sisse lülitas, ronis «Mercedesest» keegi pikakasvuline noormees välja, läks kiosköőri juurde ja ostis ajalehe.

«Kontrollige, palun, kas kummid on korralikult täis pumbatud!» palus Slavin, kinnitades ennast laia rihmaga istme külge.

«Täitsa normaalselt,» vastas tankija, heites pilgu ratastele.

«Ma palusin teid kontrollida, aga mitte vaadata, ja ühtlasi kiigutada iga ratast, kas poldid on kõvasti kinni.» Slavin ulatas bensiinijaamamehele dollari; too võttis selle mingi tabamatu mustkunstnikuliigutusega väga paljutähendavalt vastu ja vajus siis kandadele.

«Hei!» naeris Slavin, kui «Fiat» hakkas üles kerkima. «Ega ma teil autot kummuli keerata käskinud!»

«Ei see kummuli lähe, sir. Ma tahan sajaprotsendiliselt kindel olla,» vastas tankija. «Parempoolne esikumm on liiga täis, võib lõhkeda, ma lasen vähemaks, üks-üheksa-kümne peale, teil on praegu kaks-nelikümmend.»

Slavin arvestas mõttes välja, millal ristteel roheline tuli süttib ja autodevool paigalt sööstab, raius siis käigu sisse, sööstis paigalt ja pöördus vastassuunas; mehed «Mercedeses» läksid ähmi täis — ümber pöörata polnud neil mingit võimalust, sest autodevool tormas neile vastu; Slavin keeras ümber nurga, sõitis ühe väikese hotelli ette, läks baari, tellis kohvi ja istus alles poole tunni pärast uuesti rooli taha. «Sabas» polnud tal enam kedagi, nad olid ta silmist kaotanud. «Ise olete süüdi, poisid,» mõtles Slavin jälitajate kohta, «süüdistage ainult iseennast. Minu peale ärge pahandage, ei maksa, ma ei teinud midagi jõhkrat, pöörasin ainult tagasi... Järgmisel korral jätke oma auto tahapoole, miks te ette kippusite? Ei maksa nii üheülbaliselt mõelda sellest, keda teid on jälitama pandud ...»

... Slavin rikkus liikluseeskirju juba viiendat korda, kui politseinik ta lõpuks kinni pidas. Oli uskumatult kuum, päike oli auto tuliseks kuumutanud, asfalt oli pehm# ja näis, et sa lähed mööda kevadist jääd viimasele kalapüügile, mil havid Zavidovo all eriti hästi võtavad, ainult et seal tajud külma ja sellist äsjapestud pesu lõhna; siin aga tuli õhust puudu ja asfalt kõrvetas läbi saapataldade, olgu see ekvaator kolm korda neetud ..,

85

«Millise kiirusega te sõitsite, sir?» küsis higine politseinik vaevu mütsisirmi puudutades.

«Ülemäärasega,» vastas Slavin.

«Hea, et te oma süü kohe üles tunnistasite. Teie juhiload, palun...»

Slavin patsutas oma taskuid.

«Lööge või maha — koju olen unustanud...»

«Surmanuhtlus on vabariigis kaotatud,» vastas politseinik.

«Meie liiklusmiilitsale mõjuks selline ütlemine otsekohe,» märkis Slavin endamisi mehhaaniliselt, «võimalus andestada on meie rahvuslikule iseloomule omane, Fjodor Mihhailovitšil on õigus, tuline õigus.»

«Mis siis nüüd saab?» küsis Slavin.

«Tuleb jaoskonda sõita, sir. Ma pean teie isiku kindlaks tegema.»

Just seda oligi Slavin taotlenud.

Jaoskonnas istus ta pool tundi pimedas koridoris; konditsiooniseadmed ei töötanud, kuumus oli talumatu; vana politseinik, kes kõige järgi otsustades täitis korrapidaja kohuseid, võitles tukastusega.

«Kas teie juures tuleb alati nii kaua oodata?» küsis Slavin.

«Puhake,» vastas vanamees. «Siin ei kõrveta nõnda.» «See-eest aga pole õhku.»

«Õhku on igal pool,» vaidles vanamees vastu. «Minu lapselaps kinnitab, et isegi meres on õhku.»

«Kas teie ohvitser vihastab minu peale, kui ma palun minu küsimuse läbivaatamisega kiirustada?» küsis Slavin.
«Ta ei vihasta teie peale, kuna arst on niikuinii lõunal.»
«Mulle pole arsti vaja, ega mul avariid olnud.»
«Arsti on vaja kõigile, sir, kes meie juurde satuvad. Arst peab kindlaks tegema, kas te pole purjus, kas te ei põe silmahaigusi, kas te ei ole eelmisel õhtul unerohtu võtnud ...»
Arst oli nooruke aafriklanna; žestid olid tal hoogsad, ent ühtlasi kuidagi sujuvad, nagu liiguks ta sarniiridel, mistõttu iga tema liigutus oli plastiline — isegi see, millega ta pakkus Slavinile tooli arstikabinetis, kus oli veel umbseni, kuna mõlemad väikesed aknad olid tiheda musta riidega kinni kaetud.
«Kas alkoholi olete joonud?» küsis ta. «Kui palju? Millal?»
«Eile jõin viskit.»
86
«Mis ajal?»
«Päeval.»
Arst vaatas kella.
«Kui kella kahe paiku, siis näitab vereanalüüs joobejälgi ja ma pean teid juhilubadest ilma jätma.»
«Kas teie või politseiohvitser?»
«Meie oleme lahutamatud, sir.»
«Ja mille eest te veel võiksite mult juhiload ära võtta?»
«Narkootikumide kasutamise eest, silma võrkkesta ateroskleroosi puhul, kõõrsilmsuse puhul... Praegu aga andke oma sõrm siia ...»
Arst naasis laboratooriumist viie minuti pärast ja raputas kahetsevalt pead.
«Te olete tõepoolest viskit enne kella kahte joonud, alkoholi jälgi ei ole. Istuge sinna nurka, katke vasak silm kinni ja nimetage tähti sellelt tahvlilt, palun.»
«Ilma prillideta ma ei näe.»
«Mis õigusega te siis ilma prillideta rooli taha istusite?»
«Ärge vihastuge...»
«Seadus ei vihastu,» lõikas arst, ja tema sõnad olid teravas vastuolus selle tema liigutuste sujuvusega, mida Slavin nõnda imetles. «Seadus on erapooletu, kuigi tema teenritel on ka süda rinnus.»
«Kui palju nad küll Paramonovilt võtsid, kui mu oletus on õige?» mõtles Slavin. «Ta võis tõepoolest ehmuda, et talt load ära võetakse, ja uitas öises Louisbourg'is ringi, et raha laenata. Üldiselt klapib kõik, annaks jumal, et klapiks. Nikiškinilt laenas ta tol ööl viiskümmend dollarit, Proklovilt — seitsekümmend viis. Omalt poolt pani ta kakskümmend viis juurde — poolteistsada dollarit võisid tõepoolest pehmendada erapooletu seaduse inimlike teenrite südameid ...»

«Keskus.
Palun välja selgitada, kuidas on Paramonovil lood nägemisega. Kas ta ei põe astigmatismi? Kas ta prille kannab? Kui kannab, siis — milline on nägemiskah j ustuse aste? Kroonilistelt võtab kohus siin juhiload ära. Kas ta joob?
Slavin.»

«Minu kallis!

Sinu profülaktilised vestlused selle üle, et lahusolekud on toredad asjad, et nad on lihtsalt hädavajalikud kui pausid armastuses, mis pikendavad õrnu tundeid ja tõotavad

87

meile uusi kohtumisrõõme, hakkavad mulle üha vähem viimase astme tõena näima. Sellest on kahju, kuna iga eemaldumine ihaldatust kujutab endast mikrolõhet, mil. lesse satub vett, talvel pakasega aga muutub vesi jääks, mis monoliidi varem või hiljem katki teeb.

Muidugi ei tähenda see veel, et ma tahaksin sinu juurest ära minna, muide, — kui täht-tähelt võtta, siis polegi mul kellegi juurest ära minna, kuna armastus pole abielu: seda pole tarvis lahutada, see saab iseenesest otsa.

Ärkan igal hommikul mõttega, et sa oled jooksma läinud, ja minu esimeseks reageeringuks on kööki lipata. Kuid siis mulle meenub... Ei, see pole õige, mulle ei meenu ... Siis ma järsku taipan ... Ja seegi pole õige sõna. Mitte midagi ma ei taipa. Lihtsalt mind hakkab rõhuma arusaamine, et sind ei ole minu kõrval, ma süütan rahulikult suitsu — sind ju pole — ja meenutan Aleksei Tols-toid: «Tühja kõhuga suitsetamine on puht vene harjumus.» Ainult kuulsad arstid ja kirjanikud oskavad panna üherealisi diagnoose.

Ma võõrdun sinust väga kiiresti. Harjumus — on's see teine iseloom? Miks teine? Iseloom on harjumuste kogum. Kui teine iseloom üldse on olemas, siis on selleks distsipliin.

Eile helistas Konstantin Ivanovitš ning ütles, et sul läheb hästi ja et sa tuled varsti koju. Ma vastasin, et tema hää-lestki on aru saada, et ta valetab, et sul ei lähe kuigi hästi ja et koju sa niipea ei tule. Ta pahvatas naerma, ja siis ma tulin otsusele, et ma ju ise keeran ennast üles. Kõik eided on sellised kuradima hüsteerikud. Nii et ära võta nõuks mind sellepärast maha jätta, et ma sulle selliseid tõpralikke kirju kirjutan, ega sa endale paremat ei leia, me kõik oleme ju täiesti ühtemoodi, ainult et mõned suudavad kauem teeselda.

Vaat nõnda.

Teie aga olete väga erinevad. Mitte lihtsalt erinevad, te vihastate, olete head ja vihkate igaüks isemoodi. Meie nii ei oska.

Nägin Nadja Stepanovat. Ega sa ei tea, kas nad on lahutatud? Veider naine. Noh, ega Stepanovit pole enam võimalik solvata, tema kirjutab raamatuid, kunstiinimene ei allu inimeste kohtule nagu meie, lihtsurelikud, tema allub teistsugustele kriteeriumidele, eks ole ju?

Tead, ma meenutan sageli, kuidas me kohtusime. Mulle meeldis hirmsasti, et sa ei teadnud, kuidas mulle läheneda. Ja ma nägin, kuidas sa tigedaks said, kui minu juurde

88

vajus meessoost puhkajaid küll tikku paluma, küll küsima, mis minu ajanäitaja näitab. «Ajanäitaja näitab» on kole ütlemine, eks ole ju? Me kirjutame niimoodi oma haigus-lugudes, selle nahka me keel lähebki. Ma mäletan, kui toredasti sa naerma hakkasid, kui ma sinult küsisin: «Kas teile ei lähegi tikke vaja?» Kas sa tead, kuidas plikad armuvad? Oh, ära parem räägi! Hoopis tugevamini kui teie! Seejuures me kõik teame Puškini «kuivõrd me armastus on jahe, seevõrd me võlumegi naist», kuid ikkagi tarvitseb teil vaid plaažil mõne teise naisega rääkima hakata, kui meil juba hari punaseks läheb. Kuid meie oleme teist kavalamad, naiivselt kavalamad muidugi, ja seepärast hakkame samas mõne idioodiga meeletult kurameerima, teie aga — ma mõtlen targemad teie seast —

kaotate siis meie vastu igasuguse huvi. Ka seda me teame, kuid ikkagi mängime lolli. Vaat nõnda.

Tead, ma mõtlesin praegu, et küll on meil ikka sinuga praegu hea, küll on ikka tore! Meil pole mitte mingeid kohustusi peale ühe: armastada teineteist. Kallis seltsimees Slavin, kas te teate, kui väga teie Irina teid armastab? Te ei tea, kallis seltsimees Slavin, kui väga ta teid armastab. Seepärast kisub ta praegu selle kirja tema alguse pärast katki ja kirjutab uue, kroonuliku, kus kõik on «tipp-topp». Või ei maksa?

Suudlen sind, minu arm. Kuna sa oled minust kakskümmend kaks aastat vanem, siis ma hellitan lootust, et kaheksa aasta pärast, kui sa jääd pensionile (või nimetatakse seda teil erruminekuks? Pole kah suurem asi ütlemine), näen ma sind kogu aeg enda kõrval. Kuigi — ei. Ei pane ma ju sind enda kõrvale röntgenikabinetti istuma! Nii et «kogu aeg» ei kõlba! Kuid hommikul ja õhtul tingimata.

Vaat nõnda.

Ent siis sa lähed minu juurest ära. Viie kuu pärast. Sest sina ei suudagi vist elada ilma lahusolekuteta, ja minule kingivad need hämmastavalt õrna ootuseõnne, — ootan seda hetke, mil sa tagasi tuled.

Irina Prohhorova, kes armastab
Vitali Vsevolodovitš Slavinit.»

89

«Slavinile.

Kas teil on võimalik välja selgitada maitsi Louisbourg'ist Nagooniasse saadetud tarningu nr. 642 saatust? Kõik tähtajad on möödas, saadetis aga pole seniajani kohale jõudnud.

Keskus.»

«Keskus.

Ogano pressitalituse lähiringkondade teateil on saadetis nr. 642 eelmise nädala lõpul hõivatud Ogano sõdurite poolt

Slavin.»

«Slavinile.

Kes meie omadest vastutab Nagoonia-tarningute marsruutide ja veotähtaegade eest?

Keskus »

«Keskus.

Veotähtaegade eest vastutab Zotov. Marsruudid kooskõlastas väliskaubanduskoondise töötaja Šargin oma komandeeringus viibimise ajal Louisbourg'is käesoleva aasta aprillis.

Slavin »

«Slavinile.

Mida te võite meile teatada Šarginist?

Keskus.»

«Keskus.

Särgini iseloomustatakse positiivselt. Seejuures märgitakse ära tema nõrkust napsitamise vastu. On täheldatud, et ta kohtub sageli naisterahvastega. Mis puutub

ülivõimsasse raadioaparaati «Panasonic», siis Šargin ostis selle 512 dollari eest vahetult firma esindaja Gregorio Amarala käest, seejuures märkis Sargin Louisbourg'ist ära sõites tollideklaratsiooni veel ka fotoaparaadi «Minox», viimane väljalase, kõige väiksem siin praegu tuntuist, ja diktofoni «Herton» hinnaga 125 dollarit. Kaubandusesinduse raamatupidamise andmeil maksti Sarginile välja 650 dollarit päevaraha, korteriüür tasuti koondise poolt.

Slavin.»

«Slavinile.

Selgitage välja, kas Louisbourg'is viibis üheaegselt Šarginiga «Trade Corporation'i» kommersant Van Zeeger?

Keskus.»

«Keskus.

Kommersant Van Zeeger ei ole Louisbourg'is viibinud.

Siavin.»

90

OTSING II

Zvanov, Gmõrja, Paramonov

Nooremleitnant Zvanov võttis Paramonovi «üle»; too oli jõudnud juba toidukaupluse vaateaknast kontrollida, kas keegi ei käi kannul, ja lipsas nüüd Tsizini juurde mineraalveekauplusse.

Zvanov, kes juba eelmiste päevade kogemuste põhjal teadis, et Paramonov kauaks leti äärde pidama ei jää, läks talle järele ja märkaski kohe, et Tsizin valas «Vitautase» pudelist klaasi vett, kuid ei asetanud pudelit enda lähedale, vaid pistis külmkappi.

Paramonov rüüpas vee ainsa sõõmuga ära, mille järel tema nägu tardus hetkeks ja värvus siis äkitselt tumepunaseks. Viis kopikat taldrikule pannud, Paramonov väljus.

Vaatamata sellele, et Tsizin püüdis teda ennetada, jõudis Zvanov klaasi enda kätte kahmata ja tõstis selle nina alla — lõhnas puskari järele.

«Anna pudel siia,» sõnas Zvanov. «Jaa-jah, ära vigurda midagi.»

Tsizin koukis taskust viiskümmend rubla ja ulatas Zvanovile.

«Ära tee liiga, peletis!»

«Mida sa mulle siin topid?! Mis asja sa mulle topid?!» läks Zvanov marru. «Sa kalla mulle, ega ma sulle mõni müüdav raisk ei ole!»

«No oota'nd ometi, ära lõuga,» alandas Tsizin hääle sosinaks, «mina arvasin, tõesõna, et sa oled sealt... Kohe ma valan sulle, kullake, südamest valan ...»

Ta võttis külmkapist pudeli, kuid avamisel libises see tal peost maha ja purunes; Tsizin kahmas samas ka teise, purustas selle ettenägelikult valamu kohal ja läks rünnakule üle:

«Mis sul vaja on?! Mida ma pean sulle valama?! Sa mõtlesid, et ma siin viinaga kauplen või?! Noh, eks sa tõesta! Tead, kuidas ma sulle laimu eest väänan?!»

Ta karjus ka siis veel, kui kauplusse sisenesid . kolm vanaeite, ja pöördus pisarsilmil nende poole:

«Raha pressib välja! Ütles, tõesõna, et valagu ma talle viina, aga kus mul see viin on? Mina ennast provotseerida ei luba! Uue konstitutsiooni järgi antakse selle eest kohtu alla!

Etskae, kus on end üles löönud, etskae, habeme on endale ette kasvatanud, küünik sihuke!»

91

Paramonova kuulas teda külastava polkovnik Gmõrja küsimuse ära, ohkas ja vastas tasakesi, vaevukuuldavalt:

«Ma ei saa teist päris hästi aru. Kas temaga on midagi juhtunud?»

«Ei, juhtunud pole temaga midagi, kuid oleks parem — nii talle kui ka teile —, kui te räägiksite tõtt.»

«Noh, eks ta mõnikord ikka pitsikese võtab,» vastas naine veelgi tasemini ja tema haiglase jumega täidlast nägu varjutas kummaline grimass, «kas mõne püha puhul või siis sünnipäeval...»

Gmõrja nõjatus toolikorjule, silmitses askeetlikult puhast tuba, kus laud oli läikima poleeritud, diivanvoodi valge päevatekiga kaetud ja pelargoonid aknalaual, ohkas mingi oma mõtte peale ja ütles:

«Te vabandage mind, kuid te valetate mulle, ja ilmaaegu. Sest alkohoolik ei ole mitte see, kes pingile magama jääb, vaid see, kes võtab klaasikese iga päev lõuna ajal ja enne õhtusööki, pärastpoole aga hakkab võtma ka juba enne hommikusööki. Aga õnnetu naisterahvas — iseäranis, kui tal on tulnud välismaal töötada — peab kas või nahast välja pugema, perekonda makaronidega toitma, ise paiste minema, ainult et mitte keegi tema murest teada ei saaks, et ainult mingit skandaali ei tuleks. Kus on see «Sony» komplekt, mille te välismaalt tõite? Ta müüs selle ju maha, müüs kahe tuhande eest maha, sest viinarahast tuli puudu. Kus on filmikaamera? Läks samuti komisjonikauplusse, et saaks viina muretseda, on ju nii? Kus on raha «Ziguli» ostmiseks? Ta joob seda praegu vähehaaval maha, joob korralikult, ilma skandaalideta, perekondlikult, pool liitrit päevas, kokku teeb see viis rubla, laupäeviti ja pühapäeviti aga kümme, palk on aga sada kaheksakümmend, ja naine on invaliid, südamehaige, ei tööta, pealegi on vaja aidata tütrel osamaksu maksta, on ju nii?»

Siinkohal hakkas naine nutma. Ta nuttis hääletult ja kaeblikult. Tema vormitu figuur oli mingis vastuolus nende lohutute lapsepisaratega, mida ta isegi ära ei kihvatanud; eks olnud ta ju nutmisega juba harjunud.

«Neetud lakkekrants,» sosistas ta endale nina alla. «Selline sopajoodik, et ta ometi kord kõngeks selle viina kätte, et ta ometi ükskord kärvaks! Iga päev, iga jumala päev... Jah, kui oleks, et ainult viis rubla! Küllap me siis oleksime veel endile autogi saanud, küll me unistasime, et saaks kogu perega lõunasse sõita, kui Marinakene veel meie juures elas, tema pärast ju Marina mehelegi läks,

92

ilma et oleks neiupõlve õieti maitstagi saanud, veel päris plikakesena, nüüd aga vaevleb jumala võõras perekonnas Viis rubla joob ta päeval maha, ja õhtul veel teist niipalju, nädalavahetusel aga, kui just mõnda haltuuraotsa ei tee[läheb iga kord kakskümmend rubla, juba varahommikul hakkab peale, mina aga olgu vait. Ma olen talle, despoodile, küll rääkinud, et niikuinii saadakse teada, küll see joomine sulle veel halvasti lõpeb, enam ei lasta sind kuskile väljapoole ... Aga mis siis ikkagi juhtunud on?»

«Esialgu veel mitte midagi. Kas te olite temaga kaasas, kui ta politseisse sattus?»

Naine lõi käsi kokku:

«Kuskohas?! Millisesse politseisse?!»

«Louisbourg'is, vähe aega enne ärasõitu ...»
«Kas siis, kui ta öösel koju ei ilmunud? Ja pärast käis igalt poolt raha kokku laenamas, kas siis või?»
«Kelle käest ta raha sai?»
«Jevsjukovide käest sai, despoot, siis veel mõne käest; ütles, et kingitusteks, et suveniire peab kaasa võtma, nende suveniiride pärast müüs veel magnetofonigi poole hinnaga maha, mind aga hurjutas, kui ma mõnikord juurvilja ostsin, ainult pudru ja makronide peal ta meid pidaski...»
«Kas ta Sarginiga sai Louisbourg'is tuttavaks?»
«Kas see oli niisugune lokkis peaga? Odekolonnitatud? Seal jah. Muudkui sõidutas teda autoga ringi, küll firmameeste juurde, küll plaažile. See oli kah üks paras sell, silme ees muudkui «trallallaa!», aga nagu selja pöörad, nii valab sulle solki kaela ...»
«Näidake mulle oma fotoaparaati, Klavdia Nikititšna ...»
«Ta tassis ju selle kah komisjonikauplusse, ja missugune aparaat oli! Värvilisi pilte tegi, küll me imetlesime neid slaide...»
«Kas teil väikest fotoaparaati ei olnud?»
««Minoxit» või? Ei, me ei ostnud, meil ei ole selle jaoks filmi, noh, ja siis me mõtlesimegi, et ei osta...»
«Millal ta jooma hakkas?»
«Siis, kui garaažijuhtajaks sai,» vastas naine veendunult. «Enne, kui ta veel mehhaanik oli, kui veel endal tuli liigutada, siis ta ei joonud, aga niipea kui sai tunked* asemel sinise kitli selga, kui kliendid talle külje alla ujuma hakkasid, siis läkski lahti, küll ühega, küll teisega. Ta on ju aus mees, ärge te mõelge midagi, võõra oma tema ei võta, pigem annab enda oma käest ära, kui et teistele liiga teeb.»
93
«Ja millal tal silmad haigeks jäid?»
«Eks nad siis jäänudki. Jõi ilma sakusmendita, eks see kõrveta ju sisikonda: ühel on haavandid, teisel hüpertoo-nia, minu lollakal lõi aga silmadesse. Kuidas ta seda küll varjas, kuidas küll varjas! Ütles, et kui seda teada saadakse, siis on läbi, siis on karjääril lõpp, ega pimedat välismaale ei lasta. Lõpuks sai endale läätsed, nüüd pole vaja enam komisjoni karta, nüüd lasevad läbi... Noh, eks ta siis hakanudki suurest rõõmust laaberdama.»
«Kas te arsti poole pöördusite?»
«Kus sa seal arsti poole pöördud?» sai naine äkitselt vihaseks. «Kas saatkonnas või? Et lähen ja ütlen, et mees on mul joodik, jah? Mind saadetakse ju siis esimese lennukiga ära. Kirjutatakse töökohta kah veel, eks katsu ennast pärast puhtaks pesta! Kui saaks kuidagi vaikselt, siis ma veel oleksin nõus, aga muidu ole lihtsalt vait ja looda.»
«Millele?»
«Sellele, et haavandid tal võhma välja võtaksid. Või siis neerud. Näe, Sidorov jõi, kuni neerud välja lõigati, nüüd on perekonnas niisugune õnn, et.. .1 Mitte tilkagi ei võta enam suhu, nüüd said endile aiamaa, naisele muretsesid pesukarunahast kasuka, nüüd ostavad Tšertanovosse kolmetoalise korteri kah veel.., Eh, mis sellest rääkidagi, inimesed ei karda enam midagi, sellepärast joovadki. Täis on endid söönud, kui halvasti sa ka ei töötaks, alla pool-teistsadat ei maksta... Kuidas aga meie ajal oli...»
«Jah, eks meie ajal olnud ikka teisiti küll,» jäi Gmõrja nõusse. «Aga kus see raadio ikkagi on? Ta ostis ju mingisuguse ülivõimsa raadio...»

«Maha müüs! Meie raadio võttis mida tahes; poolmuidu saime kätte, minu oma pani ju seal ühele firmamehele mingisuguse karburaatori, ta oskab seal midagi niimoodi sättida, et hoiab bensiini kokku; noh, eks siis see firmamees andnudki poolmuidu ära, küll oli see ikka üks raadio, küll oli ikka raadio...»

«Aga kellele ta veel selliseid karburaatoreid pani, Klavdia Nikititšna? Kas Ameerika firmamees Glabb ei palunud, et tema autole kah pandaks?»

«Kui oleks palunudki, minu oma läheb ameeriklastest versta kauguselt ringi, meile ju selgitati, mis inimesi nende seas on, mine sa tea, järsku on miski provokatsioon, see on aga hirmsam kui viin, kas meie siis seda ei tea ...»

«Antud juhul on küll viin hirmsam,» ütles Gmõrja ja tõusis, «hoopistükkis hirmsam.»

94

«Tervist, minu nimi on Proskurin, Mihhail Ivanovitš, auastmelt alampolkovnik. Ma tahaksin teiega rääkida nendest aegadest, mil te Louisbourg'is töötasite.»

«Palun väga, Ivan Mihhailovitš,» vastas Paramonov kärsitult.

«Pigem küll Mihhail Ivanovitš, kui teil on aga mugavam mind nõnda nimetada, siis ega ma ei solvu.»

«Andke andeks, ma ajan alati nimed segamini.»

«Noh, see pole veel kõige hullem... Ütelge, kas te seal kohtusite Ameerika ärimehe Glabbiga?»

«Kas te kahtlustate mind milleski? Kas see on ülekuulamine?»

«Ei ole. Teid üle kuulata pole mul õigust, kuna — esiteks — teid ei süüdistata milleski, ja — teiseks — ei ole teid ka tunnistajaks kaasatud. See on lihtsalt vestlus, ja te võite mu küsimustele vastamast keelduda ...»

«Mina küll Glabbi ei mäleta, jumala eest ei mäleta!»

«Näete, siin on tema foto.»

Paramonov võttis väikese foto enda kätte, tõstis selle silmade lähedale ja kissitas veel rohkem silmi.

«Sihukesest imetillukesest ei saa midagi aru...»

«Kuidas te siis autot juhite?»

Paramonov tõstis pea ja läks näost kahvatuks.

«Autot juhtides kannan ma läätsi, Fjodor Ivanovitš...»

«Fjodor Ivanovitš oli tsaar,» mühatas Proskurin. «Noh, olgu selle tsaariga, kuidas on ... Mind huvitab ainult üks asi: kas pärast teie arreteerimist ei tulnud kedagi jaoskonda, et teid sealt välja päästa?»

«Ei tulnud! Ma polnud milleski süüdi! Ma olin kaine! Mind polnud vajagi päästa!»

«Kas te sel päeval tõepoolest ei joonud?»

«Mitte tilkagi!»

«Aga eelmisel õhtul?»

«Kah mitte tilkagi!»

«Kas ikka tõesti?»

«Mitte tilkagi, ma vannun! Ma joon harva!»

Selle põhjal, kui hirmunult Paramonov talle valetas, sai Proskurin lõplikult aru, et see ei ole tema. Halb inimene küll, autu salajoodik, aga LKA-ga ei ole tal küll mingit pistmist, päris kindlasti ei ole ...

«Ma maksin neile,» rääkis Paramonov vaikselt ja valuliselt. «Need on seal kõik pistisevõtjad ja väljapressijad, räägivad, et ilma prillideta ei tohi sõita.»

«Kui palju te neile siis maksite?»
«Sada seitsekümmend viis. Mul endal oli kõigest
95
viiskummelid, tegin sõpradelt laenu, ja siis kiskus politseinik arstliku läbivaatuse protokolli lõhki...»
«Ega te arsti nime ei mäleta?»
«Mis mul sellega pidi asja olema?! Ilus naisterahvas oli —kah, muide, prillidega ...»
«Ja ükski välismaalane teile oma abi ei pakkunud?»
«Seda oleksin ma teile küll igal juhul öelnud, Vassili Ivanovitš...»
«Kuulge, hüüdke mind lihtsalt Petkaks, ah?» sai Proskurin lõpuks vihaseks. «Vassili Ivanovitš oli Tšapajev. Aga mind kutsuge Petkaks.»
«Saage ometi mu olukorrast aru!» anus Paramonov. «Ilma juhilubadeta Aafrikasse jääda tähendanuks mulle karjääri lõppu!»
«Mille lõppu?»
«Töö,» parandas Paramonov. «Ilma autota ma ei jõua ju kuskile. Jalgsi aga sealse kuumusega ei käi: hiiglapikad otsad! Ma oleksin kollektiivi alt vedanud! Nad ootasid minult operatiivsust: muudkui kihuta ja tule rutem tagasi!»
«Kõigepealt ootasid nad teilt küll õigupoolest siirust. Me küsisime järele, ja mis selgus: kui te oleksite kõik ausalt ära rääkinud, oleksid meie juristid Louisbourgl võimudele tõestanud, et te olete meie arstlikust komisjonist läbi käinud ja lähtudes rahvusvahelisest konventsioonist on meie komisjon teil lubanud autot juhtida ning seetõttu ei ole kellelgi õigust teile mingeid süüdistusi esitada.»

Slavin

«Tere, Andrei Andrejevitš.»
«Tervist.»
«Ma tahaksin, et te aitaksite mul siinses situatsioonis orienteeruda, ma olen Vitali Vsevolodovitš Slavin.»
«Siis ei peaks te minu poole pöörduma.»
«Kõik räägivad, et teie tajute teistest paremini situatsiooni, eriti seoses Nagooniaga; meie tarningud, nende tsüklilisus ...»
«Seda kõike võib lugeda meie aruannetest. Ainult mis mõttega... Kirjuta või ära kirjuta, koorem sellest vaevalt et liikuma hakkab.»
«Miks?»
96

«Sellepärast, et me teeme rumalusi.» «Seda me oskame küll jah,» nõustus Slavin. «Ainult et antud juhul oleks hea põhilülist kinni haarata: milles meie rumalus seisab? Kuidas seda rumalust likvideerida? Olukord Nagoonias nõuab seda.»
«Likvideerida on seda väga lihtne. Sadamateenistus on meile siin viis miljonit võlgu jäänud. Võrreldes sellega, mis niisama tuulde läheb, on see muidugi tühine asi, kuid siinsete mastaapide järgi on see suur raha, meie aga häbeneme seda sisse nõudma hakata ... et kui te maksta ei jõua, siis olge vähemalt viisakad ja teenindage meie Nagooniasse minevaid laevu, laske need esimesena läbi, ärge hoidke neid kolm ööpäeva reidil. Meie

aga sentimentaalitseme, kardame, et meist saadakse valesti aru ja solvutakse, meile aga valatakse solki kaela igas ajalehes, nagu ainult tahetakse .. .»

«Kartus solvata on jõu tunnus, Andrei Andrejevitš, eks ole ju?»

«Nõus. Õige. Ent mismoodi me üksteisele silma vaatame, kui Nagoonia ära kägistatakse, pealegi osaliselt seetõttu, et meie tarningud jõuavad sinna hilinemisega, seal on aga inimesi, kes oma tööd tunnevad, kes juba praegu tänitavad: «Venelased lubavad palju, aga ei oska oma lubadusi täita, graafik lendab kuradile ja meie kõrbeme selle tõttu põhja.» Kuidas see teile meeldib?»

«Ei meeldi, üldsegi ei meeldi.»

«Minule aga vastatakse siin, et ma olen üks tüütu iriseja, mina aga ei ole tüütu, vaid käin lihtsalt teistest sagedamini sadamas, saan igasuguste meestega kokku ja olen veendunud, et siin on jõutud otsusele: «Nendele võib turjale istuda.»»

«Teie õpetagegi mind, kuidas sellest nõtkemalt kirjutada, eks ole? Kell kaks ma lõunatan koos vana tuttavaga, Ameerika kolleegiga, Nürnbergist saadik pole näinud . . .»

«Kas Dick või?»

«Jah. Kas olete tuttavad?» . «Ta on ühe minu tuttava semu. Minu arvates on ta üks peaga mõtlev lehemees, ainult kahju, et joob.»

«Ma sõidan kell neli teile järele, nõus?»

«Ei, kell neli olen ma kinni. Parem siis juba nii kella üheksa paiku.»

«Kas minu juures?»

«Kus te peatute?»

««Hiltonis». Number kuussada seitse.»

97

«Kuues korrus?»

«Jah. Koridori mööda paremale.» «Ma tean. Hästi, ma tulen kell üheksa.»

Paul Dick istus Slavini kõrval, vandus ja turtsus:

«Te panite mind närusesse olukorda, Ivan. Millisesse «macdonaldsisse» me läheme?»

«Sellesse, mis asub maja kõrval, kus elas Bellew.»

«Tema elas urkalinnas, «macdonaldsid» haisevad seal, ma olen nad ju kõik ümberringi üle vaadanud.»

«Ka mina tahaksin vaadata, kas või ühe silmagagi.»

«Ärge ajage udu, Ivan. Mida te sellest Bellew'st teate?» Paul Dick ulatas Slavinile kaheksa dollarit. «Võtke, ostke ise, mina ei peaks vastu ja rüüpaksin ise ära.»

«Mis see on?»

«Ärge mängige lolli, ma ju kaotasin teile kihlveo, teie tundsite Johni minust paremini, ta küsis tõepoolest teie kohta, nagu te seda oletasite. Selgitage mulle, mida te sellest asjast teate!»

«Mitte midagi ei tea. Ma võin üksnes oletusi teha. Bellew elas vist kuskil jaama lähedal...»

«Sadama lähedal. Ent ka seal on müra, kraanad töötavad akna all ööd ja päevad. Edasi?»

«Toas oli tal ilmselt venekeelseid raamatuid. . .»

«Ukrainakeelseid. Ja postkaarte, hulk vanu postkaarte ...»

«Laual lebas kuivanud juustutükk ja pool batooni, eks ole?»

«Juust oli väga tahke, batooni aga polnud, oli kuivikuid. Kas te olete siis tema toas käinud?»

«Kui ma oleksin seda teinud, Paul, istuksin ma praegu ilmselt juba ülekuulamisel. Kuidas ta tapeti? Summutiga püstolist?»

«Ei. Talle põrutati sadamakraanalt snaipripüssist läbi akna. Ta tegeles, muide, tikkimisega, tal oli seal igavene posu salvrätikuid, laudlinu ja kukekeste-kanakestega linikuid. Kuulge, mida te temast teate? Ega te siis ilmaaegu teda otsima hakanud, Ivan ...»

«Mis raamatuid tal seal oli, Paul?»

«Ma ei mäleta enam. Ei, ma kirjutasin nad endale üles küll, aga märkmik on mul numbris . . . Luuletused. Peamiselt luuletused.»

«Toauberik, kraanad akna all, kukekestega linikud, ja luuletused...»

98

«Fakte klassifitseerite te vahvasti, vana. Varem seda teie juures ei esinenud, Nürnbergis te ajasite ainult puhast informatsiooni taga. Aastatega olete te omandanud suurepärase isemeelsuse ning sünteesite kartmatult üksikuid fakte ja mõtteid.»

«Ma muutun niimoodi veel upsakaks... Kas politseinikke oli palju? Ajakirjanikke?»

«Need lasti ligi hiljem, kui läbiotsimine oli juba lõpetatud.»

«Mida otsiti?»

«Kurat neid teab. Vihjati, et ta on teie agent.»

«Vihjata võib plikale, sellistes asjades on süütõendeid vaja.»

«Kas neid siis teha ei ole võimalik, või mis?»

«Miks?»

«Mõte on olemas: elas sadama läheduses, sealt lähevad teie laevad Nagooniasse, siin aga algab praegu selle vastu kampaania, noh, eks Bellew vahtinud binokliga ja andnud signaale.»

Slavin hakkas kinnise suuga naerma. «Mis sina siis mõtled?» jätkas Paul. «Oluline on kärvanud kass maha visata, las teised korjavad üles; süüdlaseks jääb alati see, keda sitaga üle valati — eks ole, tema peab end lõppude lõpuks puhtaks pesema.»

Sadamabaaris, mis asus kahe kvartali kaugusel sellest kolmanda järgu võõrastemajast, kus Bellew oli elanud, valitses leitsak. Slavinit rabas see, kui palju oli siin kärbseid, sinisekõhulisi ja rasvaseid kärbseid, kes lendlesid aeglaselt nagu ülekoormatud «Junkersid» ja sumisesid niisama tüütult ja kiusavalt.

«Joome õige kohvi,» tegi Slavin ettepaneku. «Lõunat sööma aga sõidame kuskile, kus on õhku, eks ole?»

«Ei, teie tundsite seda Bellew'd küll kindlasti, ta oli teie spioon, Ivan.»

«Meil, vana, ei ole mingit vajadust siin spiooni pidada, ausõna. Me oleme avalikult teatanud, et kui algab sissetung Nagooniasse, hakkame meie Grissot abistama. Kui kaardid on avatud, siis saladusi ei ole; üldse on praegu maailmas vähe saladusi, kõike võib välja arvutada, tuleb ainult pea tööle panna.»

«Sellisel juhul arvutage mu president välja!»

«Kas teil on tema kohta oma arvamus?»

«On küll. Ta on liiga otsekohene, liidrile on see aga hukutav omadus, liider peab olema paindlik, Ivan.»

«Kui nõnda, siis ma võin rahulikult magada. Ometi, kas

99

ma võin oma arvamust avaldada? Niisiis — teie ärimehed andsid talle valimiseelseks kampaaniaks raha, tema on aga prestiižiga mees ja seetõttu kohustatud oma kreeditoridega arved ära õiendama. Mismoodi? Üksnes sõjatööstus võib viivitamatult kasumit anda: suru aga neutronpomm tootmisse, ja ongi sul kümme miljardit realiseeritud, ongi sul võlg tasa. Ometi ei lastud tal neutronpommi käiku anda, see on liiga ohtlik, paljud kainelt mõtlevad Ameerika poliitikud on selle vastu, nemad mõistavad nagu meiegi, et meie rahvad sõbrustavad edasi, kuidas neid selles ka ei takistataks — see on reaalne ajalooline perspektiiv, ja me usume sellesse. Kui neutronpommist ei tulnud midagi välja, proovis teie šeff ennast rahumeelsete tööstusharude poole pöörata, nende käest raha saada, et STK-le võlg tagasi maksta ja sel kombel oma väärikust säilitada. Ja ta nõustus rahumeelsete läbirääkimistega. Ent kongress ei toeta teda kõiges, nagu me teame — eks olnud ju nemad algul ka SRP vastu. Ja president jäi kahe tule vahele. Valik tuleb aga teha. Ja ta teeb valiku, seda nõuab elu, seda nõuavad ka ameeriklased ise.»
«Sedamoodi paistab jah.»

Kohvi papptopsikutesse kallav neeger ütles Paulile: «Ma nägin teid täna, sir.» «Mina sind aga mitte.»

«Ka teie nägite mind, sir. Te väljusite sellest korterist, kus tapeti Ivan.»

«Kus?!» imestas Paul. «Millise Ivani?!»

«Bellew. Tema õige nimi on Ivan, ta oli sunnitud seda inglisepäraselt hääldama -— Aiven. Ta oli ju venelane.»

«Ka mina olen venelane,» lausus Slavin.

«Oo, andestage, sir, ma ei osanud kuidagi arvata, et te venelane olete, ma arvasin, et olete inglane . ..»

Slavin tõmbas taskust «Java»-paki, võttis sigareti, kuid ei süüdanud seda — ta ei suitsetanud üldse, mõnikord ainult imes sigaretti, kuid sedagi harva.

«Kuulge, aga miks ta siin elas? Kust sai venelane Louis-bourg'i? Kas ta teile ei rääkinud sellest midagi?»

«Ei rääkinud. Ta ainult laulis, kui oli nina kõvasti täis võtnud.»

«Kas ta võttis alati kõvasti?»

«Ei võtnud. Eriti sagedasti hakkas ta purjutama siis, kui siia hakkas venelaste laevu tulema. Teie madrused joovad siin tihti õlut. Bellew istus alati seal pimedas nurgas ja vahtis neid, kui nad aga ära olid läinud, hakkas ta jooma ja oma laule laulma. Kuid teda ei pekstud selle eest, ei, tal

lubati laulda, ta visati välja alles siis, kui ta oksendma iiakkas.»

«Tal lubati laulda,» kordas Paul Diok. «See on väga humaanne, et tal laulda lubati, see võetakse teil teises ilmas arvesse. Andke mulle viskit ja jääd.»

«Meil on hispaania viski, sir, «Dick», teie mehed seda ei joo.»

«Minu mehed on kretiinid, neid ei maksa tähele panna Te ärge neile öelge, et see on «Dick», valage aga julgesti ja pange neile nina alla, ainult lööge seejuures klaasipõhjaga vastu lauda, nii et natuke viskit üle ääre loksuks.»

«Aitäh nõuande eest, sir, ma proovin. Kas te ei tahaks piljardit mängida? Meil on täiesti korralik laud ja kuulid on rasked.»

«Kuulge,» küsis Slavin. «Kas toosama Bellew ei laulnud kunagi, mitte ainsatki korda vene madruste juuresolekul?»

«Jah, üks kord laulis, ja nuttis ise seejuures lahinal, nemad aga kinkisid talle lilledega ümbrikke ja postkaarte ...»

«Millal see oli?»

«Detsembris vist, sir, täpselt ma ei oska ütelda. Mul on meeles, et pärast nägi ta kuidagi ehmunud välja, ja oleks nagu kogu aeg midagi oodanud.»

Slavin asetas baarimehe ette mõned postkaardid.

«Võtke need endale mälestuseks, ainult ärge laske ka ennast snaipripüssist maha kõmmutada.»

«Aitäh kingituse eest, sir, kuid ma parem ei võta seda vastu — praegu küsitleb politsei kõiki, kes Bellew'd tundsid, postiametnikud veeti aga jaoskonda kõigi nende raamatutega, kontrollitakse kirju ja telegramme. Kõike võib juhtuda, sir, nii et suur tänu teile, aga meid on õpetatud ka iseenese varju kartma . .»

«Detsembris tulid siia esimesed laevad,» mõtles Slavin. «Ja meie Ivan sai esimest korda tõelisi venelasi näha. Ja kirjutas meile kirja. Ja kõhkles kaua, kas seda kirja ära saata või mitte. Kõik on selge ja lihtne. Siis aga politseinikud nähtavasti rääkisid, et olid Sõrmitut meie saatkonna läheduses näinud. Glabb raalis ta välja — nagu minafci — ja laskis ära koristada. Ja nüüd võib ainult tema, John Glabb, osutada sõrmega selle mehe fotole, keda ta endale värbas.»

101

... Kui Slavin oma «Fiati» ühe väikese polüneesia restorani ette parkis — lauakesed olid kaldale laiade punutud päevavarjude alla toodud —, veeretas Paul Dick ennast esimesena välja ja kattus sedamaid üleni higiga.

«Oodake,» ütles Slavin, «pöörake ümber ja imetlege seda «Mercedest», kes meid karjatab. Ja pidage ta number meeles, see on unikaalne number, siinse autoinspektsiooni kataloogides seda ei esine.»

«Jätke järele, Vitj,» nimetas Paul Dick Slavinit lõpuks eesnimepidi. «Ei tohi ju ometi kogu aeg nii kahtlustav olla.»

«Linna saadab meid helesinine «Ford», ja ärge mitte mõelgegi minuga kihla vedama hakata, sest panus tuleb siis poole suurem sellest, mis ma hommikul võitsin.»

«Tähendab — ka John on sealt?» ohkas Paul.

«Kas ma ütlesin teile seda?»

«Ärge mind mõneks vanaks idioodiks kah pidage, eks?»

Konstantinov

Kindral Fjodorov ulatas Konstantinovile dokumentide-kausta.[2]

---

[2] **Autori märkus:** LKA poolt nende agendile saadetud, ikka veel dešif-reerimata radiogrammis oli öeldud: «Kallis sõber! Aitäh teile teate eest, see oli ülimalt huvitav, me kandsime sellest ette mitte üksnes oma juhtkonnale, vaid tutvustasime seda ka valitsusele. Meid huvitab,' milline meiepoolne demarš võiks sundida Moskvat loobuma sõjalise abi osutamisest Nagooniale mõnesuguste sündmuste puhul selles riigis. Teie ärevus selle puhul, nagu oleks teid või teie tuttavaid jälgima nakatud, tuleneb meie arvates lihtsalt ületväsimusest. Me annaksime teile nõu mõneks päevaks puhkama sõita, soovitav mere äärde. Järgmises saates läkitage meile kõik oma analüüsid, me peame juhtivate spetsialistidega nõu ja saadame teile vajaduse korral ravimeid. Sellest hoolimata me kaalume ka teie poolt tõstatatud küsimust katteoperatsiooni korraldamisest. Kas teie ettepanekut ei peaks realiseerima mõnevõrra hiljem? Või te ikkagi nõuate, et m ä n g u alustataks kohe? Saadame teile tervitusi teie sõbralt P. Teatame, et P. on osa teie honoraridest paigutanud «United Fruifi» ja «Trade Corporation'i» aktsiatesse.
Soovime teile kõike head.
Teie sõbrad D. ja **L.K**

Too silmitses tähelepanelikult arvutulpasid ja sõnas mõtlikult:
«Ka meil on täielik pimedus. Mitte midagi huvitavat, või siis ehk see, et Vinter võttis nõuks ootamatult nädalaks Pitsundasse sõita.»
«Kas tal on korraline puhkus?»
«Ei ole. Sõidab omal kulul.»
102

«Kas nende instituudis on nõnda kombeks?»
«Me selgitame välja.»
«Kas kohe ei saaks?»
«Kui lubate Proskurinile helistada . ..»
«Kas mina ise ei võiks helistada?» naeratas Pjotr Geor-gijevitš. Või täidab ta ainult oma otsese ülemuse käske?»
Kümne minuti pärast teatas Proskurin, et selles instituudis, kus Vinter töötab, antakse vanemteaduritele sageli palgata puhkust. Samuti teatas ta, et Šargin oli täna Odessasse lennanud, kuid mitte puhkusele, vaid koondis oli ta saatnud komandeeringusse, et kohapeal kontrollida, kuidas edeneb Nagooniasse saadetavate laevade laadimine.
«Ega's midagi,» ütles Fjodorov. «Võtkem siis otsad kokku. Esiteks: Paramonov langes ära, tema on puhas, see Õnnetu alkohoolik ...»
«Mina nimetaksin teda teiseks numbriks, Pjotr Georgije-vitš. Number üheks pean ma ikkagi Ivan Belovi, todasama Yvan Bellew'd. Novorossiiski peavalitsus küsitles mere-mehi — detsembris käidi Louisbourg'is kõige rohkem Novorossiiskist,» selgitas Konstantinov. «Küsitletute hulgas olid kaks detsembris «macdonaldsis» viibinud ja mäletavad Bellew'd, kes oli neile laulnud «Vijut vitrit»3 ja «Põld-põllukest». Ta oli küsinud, kas oleks võimalik auriku juurde sõuda ja mööda tormiredelit üles ronida, ja ütelnud, et siis on «kõik juba ükspuha, antagu pealegi kohtu alla ja pandagu istuma ...»»
«Kui vana ta sõja ajal oli?»
«Kaheksateist. Läks sakslastega kaasa. Slavin teatab, et on «ristitud».»
«Tähendab, agent töötab Moskvas ja kõik meie lootused, et tegemist on provokatsiooniga, tühjade saadetega, hajuvad lõplikult.»
«Paraku jah.»
«Kas Šargin või Vinter?»
«Kõik teised mahuvad kuidagi ainult kahtlustuss k e e m i
ära.»
«Kui palju neid teisi on?»
«Kõik need, kes on Nagoonia umbsõlmega seotud. Kuus

3Autori märkus: LKA poolt nende agendile saadetud, ikka veel dešif-reerimata radiogrammis oli öeldud: «Kallis sõber! Aitäh teile teate eest, see oli ülimalt huvitav, me kandsime sellest ette mitte üksnes oma juhtkonnale, vaid tutvustasime seda ka valitsusele. Meid huvitab,' milline meiepoolne demarš võiks sundida Moskvat loobuma sõjalise abi osutamisest Nagooniale mõnesuguste sündmuste puhul selles riigis. Teie ärevus selle puhul, nagu oleks teid või teie tuttavaid jälgima nakatud, tuleneb meie arvates lihtsalt üleväsimusest. Me annaksime teile nõu mõneks päevaks puhkama sõita, soovitav mere äärde. Järgmises saates läkitage meile kõik oma analüüsid, me peame juhtivate spetsialistidega nõu ja saadame teile vajaduse korral ravimeid. Sellest hoolimata me kaalume ka teie poolt tõstatatud küsimust katteoperatsiooni korraldamisest. Kas teie ettepanekut ei peaks realiseerima mõnevõrra hiljem? Või te ikkagi nõuate, et m ä n g u alustataks kohe? Saadame teile tervitusi teie sõbralt P. Teatame, et P. on osa teie honoraridest paigutanud «United Fruifi» ja «Trade Corporation'i» aktsiatesse.
Soovime teile kõike head.
Teie sõbrad D. ja **L.K**

inimest.»
«Kas te tahate paluda sanktsiooni nende kontrollimiseks?»
«Mul pole alust taolise sanktsiooni palumiseks. Teie oleksite esimene, kes mind ei mõistaks.»

«Puhuvad tuuled» (ukr. k.) — {Tõlkija märkus.)

«Millist suurepärast jesuiitlikkust on selles formuleeringus: «meid ei mõisteta», ah?»
«Ometi paluksin ma teid sanktsioneerida meie tegutsemist Vinteri ja Särgini liinis. Zotovi kohta peab Slavm meile täna telegrammi saatma, ma jään ootama ja arvan, et keskööks jõuab see pärale.»
«Oodake kodus.»
«Ma ühendan ootamise tööga, Pjotr Georgijevitš. Mulle koguti mõningaid materjale, mis on seotud Glabbi skandaaliga — mulle tundub, et see ongi see niidiotsake, millest võiks kinni haarata ja hiljem ka sikutada.»
«Hästi. Kella üheni ma magama ei lähe. Helistage, kui on midagi tähtsat.»
«Särgini juurde lendab Gmõrja, las ta pigistab teda kohapeal. Kui te aga vastu ei ole, siis sõidaksin mina vahest ülehomme Pitsundasse Vinteri juurde.»
«Pitsundasse või?» Pjotr Georgijevitš kibrutas kulmu, istus viivu liikumatult, võttis seejärel korrapärasest virnast ühe kausta, lehitses seda, võttis siis sealt ühe paboi ja ulatas selle Konstantinovile. «Hea, et meelde tuli.»
Dokumendis seisis, et Ameerika saatkonna pressiatašee Lunce, kelle isikus on kindlaks tehtud LKA töötaja, lendab Pitsundasse Olga Vinteriga ühel päeval ja sama lennukiga.
Pilet Olga Vinteri nimele oli ostetud tõepoolest samale lennukile, millega lendas Lunce. Ometi Vinterit lennukis ei olnud, piletit keegi tagasi ei andnud ja Pitsundasse ei ilmunud ta ka järgmisel päeval ega hiljemgi. Tema kodune telefon aga ei vastanud, kuigi talle prooviti helistada iya kahe tunni tagant.
Konstantinov küsis Proskurinilt:
«Kas te talle töö juurde helistasite?»
«Ma ei tahtnud liigse pärimisega ärevust tekitada. Ta on ju väga seltskondlik ja saab kõigiga hästi läbi, talle võidakse öelda, et tema vastu tuntakse huvi...»
«Aga isale?»
«Seal teda pole.» Proskurin muigas. «Meie töötajad ütlesid, et «füüsiline kohalolek on fikseerimata».»
«Kas tema majanaabreid küsitlesite?»
«Keegi ei tea midagi, korteriuks on lukus.»
«Ühesõnaga — Vinteri olete te silmist lasknud?»
«Jah. Võib ka nõnda öelda.»
«Ja kuidas te seda teisiti ütleksite?»
«Üldiselt. .. ega teisiti ei saagi ütelda.»
«Vinterit tuleb otsida hoolikalt. Teil on õigus, ei tohi

liigse huviga ärevust tekitada; aga üles leida tuleb ta tingimata ja hästi kiiresti. Uurime kõiki tema sidemeid. Te ütlesite, et Vinteri «tundemärkide kogumis» torkab eriti silma tema seltsivus... Keda tema lähimatest tuttavatest, vanadest tuttavatest võiks usaldada?»
«Mis mõttes?»

«Hästi küsitud,» märkis Konstantinov rahulolevalt. «Usaldama oleme me kohustatud kõiki. Ma pidasin silmas ainult üht: kes ei räägiks sõnagi oma vestlusest meiega?»

«Raissa Ismailovna Nijazmetova, arst, on Vinteri kõige lähem sõbratar, kuid temal ei ole telefoni ja tööl ta praegu ei käi, on sinisel lehel, ma küsisin juba järele.»

OTSING III

... Konstantinovi käekiri oli nurgeline ja hoogne. Ometi eelistas ta — eriti viimastel aastatel — käsitsikirjutamise asemel oma kohverkirjutusmasinat, kuna trükitud sõna teravalt erineb käsitsikirjutatust. Vähe sellest: kui Konstantinov oma väitekirja trükiks ette valmistas (teema oli avar: «Hitlerliku Saksamaa poliitilised manöövrid Franco mässu eel»), märkas ta oma suureks üllatuseks, et masinal kirjutatud lehekülg erineb uskumatult trükikojas laotust, nagu oleks tegemist täiesti erinevate tekstidega. Tollal oli ta mõelnud, et inimese vastutus oma mõtete eest — mõtte kõrgeimaks avaldusvormiks aga on tinasse valatud rida — sõltub olulisel määral sellest, millisele paberile ja millise kirjaga need on laotud. Tee mis tahad, aga vorm ongi iseenesest juba sisu. Siis oli talle meenunud üks isa sõber: ilus kiri ja hea paber olid temas esile kutsunud vaimustuse, mis Konstantinovile oli algul tundunud isegi mõnevõrra teeselduna; alles hiljem, aastate möödudes, oli ta taibanud, et tollel vanakesel oli ilmselt olnud eriti arenenud ilumeel.

... Konstantinov ütles sekretärile, et too talle kabinetti ühtki kõnet ei annaks ega kedagi tema juurde ei laseks — kui just ei ole midagi erakordset Panovil dešifreerimisosa-konnast, Truhhinil, kes otsis Vinterit, või kui ei tooda uut telegrammi Slavinilt (eilne ei andnud midagi uut: 4fclavin teatas, et asub «Zotovi-versiooni» selgitamisele ja palus uuesti võimalikult kiiremini saata andmeid Glabbi kohta).

Konstantinov tundis Slavinit juba kümme aastat ja teadis, et too ei kiirusta ilmaaegu. Tema asemel oleks Konstantinov

105

samuti talitanud: pärast seda, kui Glabb oli ainukese tunnistaja ära koristanud ja LKA Moskva agenti nüüd enam keegi ära tunda ei saa, tuleb anda pealöök — sundida Glabbi ennast reeturi nime paljastama. Selle tõenäosus kerkis esile alles pärast seda, kui Slavin oli kinni haaranud Paul Dicki lausest «Honkongi maffia» kohta ja kui Glabb oli ebaloomuliku elavusega püüdnud seda lauset kümnete omapoolsetega kinni mätsida.

Konstantinov töötas hilisõhtuni, erilise hoolega vaatas ta läbi viis viimastel päevadel osakondades ettevalmistatud kausta dokumentide ja üksikute ajaleheväljalõigetega.

Pilt kujunes selliseks:

«12. detsembril 1966. a. oli Hongkongi lennujaama tolliameti ohvitser Bansh nõudnud, et pangakorporatsiooni «Lim Limited» ametniku mr. Lao ja San Franciscosse lendava miss Carmen Fernändezi pagas teistkordselt läbi vaadataks.

Mr. Laod ja miss Fernändezit saatnud USIA Hongkongi filiaali viitsepresident mr. Glabb nõudis, et tolliameti ohvitser Bansh tühistaks oma korralduse, kuna mr. Lao olevat (tema sõnade järgi) «tema ustav sõber ja inimene, keda Ühendriikides piiritult usaldatakse, miss Fernändez aga pealegi veel Ameerika juveelifirma «Cook ja Pojad» vaat-lusnõukogu liige».

Bansh vastas selles vaimus, et ta ei kahtlegi mr. Glabbi usus mr. Laosse ja miss Fernändezi, kuid oma käsku ta kuidagi muuta ei saa, kuna see asetaks ta alluvate silmis piinlikku olukorda.

Seejärel kutsus Glabb Banshi ametiruumidesse, kus USIA viitsepresident esitles end tolliameti ohvitserile LKA residendina. Bansh keeldus muide järgmisel päeval oma väidet vande all kinnitamast, kuigi ta viis minutit hiljem puhkenud skandaali ajal oli rääkinud sellest valjusti ja «Chronicle'i» reporter Donald Gea oli kõik järgnenud sündmused diktofonile jäädvustanud ja just selle salvestuse põhjal oma sensatsioonilise artikli kirjutanud.

Vastuseisust hoolimata tehti kohver siiski lahti; selle topeltpõhjas avastati heroiini, mille väärtust hinnati kolmele miljonile dollarile — noil aegadel pretsedenditu konterbant.

Kümme minutit pärast läbiotsimist saabus lennujaama mr. Lao advokaat mr. Duo Zili, kes tegi teatavaks, et tolli-võimude poolt avatud kohver ei kuulugi mr. Laole.

106

Üks mr. Lao kolmest sekretärist, kahekümne seitsme aastane mr. Ru-yi tunnistas üles, et kohver on tema oma. Mingeid muid tunnistusi ta ei andnud ja ta arreteeriti kohapeal.

Kui mr. Ru-yi käeraudades politseiauto juurde talutati, kuulis «Chronicle'i» korrespondent Donald Gea, kuidas mr. Lao teine sekretär arreteeritule ütles: «Kui käitute mõistlikult, lastakse teid homme kautsjoni vastu vabaks.»

Kuid teel vanglasse tulistati politseiauto sõelapõhjaks ja mr. Ru-yi jõudis vanglasse surnuna.

Pärast oma artikli avaldamist «Chronicle'i» ja «Eastern Review» veergudel süüdistati Donald Gead difamatsioonis ja laimus, kuna Ameerika konsuli ametliku avalduse kohaselt oli mr. Glabb skandaali ajal viibinud Iraagi keraamikanäituse avamisel. Mr. Bansh keeldus kinnitamast mr. Glabbi osavõttu skandaalist.

Siis esitas mr. Gea kohtule lindi, kus ekspertiisi otsuse järgi oli mr. Glabbi hääl selgesti äratuntav. Veelgi enam — Donald Gea esitas kolm fotot naistest, keda Interpol hero-iiniäriga seoses taga otsib. Uks neist sarnanes miss Carmen Fernändeziga nagu kaks tilka vett; Interpol'! nimekirjades figureeris ta, muide, Maria, Rosita, Lõpezi, Pilari ja Carmen Garcia nimede all.

Seejärel kadus mr. Glabb Hongkongist, esinemata hagejana esimese astme kohtus; kadus ka miss Fernändez.

Donald Gea kutsuti seejärel Hongkongist ära ja saadeti Taisse, kus talle terroristid kallale tungisid. Seitsmekuulise haiglaravi järel pöördus ta tagasi New Yorki, ent ajaleht keeldus temaga lepingut uuendamast.

Mr. Gea süüdistas LKA-d selles, et kallaletung instseneeriti LKA-meeste poolt. Vandekohus ei võtnud mr. Gea hagi arutamisele, kuna viimane ei suutnud oma süüdistust dokumentidega tõestada.

Mr. Gea tegi teatavaks, et ta kulutab kogu oma raha juurdlusele, mida hakkab teostama ise, et hankida vajalikud asitõendid.

Viimati meenutati «Donald Gea asja» 1970. aasta jaanuaris.

1976. aastal hakkas keegi Donald Gea saatma Nagooniast kaastööd ultraparempoolsele «Star'ile».»

«Keskus.

Tänan informatsiooni eest Glabbi, Fernändezi ja Gea kohta. Kas ma võin neid fakte tutvustada ka kirjanikule
107

ja ajakirjanikule Dmitri Stepanovile? Ta on tegelnud Hongkongiga, narkootikumidega, LKA meestega ja Maoga, kes on selle bisnisega seotud.
Slavin.»

«Ma arvan, et te peaksite kiiresti Nagooniasse sõitma — paariks päevaks, mitte kauemaks,» sõnas Fjodorov, olles Konstantinovi ettekande varahommikul ära kuulanud. «Kuid ma muudan mõnevõrra ülesannet: esiteks tuleb teil endal lähemalt, üksikasjalikult uurida, kas ballistiliste rakettide stardiplatside remontaaž on võimalik ja millisel määral on lammutatud NATO endised, kolonisaatoriteaeg-sed stardiplatsid? Ja alles teiseks räägite Stepanoviga — paluge teda meile appi, Glabbi on tarvis põhjalikult tundma õppida, kaasa arvatud loomulikult ka «Hongkongi sõlm».»
Konstantinov lendas Nagooniasse öösel ja jõudis varahommikul kohale. Stepanoviga kohtus ta päeval, enne väljasõitu kunagistele NATO objektidele, kus olid paiknenud Nõukogude Liidu vastu sihitud tuumalõhkepeadega raketid; tagasilennu pilet oli võetud kella üheksale õhtul.
... Konstantinov esitas Stepanovile lühidalt, kokkusurutult probleemi olemuse ja ütles lõpuks:
«Glabb. Lao. Hongkongi sõlm. Narkootikumid, LKA, Hiina salaluureteenistus. Kas teie saaksite mind aidata selles orienteeruda?»
«Kas Lao on Pekingi resident Hongkongis?»
«Nähtavasti.»
«See pole vastus, Konstantin Ivanovitš. Kas jah või ei?»
«Me ei tea ju. Sellepärast ma selle küsimusega teie juurde tulingi, Dmitri Jurjevitš. Kuid praegu huvitab meid kõige rohkem Glabb.»
«Millisel määral ta siin Nagoonias meie riigi huvisid ohustab?»
«Tunduval. Me peame võimalikuks arvata, et ta on üks lüli ahelas, mis ühendab LKA-d nende agendiga Moskvas.»
«Spioon Moskvas? Venelane?»
«Me ei tea seda. Vähemalt praegu veel ei tea.»
«Mind huvitab reeturlikkuse teema,» sõnas Stepanov. «Muide, mis see teie arvates on?»
«Anomaalia,» vastas Konstantinov veendunult. «Veel enam — mulle tundub, et reeturlikkus on üleüldse
108
pataloogiline, normaalsele inimesele mitteomane kategooria»
«Kas te ei lihtsusta probleemi seletust, Konstantin Ivanovitš?»
«Vastupidi. Ma komplitseerin, Dmitri Jurjevitš. Ent mina väljendan üksnes oma seisukohta, kas maksab teil sellele ümber häälestuda? Olete niisiis nõus aitama?»
«Mis küsimust siin saab olla, Konstantin Ivanovitš? Ainult et ma ei oska kuigi hästi varjatud kaameraga pildistada ja mööda katuseid joosta,» muigas Stepanov.

«Teil on diletantlik ettekujutus vastuluure tööst,» muigas ka Konstantinov. «Riiklik julgeolek tegeleb riiklike küsimustega, ja et see on nõnda, siis on meie peamiseks instrumendiks pea, mitte aga mingisugused akrobaadivõi-med...»

«Millega ja mismoodi ma saan teid aidata?»

«See asi võib ka riskantseks kujuneda, Dmitri Jurjevitš, meie aga suhtume teisse, andke andeks, peremehelikult — teie raamatud ja filmid on riigile vajalikud. Seetõttu olge ettevaatlik, eks ole? Asi seisab selles, et siin, Nagoonias, töötab Ameerika ajakirjanik Donald Gea ...»

Tempo

«Luure Keskagentuurile. Strateegilise planeerimise osakonnale. Rangelt salajane.

Operatsioon «Tõrvik» on jõudnud lõppstaadiumi. Kõik ettevalmistused on tehtud. Pentagoniga tuleb kooskõlastada Oganole kõige lähemal ajal kopterite tarnimise küsimus.

Plaani etapid:

X päeval (laupäeval või pühapäeval, kuna see raskendab ÜRO poole pöördumist) maanduvad kolm roodu Nagoonia rahvamiilitsa mundrit kandvaid Ogano grupi dessantväelasi Saveiro äärelinnas, kus neid ootavad džunglist sinna dislotseeritud kakskümmend soomustransportööri ja viisteist kergetanki (punkt B on juba kütuse hoidmiseks ette valmistatud).

Dessantväelased vallutavad tankide ja soomustransportööride abil presidendilossi, ja juhul, kui Grisso keeldub võirnu demokraatlikule enamusele vabatahtlikult üle andmast, tegutsevad nad vastavalt sõjaolukorrale.

109

Loss peab olema hõivatud kella 8.30-ks, kolmkümmend minutit enne Nagoonia TV töö algust.

Kell 9.00 vallutavad langevarjurid televisiooni- ja raa-diokeskuse ning eetrisse ja ekraanile läheb lint kindral Ogano kõnega rahvale, mis on varakult salvestatud.

Lisa: Ogano kõne.

Resident Robert Lawrence.»

«Rangelt salajane

Kindral Ogano kõne tekst Nagoonia rahvale. «Kallid kaasmaalased!

Ma pöördun praegu teie poole lugupidamise, uhkuse ja armastuse sõnadega!

Õnnitlen teid võõramaisest ikkest vabanemise puhul, olen uhke, et te leidsite jõudu oma ahelad puruks rebida ja ütelda «ei!» uuele orjusele, mida teile tahtis peale sundida müüdava avantüristi George Grisso klikk, kes on nüüd oma luksusesse uppuvas lossis nördinud rahvahulga poolt tükkideks kistud.

Riigis kehtestatud sõjaseisukord tühistatakse niipea, kui me oleme jagu saanud majanduslikust kaosest, korralagedusest ja terrorist. Me teatame täie revolutsioonilise otsustavusega: rahvas hävitab need, kes astuvad välja vabaduse ja sõltumatuse vastu, kes püüavad vastu hakata enamuse tahtele.

Ma võtan endale vastutuse, et kohapeal lastakse maha kõik, kes tõstavad käe rahvusliku vabadusvõitluse püha ürituse vastu.

Täna öösel moodustatud Erakorralise Rahvusassamblee nimel, kes on võtnud endale kukutatud reeturliku valitsuse funktsioonid, teen ma teatavaks, et kõik Grisso klikiga seotud lepingud loetakse käesolevast hetkest kehtetuks.

Erakorralise Rahvusassamblee nimel pöördun ma viivitamatu sõjalise ja majandusliku abi saamiseks kõigi nende poole, kellele on kallid rahu, sõltumatuse ja vabaduse ideed.

Tänan tähelepanu eest.»»

«LKA residendile Robert Lawrencelle.

Tutvunud teie materjalidega, tegi direktor rea kriitilisi märkusi, milliseid tuleb teil kõrgemale juhtkonnale kinnitamiseks esitatava lõpliku plaani ettevalmistamisel arves-tada.

110

Direktor arvab, et kõik vajalikud korrektiivid tuleb sisse viia lähema kolme-nelja päeva jooksul, kuna on täiesti tõenäoline, et operatsiooni «Tõrvik» alguse tähtaeg viiakse üle — võimalik, et käesoleva kuu teisele pühapäevale.

Direktori märkused peate kohe pärast läbilugemist hävitama.

LKA direktori asetäitja Michael Walsh.»

«LKA residendile Robert Lawrence'ile (ärakiri Kaitseministeeriumile Pentagoni).

Täiesti salajane, pärast läbilugemist hävitada.

Anname edasi meie allikast Moskvast saadud informatsiooni.

«Juunis ja juulis on planeeritud Odessa sadamasse registreeritud laevade teelesaatmine. Laevad väljuvad Murmanskist päevaste intervallidega alates reedest, igas karavanis neli laeva. Laevade relvastatud konvoeerimist ei ole ette nähtud. Tark.»

LKA direktori asetäitja Michael Walsh.»

Konstantinov

Polkovnik Konovalov oli Konstantinovil vastas, kui ta Nagooniast saabunud lennukilt maha astus.

«Leidsime Vinteri üles, Konstantin Ivanovitš,» ütles ta. «Ainult et surnult. Täna on matused.»

Konstantinov ei saanud korrapealt arugi.

«Kelle matused? Vinteri? Mis see siis tähendab?!»

Pool tundi hiljem oli ta juba oma kabinetis.

«Kopsupõletik,» selgitas Proskurin. «Viimasel ajal ta köhis, kuid käis ikkagi tennist mängimas. Palavik püsis, ta võttis tihti aspiriini sisse, et tõvest lahti saada, arvas, et see on tühiasi. Dubovi juures vajus ta ära ja viidi sealt haiglasse.»

«Kas ta suri haiglas?»

«Haiglas jah. Gretšajev oli seal, rääkis, et arstid olid teinud, mis suutsid.»

«No see on alles lugu, ah! Kolmekümneaastane õitsev naine. .. Aga miks eile tööl mitte midagi ei teatud?»

«Dubov helistas õhtul, täna on peied, kutsub kõik ta sõbrad kokku ...»

«Kas te saite kedagi sinna saata?»

111

«Milleks?»
«Kas tema surm ei hämmasta teid?»
«Ei hämmasta. Praegu möllab mingi kopsuepideemia — kapten Streltsov küsis Arstide Täiendusinstituudist järele...»
... Õhtul kandis Proskurin ette, et peietel oli käinud üks tema töötajatest, kes kunagi oli Vinteri sõbra Gleb Gratšo-viga koos õppinud; see sobis ettekäändeks, Gratšov is^ oli teda kutsunud, olles enne Dubovile helistanud. Too oty vastanud, et tulla võivad kõik, kes «tahavad Oletškat mälestada, korteri uks on kõigile avatud».
«Noh, ja mis seal oli?» küsis Konstantinov.
«Isal on vaevalt hing sees, oli seal viibinud minutit kolmkümmend, siis oli Dubov kiirabi välja kutsunud jä vana viidud minema. Ainuke tütar . .. Kõik tuletanud Vinterit hea sõnaga meelde, ütelnud väga südamlikke sõnu . .. Dubov oli nutnud: «Ma pean ütlema, et matan kõige kallimat inimest, kedagi kallimat mul pole ega saa olema.» Kihlasõrmuse oli talle alles kalmistul sõrme pistnud ...»
«Kas Zotovile telegramm saadeti?»
«Minu teada mitte.»
«Mispärast?»
«Faktiliselt on nad ju lahutatud, elasid lahus ...»
«Millal Vinter haigestus?»
«Dubovi naaber rääkis, et õhtul oli tal halb hakanud, Dubov oli talle sinepiplaastreid pannud ja jalgadele sinepi-vanni teinud; oli küll väga ähmi täis, nagu vanamees ütles, aga teinud siiski kõik, mis oskas. Hommikul kutsuti kiirabi välja, aga siis oli juba hilja.»
«Mitte midagi ei saa aru,» kordas Konstantinov. «Mitte kõige vähematki.»
Ta helistas dešifreerijatele.
Panov kandis ette, et viimase kahe päeva jooksul — seega pärast Vinteri surma — ei ole LKA luurekeskusest radiogramme tulnud.
«Kas see tähendab, et Vinter võttis neid vastu?» küsis Konstantinov mõtlikult Proskurini otsa vaadates.
«Kedagi teist ei saa olla.»
«Kas ikka tõesti?» Konstantinov vangutas pead, võttis sigari ja asus seda aeglaselt tsellofaani seest lahti koorima. «Kutsuge inimesed kokku, peame aru.»
112
... Kuid hommikul kell 7.15 andis LKA Ateena luure-keskus, nagu varemgi, oma Moskva agendile edasi lühikese radiogrammi.*
«Nii et see ei olnud Vinter?» küsis Konstantinov, kutsunud Proskurini ja Panovi enda juurde.
«Võib-olla nad ei teagi veel, et ta on surnud?» vaidles proskurin vastu.
«Võib-olla ... Aga mida Vinter viimastel päevadel tegi? Kellega ta kokku sai? Millest ta rääkis?»
«Raissa Nijazmetova rääkis, et Vinter oli eelmisel õhtul tema juures olnud; tavaline sõbrataride kokkusaamine, lobisenud niisama tühjast-tähjast.»
«Kas teie saate millestki aru?» küsis Konstantinov Pano-vilt. «Mina küll mitte kõige vähematki. Teate mis,» pöördus ta Proskurini poole, «tehkem õige nõnda, et ma ise sõidan Nijazmetova juurde, ma olin ju ikkagi Vinteri tuttav, see jutuajamine võib kujuneda konkreetsemaks. Ütelge talle, palun, et ma tulen, mida varem, seda parem...»

Ometi tuli Nijazmetova külastamine edasi lükata: kindralleitnant Fjodorov kutsus Konstantinovi, Proskurini ja Konovalovi ootamatult enda juurde. Tema nägu oli kahvatu, peaaegu sinkjashall. Ta istus oma laua taga, käed ette sirutatud, ja oli näha, et ta värviliste pliiatsite topsi pigistavad sõrmed on jääkülmad, isegi küüned sine-tasid.

«Kellelegi teist ei ole avastuseks,» sõnas ta, «kui ma luban endal öelda, et ükski luure ei pea terve aasta vältel raadiomonoloogi. On olemas tagasiside — keegi, kellest meil puudub igasugune ettekujutus. See on dialoog, mille intensiivsus, nagu meil on olnud võimalus veenduda, oleneb pingest, mis praegu tugevneb Aafrika mandril, konkreetselt — Nagoonias. Järeldus on ilmne: nende allikas on hästiinformeeritud isik ja ta informeerib oma peremehi laias küsimuste ringis. Järelikult tekitab iga toimuv dialoog meile kahju, mille ulatust on võimatu määratleda. Me teeme selle kindlaks, ent mida rohkem see aega võtab, seda rohkem selle korvamine meile maksma läheb. Vaat nõnda. Nüüd aga tutvuge eriteadaandega, mille ma just praegu juhtkonnalt sain . . .»

Fjodorov avas punase mapi, köhatas hääle puhtaks ja luges aeglaselt, peaaegu silphaaval:

Autori märkus: LKA telegrammis oli öeldud: «Täna me saime teie kontrollsignaali. Kohtumine toimub kokkulepitud kohas tavalisel ajal. Teie sõbrad D. Ja L.»

113

«Täna kell viis hommikul lendas Louisbourg'i sadama lähistel õhku Odessas registreeritud transpordilaev «Gleb Uspenski» koos laadungiga Nagoonia jaoks. Laev tuli Murmanskist, pardal põllumajandusmasinad, veoautod ja ravimid. Kolm meeskonnaliiget on hukkunud.»

Fjodorov silmitses tšekiste ainiti ja asus uuesti sõrmi kõverdama ja painutama, nagu neid soojendada püüdes.

«Mulle tundub, et see aktsioon on LKA isetegevus: valitsus ei võinud sellist laadi häbematust sanktsioneerida — lõppude lõpuks peavad nad ju taipama, et sellises situat-sioonis ei õnnestu seda varjata.»

Fjodorov vaikis kaua, kuid ei pidanud ikkagi vastu.

«Ka tundub mulle veel, et pärast teadet meie laeva hukkumise kohta oleks Feliks Edmundovitš erru läinud! Selge!? Slavin targutab Louisbourg'is, teie kriipseldate siin plaane, spioon aga hävitab meie inimesi ja tehnikat! Kui teie ei suuda teda üles leida, siis öelge — paneme teised!»

«Slavin täidab oma kohust auga,» sõnas Konstantinov tasakesi. «Mina olen aga nõus sedamaid erru minema.» Fjodorov võttis käed laualt.

«Mis erruminekusse puutub, siis esialgu tehke seda, mis teil on kästud teha. See on kõik. Olete vabad.»

Slavin

Nõukogude saatkonna kokteiliõhtul viis Glabb Zotovi natuke kõrvale, andis talle ühe narmendavas köites raamatukese ja selgitas:

«Tuli välja, et seda oli kuradima raske hankida. Tuli Washingtonist küsida, Kamkini vene kirjastus aitas.»

«Aitäh. Kui kauaks annate?»

«Alatiseks.»

«Minge ikka! Kas nädalaks võib?»

«Küll. Kas kavatsete kserograafil paljundada?»
«Meil on vilets kserograaf, ma teen vist fotokoopiad.»
Bibliofiilina ei pidanud Zotov vastu ja heitis pilgu Aafrika folkloori väljaandmise aastale — 1897.
«Aitäh, John,» kordas ta. «Ma olen teile tõepoolest palju tänu võlgu.»
«Hoopis mina võlgnen teile, Andrew.»
«Mulle? Mille eest?»
«Sõpruse eest.»
«Sõprus välistab mõiste «võlgnevus», John, vähemalt

rvame nõnda meie, venelased. «Võlgnevus» käib bisnise 'uurde.»
«Muide, bisnisest. Kas teie ei saaks mind aidata?» «Milles?»
«Ma tahaksin teie kaubandusesindajat näha.»
«See pole probleem, selle ma korraldan. Teema?»
«Nagoonia.»
«Mis teil Nagooniaga pistmist on?»
«Sedasama, mis teilgi, ma mõtlen selle riigi tulevikule. Minu valitsusele teevad muret teie tehnikatarningud. Ma tean seda seetõttu, et minu firma töötab muuseas ka selle kallal, kuidas teie seadmeid rivist välja lüüa.»
«Ilmaaegu te sepitsete seda kõike, John. Kas te tõesti tahate teist Vietnami?»
«Meie mitte. Seda tahate teie, Andrew. Ärge arvake, et ma pooldan oma valitsust, seal pole just eriti palju tarku päid, ent mõnel neist on ajukäärud olemas, Meie Nagoo-niasse ei tiku, teie aga küll. Teie ju sõlmisite Grissoga lepingu — järelikult annate talle teatud juhtudel ka sõjalist abi?» «Mina annaksin küll.»
««Mina». Teie pole veel valitsus. Kas teie rahvas toetaks sellist laadi aktsiooni?» «Päris kindlasti.»
«Mis siis ikka, see on mehe vastus... Millal te oma šefiga räägite?»
«Helistage homme kella kolme paiku, okei?»
«Jääb nõnda.»
«Andke edasi minu tervitus oma võluvale naisele, Andrew.»
«Aitäh.»
«Millal te teda tagasi ootate?»
«Niipea, kui ta Moskvas oma asjad joonde ajab.»
Nad surusid teineteisel kätt ja lahkusid. See Nõukogude orkestri Louisbourg'i saabumise auks korraldatud kokteiliõhtu oli nagu kõik teisedki üheks diplomaatilise töö vormiks: lepiti kokku kohtumiste osas, puudutati probleeme, mis muide mitte alati ei äratanud mõlemapoolset huvi, ja vahetati täpselt kontrollitud ja niisama täpselt doseeritud teavet.
Zotovi juurest lahkudes vahetas Glabb mõned armastusväärsused kultuurinõunikuga, avaldas tunnustust orkestri dirigendile, läks siis Slavini juurde, võttis tal sõbralikult 01gade ümbert kinni ja naljatas:
«Kui mägi ei tule Muhamedi juurde, siis kutsub Buddha

sõltumatute konverentsi kokku! Tere, kallis Vitj, kuhu te mul kadunud olite?»
«Teie olite kadunud, mina püüan tööd teha.»

«Ah seda saatanlikku tööd küll!»
«Ega ta nii väga saatanlik olegi!»
«Ma mõtlen koormust, mitte eesmärki, Vitj.»
«Ka mina mõtlesin sedasama, ainult et koormus pole sugugi saatanlik. Ma ei räägi siin muidugi sellest koormusest, mida tuleb taluda minu «Fiatikesel», et pääseda uudishimulike pilkude eest. Siin on väga uudishimulik rahvas, eks ole ju?»
«Muudkui jälitavad?» ohkas Glabb. «Pole midagi parata, püüdke harjuda. Mind jälitavad nad isegi tualettruumis. Pilar ootab meid täna spaghettile. Kas teile maitseb spaghetti?»
«Maitseb küll, kui teda palju on. Üks tark prantsuse näitlejatar määratles täpselt, mille poolest erineb Moskva söögilaud Lääne omast. «Teil, Moskvas,» ütles ta, «on vaateaknaid lihtsalt häbi vaadata, mitte midagi huvitavat seal ei ole; mine aga ükskõik kellele külla, siis on seal balõkki, ja sinki, ja juustu. Meil on aga vaateaknad täis tuubitud, kui aga külla lähed, siis pakutakse küpsiseid ja klaas teed.» Päris hea, eks ole?»
Glabb naeris.
«Pole viga. Tigedalt küll, aga õigesti. Täna ei anta spaghetti juurde mitte ainult juustu — ma ütlen Pilarile, et ta laostaks end ka liha ostmisega ... Kas tulete ise või pean ma teid siinsete pinkertonide hoole alt ära varastama?»
«Varastage õige, mis? See oleks teist väga kena.» «Hästi, esialgu võtan ma siit ühe teie inimese kaasa, pärast aga tulen teile järele.»
«Minu inimene j ä i Moskvasse, John.»
«Ma räägin Paulist.»
«Ah tema on juba minu inimene? Soovige mulle siis õnne — Paul Dicki omainimeseks pidada on vägagi austav.»
«Ta piinas mind päris ära oma juttudega sellest õnnetust venelasest...»
«Millisest venelasest?»
«Sellest, kes teil reketit parandas.»
«Ah Bellewst. Kas ta on tõepoolest venelane?»
«On küll. Ja ka tema nimi oli just selline, nagu Paul teid nimetab — Ivan, Yvan.»
«Kas teade tema surmast on juba ajalehtedes ilmunud"
116
«Esialgu see nähtavasti ei ilmugi. Minu sõbrad siinsest FJB-st arvavad, et sellest on veel vara teatada, andmeid on vähe, nad on veendunud, et lugu on liiga huvitav selleks, et seda kohe kommenteerima hakata.»
«Kas ütlete mulle, kui midagi uuemat teada saate?»
«Kas kavatsete õnnetu emigrandi saatusest kirjutada?»
«Miks ka mitte, kui on huvitav saatus? Muidugi kirjutan.»
«Muide, kas te mister Ogano avaldust lugesite?»
«Tema teeb liigagi palju avaldusi, millist te mõtlete?»
«Tänast. Meie poisid pääsesid lõppude lõpuks tema juurde, muidu on ta nad alati minema ajanud — imperialistlik ajakirjandus ja nii edasi samas vaimus...»
Slavin muigas.
«Ega ta, muide, pingpongi ei mängi?»
Glabb ei taibanud kohe ja kummardus harjumuspäraselt vestluskaaslase poole.
«Pingpongi? Mispärast? Mida te selle all mõtlete?»

«Ma mõtlen selle all diplomaatiat,» vastas Slavin. «Kas teile ei tule midagi sellist meelde?»

«Ah, te mõtlete neid doktor Kissingeri mänge?! Teiega on raske rääkida, te olete ajakirjaniku kohta liiga kompetentne, Vitj.»

«Ebakompetentne ajakirjanik — see on nonsenss. Mida see mister Ogano siis teatas?»

«Ta ütles, et ei teie nõuandjad ega teie tarningud päästa Grissot krahhist. Ta ütles, et see on lähema kolme-nelja kuu küsimus.»

«Minu teada on ta seda ennegi rääkinud.»

«On küll. Ainult et tähtaegu pole ta kunagi varem nimetanud.»

«Täpne tähtaeg on neil järelikult kindlaks määratud,» taipas Slavin. «Ta ei pakkunud mitte ilmaaegu neid kolme-aelja kuud välja. Nad alustavad tunduvalt varem.»

Kodus läks Glabb sedamaid kabinetti, laskis žalusii alla, pani muusika mängima, võttis taskust minidiktofoni — mikrofon oli kella sisse monteeritud, nii oli väga mugav —, ja ühendas selle spetsiaalse aparatuuriga ja asus üleskirjutatut kuulama. Zotovi laused «Meil on vilets kserograaf, ma teen vist fotokoopiad», «Aitäh, John, ma olen teile tõepoolest palju tänu võlgu», «See pole probleem, selle ma korraldan», «Mina annaksin küll», «Päris kindlasti», «Helistage homme kella kolme paiku, okei?» kirjutas ta suurema tundlikkusega lindile ümber ja peitis selle seifi

Seejärel riietus ta ümber, sõitis Pilari juurde, andis temale teise minidiktofoni ja ütles:

«Guapena, sul tuleb Zotovit suudelda, talle «kallis» ütelda ja juhtida vestlust nõnda, et ta ütleks sulle järgmised sõnad: «olen väsinud», «enam ei jõua», «mingu kõik kuradile». Stsenaariumi väljatöötamiseks on sul aega kolm tundi. Kas jõuad? Mõtle kõik ilusasti läbi, kuna diktofonis jätkub linti neljakümneks minutiks, selge? Ja keetku Eliza spaghetti juurde rohkem liha — see Slavin oskab nõuda. Hellitame teda veel natuke, eks ole?»

OTSING IV

Gmõrja tellis Odessa julgeolekuvalitsusest kõne Konstantinovile, läks siis Aerofloti kassasse ja võttis õhtuks pileti ära.

«Ei ole halba ilma heata,» mõtles ta ujumispükse portfellist välja võttes. «Sõita Odessasse ja mitte suplemas käia oleks rumalus. Seda enam, et Šargin on välja langenud, nagu arvatakse. Nüüd pole enam mitte mingeid muresid — ootamatu «vakants».»

See prantsuskeelne sõna meeldis talle väga; oma jahil-käikegi nimetas ta üksnes nii — «vakants». Muide, kõigi nende aastate jooksul, mil Gmõrja oli vastuluures töötanud — aga neid oli kogunenud juba kakskümmend viis kalendriaastat tema neljakümne seitsmest eluaastast — polnud tal veel tõelist «vakantsi» kordagi ette tulnud. Suvehooaeg teda ei ahvatlenud, tragöödiad tuusikute ümber olid talle tundmatud. Ühe nädala võttis ta augusti lõpul pardijahi alguseks, kaks nädalat — metsseajahiks, see oli novembris, ja kui kevadist jahti lubati, sõitis aprilli lõpul Ahtõrisse — just sel ajal tulevad sinna põhja poolt haned.

Gmõrja oskas aega hinnata, jaht oli arendanud temas välja absoluutse ajatunnetuse, seepärast läks ta pärast Moskva kõnet puhvetisse, tellis sulatatud juustu, tassi kohvi, piimakokteili ning seejärel sisenes bussijaama (seal' cõidavad bussid plaažile), et selgitada, kuidas plaažilt lennujaama saab (milleks valitsuse poisse ilmaaegu tülitada,

pealegi oled siis nendega nagu seotud, elagu vabadus!) ja portfell pakihoidlasse anda, et siis volipärast ujuda ja päevitunult Moskvasse tagasi lennata.

Gmõrja astus baari ja põrkas uksel kokku Sarginiga; too laskis ta kohmetult esimesena sisse, järgmisena sisenes

118

Van Zeeger «Trade Corporauon'ist» ja alles kõige lõpuks tuli tema, Leopold Nikiforovitš.

Baar oli tühi, hotelliasukad olid oma asju ajama sõitnud puhkajad küpsetasid endid plaažil. Šargin istus Van Zeegeriga akna alla palmi kõrvale, mis justkui kättemaksuks selle eest, et ta Aafrikast ära oli toodud, kasvas üksnes kõrgusesse — veel pool meetrit, ja ongi laes kinni.

«Miks on Van Zeeger siin?» arutas Gmõrja endamisi, «Šargin lendas ometi üksipäini välja.»

Samal ajal aeti lauakese taga väga vaikselt inglise keeles juttu.

«See pole aumeeste moodi,» sosistas Šargm. «Sa viid mu naha turule, Charles...»

«Mis tähendab «nahka turule viima»?» ei saanud teine aru. Šargini akadeemilisest inglise keelest oli tõepoolest raske aru saada: ta rääkis seda niivõrd õigesti, niivõrd täpselt grammatikareegleid järgides.

«See tähendab seda, et edaspidi ei saa ma teid enam aidata nii nagu varem.»

«See on väga halb, Leo. See on halb nii teile kui ka meile.»

«Siis täitke oma lubadused.»

«Kas te arvate, et see oleneb ainult minust?»

«Te ju esindate siin oma kontori huvisid, eks ju?»

«Ma püüan seda teha, Leo, kuid ega siis kõik minust olene. Ma ei ole kõikvõimas, nagu see esimesel pilgul näib. Prestiiž on ainult pettus, ja mida halvemad on asjad ülalpool, seda luksuslikumaid autosid mulle siia saadetakse, seda rohkem antakse mulle raha, et ma ööd ja päevad läbi oma kontoris kontraagente joodaksin.»

«See on teie asi, kui paljusid inimesi te joodate, kuid mina loodan teie šeffide kas või minimaalsegi taiplikkuse peale. Kui nad oma avaldusega lagedale tulevad, on minuga lõpp. Kas saate aru? Ma tean, mis ma räägin, Charles.»

Šargin pöördus kõrvale, tõmbas taskust raha, läks puhvetineiu juurde ja maksis arve. Van Zeeger seevastu ei tõusnud veel.

«Läki,» ütles Šargin. «Lähme, midagi tuleb teha ...»

Gmõrja võttis takso, sõitis julgeolekuvalitsusse, helistas uuesti Konstantinovile, andis peaaegu sõna-sõnalt edasi kogu kummalise dialoogi, mille tunnistajaks ta juhuslikult olnud, ja palus sanktsiooni tegutsemiseks.

119

«Keskus.

Šargin ja Van Zeeger ei väljunud kogu öö jooksul Šargini numbrist, kus nad koostasid mingit «märgukirja». Nad tellisid kolmel korral Londoni, Marseille' ja Haagi kõned, kuid ei saanud liinide ülekoormatuse tõttu ühendust.

Gmõrja.»

«Gmõrjale.

Tulge Moskvasse tagasi. Šarginiga on kõik korras.

Keskus.»

(Märgukiri, mida Šargin oma Odessa hotelli numbritoas koostas, tõendas, et Van Zeeger, olles saanud eelnevalt mitteametliku, puhtsõbrameheliku nõusoleku toornafta müügiks, oli läkitanud firma direktoraadile teleksi, need aga teatasid sellest ajakirjandusele, nimetades ka hinna, mis aga Nõukogude kaubanduskoondisele põrmugi ei sobinud; selle hinna eest vastutas Šargin. Ülesande teatada Van Zeegerile esialgsest nõusolekust oli talle andnud koondise direktori asetäitja, nii et vestluse ajal baaris, mida Gmõrja pealt kuulis, oli Šargin mures mitte millegi muu kui oma äripartneri solvava sõnamurdlikkuse pärast.)

Konstantinov

«Raissa Ismailovna,» ütles Konstantinov, astudes väikesesse puhtasse, põrandat katvate vaipadega korterisse, «mul on teile palve.»

«Palun,» nõustus Nijazmetova kergelt, «ainult et ma ei tea, kes te olete. Mulle helistati ja öeldi, et minu juurde tuleb kindral, kuid milleks, seda mulle ei selgitatud.»

«Kas ma tohin loota, et meie jutuajamine jääb meie vahele? Et sellest ei kuuleks isegi sugulased ja kõige lähemad sõbrad?»

«Kas teie usute ausõnasse?» ohkas naine ja tema pilk libises tahtmatult seinale paigutatud fotodele: tema ja keegi meesterahvas, tema endine mees; Proskurin oli Konstantinovile seda fotot näidanud, nad olid kolme aasta eest lahku läinud, mehele hakkas meeldima keegi teine, ja ja kinni pidada polnud teda millegagi — emakavälise raseduse tõttu tehtud operatsiooni tagajärjel Nijazmetova enam lapsi ei saanud.

«Mina usun vägagi ausõnasse,» vastas Konstantinov. «Ei tea, kas te seda lugu olete kuulnud . .. Kui Kropotkin suri, kirjutas tema lesk Leninile kirja. Kõik anarhistid istusid vanglas ja polnud kedagi, kes oleks vürstist mässajat tema iimsel teekonnal saatnud. Lenin kutsus välja Dzeržinski. Too sõitis pärast Leniniga vestlemist Butõrkasse, palus kõik arreteeritud anarhistid üles rivistada, astus kordamööda igaühe juurde ja võttis ausõna, et too pärast Kropotkini matuseid vanglasse tagasi tuleb. Ja kõik tulid tagasi, viimse meheni. Vaat niimoodi. Kuna ma olen julgeolekust, nii-öelda Tšekaa õigusjärglane, siis on loomulikult õpetatud ka mind ausõnasse uskuma.»

«Kas tõesti tulid kõik tagasi?» küsis naine tasakesi. Tähelepanuväärne. Miks sellest üheski raamatus pole kirjutatud?»

«On kirjutatud. Ma olen seda ühest raamatust lugenud,» astas Konstantinov.

«Ma annan ausõna,» ütles Nijazmetova. «Seda enam, et minu onu Šarip Šakirovitš töötas Tšekaas, ta lasti Moabitis koos Mussaga maha.»

«Ma tean seda. Niisiis, Raissa Ismailovna, mind huvitab õik, mis on seotud Olga Vinteriga.»

«Oljaga?» imestas Nijazmetova ja samas tulid talle pisarad silma. «Milles siis asi seisab? Milline hirmus lugu, ssand jumal küll, milline hirmus lugu ... Mispärast Olja eid just nüüd huvitab?»

«Millal ta viimati teie juures käis?»

«Ei mäleta ... Nii viis päeva tagasi. Või neli. Mis siis on?»

«Kas ta oli üksi?»
«Ei, Serjožaga.»
«Millise Serjožaga?»
«Kuidas — millise? Duboviga. Nad tulid kella seitsme paiku, šampanja kaasas. Serjoža oli kuskilt vahuveini hankinud, «Abrau-Djursod», see on kõige kuivem. Istusime ja lobisesime, ja nad läksid ära ...»
«Kuidas Olga ennast tundis?»
«Hästi. See just ongi hirmus! Olnuks ta haige...»
«Tuletage, palun, meelde, mis sel õhtul oli?»
«Meelde võib tulla mingisugune kriisisituatsioon, aga sel õhtul polnud küll midagi... Andestage, kuidas teie nimi on?»
«Konstantin Ivanovitš.»
«On ju nõnda, Konstantin Ivanovitš, et kellelegi kolmandale on sõbrataridevahelisest vestlusest, rahulikust

vestlusest raske rääkida . . . Olja pani magnetofoni mängima, tema teab ...» Nijazmetova hakkas nutma, «ta t e a d i s kõiki minu kassette, sest ta ise kinkis mulle neid mustmiljon, iga kord tõi Louisbourg'ist kaasa; ta pani Demis Roussose peale, istus siis Serjoža kõrvale ja küsis, kas too mäletab seda laulu, Serjoža aga vastas, et ei mäleta, ja Olja ütles: «Tobu, see on ju meie laul.» Serjoža vahtis talle imestunult otsa, tema aga hakkas naerma nii, et surnugi oleks hakanud kaasa naerma ja ütles: «Mäletad, meie luksis mängiti kogu aeg seda lugu?» Serjoža ei saanud ikkagi aru. «Millises luksis?» Olga muutus aga üha lõbusamaks: ««Hiltonis», noh, «Hiltonis»!» Siis Serjoža tõusis, kuidagi liiga järsult, ja lükkas šampanjapokaali tema peale ümber, Oljal oli imekena plisseeritud kleit seljas, džörsist, see on väga kerge ja praegu moes. Serjoža tõmbus morniks, võttis tal käest kinni, viis vannituppa, ja sealt tulid nad vaiksetena ja kuidagi kummalistena tagasi... Mina palusin Oljat: «Jutusta mulle oma numbritoast,» tema aga vaatas Serjožale otsa, naeratas tehtult ja vastas: «Teine kord.» Ja jäi vait ega öelnud enam ühtki sõna ...»
«Ja see ongi kõik, mis juhtus kuuekümne minuti jooksul?» küsis Konstantinov tasakesi. «Kas te ei mäleta, kes oli see suurmees, kes kinnitas, et «talent — see on detailsus»?»
«Vist Tšehhov.»
«Ei, Tšehhov ütles teistmoodi, tema kirjutas, et «lühidus on ande õde».» Konstantinov ohkas. «Oleks hea, kui meie kirjanikud selle deviisi omaks võtaksid ... Detailsusest kirjutas Turgenev.»
«Tema ise aga võis väga hästi seda Tšehhovi mõtet ellu rakendada — kõik tema romaanid on väga lühikesed.»
«Õige,» nõustus Konstantinov. (Ta oli meelega jutuajamise tempot muutnud, et naisele rahunemiseks aega anda; sõbratarist rääkida pole kuigi kerge, eriti siis, kui tšekist on võtnud ausõna vaikimise kohta.) «Ja see on ka mõistetav. Lugege veel kord Turgenevit. Ma ei räägi tema romaanidest, võtke ta kirjad — kas mäletate, kui detailselt ta ööbiku laksutamist kirjeldab? Seda võiks pidada proosaluuletuseks, ta leidis sõnu Kurski kubermangu kõikide maakondade ööbikute hommikulaulu iga figuuri kirjeldamiseks. Hämmastav!»
«Teate, Olga on ju hommikulaps,» ütles Nijazmetova mõtlikult, ja parandas jälle: «Oli... Oli hommikulaps ...»
«Ei saa aru...»

122

«See tuli mul meelde seoses ööbikutega,» selgitas Nijazmetova. «On olemas hommikulapsi, ja on õhtulapsi. Hommikulastel on alati nägu naerul — ka siis, kui neil halb on, nad otsekui kardaksid kaasinimesi oma halva tujuga solvata. Öhtulapsed demonstreerivad oma meeleolusid nagu vaateaknal. Ma ei saa aru, miks te Oljast huvitatud olete, ma ju tean, et Tšekaa inimeste vastu ilmaaegu huvi ei tunne.»

«Te ütlesite ennist, et Dubov tõusis järsult püsti ja ajas pokaali ümber. Tuletage veel kord meelde, mida Olga enne seda ütles?»

«Ta ütles «meie luks», Dubov ei saanud aga aru, kui aga Olga «Hiltonit» mainis, tõusis ta püsti ja...» Nijazmetova jäi järsku vait, tema laubale ilmusid peened kurrud, nagu kõigil, kes armastavad päikest ja lähevad kiiresti pruuniks.

«Ega teie ei tea, Raissa Ismailovna, — andke, palun, see küsimus mulle andeks — kas nende lähedus sai alguse juba Louisbourg'is?»

«Seda te ütlesite hästi: lähedus. Praegu räägitakse «nad saavad kokku», see on nii vulgaarne, eks ole ju? Ma ei küsinud seda tema käest kunagi, Konstantin Ivanovitš ... Tema ise aga ei rääkinud sellest. Kogu oma avaluse juures oli ta väga kinnine, kui asi puutus millessegi isiklikku. Kuid minule näis, et see kõik algas neil seal.»

«Kas ta kavatses Duboviga abielluda?»

«Raske öelda. Ei tea. Mulle tuleb ainult meelde, et ükskord Olga pihtis mulle: «Serjoža ei armasta lapsi.» Seejärel vältis ta nädalat kolm temaga kohtumisi, elas minu juures, mul pole ju telefoni, siit on raske kedagi kätte saada, muudkui peida ennast, niikaua kui tahad...»

«Kelle juures veel ta ennast peita oleks võinud?»

«Galja Potapenko, meie sõbranna juures . .. Siis veel... ei, see ongi vist kõik.»

«Kas Vinteril instituudis aspirante oli, Raissa Ismailovna?»

«Te ütlesite seda nii julmalt: Vinteril.. . Minule oli ta Oljakene ja jääbki Oljakeseks... Mis aspirantidesse puutub, siis minu arvates peavad kõigil doktorikraadi ajastu valmistujatel ka oma õpilased olema.»

«Seda ma tean...»

«Kas teie olete kah aspirantuuri lõpetanud?»

«Ei, mul endal on aspirante. Teie lahkel loal olen ma rahvusvahelise õiguse doktor ...»

«No seda ma küll poleks arvanud!»

123

«Mispärast?»

«Te olete selleks liiga noor.»

«Kas neljakümne seitsme aastane on veel noor? Mis siis mõelda Puškinist, kes kolmekümne seitsmeselt tapeti? Byronist? Lermontovist? Pissarevist? Te olete liiga helde inimese nooruse määratlemisel...»

... Galina Ivanovna Potapenko töötas «Autohoolduses» vanemökonomistina. Telefon ta laual helises vahetpidamata. Konstantinov püüdis mitu korda vestlust alustada, kuid midagi mõistlikku sellest välja ei tulnud. Ta heitis tahtmatult pilgu kellale. Ta oli siin viibinud juba viis minutit, Potapenko aga arutas edasi Bronnitsõsse baaside ehitamise küsimust, mis tahetakse olümpiamängudeks valmis saada, et autoteenindus oleks kõikidel Vene Föderatsiooni teedel, välismaalt tuleb kümneid tuhandeid autosid, peab korralikult ette valmistama ...

«Galina Ivanovna,» sosistas Konstantinov. «Mul ei ole üldse aega . . .»
Naine noogutas ja kattis membraani peoga kinni.
«Kohe läheme koridori, oodake veel üks hetk ...»
Konstantinov oli otsustanud, et ta Potapenkot julgeolekukomiteesse välja ei kutsu; esiteks arvas ta, et tema kabinetis kujuneks see jutuajamine hoopis teistsuguseks, naisterahvas võib ähmi täis minna, ega siis hea arst ilmaaegu ise visiidil ei käi: haiget aitavad ka koduseinad —–tema on siin peremees ega tunne end aheldatuna; teiseks arvas Konstantinov, et tal pole ülekuulamiseks küllaldaselt alust, ja ülekuulamine polegi ju tema, vaid juurdlusorganite ülesanne.
«Noh, läki siis suitsu tegema,» ütles Potapenko toru hargile pannes, «ega siin elada ei lasta.»
Nad istusid koridoris akna alla diivanile; Potapenko pani suitsu ette, võttis vasaku käega põlve ümbert kinni (nõnda seavad naised endid plaažil sisse, iseäranis need, kes hästi ujuda oskavad) ja pöördus siis Konstantinovi poole:
«Raja helistas mulle, Konstantin Ivanovitš, ja palus mind appi. Ma olen nõus ja annan teile kohe ka oma ausõna.»
«Aitäh. Te olete järelikult kursis, mis mind huvitab?»
«Jah. See kõik on nii kummaline ...»
«Mis nimelt? Miks kummaline?»
«Teate, Olja tuli hommikul minu juurde, silmad nagu haigel, ise kuidagi muserdatud, sellisena polnud ma teda veel näinudki.., Ma ei tea, kas sellest kõlbab rääkidagi...
124
Ühesõnaga, ta palus mul ühed kõrvarõngad ära hinnata lasta. Väga ilusad, briljant smaragdiga ...»
«Miks ta ise juveliiri juurde ei läinud?»
«Sellepärast, et kuu aja eest olin ma oma õele pulmadeks kõrvarõngad ostnud ja käisin neid hindamas Grigori Markovitši juures, on üks niisugune vanamees, kullassepp juba tsaariajast.»
«Ta võinuks ju tema aadressi küsida.»
«Vanamees ei oleks vastu võtnud. Ta ei tööta ju enam, 0n pensionil, ta võtab vastu ainult tuttavaid, need vanad juveliirid on ju nii umbusklikud... Huvitav on aga see, et karbikeses safiani all oli kirjake: «Kõrvarõngad Serjožkalt». Järelikult kinkis need talle Dubov.»
«Millal see oli?»
«Pärast seda, kui nad Raja juurest ära olid läinud, umbes kolm tundi hiljem. Olga jättis kõrvarõngad siia, ütles, et tuleb neile enne ärasõitu järele, ja näe ...»
«Kus need kõrvarõngad on?»
«Minu käes ... Ma kavatsesin tema papa juurde sõita . .. Kuld see on nii raske, räägitakse, et vana tervis on väga halb, hing on veel vaevalt sees ...»
«Kas Olga teile midagi lähemalt ei selgitanud?»
«Mida nimelt?»
«Noh ... Miks ta nii halb välja näeb? Milleks oli vaja sõbra kingitust hinnata lasta?»
«On asju, Konstantin Ivanovitš, mida ei räägita isegi mitte sõbrannale.»
«Meie, meesterahvad, räägime oma sõpradele, tõelistele sõpradele, küll kõik ära.»
«Sellepärast me teid armastamegi.»

«Muide, teil on nähtavasti õigus. Kits on metsas ettevaatlikum; sokul pole aga üldse kavalust.»
«Üsna kummaline võrdlus.»
«Jahimehe võrdlus.»
«Niisiis Grigori Markovitš hindas need kõrvarõngad ära. Nende hind on seitse tuhat rubla. Täiesti uskumatu, eks ole? Pealegi arvab juveliir, et need ei ole meie toode.»
«Kelle siis?»
. Tõlkimatu sõnademäng: серый väh. сережки — kõrvarõngad (Tõl.
«Temale näib, et see on belgia töö; briljanti peab4 ta Aafrikast tooduks, varem olid ju belglastel seal teemandi-kaevandused .. .»
125
«Kas teie kah Duboviga sõbrutsesite?»
«Kuidas teile öeldagi. .. Ma pean tunnistama, et eriti ma talle ei sümpatiseeri, kuigi ta on tark ja — nagu Olja räägib — andekas ega joo, aga ometi jätab ta mu südame külmaks.»
«Miks nii?»
«Ei tea. Lihtsalt jätab. Ma ei käinud peietelgi, ma teadsin juba ette, et sellest tuleb etendus, mina aga seda ei kannata — mis on oma, see tuleb endale hoida ...»
«Kuhu Olja teie juurest läks?»
«Ei tea... Ta helistas kuskile, küsis prospekte, teatmikke ... Ei mäleta õieti, aga ta vist nimetas kedagi Levi...»
Proskurin kuulas Konstantinovi ära, avas kausta ja lehitses pabereid.
«Ainult ühe tema tuttava nimi on Lev.» Konstantinov muigas.
«Seda te ütlesite huvitavalt — nagu tõlge inglise keelest. Mis selle Levi perekonnanimi on?»
«Lukin. Lev Vassiljevitš Lukin.»
«Ma palun teid see Lukin üles otsida. Otsekohe. Jääb nõnda? Ja siis veel. .. Dubov hakkab selgemat kuju võtma, kummalist kuju ... Kus ta on?»
«Ma asusin teda otsima, Konstantin Ivanovitš, tema aga on kadunud nagu vits vette.»
«Kah surnud?» muigas Konstantinov. «Õhtuks otsige ta üles.»
«Seltsimees Lükin, minu nimi on Proskurin. Ma olen julgeolekukomiteest. Tere.»
Lukin kutsus Proskurini sisse. Suures toas olid riiulid tulvil raamatuid, sõnastikke, teatmikke — Lukin töötas Tehnilise Informatsiooni Büroo rahvusvahelises osakonnas.
«Korralagedusele ärge pöörake tähelepanu,» sõnas ta. «See on ainult näiv korralagedus. Olen teie teenistuses, seltsimees Proskurin.»
«Ainult et kõigepealt pean ma teid hoiatama — see jutuajamine peab ainult meie vahele jääma, on selge?»
«Jah, arusaadav.»
«Niisiis, seltsimees Lukin, ma tahan teada, mida Olga Viktorovna Vinter teilt viimasel külaskäigul küsis?»
«Olga palus minult «Hiltoni» hotellide prospekte. Milles on siis küsimus?»
126
«Seltsimees Lukin, küsimusi esitan mina.»
«Palun.»
«Mis prospektid need on?»

4a märkus.) '

«Hotellide, restoranide, baaride kirjeldused, numbritubade hinnad, aadressid, telefonid, teleksid.»

«Kustkohast see prospekt on saadud?»

«Minu teada Itaaliast. Või Inglismaalt. Vist Londonist, jah, just nimelt Londonist.»

«Ega te ei mäleta, kas seal on Louisbourg'i «Hiltoni» kirjeldus?»

«On muidugi. Minu arvates just see hotell Olgat huvitaski.»

«Mispärast?»

«Ei tea. Ta lehitses teatmiku läbi ja jäi peatuma just sellel leheküljel, kus oli kirjeldatud Louisbourg'i «Hiltonit», pööras veel raamatu kahekorra, pärast triikis korralikult siledaks, ta teab, kuidas ma raamatuid hoian ...»

«Kus see teatmik praegu on?»

«Olja võttis selle kaasa.»

«Kas lubas tagasi tuua?»

«Jah. Peietel nägin ma seda teatmikku Sergei toas.»

«Kas Vinter küsis seda teatmikku otsekohe või vestles ta enne seda teiega millestki muust?»

«Ei vestelnud. Ta ütles juba lävelt: «Lev, anna mulle «Hiltoni» prospekt.» Noh, eks ma siis andnudki. Mis siis lahti on, seltsimees Proskurin?»

«Kas te Vinteri käitumises midagi imelikku ei märganud?»

«Kelle? Ah Olja? Ei märganud. Ainult et halb nägi välja, nagu pärast unetut ööd, aga midagi muud imelikku ma küll ei märganud ...»

Konstantinov istus eksperdina välja kutsutud juveliir Abramovi juures ja silmitses tolle läikivat kiilaspead, kuni see püüdlikult iga tähte maalides kirjutas:

«Mina, Abramov, Ignati Vassiljevitš, olles välja kutsutud «juveliiri- ja kullassepaasjanduse» eksperdina, teatan mulle esitatud küsimuses järgmist: kõrvarõngad on briljandist, kullatud ümbrises, plaatinaalusel, nad kujutavad endast juveliirikunsti unikaalset toodet; on ilmselge, et need ei ole valmistatud Nõukogude Liidus. Kõige tõenäolisemalt on need kõrvarõngad Belgia või Hollandi toode, ei saa välistada ka võimalust, et need on tehtud «Cook ja Poegade» ettevõttes New Yorgis, otsustades karbi, sameti

127

ja tselluloid-kinnitite järgi; samuti on võimalik, et kõrvarõngad on tehtud Prantsusmaal «Cook ja Poegade» tütarettevõttes, praegu tuntud «Toulouse Loueur» nime all. Kõrvarõngaste umbkaudne hind on viis tuhat rubla. Võib oletada, et vabalt konverteeritud valuutas maksavad nimetatud kõrvarõngad kolmest kuni seitsme tuhande dollarini.»

«Aga miks just nimelt «Cook», Ignati Vassiljevitš?» küsis polkovnik Konovalov, olles Abramovi otsuse veel kord läbi lugenud. «Kas siin eksitust olla ei saa?»

«Juveliirid — nagu sapööridki, eksivad ainult üks kord elus. Kivi veikleb nagu pisar, helesiniselt, tahud on lihvitud peaaegu üksnes käsitsi — kes peale Cooki veel selliseid teeb? Meie oleme need, kes ei hoia kliente ega mõtle sümpaatiate järjepidevusele, nemad aga teisiti ei saa, nemad elavad turust, mitte aga Poliitharidusmaja koosolekutest, palun ärge pange mulle mu häbematust pahaks, kuid ma olen harjunud ütlema seda, mida mõtlen, eriti pärast bolševike kahekümnenda kongressi ajaloolisi otsuseid.»

«Kas te ei võiks meile öelda, kus asuvad «Cook ja Poegade» filiaalid?»

«Kuidas — kus? «Cookid» valitsevad maailma, nende kontorid on kõikides riikides, ega see pole mõni päevalilleseemnete müümine, need on ikkagi briljandid. Briljantidel on prestiiži, aga kas inimesed on kunagi suutnud pres-tiiži hinda kindlaks määrata?»

«Seda me veel ei suuda,» nõustus Konovalov. «Aga öelge, palun, kas sellist laadi kõrvarõngad võivad esindus-kingitusena kõne alla tulla?»

«Häh! «Parkeri» täitesulepead on esinduskingitus. Teie ei tunne välismaa kombeid, mina aga tunnen! Esinduskin-gitused on märkmik, tikutooside komplekt või siis — apo-teoosina — raamat Polüneesia arhitektuurist! Kas arvate, et pursui on helde? Ta on kitsi! Ta on kitsim kui meie rahandusinspektor! «Cook» ei ole esinduslikkuse jaoks, «Cooki» kaupa kingitakse üksainus kord elus: pulmadeks, armukesele või tütrele täisealiseks saamise puhul; unustage «esinduslikkus», kui on tegemist «Cooki» firmaga!» Konovalov muigas. «Aitäh teile, seltsimees Abramov.»

«Slavinile.

Tehke võimaluse korral kindlaks, kas Dubov on peatunud hotellis «Hilton», ja kui on, siis millises numbris ia kui tihti? Hind? Kuidas ta maksis, kas tšekkidega või sularahas? Samuti tehke kindlaks, kus asub juveelifirma «Cook ja Pojad» peakontor? Kes on peadirektor? Kas on olemas Belgia juveelitoodete kataloog? Kas on võimalik teada saada nende inimeste nimed, kes aasta eest ostsid smaragdiga briljantkõrvarõngad hinnaga kolmest kuni seitsme tuhande dollarini?

Keskus.»

Konovalovi rühm üldistas andmeid Dubovi kohta. Kons-tantinov oli muu hulgas käskinud välja selgitada, miks oli Dubov pärast Louisbourg'ist naasmist ära öelnud temale pakutud doktorantuurist.

«Ta ei öelnud ära mitte üksnes doktorantuurist, seltsimees kindral,» kandis ette Konovalov, kes oli kogutud materjale üldistanud hilisööni. «Tuleb välja üsnagi huvitav pilt: esiteks — talle pakuti valitsuses osakonnajuhataja kohta kuupalgaga kolmsada viiskümmend rubla. Ta ütles ära. See on veider, sest oma lähikondlastele on ta kuigi mitte just pealetükkivalt, kuid ometi täiesti selgesti mõista andnud, et rahadega on tal küllaltki kitsas. Ka keeldus ta õpingute jätkamisest Akadeemias. Kolm kuud ootas ta vanemreferendi ametikohta just nimelt sellesse Koordineerimisinstituudi osakonda, kuhu voolavad kokku kõik kinnised materjalid «Aafrika sõlme» kohta. Palk on seal kakssada rubla, preemiaid nad ei saa.»

«Milliseid soodustusi võis Koordineerimisinstituut talle pakkuda? Huvitavaid komandeeringuid, kasvuperspektiivi?»

«Üldsegi mitte. Kui teda kutsuti osakonnajuhatajaks, garanteeriti talle sellega komandeeringuid praktiliselt kogu maailma ulatuses. Sealsamas lubati talle ka soodustusi doktoritöö kirjutamiseks. Kasvuperspektiiv on Koordineeri-misinstituudis hoopis minimaalne, kui ehk alles pärast kraadi kaitsmist...»

«Kas ta väitekirja kirjutab?»

«Ei kirjuta. Ma küsisin järele — ta ei ole sellist soqrigi avaldanud.» «Kuidas teda iseloomustatakse?»

«Positiivselt. Distsiplineeritud, tagasihoidlik, salajaste dokumentidega käib väga hoolikalt ümber.»

«Muide, milline raadioaparaat tal kodus on?»

«Teda ei ole ju praegu Moskvas, Konstantin Ivanovitš ... Meil ei ole — vähemalt esialgu — õigust tema korterisse minna.»

«Tuleb mõelda, kuidas välja selgitada, mis raadioaparaat tal on.»

... Proskurin tuli kell neli hommikul.

«Kus on Dubov?» küsis Konstantinov.

«Ma teen kõik, et teda täna üles leida.»

«Noh, sellisel juhul pean ma teid hoiatama, et te ei teeks mitte kõike, vaid üksnes seda, mis ei ole seadusega vastuolus...»

Konstantinov avas kiirtelegrammide kausta.

«Vastake mulle, kes ahendatud ringi arvatud inimestest teadis meie tarningutest Nagooniasse?»

«Ma pean veel kord figurantide materjalidest järele vaatama.»

«Kelle materjalidest?» krimpsutas Konstantinov nägu. ««Figurant» tähendab Barhudarovi järgi «balletiartisti».»5

«Nii räägitakse, seltsimees kindral. «Figurant» on selline sõna, mis kõige õigemini väljendab sellesse kätketud mõtet.»

Konstantinov väitis mõtlikult:

«Sõna on iseenesest neutraalne ega saa olla ei vale ega tõene, nii vist arvas Sokrates. Tõde või vale tulenevad sõnade kombinatsioonist, mis moodustavad selle, mida meie nimetame «seisukohaks».»

(Zaporožje treial Konstantinov mobiliseeriti komsomoli liinis julgeolekusse viiekümne neljanda aasta sügisel; juriidilise instituudi lõpetas ta kaugõppe teel; seejärel õiendas ta väitekirja kirjutamise kõrval eksternina eksamid filoloogia teaduskonnas (19. sajandi inglise kirjandus); tema isa, piirivalvur, kes langes Bresti kaitsmisel, oli olnud vene keele õpetaja, nähtavasti seetõttu oli Konstantinov mõtete väljendamise täpsuse osas eriti nõudlik; tema lemmikraamatute hulka kuulus üks Leningradi kirjaniku Lev Uspenski töö — Konstantinovit võlus vanameistri pidev võitlus keele puhtuse eest.)

«Ma pean vaatama figu... teid huvitavate inimeste materjale. Aga miks on üles kerkinud meie tarningute küsimus?» küsis Proskurin nõutult.

«Seoses Slavini telegrammiga. Ma võin aidata: Louisbourg'is

130

teab noist tarninguist ainult üks inimene — Zotov.»

«Arvestades tema vahekorda oma naisega — sõprus ja rahulik kooseksisteerimine,» mühatas Proskurin, «teadis siin sellest kindlasti ka Vinter.»

«Oletame. Aga kes veel?»

Poolteist tundi hiljem kandis Porskurin ette, et sellist informatsiooni sai oma töö iseloomu tõttu ainult üks inimene — Sergei Dmitrijevitš Dubov.

«Täiesti salajane. Kindralmajor Konstantinovile.

Vastuseks Teie järelepärimisele teatan, et lennukipilet Adlerisse Sergei Dmitrijevitš Dubovi nimele tagastati nelja päeva eest Aerofloti agentuurile «Metropoli» hotellis.

Alampolkovnik Zõkov.»

5Õigemini — rühmatantsijat balletis; tummosade mängijat, statisti. ***(Tõlkija mäikus.)***

OTSING V

Donald Gea oli pikakasvuline, noorepoolne, täiesti hallide juustega mees; tema laupa läbis punetav arm, mistõttu ajakirjandusringkondades kutsuti teda «Gea Harvey Skorzeny».

Ta määras Stepanovile kohtumise hotelli hallis — kliimaseade tema numbritoas, nagu muide ka kõikides teistes numbritubades, ei töötanud: kolonisaatorid olid seadmed maha monteerinud, kuigi neile pakuti suuri summasid nõusoleku eest õpetada kohalikke teenistujaid tegelikult ju üsnagi lihtsa süsteemiga ümber käima. Ainukeseks kohaks, kus sai hingata, oli seega vestibüül — seal oli tõmbetuult, kuna kõik uksed olid kogu aeg pärani ja ookeanilt puhus värsket õhku, eriti õhtuti.

«Ma olen Dmitri Stepanov Moskvast, aitäh, et leidsite minu jaoks aega.»

«Teiega kohtumine pakub mulle huvi — kui olla avameelne, siis ma ei ole veel kordagi venelasega nelja silma all kõnelnud. Kas teil on mulle midagi rääkida?»

«Jah.»

«Palun, mister Stepanov.»

«Mind huvitab teie epopöa Glabbiga.» .

Donald Gea nägu kivines, ta käsi läks sedamaid taskusse sigareti järele, kust võttis välja kägardunud «Chester-beldi» paki, pakkus ühe poolenisti tühjaksjooksnud sigareti

ka Stepanovile, kiskus ahnelt suitsu, tõmbas seejärel pea sügavale oma kõndiste õlgade vahele ja vastas:

«Ma ei tahaks seda teemat puudutada.»

«Kas andsite alla?»

«Mitte ainult seda. Ma kirjutasin alla tingimusteta kapitulatsioonile.»

«Kuna teil ei olnud küllaldaselt fakte?»

«Mitte üksnes sellepärast.»

«Teate, ma olen mitmel korral Aasias ringi reisinud... Mul on materjale mister Lao panga kohta.»

«Kas saite need legaalsel teel või varustas teid sellega luureteenistus?»

«Varustanuks mind luure, olnuks mul raske avaldada raamatut mister Lao kohta — ühelegi luuretalitusele terves maailmas ei meeldi eriti, et nende materjalid trükki läheksid. Te hakkasite seda lugu valest otsast harutama. Alustama oleks pidanud sellest, kelle käsul tapeti Lao sekretär.»

«Mõrvareid ei leitud.»

«Kas olete kindel, et neid üldse otsitigi?»

«Formaalselt küll. Kuid Hongkongis pole ometi mõeldav ... Kas olete seal käinud?»

«Ei ole.»

«Soovitan ära käia, kui teid huvitab globaalse narkomaania probleem.»

«Ma olen üritanud. Mulle ei anta viisat. Reisimisvabadus punaste kohta eriti ei kehti, teie mehed peavad silmas endi huve, kui nad selles küsimuses lärmi tõstavad ... Kas nimi Schanz ütleb teile midagi?»

«Kas Wilhelm Schanz, Müncheni sakslane?»

«Jah.»

«Ta töötas seal koos Glabbiga.»

«Olete tema elulooga kursis?»

«Ei. Eakas sakslane, räägib hästi inglise keelt, levitab Ameerika trükiseid ...»
«Kas see on teile teada, et ta oli SS-Hauptsturmiührer?»
«Kas see on midagi propagandistlike lookeste seeriast?»
«Me avaldasime ajalehtedes faksiimile tema mahalaskmiskäskudest, mister Gea. Ta on kantud sõjaroimarite nimekirja.»
«Eks siis nõudke ta väljaandmist.»
«Me oleme seda kolm korda teinud. Ühesõnaga — Hongkongi terrorigruppi kamandas tema. Ma arvan, et ka kallaletung teile oli tema korraldatud, seda ta oskab, ta on töötanud Skorzeny juures.»
132
«Ja kust teie seda teate?» «Skorzeny ütles mulle.»
«Ja mida annab uue inimese sissetoomine minu loosse, mister Stepanov?»
«Paljugi. Enamik ameeriklasi ju ikkagi vihkab natsismi. Kui te tõestate, et Glabb varjas Schanzi, äratate te oma loo vastu hoopis teistsugust huvi. Ma olen valmis andma teile oma materjalid Schanzi kohta. Teie aga räägite mulle, niiks te tingimusteta kapitulatsioonile alla kirjutasite.»
«Kas tahate sellest kirjutada?»
«See oleneb teist.»
«Ma ei taha, et te sellest kirjutate.»
«Kas kardate kaotada töökohta?»
«Elu. Töö tööks, nõudepesija elukutsega ma olen juba tutvunud, — siis, kui proovisin Glabbi jalust rabada. Mind lihtsalt tapetakse . ..»
«Kui ma aga muudan nime ja tegevuspaiga?»
«See läheks teile maksma viiskümmend tuhat dollarit.»
«Mulle makstakse siin kaksteist dollarit päevas, mister Gea. Kui arvestada, et ma istun siin vähemalt kuu aega, võin anda teile poole summast.»
«Hea bisnis.» Gea pinevil ilme lõtvus natuke. «Saate aru, kolleeg, ma olen kõik materjalid Glabbi kohta ära müünud. Kõik, kuni viimase reani. Kümne tuhande eest. Kui nad mulle kirjutasid, et tapavad mu ema ja röövivad õe, siis ma mõistsin, et seda nad ka teevad. Nad oleksidki seda teinud, saate aru? Mida siis teha? Tuua ema ja õde teie juurde? Ei ole raha, piletid on kallid. Pealegi armastan ma Ameerikat, ja teie riigikord ei meeldi mulle üldse.»
«Nagu teie oma mullegi.»
«Ma tean. Minu kolleegid loevad teie töid.»
«Aga teie?»
«Mina ei loe. Ma ei loe üldse mitte midagi, mister Stepanov. Ma ei usu ühtki trükitud sõna. Ma tean, kuidas seda tehakse. Mina kirjutan seda, mida minult tahetakse, ma teenin oma hinda tasa, mister Stepanov. «Star» ostis mu ära, ostis tollesama Glabbi soovil, selles olen ma kindel ...»
«Ei, selleks on ta liiga väike vend. Tema bosside soovil.»
Gea vangutas pead ja muigas.
«Mis te arvate, mitu protsenti kasumist Glabb pärast heroiinioperatsiooni oma bosside arvele kandis? Mitte üle kolme protsendi — inimesed on seal ettevaatlikud, nad
133
teavad, kui palju võib võtta. Parem on ju saada kaua ja vähehaaval, kui üks kord ja sellega põhja kõrbeda.»

«Oleneb, milliseks see «üks kord» kujuneb.»
«Taks on kindel: iga õnnestunud operatsiooni pealt läks viis protsenti Glabbile selle summutamise eest. Sellest viiest protsendist jagas ta kolm oma bossidele.»
«Miks ta siis Louisbourg'is teisejärgulistes hotellides istub ega võta Miamis päikest?»
«Sest oma rahad mahutas ta rumalast peast Nagooniasse, mister Stepanov. Kõikide siinsete hotellide aktsiatest kuulub kümmekond protsenti talle. Kuid ta ei jõudnud veel oma miljoneid kokku kraapida, kui siin kõik pahupidi pöördus. Ja ta peab oma raha tagasi saama, eks ole see ju arusaadav.»
«Kas teil fakte on?»
«Faktid on Lissabonis ja Pariisis. Ka Bernis on fakte, seal trükitakse potentsiaalsete kapitalimahutajate tarvis suurepäraseid teatmikke. Glabb ei saanud oma raha jooksval arvel hoida, meie riigis töötab rahandusministeeriumi fiskaalsüsteem paremini kui FJB!»
«Kas ta siis ei anna endale aru, et Nagoonia tagasivõitmine on ebareaalne?»
«Mina pean seda täiesti reaalseks.»
«Ei tule välja.»
Gea vangutas pead.
«Tuleb küll.»
«Te ju ei taha eriti, et ta oma raha tagasi saaks, Donald?» küsis Stepanov vaikselt. «Te ju ei taha eriti, et ta siin oma ä r i ajama hakkaks? Sedasama äri, mis lubaks tal siin oma miljonid taskusse panna ja Ühendriikidesse tagasi pöörduda.»
«Seda ma ei taha sugugi, aga veelgi vähem tahan ma seda, et ta mu perekonna maha laseks.»
«Noh, selle tarvis on olemas käsutäitjad . ..»
«Neid pole tarviski, Glabb oskab kõike ka ise teha.»
«Kardab tunnistajaid või?»
Gea kehitas jälle õlgu.
«Mispärast? Ta ei karda. Ta koristab ka need vajaduse korral ära. Talle lihtsalt meeldib see töö. Ta on tõeline «roheline barett», tema ideaaliks on jõud, see, mis teie Schanzi kohta ütlesite, käib minu ettekujutuses just Glabbi kohta. Ma ei imestaks, kui ta kodus Hitleri portreed säilitaks: vähemalt nüüd enam ei imesta.»
«Kas te võite mulle nimetada neid inimesi, kellega te temast rääkinud olete?»
134
«Ma ju ütlesin, et müüsin kõik dokumendid ära, kõik viimseni. Ma tahan elada. Vaat niimoodi. On see arusaadav?»
«On küll. Mõne kuu pärast sõidan ma Ühendriikidesse. Te annate mulle kaks nime, esialgu pole rohkem tarvis. Te annate mulle inimeste nimed, kes ei armasta natse. Minul on oma juurdlus, mul on raamatu eest honorar ette nähtud, mina aga kasutan seda otsinguteks sõltumatult teie asjast.»
«Välismaal teile ju honorari ei maksta, meil kirjutatakse, et teid nööritakse.»
«Teie ju ajalehti ei usu,» pahvatas Stepanov naerma. «Kuigi seekord on nad enam-vähem õigesti kirjutanud.»
«Julgelt räägite ühe parempoolse ajakirjanikuga, mister Stepanov.»
«Ma räägin ajakirjanikuga, kes töötab parempoolse ajalehe juures, mister Gea. See ei ole üks ja seesama. Mis aga puutub maksudesse minu välismaal väljaantavate raamatute pealt, siis tuleb aeg, kus ma selle vastu protesteerima hakkan...»

«Selgitage mulle, miks teie, isiklikult teie, natsismi vihkate? Noh, ma saan aru, te kaotasite kümme miljonit ...»

«Kakskümmend.»

«Jah?»

«Jah. Mina isiklikult aga. .. Kui su seitse venda ja õde ära tapetakse, ja nad ei ole veel kümneaastasedki... Nüüd aga levitavad need schanzid Hongkongis oma illustreeritud väljaandeid demokraatiast ja õiglusest...»

«Mina olen karsklane, mister Stepanov, ent kui teie Glabbi tõendite varal vastu seina surute, siis — jumala eest! — joon ma teie edu puhul pitsi madeirat. Te proovige rääkida tema esimese naisega, mõnikord elab la kodus, kuid mitte just sageli, enamasti lamab psühhiaatriakliinikus, ehkki räägitakse, et ta on täiesti terve. Teda muidugi ei usuta, kuid ta annab teile fakte. Tema nimi on Emma Schanz, tema isa on toosama Wilhelm, kellest te mulle nõnda palju ja nii pateetiliselt rääkisite. Pidage ainult meeles, et Emma on sündinud neljakümne viienda aasta mais -— see on väga oluline selleks, et mõist3, keda ta armastab ja keda vihkab.»

135

Slavin

«Inimesed on paremaks muutunud,» kordas Slavin veendunult ja laotas pintsaku toolikorjule. «Te ainult mõelge; praegu on meil populaarne laul heast krokodillist Genjast, varem aga lapsed kartsid krokodille.»

«Te minge õige meie jõkke suplema, seal on neid häid krokodille Genjasid suurel hulgal,» muigas Zotov. «See pole headus, vaid teadmiste jõudmine massiauditooriumini. Ma pean silmas telesaadet «Loomade maailmas». Nad on ju seal ekraanil nii heasüdamlikud, needsamad krokodillid. Inimesed on muutunud sentimentaalsemaks, sellega võin ma veel nõustuda, kuid mis puutub headusse, siis lubage mul oma arvamuse juurde jääda. Inimkond kängub, Vitali Vsevolodovitš ... Kas te raha võlgu annate?»

«Annan küll.»

«Ja teile makstakse alati tagasi?»

«Hm ... Mõned küll.»

«Mõned. Kas te aga oskaksite endale ette kujutada, et minevikus ei oleks inimene oma võlga tagasi maksnud. Kui see oleks seltskonnas teatavaks tehtud — eriti, kui olnuks tegemist Lermontovi kangelasega —, läinuks ta kohe kõrvaltuppa ja lasknuks — pauh! — kuuli südamesse. Aga proovige praegu! Kohe öeldakse: «Kuradi kooner, küll ta ootab, ei juhtu temaga midagi hirmsat.» Või siis meenutage meie kunagisi koosolekuid, kus moraalset palet arutati... Nüüd on, tänu jumalale, kergem, aga mida küll varem kõik ära ei tehtud?! Kogu must pesu tiriti lagedale, lausa autodafee. Ei, ei, inimkond kuhtub viha kätte, Vitali Vsevolodovitš, ta on unustanud mured ja elab nagu kom-muoaalköögis.»

«Kas te koju ei igatse?» küsis Slavin.

«Koju .. . Igatseksin küll, kui oleks.»

«Mulle siin räägiti juba . ..»

«Just-just... Teie aga räägite, et muutume paremaks. Tõde asub kuskil apostel Pauluse lähedal. Tuletage meelde: «Juudalased paluvad ilmutust, hellenid — tarkust.» Õige. Ühed tahavad imet, teised teadmisi, ühed loodavad õnnele, teised teadmistele, kuid keegi ei taha headust religiooniks muuta.»

«Kas napsi tahate?»

«Meeleldi.»
«Ainult et viin on otsas.»
«Ma ei tahagi viina. Ma jumaldan viskit.»
«Glabb, muide, ei salli viskit, temale meeldib viin.»
136

«Kuula aga, kuula pealegi, Glabb,» mõtles Slavin seejuures. Nüüd oli ta veendunud, et iga kahingi tema numbritoas võetakse lindile. «Kuula, mida ma räägin, mul oleks kange tahtmine sind näha siis, kui sa purjus oled.»
«Kas peale hammustada ei ole midagi?» küsis Zotov.
«Küpsiseid on veel järel. Kas tahate?»
«Tahan küll. Mul on kõht tühi.»
«Või läheme sööme midagi?»
«Sõidame õige parem minu juurde, ah? Tädi ^saatis vorsti, suurepärast tahket vorsti ja suiguunit. Kas teile maitseb sulguuni?»
«Muidugi! Söön seda meeleldi. Ootame ainult veel kõne ära, üks semu lubas mulle helistada, tahab mind Pilari juurde viia, aga mina ei tahaks hästi minna ...»
«Huvitav eit. Mehelik mõtteviis ja õrn sarm. Otse rabavalt mõistusepärane.»
«Mina suhtun muide mõistesse «mõistusepärane» positiivselt. Oma teadmiste eest oleme me tänu võlgu mõistusele. Just mõistus muudab kõik meie mõtete mitmekesisuse tervikuks,» tähendas Slavin. «Arvamus jääbki arvamuseks, isegi mitut arvamust ei saa mõisteks ühendada. Mõiste aga on trepp teadmiste juurde, ta muudab arvamused teadmisteks, kasutades seejuures kujutlusvõimet, teadvust ja mälu. Kas teile ei tundu, et Pilaril on suurepärane mälu?»
«Teie ärge teda lahtritesse jaotage! Ärge arvake, et loogika aitab inimest mõista. Inimene on juba oma loomult ebaloogiline.»
«Kas te mõtlete sellega oma naist?» küsis Slavin tasakesi.
Zotov rüüpas viski ära, nuusutas küpsist peale, murdis siis tükikese, näris seda laisalt ja vastas siis mõtlikult:
«Ei. Just siin on kõik loogiline. Erinevused vanuses, temperamendis, kiindumustes, noh, ja minu idiotism, lõppude lõpuks.»
«Kas maksab endale tuhka pähe raputada?»
«Ei maksa. Kuid tuha päheraputamine ja faktide konstateerimine on kaks ise asja. Kui te sellest juba rääkima hakkasite, tähendab — teile on sellest juba igast kandist sosistatud, ja ikka Olga vastu, see pole aga aus. Ta on tan§ein minust, andekam, ta on oma kutsumuselt looja, see tähendab — mõtleja. Lõppude lõpuks on ta ka ilus. Mina aga tahtsin temast midagi enda taolist välja lihvida. Ja sellega hävitasin ma kõik. Ja ei maksa ennast õigustada sellega, et ma kartsin tema pärast, et olin kogu aeg hulluks
137
minemas: kus ta on? kellega ta on? ega talle liiga ei tehta? mida mõeldakse? Tuleb kas leppida selle individuaalsusega enda kõrval, tervenisti leppida, ja siis sünnib teineteisesse lahustumise ime, või sa ei lepi sellega. Kolmandat võimalust ei ole, illusioone ei maksa luua.»
«Kas te olete palunud, et teid tagasi kutsutaks?»
«Vastupidi. Ma olen kooperatiivi liige, tuleb veel uks aasta oodata. Raamatukogu on meil aga ühine, meie kumbki ei saa ilma selleta eladagi, rääkimata töötamisest. Kuidas

ma saaksin endaga Aafrika maalide albumeid kaasa tassida, need kaaluvad oma pool tonni. Näha Olgat on mulle aga valus, ja ta teab seda. Ja ega see temalegi kerge ole.»

«Ega ta veel mehele ei ole läinud?»

«Ta ei lähegi.»

«Mispärast?»

«See aga pole enam minu ega teie asi.» «Andke andeks.»

«Pole viga. Mulle näib, et te ei küsinud seda mitte luku-augu-uudishimust... Varem ma katkestasin järsult sellised jutuajamised, praegu pole sellel aga enam mõtet...» Zotov muigas kuidagi kohmetult ja nihutas oma pitsi Slavinile ligemale. «Valage õige veel! Küll oleks hea alkohoolik olla — poleks ühtki muret, ainult kust saaks peaparandust ...»

«Miks te joodikuid nõnda vihkate?»

«Isa jõi enda põhja. Hiigla andekas mees oli, aga ei suutnud ennast teostada ... Kreeklane ...»

«Mis see tähendab?» ei saanud Slavin aru.

«Noh, kui täpsemalt, siis kreeklase moodi: ei uskunud oma inimeste tarkusesse. Ateenlased pidasid ju kah ainult välismaisest lugu ... Isegi oma Pythagorasele hakkasid nad pähe andma: «Geenius küll, aga üksnes seetõttu, et õpetajad olid välismaalt.» Minu isa oli filosoof. Tõeline filosoof on see, kes uurib loodust; kõik muu on kurjast. Noh, ja nii ta siis uuriski, kuni jooma hakkas. Jumala eest — teadmistele lähenemine on ohtlik, oh, kui ohtlik. Kas mäletate — Pythagoraselt küsiti, millega ta tegeleb?»

«Mäletan küll: «Ma ei tegele millegagi, ma olen filosoof».»

«Minu isa kah... Algul nautis maailma vaatemängu, hiljem aga nähtavasti pettus, ja jõudu kah ei jätkunud; endasse, see tähendab — lähikondlastesse usku ei olnud, noh, ja nii ta siis kukkuski pummeldama, olgu

muld talle kerge. Miks siis teie sõber ei helista juba ometi, mis?»

«Anname talle veel viis minutit aega. Ta on tore poiss.»

«Kõik nad on toredad poisid,» mühatas Zotov. «Ainult et kustkohast on see tore poiss Glabb meie Nagoonia-tar-ningutest teada saanud? Siin tean sellest ainult mina ja mitte keegi teine. . .»

Slavin astus Zotovile kiiresti jala peale, ent too lõi hooletult käega.

«Ei teid küll pealt kuulata! Oleksite te saadik, siis teine asi.»

... Zotovi viimased sõnad ära kuulanud, tõusis John Glabb järsult püsti, pistis musta lindi taskusse ja läks Robert Lawrence'i juurde.

«Töö on tehtud,» sõnas ta. ««Tõrvik» mulle nüüd enam muret ei tee.»

«Õnnitlen. Kas üksikasjadesse pühendate, või ei ole minu pead teile selles asjas eriti vaja?»

«Tänu minu üksikasjadele,» vastas Glabb solvumist varjamata, «saate teie lahinguordeni, mina aga kõigest kahenädalase puhkuse.»

«Mille jooksul te värbate veel ühe Targa, ja seejärel saan mina veel ühe ordeni, teie aga jälle ühe toreda puhkuse,» naeris Lawrence.

«Teisi selliseid nagu Tark ei tule enam. Kuni tema töötab, oleme meie teiega mäel, me suudame kõike, me oleme tähelepanu keskpunktis, president tunneb meid nimepidi, meid ei ohusta ükski kallaletung meie oma meeste poolt. Tark — see on nii minu kui ka teie elu. Tark — see on Langley' lootus; Nagoonia on lõppkokkuvõttes ainult üks episood

tema edaspidises tegevuses, tühine ettevõte, mille me juba võitnud oleme. Ma arvan, et ta on ilmaaegu paanikas, keegi ei saa teda paljastada, ta on lihtsalt väsinud, meie omad annavad talle puhkust niipea, kui oleme Grissoga lõpetanud ... Niisiis minu üksikasjade põhjal jõudis Zotov Targale külje alla, kuid jõudis «pimesi». Tal on üheplaaniline mõtlemine, ta on apostli tüüp. Ta rääkis Slavinile tarningutest, millest meile teatas Tark. Järelikult saab sellest teada ka Moskva. Nad hakkavad otsima informatsiooni lekkekohta. Ja me organiseerime neile selle koha. Siinsamas. Sellest tulebki see m ä n g, mida me Targale lubasime.»

139

«Mis see meile annab? Kuidas me seda teeme? Mis see maksma läheb?»

«Maksma ei lähe see tühjagi, paar kokteiliõhtut. Kuidas me seda teeme? See on minu asi, teie juhtige poliitilist kurssi, lähivõitluse taktika jätke minu mureks. Mis see meile annab? Võidu. Esiteks saavad venelased tõendid, et Zotov on meie agent. Teiseks hakkavad nad seda informatsiooni saama sellisel viisil, et meil avaneb võimalus mister Slavinit spionaažis süüdistada. Valmistuge kallaletungi vastu, bandiidid võtavad teie seifist meie «sõprade» nimed, ja nende hulgas on ka Zotovi nimi, selge see. Kolmandaks sunnib süüdistus spionaažis ja gangsterluses Louisbourg'i suurema osa siin töötavatest venelastest maalt välja saatma. Sel kombel vähenevad tarningud Nagooniasse poole võrra; teise poole hävitavad meie Ogano terrorigru-pid. Neljandaks ei jää siia pärast selle kampaania algust enam vaatlejaid, eriti, kui Stow arreteerib Slavini, ja kui jääbki, siis on need eriti ettevaatlikud; enne «Tõrviku» algust on selline aktsioon väga kasulik, lärmi on vähem.»

«Kas tahate üks naps, John?»

«Ma joon enda täis siis, kui helistatakse Nagooniast ja öeldakse, et meile saadetakse välja kopter visiidiks Ogano lossi.»

«Koputage vastu puud.»

«Ainult seda ma öö otsa teinud olengi, boss.»

«Millal te lakkate mulle seda «bossi» nina alla hõõrumast? Mitu korda olen ma palunud, et te mind nimepidi kõnetaksite?»

«Ma olen masohhist, enesealandamine valmistab mulle naudingut.»

«Kuidas te mõtlete neile ette nihutada selle informatsiooni Zotovi kohta?»

Glabb pani käed kukla taha, ringutas ja naeris millegi üle.

«Ma loodan juhusele, boss. Pealegi olen ma väga pika vihaga ega andesta solvamist kellelegi. Mitte kellelegi.»

Lawrence silmitses Giabbi tähelepanelikult oma hallide puhmaskulmude alt ja sõnas mõtlikult:

«Pikk viha on halb iseloomujoon, John, eriti meie elukutses. Luuraja on kohustatud oma vastast kogu hingest armastama, ainult siis kägistab ta tolle ära,»

140

OTSING VI

Hollywoodi režissöör Eugene Couzanni oli tutvunud Stepanoviga kolme aasta eest San Sebastiani festivalil. Ta oli siia toonud oma dokumentaalfilmi Lõuna-Vietnami kohta; alles äsja Laose ja Vietnami partisanide juurest tagasi jõudnud Stepanov oli žürii liige,

Eugene'i film meeldis talle: ameeriklane oli filminud täpselt ja rahulikult, ilma kunsttrikkideta. Ta oli ühendanud ühendamatu: sünnitamise «Phantomi» pommirahe all,

ja õppetunnid rock-tantsude koolis; Vietnami nooruki hukkumise, ja loengud «aukudest» kosmoses, mida võlutult kuulavatele üliõpilastele luges sorakil juustega ja headust kiirgavate lapsesilmadega professor; partisanide taidlus-kontserdi, ja Berkeley' narkomaanid.

Baaris «Iberia», kuhu oli kogunenud kinopublik ja kuulsusi vahtima tulnud logardid, oli Stepanov Couzanniga ka isiklikult tuttavaks saanud.

«Mitte see pole solvav, et mind läbi kukutatakse,» sõnas Eugene, «selles ma ei kahtlegi; solvav on see, et kõrgeim auhind antakse Eusebiole — see tõbras on ju fašist!»

«Kas te mõtlete filmi Santiago de Compostelast?» küsis Stepanov.

«Jah. Hea film, aga lurjuse tehtud, kes omal ajal «Helesinist diviisi» ülistas.»

«Ega film nii hea polegi, et talle esimest preemiat anda.»

Eugene naeris.

«Kas see on teie isiklik arvamus või žürii liikme seisukoht?»

«Take it easy,» muigas Stepanov.

... Järgmisel päeval kuluaarides kolleegidega kohtudes veendus Stepanov, et Eugene'il oli olnud õigus: festivali direktsioon oli žürii liikmeid vastavalt mõjutanud ja Euse-biost räägiti kui tulevasest laureaadist; ajalehtedes ilmusid iga päev tema intervjuud; palgatud kriitikud kirjutasid ülistavaid artikleid.

Kuid Hispaania on eriline riik; Stepanov oli kunagi Tbilisis naljatanud: «Poisid, te olete tõepoolest baskide ja üleüldse hispaanlaste vennad: nii nende kui ka teie Juures otsustab hästiöeldud toost kõik.»

Stepanov kogus tuttavad ajalehemehed kokku.

«Sõbrad,» ütles ta, «ma ei muretse mitte venelase, vaid ameeriklase pärast. Too ameeriklane on vaene, ta sai maha oma esimese filmiga, ta ei ole kompartei liige, vaid lihtsalt

141

aus nooruk. Ma tahaksin, et te vaataksite tema filmi ja kirjutaksite selle kohta tõtt.»

Seejärel kohtus ta festivali direktoriga — õhtul, oma numbritoas (hispaanlased hindavad eelkõige prestiiži; kui oled žürii liige, tuleb sul üürida mitte numbrituba, vaid terve apartement, ja külmkapp tuleb täis tuupida mitte õllepurkide, vaid viski, džinni ja Navarra «rosado» pudelitega — see meeldib välismaalastele, kuna Hemingway on seda ülistanud. Loonud sellise prestiižiatmosfääri, on hispaanlased ise selle maagia mõju alla sattunud. Naljakas küll, kuid nii see on). Rüübanud sõõmukese veini — hispaanlased on kõige kainem rahvas —, ütles Stepanov:

«Kallis sõber, minu jutt on eriti konfidentsiaalne.. .»

«Ma tean,» vastas festivali direktor. «Teie teete panuse Couzanni peale; mul on ajalehtede juures oma mehed, nad informeerivad mind viivitamatult kõigest. Te ei võida, senjoor Stepanoff, San Sebastian tahab olla paavstilikum kui paavst ise: me ei riski anda preemiat filmile, mis — olgugi Ameerika film — lähtub Ameerika-vastaselt positsioo-nilt.»

«Teil pole õigus,» oli Stepanov tollal öelnud. «Couzanni lähtub tõeliselt ameerikalikult positsioonilt, uskuge mind, aasta-poolteise pärast antakse talle Ameerika rahvuspreemia.»

«Ameerikas ei anta rahvuspreemiaid kroonikafilmidele, «Oscarit» aga annavad nad üksnes mängufilmidele . .. Pealegi ei ole ma veendunud, et Vietnami sõda on aasta-kahe pärast lõppenud.»

«See lõpeb veelgi varem.»

«Ma hindan teie arvamust, ma tahaksin teie sõber olla — ma mõtlen selle all teid kui oma riigi esindajat, mitte üksnes kui senjoor Stepanoffi —, kuid ärge asetage mind raskesse olukorda. Ma ei saa teid toetada, töösse on lülitatud liiga palju inimesi. Züriis tekiks lõhe, ja see oleks halb.»

«Siis läheb mul raskeks Moskvas ühiskondlikku arvamust ette valmistada,» märkis Stepanov suitsu süüdates, «kui te oma filmid meie festivalile toote. Üks asi on, kui hispaanlane saab preemia San Sebastianis, teine asi — kui ta märgitakse ära Moskvas.»

«Moskva ei anna Eusebiole midagi, kuna ta on teinud filmi «Helesinise diviisi» veteranidest.»

«Kuid Berlanga oli ju sõjas, ta võitles «Helesinises diviisis», aga tema «Timukat» me kiitsime.»

Festivali direktor ohkas.

«Senjoor Stepanoff, üks asi on sõjast osa võtta, teine

asi — seda kunstivahenditega ülistada. Hästi — kui ma toon teile kolm noorte dokumentalistide filmi, kas te garanteerite mulle kulla? Või siis vähemalt kaks hõbemedalit?»

Stepanov raputas pead.

«Kõigi meie veidruste juures — kuldmedaleid festivalil me ikkagi ainult anname, mitte ei garanteeri.»

Direktor nihkus Stepanovile lähemale ja sosistas talle kõrva:

«Ma ei usu teid.»

Ta tõusis üles, kõndis direktsiooni poolt Stepanovile üüritud apartemendis ringi, heitis pilgu vannituppa, tundis huvi, kui kõrge on üür, ja vastas ise, et vähemalt viiskümmend dollarit, tuli siis oma kohale tagasi ja ütles:

«Vamos aver .. .* Ma garanteerin ameeriklasele ajakirjanike preemia...»

«Vähe.»

«Te olete hulluks läinud! Mulle läheb see hingehinda maksma! Kas te mõtlete, et on kerge veenda neid informatsiooni- ja turismiministeeriumi bürokraate, kelle otsustada see kõik on?»

«Kuivõrd Eugene'ile peaks andma kulla, teie aga kardate Washingtoni reaktsiooni, andke siis hõbe — kõik saavad aru, miks te ei võinud õiglaselt talitada. Kui te aga annate talle ajakirjanike preemia, siis tõuseb hiljem — muidugi mitte Hispaanias — kära: frankistliku režiimi tsensuuri poolt lämmat...»

«Tsss!» hüppas direktor uuesti oma toolilt püsti. «Senjoor Stepanoff! Miks siis niimoodi.. . Generalissimus on kõigi hispaanlaste isa ja mingit tsensuuri omavoli meil pole.»

«Arusaadav, arusaadav,» jäi Stepanov nõusse. «Ma ju räägingi, et sellest hakkavad kirjutama ajalehemehed välismaal, mitte aga minu kodumaal — needsamad prantslased teevad algust.»

... Ühesõnaga — Eugene'ile anti pronksmedal, ja see avas talle tee suurde kinokunsti. Ameeriklased on niisama prestiižimaiad kui hispaanlasedki, ent neile on välismaine tunnustus kõige tähtsam. Ameeriklased, nagu kõik noored rahvused, ei märka prohveteid oma isamaal.

Sellest ajast peale iga kord, kui Stepanov Ühendriikidesse sõitis, jättis Eugene kõik oma asjad sinnapaika ja kihutas Washingtoni. Ta aitas Stepanovit viisade hankimi-

*Läki edasi (hisp. k.).

143

sel (talle ei antud enam kuigi meelsasti luba lääneranniku ja lõunaosariikide külastamiseks), reisis tihti temaga koos, andis tema käsutusse oma auto ja Greenwich Village'is asuva poissmehekorteri võtme.

Kaks korda oli Eugene käinud Venemaal; tundes teineteise seisukohti — Stepanov oli kommunist, Eugene toetas aktiivselt Kennedyt —, lülitasid nad mõned küsimused oma vaidlusteemadest välja — niikuinii teist ümber ei veena. Ent nad uskusid, et võivad teineteise peale täiesti kindlad olla — eriti, kui asi puutus sellesse, kuidas kahe rahva lähenemisele kaasa aidata.

Sellelesamale Eugene Couzannile saatiski Dmitri Stepanov Nagooniast telegrammi.

«Missis Glabb, tohter lubas mul teiega pool tundi juttu ajada,» ütles Couzanni.

«Oo! Milline progress! Järelikult olen ma juba täiesti ebanormaalne, nüüd on siis kõik korras, varsti lastakse mind koju.»

Naine naeris kuidagi veidralt.

«Missis Glabb, ma tahaksin teiega Johnist rääkida ...»

«Tema ju panigi mu siia kinni, et ma FJB nuhkidele midagi ülearust välja ei lobiseks. Ta maksab ju arstidele suuri summasid, et need kõikidele räägiksid, kui hull ma olen, ega lubaks FJB meestel mind puutuda.» Naine kummardus Eugene'i poole. «Ma anun, ainult üks mahv, ah?»

«Kas te suitsetate heroiini?»

«Tasem... Ükskõik mida. Ma näen seda mahvi uneski. . . Kuiva, pikka, põletavat.. . Päästke mind, ah?»

«Mul ei ole... Mul ei ole kaasas, missis Glabb... Praegu ei ole . .. Saate aru? Praegu ... Kui te räägite mulle seda, mida ma tahan teada saada, ma vahest aitan teid . ..»

«Petate. .. Teid ei lasta enam siia. Kord aastas lubatakse mul lobiseda. John tahab teada, mis mul veel meeles on ... Minu juures käis üks nuhk FJB-st ja jättis ühe näputäie, pärast seda aga ei lastud terve aasta kedagi minu juurde...»

«Mis ta nimi oli?»

«Aga mis teie nimi on?»

«Eugene Couzanni, režissöör.»

Naine kihistas jälle oma kuiva ja ilmetut naeru.

«Siis olen mina küll Greta Garbo. Või ei — too kärvas rahulikult, pidage mind Marilyn Monroeks, nii on täpsem.»

«Siin on minu juhiload, missis Glabb.»

144

«Haa! Too näitas mulle samasuguseid lubasid. Kas arvate et ma teda uskuma jäin?»

«Kas ta ütles teile, kust ta tuli?»

«Ei öelnud. Lihtsalt Robert Shore. FJB-st, ma ju ütlesin teile. Minu arvates ta ütles seda ka ise. Jah, tõsi küll, ütleski: Robert Shore FJB-st.»

«Kas ta küsitles teid tolle Hongkongi skandaali kohta?»

«Ei, ta küsis, kuidas Pilar Pekingisse pääses ja kust ta diplomaatilise passi sai. Need vaesed nuhid ei tohi ju diplomaate puistata, käivad ainult kannul ja põrkavad laubaga vastu rohelist vineeri: diplomaat. Siis ta küsis veel, kuhu John Pilari Hongkongist viis.»

«Kes see Pilar niisugune on?»

«Ümberaeleja. Räpane haisev ümberaeleja.»

«Kus ta elab?»

«Kuidas — kus? Seal kus Johngi. John veab teda igale poole kaasa. Ta kupeldab Pilarit, pärast aga peseb vannitoas puhtaks. Ka nondele vaestele poistele Berliinis lükkas John Pilari voodisse, kui ta nendele temaga raha saatis. Pilar on vist Mao pooldaja, revolutsionäär. Ta ütles neile, kelle pihta tuleb lasta. John aga andis Pilarile oma sõprade nimed . . . Õigemini — minu isa sõprade . . . Papa pidi mõned vanad bandiidid ära koristama, eks John siis võttiski selle asja ette... Oh, ärge mind uskuge, ärge j Silitage oma silmi, ma olen ju hull... Minule on kõik lubatud. Kas te ikka tõepoolest toote mulle tsipake pulbrit? Pilar andis mulle alati mõne mahvi; üldiselt on ta ju hea tüdruk ...»

«Kas tema oli esimene, kes teile heroiini andis?»

«Ei, esimene oli John. Ta ei teadnud oma kauba kvaliteeti ja nõudis, et ma prooviksin ... Mõnele teisele oleksin vastu lõugu andnud, tema aga vaatas mulle silma, kui ma mahvisin, hästi ligidalt vaatas ... Niimoodi vaatas mu vend küülikutele silma, kui ta neil kappi amputeeris.. . Saega. Küülikud piiksusid, teate, kuidas nad ometi piiksusid?! Oo, seda tulnuks endal kuulata, kuidas nad piiksusid, need punasilmsed küülikud ... Papa aga ütles, et Seppi ei tohi segada, et tee teadusesse on alati julm . .. Sepp aga vilistas teadusele ja sai suureks poliitikuks, poliitika pole ju teadus? Poliitika on see, kui küülikutel ilma narko«ita Kappi maha saetakse.»

«Kus ta praegu on, see teie Sepp?»

«John aitas tal «Uue Saksa Partei» sekretäriks saada, nuüd kaitseb ta sakslaste huve, ma olen ju sakslanna, me kõik oleme sakslased, isegi Glabb on poolenisti sakslane,

145

talle ainult ei meeldi, kui talle seda meelde tuletatakse, tema sugulane töötas ju Hitleri ajal riigipangas, niisugune intelligentne mees oli, niisugune vagur, setusama ta oskaski, et kokku lugeda — hambakroonid Auschwitzist, sõrmused Dachaust...» Naine naeris jälle. «Kui tahate Glabbi kohutada, siis küsige talt, kuidas onu Siegfriedi tervis on ... Ütelge talle, et ka teie tahate Siegfried Schanzile oma ahjudes ärapõletatud sugulaste eest hagi esitada... Ainult et pärast seda hoidke oma nahka — selliseid küsimusi ei andesta John mitte kellelegi. Seda küsimust ei andestanud ta ka mulle, sellepärast ma olengi siin.»

«Ja teie rääkisite seda kõike Robert Shore'ile?»

«See Shore on tobu. Ta on nagu kirjutusmasin, muudkui plõgiseb, ja tahab mind kogu aeg segadusse ajada ... Ei, minu arvates ei tea ta isegi seda, et maailmas on olemas riik, mida nimetatakse Saksamaaks ja kus elavad sakslased. Kui ma isa paberite seast Johni kirja leidsin ja taipasin, et me oleme temaga ühest perekonnast, ja Johnilt selle üle aru pärisin, siis hakkaski see kõik peale.. . Enne seda ma olin hoopis teistsugune inimene. Ma olin asjaajamise sees. Ma teadsin, kellele, kui palju ja millal läheb, ma teadsin, keda, kus ja millal ära koksatakse, ma olin tähtis isik . .. David Hew — see oli Johni abiline, ta kihutati hiljem minema — David ütles mulle, et minust saab teine Mata Hari...»

«Ja kus see Hew praegu on?»

«Ei tea, vist Münchenis. Mis mul temaga asja on? Kuulge, kas te ei tahaks riidest lahti võtta? Kui kauaks teid minu juurde lasti? Mulle meeldib väga armastada ...»

Naine tõusis ja heitis kitli seljast. Eugene nägi siniseid laike ta õlgadel ja kollakat kortsus nahka.

«Idioot,» mõtles Eugene, «oleksin pidanud diktofoni kaasa võtma. Ah, kui selle oleks saanud lindile võtta . . .»

«Praegu ei saa,» ütles ta, «siia võidakse tulla, meil on vähe aega. Ma tulen homme, eks ole? Ma tulen terveks tunniks teie juurde.»

«Teid ei lasta enam minu juurde. Teist korda ei lasta minu juurde mitte kedagi. ..»

«Hüva on, pange kittel selga, ajame veel natuke juttu, siis aga hakkame armastama.»

«Tema tahe on paralüseeritud,» mõtles Eugene, jälgides, kuidas Emma võttis kuulekalt kitli ja tõmbas selle oma nurgelistele kõndistele õlgadele. «See on ikka nõnda — kõigepealt heroiin, siis aga selline õudus. .. Milleks seda kõ^ke küll Stepanovile vaja oli? Seda naist ju ei usuta.»

«Ja kus onu Siegfried praegu on?»

«Ma palun jumalat, et ta surnud oleks, siis ei oleks mul vähemalt nii häbi elada ...» Naine naeris jälle. «Elada . .. Ma ju elan siiski, eks elan ju? Ma elan,» kordas ta veendunult, «kuna ma hingan, õgin ja käin peldikus. Ei, see on eksisteerimine, mitte elu. See on midagi muud. Ma elasin siis, kui olin Johni juures, siis läks ta aga minema, järele jäi ainult pulber, kui aga ka see kõik otsa sai, siis hakkasin ma ainult sööma, jooma ja peldikus käima...»

«Ja kus on teie vend Sepp?» jätkas Eugene, tajudes, et ta monotoonsed küsimused ärritavad naist. Ta ei saanud aru, kuidas selle naisega peaks rääkima, kuna tema vastuseid oli võimatu ette näha. «Kas tema on kah surnud?»

«Oo, ei! Sepp läkitab Aafrikasse neid ausaid sakslasi, kes tahavad vabadust kaitsta, ta peab piiril kõnesid, ta kogub oma sõpru Münchenisse kokku, kas teie siis Sepp Schanzi ei tunne?!» «Kas ta tõepoolest elab Münchenis?» «Mis teie siis arvate, et ma seda kõike ainult välja mõtlen või? Te olete Shore! Te olete nuhk! Tema kah ei uskunud mind. Aga mina räägin õigust!»

Naine karjus üha kõvemini. Uks avanes, kaks kitlites meest tulid sisse, vaatasid Eugene'ile etteheitvalt otsa ja viisid Emma minema, Eugene'i kõrvus kõlas veel kaua tema meeleheitlik karje: «Kas te arvate, et ma hull olen?!»

Stepanov helistas Müncheni lehemeestele, ja Sepp Schanzi «Uue Saksa Partei» aadress anti talle sedamaid, ilma teatmikesse pilku heitmata ...

OTSING VII

«Slavinile.

Selgitage välja kõik, mis on seotud Duboviga. Samuti tema ja Vinteri suhete iseloom. Kas ei ole fikseeritud kas või juhuslikke kohtumisi Lawrence'i või Glabbiga?

Keskus.»

«Täiesti salajane. Kindralmajor Konstantinovile.

Teie teistkordse järelepärimise peale teatan, et Sergei Omitrijevitš Dubov sõitis eile marsruudiga nr. 852 Adlerisse.

Alampolkovnik Zõkov.»

««Vaige» jälgimise tulemused, (Hüüdnime «Valge» andsid Dubovile Abhaasia tšekistid seetõttu, et ta sõitis mere äärde kerges valges ülikonnas, valges särgis ja valge kiki. lipsuga; kingad olid seejuures mustad, rohmakad, tömbi ninaga, vana ameerika fassongi.)

Peatunud korpuse «Majak» 212. numbris, läks «Valge» kell 8.47 hommikueinele. Talle anti koht kahe naisterahva juurde, kellest üks, umbes kahekümne kolme aastane tõm-muke, väljus kohvikust koos temaga kell 9.17.

Ta kutsus Tõmmukese oma numbrisse. Tõmmuke võttis kutse vastu.

«Valge» numbritoas viibisid nad 52 minutit, väljusid sealt supelkostüümides ja läksid randa. Seal nad suplesid ja päevitasid kella 12.49-ni, seejärel läksid nad samasse kohvikusse lõunale. Lauas istusid nad kella 13.05-st kuni 13.51-ni. Seejärel siirdusid nad «Valge» numbrituppa, kus viibisid kella 16.10-ni ja läksid siis uuesti plaažile. Tagasi tulid nad sealt kell 18.26 ja läksid õhtust sööma, istudes sellesama laua äärde, kus olid hommikust söönud. Õhtusöögi juurde tellis «Valge» pudeli «Tibani» veini. Seejärel kutsus ta Tõmmukese jalutama. Kellegagi kontakteerumata lahkusid nad «Pitsunda» pansionaadi territooriumilt. Postkontori lähedal jättis «Valge» Tõmmukese välja, vahetas kolm rubla 15-kopikalisteks ja helistas Moskvasse numbril 341-97-88. Rääkides kellegi Viktor Lvovitšiga, ta ütles, et «tuleb vastu pidada, ja et ka tema tahaks oma naise juurde, kuid igaüks peab oma kohust inimeste ees täitma lõpuni». Veel palus ta, et Viktor Lvovitš jääks veel mõneks päevaks voodisse, ja ütles, et jõuab «komandeeringust tagasi» nädala pärast. Kõne lõpetanud, kutsus Dubov Tõmmukese baari, kus tantsis temaga kella kaheteistkümneni. Seejärel läksid nad uuesti «Valge» numbrituppa, kuhu jäid ööbima. Gabunia.»

Telefon 341-97-88 kuulus 3. Günekoloogiahaigla peaarst Viktor Lvovitš Vinterile.

«Tõmmukeseks» osutus Olga Vronskaja, kahekümne kahe aastane, moksvalanna, osakonna sekretär, komnoor, vallaline, ukrainlanna.

52. Linnahaigla arst silmitses Konstantinovit hämmastunult:

«Ma olen ju seda kõike juba rääkinud, seltsimees ...» «Kellele?»

«Täna käidi tema instituudist, peale nende veel muidugi

148

isa, tema on meie korüfee, temale ma olin kohustatud seletama ...»

«Teate ... ma olen tema mehe sõber ...»

«Ah selle, kes on välismaal?»

«Jah.»

«Arusaadav .. . Kas tema ei tea veel midagi?»

«Ei tea.»

«Kirjutage, et ta ei vaevelnud — momentaanne teadvusekaotus .. . Kummaline, totter surm ... Tema sõber rääkis, et Oljal olnud õhtust saadik külmavärinad, sõber andnud talle aspiriini ja Olja jäänud magama, kuid temperatuur püsinud kõrge ... Sõbrale meenus, et Oljal olnud juba nädal aega köha, kuid käinud sellest hoolimata veel tennist mängimas — rumal temp, muidugi... Hommikul oli ta kiirabi välja kutsunud . . . Meie tegime kõik, mis suutsime, kuid ilmselt algas kopsuturse, selle vastu me oleme võimetud ...»

«Miks «ilmselt»?»

Arst ei saanud küsimusest aru ja vaatas Konstantinovile küsivalt otsa.

«Lahkamine,» selgitas too, «ei andnud ju kindlasti mitte umbkaudse, vaid täpse vastuse küsimusele, mis oli noore terve naise surma põhjuseks?»

«Kuid teda ju ei lahatudki... Andestage, kuidas teie nimi on?»

«Konstantin Ivanovitš.»

«Väga rõõmustav, mina olen Artšil Georgijevitš. .. Niisiis — Viktor Lvovitš palus, et Olgat ei lahataks, tema sõna on meile seaduseks, ta on kuulus kirurg, kõik Moskva naised jumaldavad teda, ja õigesti tee . ..»

«Artšil Georgijevitš, rääkige, palun, täpsemalt, kuidas see kõik oli.»

«Noh, mis siis ikka ... Ma olin tookord valves. Hommikul kella kaheksa paiku helistas keegi meesterahvas .. .» «Tema sõber?»

«Ei, Sergei Dmitrijevitš tuli alles hiljem koos minuga, reanimatsiooniautoga ... Helistas naaber, nime olen ma unustanud, vana mees, sõjaväelane... Ta ütles, et üks naisterahvas on meelemärkuseta ja palus kiiresti kohale soita. Me sõitsimegi. Olga Viktorovna ei olnud lihttalt teadvuseta, mulle tundus, et letaalne lõpp on juba lähedal, Pulss oli vaevutajutav, silmalaud tsüanootilised, pupillid Peaaegu ei reageerinud enam. Autos ma panin tilkinfu-ooni käima, siin kutsusime professor Jevlampijevi välja Ja asusime ülekannet tegema. Ühesõnaga — nelja tunni

149

vältel püüdsime teda päästa, kuigi, ausalt öelda, mulle näis, et see kõik on ilmaaegu ...»

«Kuid miks teda siis ikkagi ei lahatud?»

«Ma ju selgitasin teile ...»

«Ei, te ei selgitanud.»

«Viktor Lvovitš palus ...»

«See ei ole selgitus. Õhtul oli naisterahvas terve, hommikul surnud, ja te ei lahkagi. Äkki oli see mingisugune nakkus?»

«Ei, see ei olnud nakkus. Sümptoomide järgi oli see ootamatu, rapiidse kuluga[6] kopsuturse.» «Kas seda esineb sageli?»

«Minul isiklikult pole seda varem ette tulnud... Noh, kolmandal või kuuendal päeval veel, kui protsess on hooletusse jäetud...»

«Aga tema sõber ometi... mis ta nimi nüüd oligi?»

«Sergei Dmitrijevitš. Just tema ütles, et Olga köhinud juba ammu ja olnud põdura võitu ...»

«Järelikult — nakkus see ei olnud.»

«Aga rapiidseid protsesse tuleb ette, neid on meditsiini-praktikas kirjeldatud. Kas mäletate, kuidas üks Ameerika politseinik suri rapiidse kopsuvähi kätte? Ta tahtis oma tunnistust muuta, ta pandi eeluurimiskambrisse, ja kaks päeva hiljem oli ta surnud.»

Konstantinov tõusis järsult püsti; tema tavaliselt naeratavad helesinised silmad muutusid väikesteks tuhmhalli-deks käsipuurideks.

«Aitäh, Artšil Georgij evitš. See juhtus ...»

«Minu valvekorra ajal, ma ju ütlesin.»

«Tähendab neli päeva tagasi?»

«Just nimelt.»

«Kas tohib teilt paluda surma konstateerimise akti koopiat? Ma saadan selle ta mehele, nii on õigem, ilma emotsioonideta, kuidas teie arvate? Seda enam, et Olja sõber ta siia tõi.. . Küllap vist kannatas rängalt?»

---

[6] **Rapiidne kulg — väga kiire kulg** *(Tõlkija märkus.)*

«Jah, pidime süsti tegema... Oli nagu kivistunud, ei suutnud esialgu nuttagi. Kuid tahtejõudu tal oli: kui Viktor Lvovitš saabus — ta oli Dubnas konverentsil, kutsuti sealt välja — ja šoki sai, võttis tema Viktor Lvovitši endaga kaasa, ainsa päevaga korraldas matused, hästi pidas vastu...»

150

Meditsiiniakadeemik Sergei Sergejevitš Voguljov sai Konstantinoviga sõbraks jahil. Nad olid koos Kabardiini-Balkaarias Hašismel Sanšokovi juures, koos Gmõrjaga Ahtõris ja kaks korda Astrahanis küttimas käinud.

Erinevalt Gmõrjast oli Voguljov loodusevaatleja, jahil oli tal alati fotoaparaat kaasas ja ta nakatas fotojahiga ka tonstantinovit, ehkki too hindas rohkem lasku «elava märgi» pihta, tulistas lennult, ja kui ta üldse midagi kadestas, siis head relva teise jahimehe käes.

Voguljov suhtus trofeedesse ükskõikselt ja loovutas teistele kergel käel oma metsseakihvu; ta armastas jahisööma-aegu ja oli arvamusel, et meie stressiajastul ei paku lõõgastust mitte mingisugused sanatooriumid, vaid metssea-Või karujaht.

«Kogu see teraapia,» armastas ta korrata, «kõik need uued ravimid, nõelad, uni ja nälg — see kõik on ainult koerale naeruks. Jaht! Äärmisel juhul — skalpell. Oma töösse mul usku siiski on. Ent see olgu äärmisel juhul, kui luba vähk pigistama hakkab. Kõiki neid infarkte, stenokardiaid, haavandeid ja ateroskleroose tuleb aga ravida küttimisega siin, mägedes, kus lõhnab kastanite, koduse rohu ja mägiallikate järele.»

Just temale helistaski Konstantinov pärast lühikest järelemõtlemist. Taolistes situatsioonides ta oma «Zigulid» garaažist välja ei ajanud, vaid sõitis radiofitseeritud «Volgaga», et kõikide oma allüksustega alalist sidet pidada. Konovalov, Panov, Proskurin, Gmõrja — kõik nad olid praegu kasarmuolukorras, koju nad praktiliselt ei pääsenudki, kogusid informatsiooni ja hakkisid seda arvututeks pisiprobleemideks, arvates täiesti õigesti, et mida hoolikamalt iga pisiasja uurida, seda õigem tuleb üldine järeldus.

«Sergei Sergejevitš, ma sõidan teie juurde, kui lubate,» ütles Konstantinov. «Kohe praegu.»

«Kas viieteistkümne minuti pärast, või siis õhtul, Konstantin Ivanovitš,» vastas too.

«Kas hakkate opereerima?»

«Märksa hullem. Ma sõidan KAK-i[7].»

«Kas sõitu edasi lükata ei saa?»

«Kas on midagi juhtunud?»

«On jah.»

Voguljov kuulas Konstantinovi ära, võttis siis uuesti telefonitoru ja valis numbri.

151

«Irina Fadejevna,» ütles ta, «ma hilinen tunni võrra. Palun tehke nõnda, et Gavrilini, Darjalova ja Martirosjani doktoritöid ilma minuta ei arutataks — mõni hea mees kukutab nad veel läbi.. . Mis? Noh, öelge neile, et kiire. loomuline operatsioon peab mind kinni. Aitäh.»

Ta pani toru hargile, nühkis oma tugevate pihkudega samasuguste tugevate joontega, ehkki kortsulist nägu ja tõusis püsti.

«Sõidame. Ma ei helistagi talle. See on sama, mis kaks korda surma kohta küsida. Kas teie ootate autos?»

---

[7] KAK — Kõrgem Atestatsioonikomisjon. *(Tõlkija maikas.)*

«Jah. Ainult et ma veel kord palun teid väga: Viktor Lvovitš ei tohi mingil juhul aru saada, et teid erutab just nimelt see küsimus, ärge seda hetkekski unustage ...»

«Me oleme temaga ühes hospidalis töötanud, Konstantin Ivanovitš, ühe sineli all oleme maganud ...»

«Te ei saanud minust õigesti aru, tema aususe suhtes ei ole mul vähimatki kahtlust, Sergei Sergejevitš.»

Autos pani Voguljov suitsu ette ja tõmbus mornimaks.

«Mul on kuskil paberite hulgas tema tütre foto, too oli siis kolmekuune ... Me sattusime Rževi all piiramisrõngasse, ta andis mulle selle foto, kirjutas aadressi peale ja palus juhul, kui ma ellu jään, Olenka üles otsida. Tookord ma veel vihastasin ta peale ja sõimasin ropult läbi. Ta ütles, et tema kui juut lastakse kindlasti maha, mina aga võib-olla pääsen... Noh, mina röögatasin seepeale, et mind kui bolševikku ja teda kui juuti lastakse kindlasti üheaegselt maha, mind pealegi tõenäoliselt esimesena. Tema oli aga juba siis põdura tervisega, köhis pidevalt, nii et selle pildi jätsin ma enda kätte — sellised palved on erilist laadi, see on püha palve, kui sinule usaldatakse kolmekuune laps...»

«Kui ta aga küsib, kust te tema murest teada saite?»

«Siis ütlen, et lugesin ajalehest nekroloogi...»

«Ajalehes ei olnud nekroloogi.»

«Heldeke, noh, tuttavad rääkisid.»

«Millised nimelt?»

Voguljov vaatas Konstantinovile otsa. «Te jätate mulle midagi ütlemata.» «Õige.» «Mispärast?»

«Sest kahtlustustest võib rääkida teie sanitar, palun väga, sellest pole midagi. Mina aga olen tšekist, mina ei tohi oma kahtlustusi kellegagi jagada, mina võin üksnes faktidega opereerida.»

152

Vinter lebas diivanil, kokkukeeratud hommikumantel pea all, pleed lõuani tõmmatud.

«Aa, Serjožake,» sõnas ta vaikselt, ja tihedad raugapisa-rad hakkasid samas üle ta põskede voolama. «See on hea et sa tulid .. . Kas napsi tahad?»

«Ma pean täna veel KAK-i minema, seal pole kainestki peast kuigi mõnus, kui aga veel vintis peaga ja minu iseloomu juures...»

«Mina aga timmin, tead. Ei saa teisiti — niipea kui si1-mad< kinni panen, kohe näen teda ...»

«Jah, Vitja, see on hirmus õnnetus, ja ma ei oska sulle midagi öeldagi. Miks mitte meie? Miks nemad, lapsed?»

«Vala mulle piisake, eks?»

«Piiritus?» küsis Voguljov mensuuri täites.

«Jah. Mäletad, kuidas sa mind seda jooma õpetasid?»

«Kas siis, kui sa sohu vajusid?»

«Siis jah.»

«Ma käisin seal möödunud sügisel lollist peast jahil. Arvasin, et seal on niisamasugune pärapõrgu nagu neljakümne kolmandal. Sinna on aga portselanitehas ehitatud, teed sisse tõmmatud, külades tolknevad katustel antennid . ..»

«Millal sa Oljat viimati nägid?»

«Ma pole teda üldse kunagi näinud, Vitja. Pärast sõda muutusid inimesed nii õnnelikeks, nii rahulolevateks. Ainult mure juhib inimesi kokku ... Ma ei ole teda näinud.»

«Kes sulle seda ütles?»

«Gnidjuk.»

«Ja-jah, Mikola ... Ta helistas mulle . ..»

Vinter rüüpas, kiskus pleedi lõua alla ja tõmbus külma-kartlikult kõverasse.

«Ma tahan tema juurde, Serjoža.»

«Sa pead veel töötama, Vitja.»

«Milleks? Kellele seda vaja on? Sina veel suudad midagi teha, lõikad, songid, vahid asjade olemust, mina aga enam skalpelli kätte ei võta. Sõnadesse aga meie sinuga ei usu ...»

«Miks sa ei helistanud mulle, kui Olenka haiglasse toodi, Vitja?»

«Mind kutsuti Dubnast kohale alles siis, kui kõik oli juba lõppenud.»

«Mida lahkamine andis?»

«Ma ei lubanud.»

«Miks?»

«Kõikide sümptoomide järgi oli see kopsuturse. Millest küll? Niisugust asja ma ei mäleta, Serjoža. Kuid ma ei saanud lahkamist lubada, mõistad sa, ma ei saanud. Ma ei matnud ju mitte üksnes teda, Serjoža, ma matsin ta koos lapsukesega...»

«Kuidas?!»

Vinter nuuksatas ja sirutas oma peened kuivetanud lamedad sõrmed mensuuri poole.

«Ei maksa, Vitja, sa oled ju täiesti kahvatu juba ...»

«Ah, jäta järele, palun! Ja vala rohkem!»

Ta rüüpas veel korra ja asetas siis oma jääkülmad sõrmed Voguljovi käele.

«Kas sul lapselapsi on?»

«Tütretütar.»

«Tütretütar,» kordas Vinter. «See on tore, et tütar, need on õrnemad. Ma nii unistasin tütretütrest, Serjoža, heldus küll, kuidas ma unistasin imiku silmitsemisega oma eluõnne pikendada...»

«Kas sa oled kindel, et ta tahtis lapse alles jätta?»

«Ma ei teadnudki sellest midagi, Serjoža rääkis mulle...»

«Mees või?»

«Oh, armas inimene, ei maksa sellest kõnelda! Mees on tal välismaal, Serjoža on aga see, keda ta armastas. Ei-ei, ta läks ju mehest lahku, ta oli ju nii aus, minu tüdruk poleks iialgi söandanud... Elu ... Nad ei olnud veel lahutatud, aga mees töötab mingisuguses salajases instituudis, milleks siis noore inimese elu ära rikkuda, sa ju tead, kuidas meil võõras pesus sorida armastatakse ... Milleks tal elu ära rikkuda? Oljakest enam ei ole, mees aga armastas teda, ärgu siis Serjožagi vähemalt kannatada saagu! Vala veel, palun ...»

«Kas sa ei tahaks minu juurde üle kolida, Vitja? Ajutiseks, mis? Katja oleks rõõmus, saaksid mu tütretütart poputada ... Ära nuta, noh, ära vaeva oma südant...»

«Aitäh sulle. Ma ei suuda enam kuskil olla. Varsti tuleb Serjoža tagasi, asub minu juurde elama ja me tunneme siis kogu aeg oma tüdruku lähedust.»

«Vitja, ma palun sind väga: las ma viin su niikauaks enda juurde, kui see Serjoža tuleb, mis?»
Vinter raputas pead, vaatas oma suurte mustade silmadega, milles läikisid pisarad, Voguljovile otsa ja vastas:
«Serjoža, mata mind Oljakese kõrvale, kui ma suren, eks ole?»
154
Julgeolekukomiteesse naasnud Konstantinov kutsus allüksuste juhid kokku.
«Asume läbi töötama Dubovi versiooni. Nimetagem teda mugavuse mõttes Metsnikuks: tamm* — mets — metsnik. Tuleb nähtavasti sisse seada alaline telefoniside, arvesti on sisse lülitatud ja lähemad tunnid otsustavad nüüd kõik, kuigi,» ta vaatas millegipärast Proskurini poole, «eriti praegu võib igasugune kiirustamine ja ülemäärane üheplaanilisus asja nurja ajada. Lähemate ööpäevade jooksul peame me taastama — soovitav oleks minuthaaval — kõik, mis on seotud Olga Vinteri viimaste tundidega. Meil ei ole õigust kedagi üle kuulata, see on arusaadav, sest mingeid süütõendeid meil Dubovi vastu ei ole, seepärast seisab meil ees juveliiritöö. Seda esiteks. Teiseks on vaja kontrollida, kes peale Dubovi veel võttis osa läbirääkimistest, kui majandusminister Nagoonia valitsusdelegatsiooni koosseisus meil käis.»
«Ka kaitseminister oli seal,» märkis Gmõrja.
«Õige küll, aga tarningute küsimust käsitles majandusminister. Kolmandaks. Me peame prokurörile tõestama — ilmselt tuleb seda teha minul endal —, et tarvilik on Vinteri laiba ekshumatsioon ja surma põhjuste ekspertiis. Ent muidugi oleks parem ilmuda tema ette kaalukamate argumentidega, kui meil praegu on.»
«Mis kaalukamaid seal veel...» märkis Proskurin.
«Meie jaoks küll, kuid me läheme saama sanktsiooni tegutsemiseks. Tema küsib, milliseid süütõendeid meil Dubovi vastu on. Mida me talle vastame?»
«Vastame, et ega Lunce ilmaaegu Pitsundas Dubovi kõrval ei istu.»
«See ei ole vastus. Te pole ju prokurörile tõestanud, et Lunce on LKA-st. Jah, kui me ta luuretegevuselt tabaksime, siis oleks teine asi. Praegu on Lunce kõigi silmis kultuuripõldu hariv diplomaat, ja katsuge teie vastupidist tõestada. Mina isiklikult seda käsile ei võta. Kogu edaspidine teave, ma rõhutan — kogu, peab tulema minu ette lauale, soovitav oleks kahes eksemplaris. Üks neist läheb Pjotr Georgijevitši kätte niipea, kui need minu kätte jõuavad.»
«Mis siis ikka,» lausus kindral Fjodorov. «Eks t õ m m a k e m siis otsad kokku. Kas teete seda ise või lubate minul?»

* Tamm = дуб (vene k.) (Tõlkija märkus.)
155
«Luban teil, Pjotr Georgijevitš,» naeratas Konstantinov.
«Olge tänatud. Ma hindan teie usaldust. Hakakem siis ühest nurgast peale. Niisiis riskis Konstantinov välja tulla oletusega. Selle riski tulemusena, mis antud juhul kuulub arukate, see tähendab üldsust mitte millegagi ähvardavate riskide kategooriasse, me jõudsime välja LKA oletatava erilise huvi piirkonda. See tõendas, täpsemalt öeldes — tõendab seda, et Nagoonias hakkab üsna pea voolama veri ja et LKA vajab pidevat teavet selle kohta, mis meil nende kavatsustest teada on. Me teadsime nende kohta üht-teist, kuid mitte rohkem. Ent seniajani ei tunne me Moskvas töötavat LKA agenti ega tema sidemeest saatkonnas. Niisiis sundisid sellele lurjusele saadetud ja meie poolt kinni püü-

tud radiogrammid meid tajuma oma jõuetust ja laiendama otsingute sfääri. Me uurisime Zotovit, Vinterit, Paramonovit ja Šargini. Kahel korral — Särgini ja Paramonovi puhul — sattusime valejälgedele. Paramonov langes välja, langes nii-öelda sajaprotsendiliselt. Kuidas teie mehed teda nimetasidki? Lakkekrants-makaronisööja? Lakkekrants — sellest saan ma aru, see on väga täpne, aga miks makaroni-sööja?»

«Sellepärast, et naisele andis ta raha ainult makaronide ostmiseks. Nuumas naise sajakiloseks ja hakkas siis plikade järele jooksma.»

«Naine oleks pidanud näljadieedile jääma: vesi ja mesi.»

«Mesi on ju turul praegu nii põrgulikult kallis, selle rahaga, mis mees talle andis, ei saa näljadieeti pidada, Pjotr Georgijevitš.»

«Naljakas küll... Nälgimine on liiga kalliks muutunud, mis? Mnjaa ... Hüva. Paramonov langes välja, Sargin langes välja. Samuti sajaprotsendiliselt. Lõpuks Vinteri kummaline surm. Rapiidne turse, te ütlesite?»

«Otsustades selle järgi, et surnut ei lahatud, ja selle järgi, kuidas Dubov võis vanale Vinterile survet avaldada, on siin midagi kummalist, Pjotr Georgijevitš.»

«Te algatasite kohe algusest peale radiogrammide osas kriminaalasja, niisiis tundub mulle, et seaduslikuks eks-humatsiooniks on meil alus olemas... Ent Olga isa oli. .. lahkamise vastu. Kas ekshumatsioon oleks praegu moraalne samm?»

«Julm küll, kuid moraalne, Pjotr Georgijevitš.»

«Milliseid argumente te esitate?»

«Paljastamist kartes tappis LKA agent Vinteri.»

«Millist paljastamist LKA agent kartis? Kes ta on? Tõendid?

*** Rapiidne kulg — väga kiire kulg** ***(Tõlkija märkus.)*** **150**

Kuidas Vinter võis teda paljastada? Võib-olla oli Vinter hoopis kaaso

Saline või on lihtsalt tegemist õnnetu juhtumiga?»

«Õnnetu juhtum on välistatud.»

«Faktid?»

«Mees, kes Vinterit armastas — Dubov aga rääkis seda kõigile —, matab oma «armastatu» kiiresti maha ja sõidab puhkusele. Kohe esimesel päeval tirib ta endale ühe tüdruku voodisse, läheb siis baari ja tantsib! Saate aru, Pjotr Georgijevitš, tantsib!»

«Tantsib? Vaat kus tõbras, ah! Mnjaa ... Tantsib. Ja see on tõend?»

«Ja milline veel!»

«Tõend see paraku ei ole. Mul ei ole tõendeid. Teil, muide, kah mitte. Kuid ma tahaksin küsida: kas teil ja Slavinil on küllaldaselt fakte selleks, et Zotovit kahtlusaluste seast üldse välja lülitada?»

«Ma olen harjunud Slavinit usaldama.»

«Teate, mina kah, aga sellele vaatamata ei ole see vastus.»

«Kui Slavin kinnitab Zotovi ausust, pean ma temaga paratamatult nõustuma.»

«Mulle ei ole vaja Zotovi aususe kinnitusi. Mulle on vaja fakte, mis tõendaksid, et tema ei ole selle asjaga seotud, Konstantin Ivanovitš.»

«Ma saadan kohe Slavinile telegrammi. Kuigi ma kirjutasin valmis hoopis teistsuguse: «Õnnelikku tagasipöördumist!»»

«Tuleb uus kirjutada.» Kindral Fjodorov võttis valitsuse telefoni toru ja valis numbri. «Hallo, tere, mis ajaks te Vassili Lukjanõtšit ootate? Ah ära sõitis ... Selge, aga kes siis majapidamist juhib? Ahah, aitäh.» Ta valis uue numbri. «Tere, Nikolai Grigorjevitš, siin Fjodorov julgeolekukomiteest, tere päevast. Jah, pole viga, aitäh. Nikolai Grigorjevitš, mul on teile üks küsimus: kas teie võtsite osa läbirääkimistest Nagooniaga? Just. Ja kes materjalid ette valmistas? Ei-ei, ma mõtlen spetsiaalseid materjale, iseäranis tarninguid. Nõnda. Selge. Millisest osakonnast? Dubov? Minu asetäitja kindral Konstantinov kavatseb teie poole tulla, kas leiate aega? Ah nii on lood, no-noh! Aitäh: Nägemiseni.»

Pjotr Georgijevitš pani toru hargile, võttis prillid eest ja pistis need toosi.

«Niimoodi,» sõnas ta. «Majanduslikes küsimustes valmistas materjalid ette Dubov. Teid ma aga õnnitlen, Proskurin

157

istub tal juba kukil, hästi töötate, kindral, väga hästi, ehke määrus valmis ja astuge prokuratuuriga ühendusse. Hakkame laipa ekshumeerima.»

(O. V. Vinteri laiba ekshumeerimisest ja lahkamisest osavõtnud ekspertide arvamus:

«Mõlema kopsupoole turse oli tingitud meie farmakoloogias tundmatu (terava lõhnaga) preparaadi manustamisest. Preparaadi jääkide uurimisel selgus, et teadvus võis kaduda kolmkümmend-nelikümmend sekundit pärast preparaadi manustamist, surm aga järgnes tunduvalt hiljem. Kuna preparaat on meile tundmatu, siis tuleb O. Vinterile esmaabi andnud arstide tegutsemist õigeks ndada; meie, allakirjutanud, ei tea, millist vastumürki olnuks võimalik kannatanu elu päästmiseks kasutada. See-juures tuleb meie ette seatud küsimusele kadunu raseduse kohta anda eitav vastus.

Samuti peame andma eitava vastuse küsimusele kadunu organismis mingite kroonilise kopsuhaiguse jälgede leidmise kohta. Me võime kinnitada, et enne selle tundmatu preparaadi manustamist oli kadunu ibsoluutselt terve.»)

«Slavinile.

Võimalusel kiirustage andmetega «Cook ja Poegade» esindusfirma kohta Louisbourg'is. Maskeerige hoolikalt oma huvi Dubovi vastu.

Keskus.»

«Keskus.

Firmal «Cook ja Pojad» ei ole Louisbourg'is esindust. Kahetoaline luksusnumber 1096 pandi kinni Dubovile 1976. aasta märtsist juulini kaksteist korda. Number maksab 95 dollarit ööpäev. Dubovi kuupalk märtsist juulini oli 500 dollarit,

Slavin.»

Glabb

«Kas olete üksi, Andrew?»

Zotov taganes hämmastunult eestuppa — pimedal trepimademel (Zotov oli üürinud korteri majas, kus heideti vara

158

magama) seisis Pilar. Tema ronkmustade juuste raamistuses nägu oli murelik ja kahvatu.

«Astuge sisse, Pilar, rõõm teid näha. Kuidas te mind üles leidsite?»

«Armas, armas Andrew...»
«Mis on juhtunud? Te olete millegipärast erutatud? Astuge ometi edasi.»
«Aitäh. Kas ma tohin rõdule minna?»
«Kuhu aga soovite. Ainult et seal on veel lämmatavani kui toas.»
«Andrew, kuulake mind. Ma tulin teile ütlema seda, et armastan teid ja olen valmis teiega elama ükskõik kus: Venemaal, kui te tahate mind sinna viia; siin, kui otsustate siia jääda; ükskõik missuguses teises kohas, kui võtate nõuks ära sõita. Oodake, Andrew, te lubasite mind ära kuulata. Te pole Glabbi kaks päeva näinud, mina kah mitte. Ta ei ole lihtsalt ärimees, Andrew, mulle näib, et ta E on seotud CIA-ga ...»
«Kellega?»
«CIA-ga. Meie, hispaanlased, nimetame LKA-d niimoodi. Ja kuhu ta tuleb, sinna ei tule ta niisama, kallis Andrew. Neil on seal midagi juhtunud. Mina ei tea, mis seal juhtunud on, aga Lawrence ütles, et nüüd, pärast seda sündmust, võivad nad mitu venelast sisse mässida, nende hulgas ka teid.»
«Mis jama see on, Pilar? Ma ei saa millestki aru.»
«Mu kallis, õrn hallpea, küll te saate. Ma poleks kunagi julgenud selle jutuga teie juurde tulla, Andrew, kuid see naine, kes takistas mind varem selle pihtimusega teie juurde tulemast. .. Ühesõnaga, Oljat ei ole enam, ta on surnud ...»
Zotov istus korvtooli servale, toetus küünarnukkidega rõduäärele ja hõõrus meelekohti.
«Miks siis keegi minule midagi ei ole teatanud? No kuulge ometi, see on ju mingi jamps, see on mingisugune rumal nali, see ei ole võimalik, Pilar.»
«Tasem. See on tõsi, mu kallis.»
«Milline on kood . ..?» Zotov tõusis. «Kas teie ei tea, milline on Pariisi kood? Räägitakse, et Pariisi kaudu saab helistada. Kuidas te Olga kohta teada saite? Mis temaga juhtus? Kas autoavarii?»
«Üksikasju ma ei tea. Ma tean ainult, et teda ei ole enam. Ma ei tea Pariisi koodi; kui te tahate, tellin ma kõne Madriidi kaudu. Ega teil midagi juua ei ole, ma päris kärisen üleni.»
159
«Seal... Baaris. Kohe.»
«Ma võtan ise, ärge muretsege. Kas teile jääga?»
«Mis? Jääga jah. Ei, pole vaja jääd, valage üks klaasitäis ilma igasuguse jääta.»
Pilar tõi kandikul enda jaoks pitsi punast veini ja Zoto-vile suure pokaalitäie viskit. Ta vaatas ainiti, kuidas mees pokaali aeglaselt tühjaks jõi, siis pani Pilar talle sigareti põlema, ta sõrmed olid külmad ja õrnad, ta silitas nendega nagu pime Zotovi nägu, aralt ja ettevaatlikult.
«Te minu hellake,» jätkas ta sosinal. «Ma tunnen, et teid varitseb õnnetus, ma tunnen mingit raskust, lubage mul teie lähedusse jääda. Ma tean, et see on teile keelatud, aga ma elan siin nõnda, et keegi ei saa teada ega näegi mind. Või las ma viin teid enda juurde ...»
«Mis? Oodake, Pilar, ma ei saa ikka veel aru, kallis. Kas te olete kindel, et Moskvasse saab helistada üle Madriidi?»
Pilar võttis telefonitoru — Zotovi üürikorter oli telefoniaparaatidega otsekui täis pikitud, üks roosa telefon oli isegi vannitoas — ja valis Madriidi koodi.
«Rosita, tere, kallis. Mina jah. Kas sa saad mind aidata? Jah, väga tähtis. See on mehe jaoks, keda ma armastan, ma kirjutasin sulle, see on Zotov. Jah. Aitäh. Telli viivitamatult Moskva, siit on võimatu kätte saada. Jah. Kirjuta number üles. Mis number, Andrew?»

«Kohe. Aitäh. Aga kuhu siis helistada, kui teda ei ole? Minu kodune... Oodake. Ma olen unustanud. Kakssada kolmkümmend kolm null kaks kakskümmend kaks. Kuid ...»
«Kellega te rääkida tahate?»
«Tema isaga. Kolmsada nelikümmend üks üheksakümmend seitse kaheksakümmend kaheksa, see on tema isa number.»
Pilar dikteeris mõlemad numbrid.
«Rosita, niipea kui Moskva antakse, helista mulle kohe koodi järgi siia, ma olen Andrew juures. Kaheksasada kolm viisteist nelikümmend kaheksa. Ja hoia toru valmis ... Mina ... Me ootame, me ootame väga, Rosita, see on meile nii oluline...»

Kaks tundi hiljem väljus Pilar Zotovi korterist. Autos ootas teda Glabb. Teisel pool tänavat seisis kiskjasarnane «Ford», sees istusid kaabudega mehed.
«Noh?» küsis Glabb. «Kuidas on?»
«Tead, mul on temast kahju.»
160
«Minul kah! Kas sa ikka said ta voodisse?»
«Mul on tast kahju,» kordas Pilar. «Anna mulle üks sigaret, palun, mul said otsa.»
«Haletse parem Tarka. Ta on ikkagi sinu kompanjon. Meil on julm asi käsil, ja meil tuleb osata oma südant vaos jioida.»
«Ma ei läinud temaga voodisse, John. See olnuks lihtsalt loomuvastane tegu, usu, ma olen naisterahvas, mina tunnen seda paremini. Sa eksisid oma arvestustes.»
«Mina ei eksi, kui ma arvestan meesterahvastega. Kuidas ta võimalikku skandaali suhtus?»
«Ta isegi ei küsinud selle kohta midagi, nagu poleks ta seda üldse kuulnudki. Võib-olla ei saanud ta aru.»
«Hästi. Kas ta tuleb homme sinu juurde, mis sa arvad?»
Pilar raputas pead.
«Ta ei tule, John. Ta lendab juba hommepäev Venemaale.»
«Nende lennuk läks täna, järgmine läheb reedel.» «Ta lendab ükskõik millisega.»
«Nemad ei tohi. Nemad lendavad ainult oma marsruudil. Homme ei lenda ta kuskile.»
«Kas sõidame?» «Oota. Ma olen väsinud.» «Millest?»
«Ootamisest, Pilar. Ma väsisin sind oodates väga ära, tüdruk. Ma väsin, kui sina töötad. See on väga raske töö — oodata ...»

KOLM TUNDI HILJEM sai Glabb Zotovi ja Rosita kõneluse teksti — Rosita oli Zotovi vana Vinteriga ühendanud; kuuldavus oli vilets, ent Zotov kuulis ometi: «Oljakest ei ole enam.»

KOLM TUNDI JA NELIKÜMMEND MINUTIT HILJEM jõudis Glabb «Hiltonisse» ja läks baari, kuna teadis, et Paul Dick on praegu seal, joob oma õlut ja kirjutab vilt-pliiatsiga salvrätikutele. Glabb oli üllatunud, kui taipas, et too ei kirjuta mitte kaastööd, vaid luuletusi.
«Tervist, Paul, joote siin üksinda ega teagi skandaalilt meie vanadekodus.»
«Meil on neid liiga palju. Millisest te räägite?»
«Lawrencel ametkonnast.»
«Meie peaspiooni juures?»

«Just. Ta seif murti lahti. Kui seda tegid võõrad, siis ei
161
saa sellest mitte keegi teada, kui seal aga tegutsesid siinsed gangsterid, siis on oodata lunaraha nõudmist ja vaesel Lawrence'il tuleb maksta; materjalid on ilmselt seda väärt. Ta oli end nii hästi ära konspireerinud, too Lawrence, et poisid olid kindlad: ta hoiab oma seifis dollareid. Muide, veider komme, üürida taolise oifice'i jaoks hotellis apartement.»

«Miks siis siin sellest midagi kuulda pole olnud?»

«Sellepärast, et «Hiltoni» peremehed on targad. Ei tohi ju ometi kliente ära hirmutada.»

«Mis ta toa number oli?»

«Ärge te minule viidata mõelge, kuussada kaheksa.» «Kas ta on praegu seal?»

«Kust mina tean? Kui on, eks siis pärast jutustate mulle, kuidas ta teie visiidile reageeris.»

Paul Dick muigas veidralt, ronis pukilt maha ja pöördus baarimehe poole.

«Ma loodan veel tagasi tulla. Kui see džentelmen napsi tahab, segage talle üks kokteil minu arvel.»

Glabb vaatas talle mõtlikult ja heasüdamliku naeratusega järele ja palus siis baarimeest:

«Valage üks klaas apelsinimahla minu enda arvel.»

KOLM TUNDI JA VIISKÜMMEND KAKS MINUTIT HILJEM küsis Robert Lawrence, süngelt Paul Dicki silmitsedes:

«Kust te saite taolist informatsiooni?»

«Mina ei tee oma informatsiooniallikatest saladust, mister Lawrence, ma tahan ainult teada, kas on tõsi, et meie riigi huvidega seotud salajased materjalid on kõrvale toimetatud?»

«Seda küsimust ma ei kommenteeri.»

«Lubage mul siis seda teisiti formuleerida: kas on tõsi, et grupp tundmatuid mehi püüdis teie firma dokumente röövida?»

«Jah, see on tõsi.»

«Siis ma tahaksin teada, kas on tõsi, et te olete LKA töötaja?»

«Mul ei ole selle organisatsiooniga mingit pistmist, ma esindan firmat «International Telephonic».»

«Millist huvi võivad teie firma dokumendid kellelegi pakkuda?»

«Meie lepinguosaliste nimesid, tarningute mahtu, hindu — kõik see pakub meie konkurentidele huvi.»
162
«Kas te kinnitate, et röövijateks olid teie konkurendid?»

«Just nimelt — need, kes tahavad takistada sõbralike suhete arengut meie maa ja Louisbourg'i vahel.»

«Kui teie firma töötab ausalt, kuidas saab siis vahele segada tema vahekordadesse Louisbourg'iga, mister Lawrence?»

«Iga ausat tööd saab mustata, iga inimest võib poriga pilduda. See on kõik, mis mul on öelda, tänan teid.» I «Veel viimane küsimus, mister Lawrence.»

«Ma vastan teie viimasele küsimusele.»

«Kas teie olete toosama Robert Lawrence, «International Telephonic'u» töötaja, kes andis Kongressil tunnistusi Tšiili vandenõu kohta?»

«Ma andsin tunnistusi selles mõttes, et meil polnud Santiagos toimunud tragöödiaga mingit pistmist. Ma ei tahaks, sir, et teie küsimus ja minu vastus — kuigi see on täiesti siiras — satuksid ajalehte.»

«Te pöördute minu poole palvega ja ma olen valmis seda palvet täitma, kuid sellisel juhul täitke ka minu oma. Mis on varastatud, mister Lawrence?»

«Te olete ju elukogenud mees. Kas te tõesti ei mõista, et ma ei saa teie küsimusele vastata? Kas te tõepoolest ei mõista, et minu vastus võib inimesi sisse vedada, häid inimesi, uskuge mu sõnu, ustavaid ja kindlaid kompanjone meie ausas äris.»

VIIS TUNDI JA KAKSTEIST MINUTIT HILJEM helistas politseidirektor Stow Glabbile, kes istus Lawrence'i vastas, ja ütles:

«Kõik on korras.»

Glabb pani toru ettevaatlikult hargile, tõmbas sügavalt, kergendatult hinge ning hakkas naerma.

«No nüüd, boss, jooksin ma rõõmuga klaasikese head herest.»

Tal oli täielik õigus pitsikene seda mõrkjat hispaania veini rüübata, sest naabrite poolt väljakutsutud politsei (katkilöödava akna klirin!) leidis Zotovi eest kinniseotult Ja uimasekslöödult; tema korteris oli kõik pahupidi pööratud. Kriminaalpolitsei agendid leidsid oma suureks üllatuseks pimedast sahvrist kantava raadiosaatja, alumisest lauasahtlist aga šifriraamatu. Šiffer oli täpselt samasugune, nagu Nõukogude vastuluure neid viimase aasta vältel oli uini püüdnud; kui Zotov haiglas meelemärkusele tuli,

163

keeldus ta vastamast uurija küsimusele raadiosaatja kohta; politsei poolt väljakutsutud Nõukogude konsul esitas talle sama küsimuse; Zotov ütles, et kõik toimunu on provokatsioon ja palus ennast Moskvasse saata.

«Seda otsustab kohus, härra Zotov,» vastas talle politseiuurija. «Teie korterist on leitud esemeid, mille sissevedu meie maale on keelatud. Härra konsul kindlasti mõistab, et ma ei tohi oma kodumaa seadusi rikkuda. Ma ei saa lubada teid ära sõita, kuni pole kindlaks tehtud, mil viisil te tõite raadiosaatja Louisbourg'i, mida ja kel-lele te edasi andsite, veelgi enam — tänasest päevast on teie palat meie valve all.»

Õhtused ajalehed ilmusid pealkirjadega; «Venelaste spionaaž Louisbourg'is».

Ja üksainus, Ameerika saatkonnale lähedalseisev ajaleht avaldas kummalise kommentaari: «Riikides, kes endid vabaks nimetavad, ei ole raadiosaatja mingi süütõend. Arvudetulp ei pea ka tingimata šiffer olema ja seega on Vene inseneri vahistamine kahetsusväärne eksitus, kui mitte kuritegu, kuna — nagu meile on teatavaks saanud, on üks Ameerika firma saanud samasuguse röövimise osaliseks, kusjuures näib, et tundmatud kurjategijad ei otsinud raha. Kelle käsi neid siis juhib?»

Selle kommentaari läbi lugenud, helistas Slavin Glab-bile.

«Tervitus, John, kuidas elate?»

«Tere, kallis Vitj, rõõm teid kuulda. Kuidas teie elate?»

«Suurepäraselt. Kuhu Paul on kadunud?»

«Minu arvates on ta end oma numbrisse luku taha pannud ja kirjutab, ta ütles mulle, et on saanud sensatsioonilist informatsiooni. Kas te ei tahaks minuga koos lõunatada?»

«Meeleldi. Ainult et kõigepealt püüan ma haiglasse Zotovi juurde pääseda.»

«Miks haiglasse? Mis temaga on?»

«Kas te ajalehti pole lugenud?» küsis Slavin ja kujutas endale selgesti ette Glabbi võidurõõmsat nägu. «Te olete elust maha jäänud. Ta on kellegi spioon.»
«Jätke nüüd ometi, ta on ju nii armastusväärne inimene.»
«Spioon ongi kohustatud armastusväärne olema, kui ta on elukutseline ja mitte asjaarmastaja. Ma ootan kella seitsme paiku teie helistamist, okei?»
«Ma helistan teile, Vitj, tervitage Zotovit, ta meenus
164
mulle lõpuks.... Vene nimed, keelebarjäär. Küsige, kas ma teda ehk kuidagi aidata ei saa »
«Aitäh. Tingimata, John, te olete väga hea inimene.»

Tempo

«Kallis sõber, meil on rõõm tervitada teid võluva P. poolt. Tema palvel teatame, et teie asjad edenevad hästi ja need aktsiad, mida ta teie honorari eest ostis, on mahutatud kindlasse ettevõttesse ja neilt võib oodata kaksteist-kolmteist protsenti. Teatame, et teie honorar on 32772 dollarit 12 centi. Kuna te aga palusite endale ravimeid ning kuld- ja hõbeesemeid saata, arvestasime honorarist 641 dollarit ja 03 centi maha, järelikult on väljamaksmisele kuuluv summa 32 131 dollarit 09 centi. Peab ütlema, et teie informatsioon pakub meile erilist huvi. Meie juhtkonna hinnangu järgi annate te tohutu panuse sellesse üritusse, mille eesmärgiks on vabastada Nagoonia kommunistliku türannia alt. Me palume, et te jätkaksite meile pideva informatsiooni saatmist. Praegusel etapil huvitab meid kõige rohkem küsimus, kas Moskvas teatakse meie abist opositsionääride grupile, ja mida nimelt? Kas on oodata Grisso režiimi abistamise laienemist? Me hindame endiselt kõrgelt teie operatiivset informatsiooni laeva-karavanide liikumise aja ja lähtesadama kohta. Lähemal ajal me saadame teile uusi rekomandatsioone ja kõik selle, mida te oma viimase sideseansi ajal palusite. Tahame teid rõõmustada: kõik teie kartused on nüüd hajutatud. Teile teadaoleva inimese me lülitasime «katteoperatsiooni» ja kõik võimalikud kahtlustused langevad edaspidi vähemalt mõne lähema kuu jooksul temale. Seejärel me vististi kon-serveerime raadioside ja arutame läbi meie edaspidise töö uued vormid. Tervitame teid kõigest südamest, teie sõbrad L. ja D.»

«Luure Keskagentuurile.
Oleksime teile väga tänulikud, kui saaksite meile läkitada oma viimase informatsiooni olukorra kohta Nagoo-nias. Meie saatkond on arvamusel, et Ogano grupp ilmutab oma sümpaatiat Pekingi vastu liiga kvalifitseerimatult. Meie vaatlejate arvates on «töö» tehtud ülepeakaela, kuna Aafrika on veendunud selles, et Ogano sõjavägi viib õppusi läbi LKA nõuandjate juhtimisel ja et Ogano radikalism on sanktsioneeritud Washingtoni poolt. Kas Ogano
165
kontaktid on piisaval määral kontrollitavad? Me ootame üheselt mõistetavat vastust, kuna plaanitsetud aktsioonid Aafrika kontinendil peavad olema rahvusvahelisel areenil küllaldaselt motiveeritavad.
Riigidepartemangu uurimisosakond.»

«Louisbourg, LKA residendile Robert Lawrence'ile.
Korrigeerige Ogano avalikke esinemisi. Ta kordab liiga ilmselt Pekingi argumente sellest hoolimata, et Riigidepartemangu arvates on tema kontaktid liiga läbipaistvad ja sel kombel on aafriklastel võimalik teda kahtlustada ebasiiruses. See arvamus ühtib agent Targa informatsiooniga Moskvast. Andke Oganole korraldus veel kategoorilisemalt rõhutada oma «lahkulöömist imperialismist» ja kritiseerida Riigidepartemangu «passiivsust» Kremli-sõbralike elementide talitsemises.
LKA direktori asetäitja Michael Walsh.»

USA eriülesannetega suursaadiku kõnest:
«Kui minu maad süüdistatakse separatistide toetamises ja mainitakse seejuures Ogano pooldajaid, ei jõua ma ära imestada selliste süüdistajate autust. Mister Ogano kõned on radikalismist läbi imbunud, ja tema kriitika minu maa aadressil ei tekita erapooletutes vaatlejates kahtlustki selles, et see inimene on kaugel nendest ideaalidest, millele oleme andunud meie. Minu valitsus ei saa mister Ogano tegevuse eest mingil määral vastutada; teda mingil viisil seostada meie välispoliitika eesmärkide ja meetoditega tähendaks minu maa ja meie valitsuse laimamist...»

«Peking, Välisministeeriumile.
Ogano on mind informeerinud oma viljakatest läbirääkimistest töile tuntud Lawrence'iga. Nendel läbirääkimistel on Oganole lubatud järjekordne saadetis koptereid, miinipildujaid ja kolmkümmend kergetanki, mis ilmselt avaldab lähemal ajal toimuvatele sündmustele otsustavat mõju,
Du Li, HRV suursaadik Nagoonias.»
166
OTSING VIII
«Keskus.
«Cook and Stein» Rooma filiaali müüja mäletab, et kõrvarõngad, mille fotot ma temale näitasin, müüdi möödunud suvel välismaalasele, kes rääkis hästi hispaania keelt, ehkki tema emakeeleks on ilmselt inglise keel.
Robin.»

«Slavinile.
Täpsustage kiiresti, millise lennukiga Dubov Liitu tagasi jõudis.
Keskus.»

«Keskus.
Dubov jõudis väliskomandeeringust, mille kestel ta peatus Nõukogude spetsialistide majas, Rooma kaudu NSVL-i tagasi 1977. aasta juulis. Roomas viibis ta kolm päeva, saa-nud lennujaamast 72 tunniks transiitviisa. Vestlustest Glabbiga jääb mulje, et kallaletung Zotovile ja viimase arreteerimine teeb talle suurt muret. Ometi on ta murelikkus liiga läbipaistev.
Slavin.»

Kõiki neid andmeid omavahel võrrelnud, andis Konstantinov kapten Nikodimovile korralduse Duboviga «kohtuda». See kolmekümneaastane kapten meeldis

Konstantinovile, tal oli seda erilist selgroogu, mida vastuluures töötades vaja läheb: ta ei kartnud oma seisukohti kritiseerida, ta kummutas ise oma varem vaieldamatutena tunduvaid järeldusi; mõned sõitlesid teda sellepärast — ennatu inimene; Konstantinov aga tõstis teda kogu aeg esile: mõtlev inimene on kohustatud kahtlema, pole midagi igavamat kui pidev veendumus oma arvamuste õigsuses.

Selle kapten Nikodimovi hea sõber Igor Kutsenko töötas Duboviga ühes osakonnas. Temalt, Igor Kutsenkolt, sai kapten Nikodimov teada, et Dubov jõudis öösel pärale ja et hommikul läheb ta, nagu ikka laupäeviti, sauna.

«Meie poolt algatatud kriminaalasja põhjal,» ütles Konstantinov, «on meil õigus alustada juurdlust, aeg on küps.»

157

«Saa tuttavaks, Serjoža, see on mu sõber, koolis olime pinginaabrid.»

«Nikodimov.»

«Dubov.»

«Te eelistate siinset leili soome saunale?» küsis Nikodimov. «Järgite arstide nõuandeid?»

«Oh, ega ma nende nõuandeid eriti kuulda ei võtagi. Mina olen fatalist, mis ette on määratud, selle eest ei pääse kuskile.»

Kutsenko naeris:

«See on kapitulatsioon, Serjoža.»

«Kuidas arvad, ainult et võib küll kuulata arstide nõuandeid, aga ometi mõne purjus autojuhi süü läbi kõrvad pea alla panna. On ju nõnda?» pöördus Dubov Nikodimovi poole. «Vabandage, kuidas teie nimi on?»

«Anton.»

«Ja isanimi?»

«Pjotr.»

«Peaaegu et Paul,» tähendas Dubov. «Noh, igatahes A. P. Pisiasi küll, aga meeldiv pisiasi. Kus te töötate?» «Riiklikus Julgeolekus, ja teie?»

«Teie firmat ma austan. Mul on seal sõpru. Kas te major Gromovit tunnete?» «Kus ta meil töötab?»

«Võõraid saladusi ma ei avalda,» vastas Dubov. ««Tss, vaenlane kuulab pealt» — oli vist nõnda?» Nikodimov muigas.

«Saun on ometi üks vaikne kena kohakene — siin võib südant puistata. Kes tšehhi õllest ära ütleb, tõstku käsi.»

«Kui raske mul ka ei ole oma kätt tõsta, aga minul tuleb ära ütelda,» sõnas Dubov. «Mul on täna nälgimise päev, kord nädalas nagu joogidel.»

«Kas te ka tõepoolest tunnete mingit kergendust?» küsis Nikodimov.

«Tõepoolest. Jooga on meie sajandi avastus, Anton Pet-rovitš. Ega te välismaal pole veel käinud?» «Ei ole.»

«Kui saadetakse, ostke raamatuid joogide kohta, soovitan soojalt. Kas tahate, ma demonstreerin teile joogat tegelikkuses?»

«Väga tahaksin.»

Dubov süütas sigareti, asetas selle siis oma randmele ning heitis Nikodimovile ja Kutsenkole kiire pilgu; kaptenile näis, et Dubovi silmad naersid.

168

«Kas näete? Ma ei reageeri valule. Jooga võimaldab mõningad tunded välja lülitada, ilma et psüühika seejuures mingil määral kannataks. Te küsisite, kus ma töötan. Me töötame koos Igoriga, kas tema seda teile ei öelnud?»
«Ta ei ole seda minult küsinudki, Serjoža.»
«Uus generatsioon,» muigas Dubov lina kõrvale heites. «Usaldus ja veendumus. Läki leili võtma?»
Ta laskis Kutsenkol ja Nikodimovil ees minna, läks nendega koos peaaegu leiliruumi ukseni ja pöördus siis järsku tagasi.
«Minge ees, ma tulen kohe järele.»
Kutsenko tahtis teda ootama jääda, aga Nikodimov müksas talle külge.
«Lähme, küll ta järele tuleb, võib-olla on inimesel vaja minna.»
Dubovit jälgivad tšekistid nägid, kuidas too oma kohale tagasi tuli, endale õlut valas klaasi, millest äsja oli joonud Nikodimov, rüüpas kärmesti ja jooksis siis leiliruumi.
Leili võttis Dubov niisama põhjalikult, nagu ta töödki tegi, tema nahk muutus sinkjaspunaseks, ta lõõtsutas ja üha kordas;
«No küll on ikka õnnistus, küll on õnnistus!»
(Nikodimov naeratas talle, nägi aga ise Olga Vinteri tursunud keha, nad olid ta öösel Trojekurovo kalmistul sargast välja võtnud ja Matvejevo haiglasse viinud; ühessegi Moskva kliinikusse teda konspiratsiooni tõttu viia ei juletud: ainus sõna vanale Vmterile, ja Dubov saab kõik teada, kui ta aga on tõepoolest LKA agent?
Proskurin oli tookord rajooni surnukambri väikeses tsingitud toas Konstantinovilt küsinud:
«Kas teie kahtlete ikka veel selles, et Dubov ongi toosama «kallis sõber»?»
«Alles siis lakkan ma kahtlemast, kui me ta teolt tabame.»)
Pärast esimest leili mässis Dubov end kahe lina sisse ja läks pediküüri tegema.
Samal ajal andis Nikodimov kõik ülikonnad puhastada ja pressida.
Seal tehti Dubovi korterivõtmest jäljend ja pildistati'tema märkmikku; tema naaber, erualampolkovnik Sidorenko, kutsuti rajooni sõjakomissariaati ja Konstantinov läks sinna temaga kohtuma.
Dubov polnud aga oma aega õigesti arvestanud, tema järjekord oli juba möödas; ta ei hakanud kellegagi tülitsema,
169
ütles ainult, et järgmiseks korraks tuleb ta aegsasti kohale, ja tuli saunaruumi tagasi; Nikodimov kostitas seal Kutsenkot endiselt õllega ja näis, et ta portfell on põhjatu.
«Kus mu ülikond on?» küsis Dubov isegi riidevarnale pilku heitmata; näis, et ta märkab kõike, mis tema ümber toimub.
«Ma andsin pressida — nii Igori, teie kui ka enda omad.»
«Ilmaaegu, Anton Petrovitš, mina saunas pressida ei lase, ma oskan seda ise ka teha. Noh, ükskõik... Eks ole hea leil, mis?»
«Leil on võrratu,» nõustus Nikodimov. «Järgmisel korral peab soola kaasa võtma.»
«Milleks soola?» imestas Kutsenko.
«Oh teid leilivõtjaid küll,» muheles Nikodimov. «Vanasti määriti ihu meega kokku, praegu hõõrutakse soolaga sisse — see stimuleerib higistamist, kilogrammid lähevad maha, see moodus on oma nahal ära proovitud — imeväärne moodus.»
«Võtame aga siis muudkui arsenali,» sõnas Dubov ja nõjatus õndsalt silmi sulgedes diivani seljatoele.

Kui saunamees pressitud ülikonnad tagasi tõi, katsus Dubov nagu kogemata pintsaku taskut veendumaks, kas võtmed on alles; nad olidki alles, aga jäljendid olid nendest juba tehtud.

Alampolkovnik Sidorenko võttis toosist vanamoodsate metallraamidega prillid, asetas need oma lihavale ninale, vaatas Konstantinovile tähelepanelikult otsa ja küsis:

«Kas me mitte kahtlustussündroomi all ei kannata, seltsimees kindral?»

«Ei, seltsimees Sidorenko, ei kannata.»

«Kas olete kindel?»

«Ma ei või teie ees fakte avada. Ma võin teiega ainult oma kahtlustusi jagada.» «Olge nii lahke.»

«Kujutage endale ette, et inimest kutsutakse doktorantuuri, ja tema keeldub...»

«Kui te selle all Sergei Dmitrijevitši mõtlete, siis tema kirjutab doktoritööd oma põhitöö kõrvalt.»

«Ma tahaksin selles veenduda. Kas teie ei tahaks? Edasi, kujutame endale ette, et inimesele pakutakse tööd organisatsioonis,

170

kus palk on hoopis suurem ja ametikoht sootuks kõrgem ...»

«Kui te selle all Dubovit mõtlete, siis tema ahne ei ole ja elab väga tagasihoidlikult.»

«Kuidas te aga suhtuksite sellesse, et inimene, lükates temale tehtud ettepanekud tagasi, püüab iga hinna eest pääseda salajasse, luureteenistuse tähelepanu köitvasse osakonda?»

«See on teil kolmekümne seitsmenda aasta retsidiiv, seltsimees kindral,» lausus Sidorenko veendunult. «Nii võib ju iga inimest spiooniks teha.»

«Hästi. Ma pean tunnistama — olen isegi rõõmus, et te teda nõnda kaitsete. Kuid ma mainin seejuures, et me kutsusime teid siia selleks, et teilt abi paluda, ja see võib seista üksnes selles, et te sõidate sanatooriumi ja jätate meile oma toa võtme. Arusaadavalt ei ole mul õigust teid käskida, me võime üksnes paluda, ja teil on loomulikult õigus meie palve tagasi lükata. Ainult üht pole teil õigus teha — teil pole õigust rääkida meie jutuajamisest oma naabrile.»

«Seda ma luban.»

«Kuidas te Olga Vinterisse suhtusite?»

«Ta oli suurepärane inimene. Suurepärane.» «Kas Dubov armastas teda?» «Dubov suhtus temasse hästi.» «Kas tal oli ka teisi naisi?»

«Me elame sellisel ajal, mil sellele on hakatud teisiti vaatama. Pealegi olen ma selle vastu, et inimest mingisuguse vahekorra, juhusliku vahekorra pärast hakatakse seitsmes surmapatus süüdistama.»

«Ka mina olen selle vastu, uskuge. Mind huvitab lihtsalt puhtinimlikult teie arvamus: kas ta armastas Olgat või mitte?»

«Minu arvates küll. Ta on tugev ja tahtejõuline mees, ta seadis endale eesmärgiks oma töös kaugele jõuda, ja nähtavasti seepärast oli aeg-ajalt Olgaga tõre, kuid mulle näib, et mitte sellepärast, nagu oleks Olga talle kuidagi koormaks olnud. Pealegi oli Olga väga ... kuidas seda oleks õigem üteldagi... demokraatlik või... Peenetundeline. Oskas mõista...»

«Aga kas tema Dubovit armastas?»

«Väga. Sellepärast ta Dubovile nii tervenisti anduski.»

«Kas ikka tervenisti?»

«Vaieldamatult.»
171
«Kas Dubov rääkis teile, et Olga Vinter suri kopsupõletikku?»
«Ma nägin seda ise pealt, seltsimees kindral.»
«Siis tutvuge, palun, meedikute otsusega.»
... Kolme Punalipu ordeni kavaler Sidorenko, kaotanud Breslau all vlassovlase kuuli läbi oma naise, üheksateistkümneaastase halasta j aõe Irakese, kes oli kolmandat kuud rase, ja sel kombel täiesti üksi jäänud — ta oli andnud rüütelliku truudusevande —, otsis kolmekümne sõjajärgse aasta jooksul surma: töötas kriminaaljälituse banditismi-osakonnas, ronis kuulide alla ega saanud ainsatki kriimustust; kui banditismile oli lõpp tehtud, sõitis ta Arktikasse; esimesena astus ta taiga pärapõrgusse, lõi vaia maasse ja hakkas ehitajaks; Tjumenil anti talle «Austuse märk»; siis sai ta infarkti, talle anti Moskvasse tuba ja saadeti pensionile. Küsimusele, miks ta parteisse pole astunud, vastas ta esimesel pilgul kummaliselt: «Sellepärast, et ei osanud oma naist ega pisikest hoida, nemad said minu kuuli endale.» Muide, kunagi hiljem ta lisas: «Akadeemik Tdpo-lev ütles kord miitingul hästi: «Kuigi ma olen parteitu, armastan ka mina oma kodumaad.» Sellega oleks ta nagu Nikita Sergejevitšile vastu vaielnud, too oli samuti miitingul esinenud, parteilasi hea sõnaga meeles pidanud, parteitud bolševikud oli aga «ära unustanud».
«Kas teie arvate, et Dubov mürgitas Olga?» küsis Sidorenko pärast rusuvat pausi.
«Uskuge — ma tahaksin eksida. Just sellepärast mul ongi vaja teie nõusolekut praegu meie seltsimeestega kaasa minna, laua taha istuda ja püüda taastada Dubovi elu päev päeva haaval alates ajast, mil ta välismaalt tagasi jõudis.»
Leitnant Dronov astus Dubovi tuppa ja jäi ringi vaadates lävele seisma. Absoluutne, isegi kloosterlik kord; kirjutuslaud ja sellel ülivõimas raadioaparaat «Panasonic»; suur laualamp — pronks ja luu; nende kahe esemega kummalises dissonantsis oli pikk hiina taskulamp — kolm rubla kakskümmend kopikat, müügil enamasti «Vojentorgis», väga vajalik ese kalapüügil ja jahil.
Leitnant pildistas raadiot.
Siis pani ta fotoaparaadi ära ja vaatas ringi. Raamatud riiulil olid tolmust hoolikalt puhtaks pühitud, peamiselt oli see klassika, suuruse ja kaane värvuse järgi hoolikalt valitud. Ühe Dickensi köite vahelt leidis Dronov kolm tuhat rubla krabisevates sajarublalistes.
172
(Dronov oli — täiesti «juhuslikult» — «tutvumisvisiidile» eelneval päeval kohanud Dubovi vennapoega; too oli rääkinud, kui «punktuaalne on Serjoža» rahaasjades: «Võttis minult puhkuse ajaks sada rubla, temal on alati rahast puudus, ja maksis kolme kuu jooksul tagasi — igal palgapäeval kolmkümmend rubla, täpselt tähtajaks.»)
Dronov pildistas rahatähti ja pani nad hoolikalt vanasse kohta tagasi; laual valitses samasugune kord — elektri-ja gaasiarved kirjaklambriga kinnitatud —, polnud seal kirju, aadresse ega telefoninumbreid, otsekui teadnuks siinne korteriperemees, et tema järele võidakse tulla, ja oli sellepärast varakult visiidiks ette valmistatud: «Vaadake, palun, kõik on teie silme ees, siin ma seisan teie ees, üleni läbinähtav.»
Mitte mingeid pidepunkte, rääkimata süütõenditest, toa ülevaatus ei andnud. Raamatu vahele peidetud kolm tuhat? See on nüanss, mitte aga asitõend.

«Jälgimine näitas, et pärast saunaskäimist pani Metsnik oma toauksele uue luku, mille ta oli koduteel ostnud, seejärel laskus ta alla õuele, käivitas oma «Volga» numbrimärgiga 27—21 ja sõitis Sadovajale. «Kultuuripargi» metroojaama lähedal pöördus ta ringi, jättis auto Rahvusvaheliste Suhete Instituudi juurde, läks metroosse, sõitis Lenini-nimelise Raamatukogu peatuseni ja väljus Kalinini prospektil. Siis läks ta kellegagi kontakteerumata kaupluse «Meloodia» juurde ja jäi seal kella vaadates seisma. Kell 17.20 astus tema juurde lüheldane musta-silmne brünett tütarlaps sinistes džiinides, kellega koos Metsnik istus «Arbati» jaamas metroosse ja jõudis kell 17.59 oma auto juurde tagasi. Koos Tõmmukesega sõitis Metsnik restorani «Russ», kus neid õhtusöök juba ees ootas — neli portsjoni kalamarja, värske juurviljasalat, või, röstitud leib, fileepraad šampinjonidega punase veini kastmes, kohv ja jäätis. Alkohoolsetest jookidest tellis Metsnik sada grammi konjakit «KV», millega kostitas Tõmmukest, ise aga ei joonud. Kell 21.45 pöördus Metsnik tüdrukuga koju tagasi, kuhu nad jäid ööseks.»

«Keskus.

Kordan oma palvet lubada mul vestelda Glabbiga. Teda saab vastu seina suruda Hongkongi skandaaliga ja teiste andmetega, mis mul on õnnestunud hankida. Olen kindel, et pärast operatsiooni lõppu Moskvas võib Glabbi sundida Zotovit kohe vabastama.

Slavin.»

173

«Slavinile.

Vestlusega nõus, kuid tehke seda nõnda, et jääks mulje, nagu me usuksime, et just Zotov on Lawrence'i agent.

Keskus,»

Slavin

Pilar ulatas talle klaasi.

«Kas teate, kuidas meie pool džinni nimetatakse?»

«Kelle «meie pool»?» küsis Slavin Glabbi poole vaadates. «Kas te mõtlete selle all firmat või maakohta?»

«Ma mõtlen selle all Hispaaniat.»

«Teie pool nimetatakse džinni ginebraks, on mul õigus?»

«Vitj räägib väga hästi hispaania keelt,» ütles Glabb. «Ta valdab suurepäraselt võõrkeeli nagu kõik luurajad.»

«Hea, kui neid osatakse, John. Muidu oleks vististi raske töötada: eks sa proovi hiina keelt oskamata Hongkongis elada — kohe jääd vahele. Kas teie, Pilar, ei ole kunagi Hongkongis elanud?»

«Aga teie?» küsis Glabb, naerdes veidi liiga valjusti. «Teie olete vist igal pool elanud, eks ole, Vitj?»

«Mind ei lastud Hongkongi. Ma ütlesin, et sõidan sinna Wilhelm Schanzi asjus, kuid Peking pani kohalikele võimudele päka peale ja mul pöörati ots ümber...»

Pilar vilksatas Glabbi poole vaadata, ta nägu oli endiselt naeratav ja kaunis, kuid silmadesse oli ilmunud ärevus; pupillid olid laienenud ja seetõttu näis, et tal on halb nägemine.

«Kui huvitav,» sõnas Glabb. «Kindlasti kirjutasite te sellest oma reisist vene ajakirjanduses?»

«Teema ei ole ajalehepärane, sinna ta ei kõlba. Pigem on see romaan. Kas teile meeldivad seiklusromaanid, Pilar?»

«Minule meeldivad seiklusromaanid,» vastas naine aeglaselt ja vaatas uuesti Glabbi poole.

«Temale meeldivad Bondi-filmid,» tuli Glabb talle appi. «Ja vene spioonidest, kes on peaaegu võitmas, aga saavad lõpuks ikkagi lüüa, sest meie oleme tugevamad.»

««Meie»?» muigas Slavin uuesti. «Ma ei teadnudki, et teie firma on seotud Inglise luurega. Teate, kui mina oleksin režissöör, teeksin ühe filmi. Õigemini, mitte ei teeks, vaid täiendaksin. Ma lisaksin filmile «Armastusega Venemaalt» ainult ühe kaadri: pärast seda, kui Bond on meie

šifreerijannaga õnnelikult Londonisse jõudnud, ilmuks ekraanile tiiter: «Sisseelamisoperatsioon kulgeb edukalt, asun tegutsema. Katja Ivanova.»»

«Kohe tuleb siia Paul Dick, müüge see süžee temale, ainult ärge odavalt ära andke, Vitj, see maksab vähemalt tuhat.»

Pilar rüüpas lonksu punast tintot ja tähendas Slavinile ainiti näkku vahtides:

«Vahetevahel oled sa küll väga halb ärimees, John. Selline süžee, kuivõrd ma kunstimaailma natuke tunnen, maksab vähemalt sada tuhat. Kohe. Kohapeal.»

«Makske,» sõnas Slavin. «Mina olen nõus.»

«Võib-olla makstakse Ühendriikides rohkem,» ütles Glabb naermast lakates. «Ma räägin tõsiselt, ma olen nõus silmapilk Hollywoodiga ühendusse astuma, mul on seal häid sidemeid.»

«Kas olete kindel, et teie soovitusest piisab?» küsis Slavin.

«Olen küll.»

«Kas olete ise kah stsenaariume kirjutanud?»

Glabb laksatas endale vastu reisi ja tõmbus küüru näitamaks, kui väga see talle nalja teeb, muutus aga seejärel uuesti tavaliseks otsekoheseks ja lõbusaks Johniks.

«Käige õige kuradile, Vitj! Ei maksa kunstivõhiku kommersandi üle niimoodi nalja heita.»

«Vitali on väga ilus nimi,» lausus Pilar. «Nagu Vittore itaalia keeles.»

«Sarnaneb saksa Wilhelmiga,» tähendas Slavin. «Sõnade tähendus on, tõsi küll, erinev.»

«Mina, muide, kohtasin .Schanzi Hongkongis, Vitj. Hallipäine sinise ninaga vanamees, eks ole?»

«Nina on tal vanadusest siniseks läinud. Kui ta oli kolmekümnene, oli tal täiesti viisakas nina, juua ta ju ei tohtinud, töötas gestaapos, seal joodikuid ei peetud, asjalik ettevõte...»

Paul Dick saabus kainena. Mehi tervitas ta süngelt, laskis Pilaril end suudelda, viskist ütles ära: «Ei võta. Täna ja homme ei võta.» «Miks nõnda?» küsis Slavin. «Valmistan teie vastu tublit lööki ette, Vitj.» «Kas tasub?»

«Tasub küll. Mängida tuleb puhtalt.»

«Seda minagi,» sõnas Slavin. «Sellega olen ma täiesti

175

nõus. Muide, ma panin kirja mõned ebaausa mänguga seotud huvitavad lood, võin maha müüa.»

«Ma olen raha maha joonud. Ostan võlgu.»

«Hüva. Ma jään ootama, Niisiis: raa hakkasin ennist Hongkongist rääkima, sealsest maffiast...»

«Ei-ei!» ütles Glabb, «parem müüge Paulile see Bondi-süžee ära! Sa, Paul, ei kujuta endale ette, kui teravmeelne ja salvav see on! Ma imetlen Vitalit. Kujuta ette, film lõpeb sellega, et tüdruk, kelle Bond minema viis, noh, mäletad, too seelikus tšekist, saadab Londonist Keskusesse šifreeritud telegrammi: «Sisseelamisoperatsioon kulgeb edukalt, olen legaliseerunud, asun teenistuskohustuste täitmisele.» Vahva, eks ole?»

«Meil räägitakse teenistuskohustuste täitmisest siis,» märkis Slavin, «kui inimene on oma kohustuste täitmisel hukkunud...»

Dick vaatas süngelt Slavinile otsa.

«Karm süžee, muide. Meenutab tõde.»

«Meie inimesi tapvat Bondi pole mitte meie välja mõelnud.»

«Hüva, rääkige oma süžeest.»

«Ei, kui palju te selle Bondi eest maksate? John pakkus sada tuhat.»

«See olin mina, Vitj, kes sada tuhat pakkus, te eksisite.»

«Näidake mulle niisuguseid produtsente,» mühatas Paul Dick esimest korda kogu nende vestluse vältel. «Ma teenin miljonit kümme nädalas, seitsekümmend protsenti teile, okei? Noh, jutustage. Oleks tore, kui see teie süžee poleks niivõrd Hongkongi kui Louisbourg'i oma — Zotovi saatus huvitab mind niisama palju kui teidki. Algul paneb üks venelane kõrvad pea alla, siis teine, kas seda ei ole ühe nädala kohta liiga palju, ah!»

«Ei tea, kas asi kahega piirdub?» ütles Slavin küsivalt Glabbi poole vaadates. «Nõndaks. Tuletage meelde, Nürnbergis kuulati SS-asjus üle keegi Wilhelm Schanz?»

«Ei mäleta.»

«Meie, ameeriklased, oleme ilma mäluta rahvas,» tähendas Glabb. «Hea mälu segab elamast, see on nagu kooruke haaval, mis mäda välja ajab .. .»

«Kaotanuksime meie kakskümmend miljonit, oleks meie mälu samasugune,» tähendas Paul. «Mina Schanzi ei mäleta, oli vist mõni väiksemat sorti timukas.»

«Jah. Eksekuutor. Me tõestasime tema osavõtu neljakümne seitsmest likvideerimisest...»

176

«Mis tähendab likvideerimine?» küsis Pilar. «Kui see on midagi julma, siis ei maksa, Vitj, maailmas on niigi palju julmust...»

«Likvideerimine tähendas nende juures küla või väikelinna kõikide elanike hävitamist, alates imikutest ja lõpetades haigetega.»

«Kas see oli partisanivastase võitluse ajal?» küsis Glabb.

«Kas teie arvate, et see on õigustus?» Slavin nihutas oma klaasi Pilarile lähemale ja naine valas talle kärmesti džinni.

«Kas ma jääd võin käega panna?» küsis ta.

«Muidugi,» vastas Slavin ikka veel Glabbile otsa vaadates. «Kuidas siis on, John, kas võitlus partisanide vastu saab olla taoliste likvideerimiste õigustuseks?»

«No muidugi ei saa, Vitj. Ma ju ainult täpsustasin. Natside elajalikud teod on jälgid.»

«Niisiis me paljastasime tolle Schanzi; ta elas Kanadas, kuid välja teda meile ei antud ja ta kadus. Hiljem aga ilmus ta välja Hongkongis, ja siis juba Ameerika passiga ...»

«Oh ei,» krimpsutas Glabb nägu. «Minu arvates olid tal seal mingid Nikaraagua või Tahiiti dokumendid. Ma olen kindel, et Ühendriikide kodakondsusesse ta ei astunud.»

«Jah? Noh, mis siis ikka ... See on hea. Niisiis, kui aastat kümme tagasi Hongkongis skandaal puhkes — lennuväljal tabati grupp Hiina maffialasi heroiiniga —, siis organiseeris toosama Schanz kellegi portugallanna või hispaanlanna põgenemise, ta nimi oli vist Carmen, samasugune iludus kui meie veetlev Pilar, ja lõi mättasse mehe, kes süü enda peale võttis. See oli mister Lao, eks ole, John?»

«Miks te seda minu käest küsite?»

«Sa töötasid ju Hongkongis,» kehitas Paul õlgu. «Sellepärast ta küsibki.»

«Ma töötasin seal läbisõidul, ainult mõne nädala, see oli puht proovireisija bisnis.»

«Siis on arusaadav,» sõnas Slavin. «Muidugi ei tundnud te ka siis LKA sealset esindajat, ka tema oli ju sellesse skandaali segatud, see summutati kuidagi ära, aga söed hõõguvad ikka veel, John, söed hõõguvad. Kuidas on, Pilar, kas on huvitav neid süsi hõõgvele puhuda?» ... «Kuidas teile seda öeldagi... Midagi seal ju on, kuid tõeliseks skandaaliks on seda vähevõitu ...»

177

Glabb hakkas uuesti valju häälega naerma, ehkk vin nägi, et ta ilme oli seejuures äärmuseni pingul.

«Meie maal on populaarsed üksnes superskarid Vitj. See, mida teie jutustasite, on paljalt argipäev, «Ristiisa» igav paroodia.»

«Mis tähendab «superskandaal»?» küsis Slavin.

«See on siis, kui naine on alkohoolik,» vastas pa «mees aga on homoseksualist ja sunnib oma õde magan! talle kasulike härradega; või kui miljonäri poeg astjj? kommunistlikku parteisse; või kui altkäemaks ületab saia tuhande — see on veel, kuidas ta on. Kõige parem oleks tõsi küll, midagi intriigidest presidendi kuluaarides, see juba läheks, see meeldiks ka tema võistlejatele, eriti potentsiaalsetele.»

«Mina ei pea Zotovit vastaseks,» lausus Pilar. «Ta liht-Mlt täitis oma kohust.»

«Kes seda on tõestanud?» kehitas Glabb õlgu. «Meie ei ela totalitaarses riigis, tema süüd on vaja asitõenditega ynnitada. Raadiosaatja ei ole mingi süütõend — see võidi talle ka salaja tuppa sokutada.»

«õige,» nõustus Slavin. «Tänane «News» kirjutab sellest just teie sõnadega.» «Nno?» imestas Glabb. «Tublid poisid, ma ei ole tõtt-

«Naine on olemas,» vastas Slavin Johni poole pöördu-des. «Selles loos on naine olemas. Narkomaan. On mehe veresugulane — lihtsalt tema vennatütar. Natsi tütar. Oli ka ise asjaosaline. Kuidas meeldib?»

«Ütelge nimed,» vastas Dick. «Sellest ma kirjutan nii mis suitseb; sellega ei tee ma endale mitte niivõrd raha kui nime — mind on ju ära unustatud; need, kes natside vastu võitlesid, unustatakse meil kiiresti; praegu tuletatakse meelde neid, kes piitsutavad üles seda laadi kõlvatusi, nagu teie meile praegu jutustasite. Ma võtan asja käsile, ärge intrigeerige.»

Slavin võttis Glabbil õlgade ümbert kinni ja sosistas talle:

«Kui õige intrigeeriks, John! Või avame ainult osa kaarte?»

Pilar rüüpas suure sõõmu veini ja vastas:

«Mina teie asemel intrigeeriksin natuke,.»

«Nõus. Nüüd on sõna Paulil — mida ta teab Zotovist? Mind haiglasse ei lastud ja kokkusaamist ei lubatud. Laduge, Paul, oma versioon lagedale.»

«Selle venelasega on segane lugu ...»

«Teie ei tohiks küll nõnda öelda — «selle venelasega»!» katkestas teda Slavin.

«Kuidas seda teil nimetataksegi? Suurriiklikuks šovinis-miks?» muigas Paul. «Ärge kurjustage, vene nimesid hääldan ma halvasti!»
«Ärge seda kunagi tunnistage, Paul; teid süüdistataks siis madalas professionaalsuses, lehemees peab oma vastaste nimesid teadma ka siis, kui neid on raske hääldada. Näiteks meie peame oma vaenlaste nimesid hästi meeles.»
178

OTSING VII

«Slavinile.
Selgitage välja kõik, mis on seotud Duboviga. Samuti tema ja Vinteri suhete iseloom. Kas ei ole fikseeritud kas või juhuslikke kohtumisi Lawrence'i või Glabbiga?
Keskus.»
«Täiesti salajane. Kindralmajor Konstantinovile.
Teie teistkordse järelepärimise peale teatan, et Sergei Omitrijevitš Dubov sõitis eile marsruudiga nr. 852 Adlerisse.
Alampolkovnik Zõkov.»
147
««Vaige» jälgimise tulemused, (Hüüdnime «Valge» andsid Dubovile Abhaasia tšekistid seetõttu, et ta sõitis mere äärde kerges valges ülikonnas, valges särgis ja valge kiki. lipsuga; kingad olid seejuures mustad, rohmakad, tömbi ninaga, vana ameerika fassongi.)
Peatunud korpuse «Majak» 212. numbris, läks «Valge» kell 8.47 hommikueinele. Talle anti koht kahe naisterahva juurde, kellest üks, umbes kahekümne kolme aastane tõm-muke, väljus kohvikust koos temaga kell 9.17.
Ta kutsus Tõmmukese oma numbrisse. Tõmmuke võttis kutse vastu.
«Valge» numbritoas viibisid nad 52 minutit, väljusid sealt supelkostüümides ja läksid randa. Seal nad suplesid ja päevitasid kella 12.49-ni, seejärel läksid nad samasse kohvikusse lõunale. Lauas istusid nad kella 13.05-st kuni 13.51-ni. Seejärel siirdusid nad «Valge» numbrituppa, kus viibisid kella 16.10-ni ja läksid siis uuesti plaažile. Tagasi tulid nad sealt kell 18.26 ja läksid õhtust sööma, istudes sellesama laua äärde, kus olid hommikust söönud. Õhtusöögi juurde tellis «Valge» pudeli «Tibani» veini. Seejärel kutsus ta Tõmmukese jalutama. Kellegagi kontakteerumata lahkusid nad «Pitsunda» pansionaadi territooriumilt. Postkontori lähedal jättis «Valge» Tõmmukese välja, vahetas kolm rubla 15-kopikalisteks ja helistas Moskvasse numbril 341-97-88. Rääkides kellegi Viktor Lvovitšiga, ta ütles, et «tuleb vastu pidada, ja et ka tema tahaks oma naise juurde, kuid igaüks peab oma kohust inimeste ees täitma lõpuni». Veel palus ta, et Viktor Lvovitš jääks veel mõneks päevaks voodisse, ja ütles, et jõuab «komandeeringust tagasi» nädala pärast. Kõne lõpetanud, kutsus Dubov Tõmmukese baari, kus tantsis temaga kella kaheteistkümneni. Seejärel läksid nad uuesti «Valge» numbrituppa, kuhu jäid ööbima.
Gabunia.»
Telefon 341-97-88 kuulus 3. Günekoloogiahaigla peaarst Viktor Lvovitš Vinterile.
«Tõmmukeseks» osutus Olga Vronskaja, kahekümne kahe aastane, moksvalanna, osakonna sekretär, komnoor, vallaline, ukrainlanna.

52. Linnahaigla arst silmitses Konstantinovit hämmastunult:
«Ma olen ju seda kõike juba rääkinud, seltsimees ...» «Kellele?»

«Täna käidi tema instituudist, peale nende veel muidugi
148
isa, tema on meie korüfee, temale ma olin kohustatud seletama ...»
«Teate ... ma olen tema mehe sõber ...»
«Ah selle, kes on välismaal?»
«Jah.»
«Arusaadav .. . Kas tema ei tea veel midagi?»
«Ei tea.»
«Kirjutage, et ta ei vaevelnud — momentaanne teadvusekaotus .. . Kummaline, totter surm ... Tema sõber rääkis, et Oljal olnud õhtust saadik külmavärinad, sõber andnud talle aspiriini ja Olja jäänud magama, kuid temperatuur püsinud kõrge ... Sõbrale meenus, et Oljal olnud juba nädal aega köha, kuid käinud sellest hoolimata veel tennist mängimas — rumal temp, muidugi... Hommikul oli ta kiirabi välja kutsunud . . . Meie tegime kõik, mis suutsime, kuid ilmselt algas kopsuturse, selle vastu me oleme võimetud ...»
«Miks «ilmselt»?»
Arst ei saanud küsimusest aru ja vaatas Konstantinovile küsivalt otsa.
«Lahkamine,» selgitas too, «ei andnud ju kindlasti mitte umbkaudse, vaid täpse vastuse küsimusele, mis oli noore terve naise surma põhjuseks?»
«Kuid teda ju ei lahatudki... Andestage, kuidas teie nimi on?»
«Konstantin Ivanovitš.»
«Väga rõõmustav, mina olen Artšil Georgijevitš. .. Niisiis — Viktor Lvovitš palus, et Olgat ei lahataks, tema sõna on meile seaduseks, ta on kuulus kirurg, kõik Moskva naised jumaldavad teda, ja õigesti tee . ..»
«Artšil Georgijevitš, rääkige, palun, täpsemalt, kuidas see kõik oli.»
«Noh, mis siis ikka ... Ma olin tookord valves. Hommikul kella kaheksa paiku helistas keegi meesterahvas .. .» «Tema sõber?»
«Ei, Sergei Dmitrijevitš tuli alles hiljem koos minuga, reanimatsiooniautoga ... Helistas naaber, nime olen ma unustanud, vana mees, sõjaväelane... Ta ütles, et üks naisterahvas on meelemärkuseta ja palus kiiresti kohale soita. Me sõitsimegi. Olga Viktorovna ei olnud lihttalt teadvuseta, mulle tundus, et letaalne lõpp on juba lähedal, Pulss oli vaevutajutav, silmalaud tsüanootilised, pupillid Peaaegu ei reageerinud enam. Autos ma panin tilkinfu-ooni käima, siin kutsusime professor Jevlampijevi välja Ja asusime ülekannet tegema. Ühesõnaga — nelja tunni
149
vältel püüdsime teda päästa, kuigi, ausalt öelda, mulle näis, et see kõik on ilmaaegu ...»
«Kuid miks teda siis ikkagi ei lahatud?»
«Ma ju selgitasin teile ...»
«Ei, te ei selgitanud.»
«Viktor Lvovitš palus ...»
«See ei ole selgitus. Õhtul oli naisterahvas terve, hommikul surnud, ja te ei lahkagi. Äkki oli see mingisugune nakkus?»
«Ei, see ei olnud nakkus. Sümptoomide järgi oli see ootamatu, rapiidse kuluga8 kopsuturse.» «Kas seda esineb sageli?»

8Rapiidne kulg — väga kiire kulg *(Tõlkija märkus.)*

«Minul isiklikult pole seda varem ette tulnud... Noh, kolmandal või kuuendal päeval veel, kui protsess on hooletusse jäetud...»
«Aga tema sõber ometi... mis ta nimi nüüd oligi?»
«Sergei Dmitrijevitš. Just tema ütles, et Olga köhinud juba ammu ja olnud põdura võitu ...»
«Järelikult — nakkus see ei olnud.»
«Aga rapiidseid protsesse tuleb ette, neid on meditsiini-praktikas kirjeldatud. Kas mäletate, kuidas üks Ameerika politseinik suri rapiidse kopsuvähi kätte? Ta tahtis oma tunnistust muuta, ta pandi eeluurimiskambrisse, ja kaks päeva hiljem oli ta surnud.»
Konstantinov tõusis järsult püsti; tema tavaliselt naeratavad helesinised silmad muutusid väikesteks tuhmhalli-deks käsipuurideks.
«Aitäh, Artšil Georgij evitš. See juhtus ...»
«Minu valvekorra ajal, ma ju ütlesin.»
«Tähendab neli päeva tagasi?»
«Just nimelt.»
«Kas tohib teilt paluda surma konstateerimise akti koopiat? Ma saadan selle ta mehele, nii on õigem, ilma emotsioonideta, kuidas teie arvate? Seda enam, et Olja sõber ta siia tõi.. . Küllap vist kannatas rängalt?»
«Jah, pidime süsti tegema... Oli nagu kivistunud, ei suutnud esialgu nuttagi. Kuid tahtejõudu tal oli: kui Viktor Lvovitš saabus — ta oli Dubnas konverentsil, kutsuti sealt välja — ja šoki sai, võttis tema Viktor Lvovitši endaga kaasa, ainsa päevaga korraldas matused, hästi pidas vastu...»
150
Meditsiiniakadeemik Sergei Sergejevitš Voguljov sai Konstantinoviga sõbraks jahil. Nad olid koos Kabardiini-Balkaarias Hašismel Sanšokovi juures, koos Gmõrjaga Ahtõris ja kaks korda Astrahanis küttimas käinud.
Erinevalt Gmõrjast oli Voguljov loodusevaatleja, jahil oli tal alati fotoaparaat kaasas ja ta nakatas fotojahiga ka tonstantinovit, ehkki too hindas rohkem lasku «elava märgi» pihta, tulistas lennult, ja kui ta üldse midagi kadestas, siis head relva teise jahimehe käes.
Voguljov suhtus trofeedesse ükskõikselt ja loovutas teistele kergel käel oma metsseakihvu; ta armastas jahisööma-aegu ja oli arvamusel, et meie stressiajastul ei paku lõõgastust mitte mingisugused sanatooriumid, vaid metssea-Või karujaht.
«Kogu see teraapia,» armastas ta korrata, «kõik need uued ravimid, nõelad, uni ja nälg — see kõik on ainult koerale naeruks. Jaht! Äärmisel juhul — skalpell. Oma töösse mul usku siiski on. Ent see olgu äärmisel juhul, kui luba vähk pigistama hakkab. Kõiki neid infarkte, stenokardiaid, haavandeid ja ateroskleroose tuleb aga ravida küttimisega siin, mägedes, kus lõhnab kastanite, koduse rohu ja mägiallikate järele.»
Just temale helistaski Konstantinov pärast lühikest järelemõtlemist. Taolistes situatsioonides ta oma «Zigulid» garaažist välja ei ajanud, vaid sõitis radiofitseeritud «Volgaga», et kõikide oma allüksustega alalist sidet pidada. Konovalov, Panov, Proskurin, Gmõrja — kõik nad olid praegu kasarmuolukorras, koju nad praktiliselt ei pääsenudki, kogusid informatsiooni ja hakkisid seda arvututeks pisiprobleemideks, arvates täiesti õigesti, et mida hoolikamalt iga pisiasja uurida, seda õigem tuleb üldine järeldus.
«Sergei Sergejevitš, ma sõidan teie juurde, kui lubate,» ütles Konstantinov. «Kohe praegu.»

«Kas viieteistkümne minuti pärast, või siis õhtul, Konstantin Ivanovitš,» vastas too.
«Kas hakkate opereerima?»
«Märksa hullem. Ma sõidan KAK-i9.»
«Kas sõitu edasi lükata ei saa?»
«Kas on midagi juhtunud?»
«On jah.»
Voguljov kuulas Konstantinovi ära, võttis siis uuesti telefonitoru ja valis numbri.
151
«Irina Fadejevna,» ütles ta, «ma hilinen tunni võrra. Palun tehke nõnda, et Gavrilini, Darjalova ja Martirosjani doktoritöid ilma minuta ei arutataks — mõni hea mees kukutab nad veel läbi.. . Mis? Noh, öelge neile, et kiire. loomuline operatsioon peab mind kinni. Aitäh.»
Ta pani toru hargile, nühkis oma tugevate pihkudega samasuguste tugevate joontega, ehkki kortsulist nägu ja tõusis püsti.
«Sõidame. Ma ei helistagi talle. See on sama, mis kaks korda surma kohta küsida. Kas teie ootate autos?»
«Jah. Ainult et ma veel kord palun teid väga: Viktor Lvovitš ei tohi mingil juhul aru saada, et teid erutab just nimelt see küsimus, ärge seda hetkekski unustage ...»
«Me oleme temaga ühes hospidalis töötanud, Konstantin Ivanovitš, ühe sineli all oleme maganud ...»
«Te ei saanud minust õigesti aru, tema aususe suhtes ei ole mul vähimatki kahtlust, Sergei Sergejevitš.»
Autos pani Voguljov suitsu ette ja tõmbus mornimaks.
«Mul on kuskil paberite hulgas tema tütre foto, too oli siis kolmekuune ... Me sattusime Rževi all piiramisrõngasse, ta andis mulle selle foto, kirjutas aadressi peale ja palus juhul, kui ma ellu jään, Olenka üles otsida. Tookord ma veel vihastasin ta peale ja sõimasin ropult läbi. Ta ütles, et tema kui juut lastakse kindlasti maha, mina aga võib-olla pääsen... Noh, mina röögatasin seepeale, et mind kui bolševikku ja teda kui juuti lastakse kindlasti üheaegselt maha, mind pealegi tõenäoliselt esimesena. Tema oli aga juba siis põdura tervisega, köhis pidevalt, nii et selle pildi jätsin ma enda kätte — sellised palved on erilist laadi, see on püha palve, kui sinule usaldatakse kolmekuune laps...»
«Kui ta aga küsib, kust te tema murest teada saite?»
«Siis ütlen, et lugesin ajalehest nekroloogi...»
«Ajalehes ei olnud nekroloogi.»
«Heldeke, noh, tuttavad rääkisid.»
«Millised nimelt?»
Voguljov vaatas Konstantinovile otsa. «Te jätate mulle midagi ütlemata.» «Õige.» «Mispärast?»
«Sest kahtlustustest võib rääkida teie sanitar, palun väga, sellest pole midagi. Mina aga olen tšekist, mina ei tohi oma kahtlustusi kellegagi jagada, mina võin üksnes faktidega opereerida.»
152
Vinter lebas diivanil, kokkukeeratud hommikumantel pea all, pleed lõuani tõmmatud.
«Aa, Serjožake,» sõnas ta vaikselt, ja tihedad raugapisa-rad hakkasid samas üle ta põskede voolama. «See on hea et sa tulid .. . Kas napsi tahad?»

9KAK — Kõrgem Atestatsioonikomisjon. ***(Tõlkija maikas.)***

«Ma pean täna veel KAK-i minema, seal pole kainestki peast kuigi mõnus, kui aga veel vintis peaga ja minu iseloomu juures...»
«Mina aga timmin, tead. Ei saa teisiti — niipea kui si1-mad< kinni panen, kohe näen teda ...»
«Jah, Vitja, see on hirmus õnnetus, ja ma ei oska sulle midagi öeldagi. Miks mitte meie? Miks nemad, lapsed?»
«Vala mulle piisake, eks?»
«Piiritus?» küsis Voguljov mensuuri täites.
«Jah. Mäletad, kuidas sa mind seda jooma õpetasid?»
«Kas siis, kui sa sohu vajusid?»
«Siis jah.»
«Ma käisin seal möödunud sügisel lollist peast jahil. Arvasin, et seal on niisamasugune pärapõrgu nagu neljakümne kolmandal. Sinna on aga portselanitehas ehitatud, teed sisse tõmmatud, külades tolknevad katustel antennid . ..»
«Millal sa Oljat viimati nägid?»
«Ma pole teda üldse kunagi näinud, Vitja. Pärast sõda muutusid inimesed nii õnnelikeks, nii rahulolevateks. Ainult mure juhib inimesi kokku ... Ma ei ole teda näi-nud.»
«Kes sulle seda ütles?»
«Gnidjuk.»
«Ja-jah, Mikola ... Ta helistas mulle . ..»
Vinter rüüpas, kiskus pleedi lõua alla ja tõmbus külma-kartlikult kõverasse.
«Ma tahan tema juurde, Serjoža.»
«Sa pead veel töötama, Vitja.»
«Milleks? Kellele seda vaja on? Sina veel suudad midagi teha, lõikad, songid, vahid asjade olemust, mina aga enam skalpelli kätte ei võta. Sõnadesse aga meie sinuga ei usu ...»
«Miks sa ei helistanud mulle, kui Olenka haiglasse toodi, Vitja?»
«Mind kutsuti Dubnast kohale alles siis, kui kõik oli juba lõppenud.»
«Mida lahkamine andis?»
«Ma ei lubanud.»
«Miks?»

«Kõikide sümptoomide järgi oli see kopsuturse. Millest küll? Niisugust asja ma ei mäleta, Serjoža. Kuid ma ei saanud lahkamist lubada, mõistad sa, ma ei saanud. Ma ei matnud ju mitte üksnes teda, Serjoža, ma matsin ta koos lapsukesega...»
«Kuidas?!»
Vinter nuuksatas ja sirutas oma peened kuivetanud lamedad sõrmed mensuuri poole.
«Ei maksa, Vitja, sa oled ju täiesti kahvatu juba ...»
«Ah, jäta järele, palun! Ja vala rohkem!»
Ta rüüpas veel korra ja asetas siis oma jääkülmad sõrmed Voguljovi käele.
«Kas sul lapselapsi on?»
«Tütretütar.»
«Tütretütar,» kordas Vinter. «See on tore, et tütar, need on õrnemad. Ma nii unistasin tütretütrest, Serjoža, heldus küll, kuidas ma unistasin imiku silmitsemisega oma eluõnne pikendada...»

«Kas sa oled kindel, et ta tahtis lapse alles jätta?»
«Ma ei teadnudki sellest midagi, Serjoža rääkis mulle...»
«Mees või?»
«Oh, armas inimene, ei maksa sellest kõnelda! Mees on tal välismaal, Serjoža on aga see, keda ta armastas. Ei-ei, ta läks ju mehest lahku, ta oli ju nii aus, minu tüdruk poleks iialgi söandanud... Elu ... Nad ei olnud veel lahutatud, aga mees töötab mingisuguses salajases instituudis, milleks siis noore inimese elu ära rikkuda, sa ju tead, kuidas meil võõras pesus sorida armastatakse ... Milleks tal elu ära rikkuda? Oljakest enam ei ole, mees aga armastas teda, ärgu siis Serjožagi vähemalt kannatada saagu! Vala veel, palun ...»
«Kas sa ei tahaks minu juurde üle kolida, Vitja? Ajutiseks, mis? Katja oleks rõõmus, saaksid mu tütretütart poputada ... Ära nuta, noh, ära vaeva oma südant...»
«Aitäh sulle. Ma ei suuda enam kuskil olla. Varsti tuleb Serjoža tagasi, asub minu juurde elama ja me tunneme siis kogu aeg oma tüdruku lähedust.»
«Vitja, ma palun sind väga: las ma viin su niikauaks enda juurde, kui see Serjoža tuleb, mis?»
Vinter raputas pead, vaatas oma suurte mustade silmadega, milles läikisid pisarad, Voguljovile otsa ja vastas:
«Serjoža, mata mind Oljakese kõrvale, kui ma suren, eks ole?»
154
Julgeolekukomiteesse naasnud Konstantinov kutsus allüksuste juhid kokku.
«Asume läbi töötama Dubovi versiooni. Nimetagem teda mugavuse mõttes Metsnikuks: tamm* — mets — metsnik. Tuleb nähtavasti sisse seada alaline telefoniside, arvesti on sisse lülitatud ja lähemad tunnid otsustavad nüüd kõik, kuigi,» ta vaatas millegipärast Proskurini poole, «eriti praegu võib igasugune kiirustamine ja ülemäärane üheplaanilisus asja nurja ajada. Lähemate ööpäevade jooksul peame me taastama — soovitav oleks minuthaaval — kõik, mis on seotud Olga Vinteri viimaste tundidega. Meil ei ole õigust kedagi üle kuulata, see on arusaadav, sest mingeid süütõendeid meil Dubovi vastu ei ole, seepärast seisab meil ees juveliiritöö. Seda esiteks. Teiseks on vaja kontrollida, kes peale Dubovi veel võttis osa läbirääkimistest, kui majandusminister Nagoonia valitsusdelegatsiooni koosseisus meil käis.»
«Ka kaitseminister oli seal,» märkis Gmõrja.
«Õige küll, aga tarningute küsimust käsitles majandusminister. Kolmandaks. Me peame prokurörile tõestama — ilmselt tuleb seda teha minul endal —, et tarvilik on Vinteri laiba ekshumatsioon ja surma põhjuste ekspertiis. Ent muidugi oleks parem ilmuda tema ette kaalukamate argumentidega, kui meil praegu on.»
«Mis kaalukamaid seal veel...» märkis Proskurin.
«Meie jaoks küll, kuid me läheme saama sanktsiooni tegutsemiseks. Tema küsib, milliseid süütõendeid meil Dubovi vastu on. Mida me talle vastame?»
«Vastame, et ega Lunce ilmaaegu Pitsundas Dubovi kõrval ei istu.»
«See ei ole vastus. Te pole ju prokurörile tõestanud, et Lunce on LKA-st. Jah, kui me ta luuretegevuselt tabaksime, siis oleks teine asi. Praegu on Lunce kõigi silmis kultuuripõldu hariv diplomaat, ja katsuge teie vastupidist tõestada. Mina isiklikult seda käsile ei võta. Kogu edaspidine teave, ma rõhutan — kogu, peab tulema minu ette lauale, soovitav oleks kahes eksemplaris. Üks neist läheb Pjotr Georgijevitši kätte niipea, kui need minu kätte jõuavad.»

«Mis siis ikka,» lausus kindral Fjodorov. «Eks t õ m m a k e m siis otsad kokku. Kas teete seda ise või lubate minul?»

* Tamm = дуб (vene k.) (Tõlkija märkus.)

«Luban teil, Pjotr Georgijevitš,» naeratas Konstantinov.

«Olge tänatud. Ma hindan teie usaldust. Hakakem siis ühest nurgast peale. Niisiis riskis Konstantinov välja tulla oletusega. Selle riski tulemusena, mis antud juhul kuulub arukate, see tähendab üldsust mitte millegagi ähvardavate riskide kategooriasse, me jõudsime välja LKA oletatava erilise huvi piirkonda. See tõendas, täpsemalt öeldes — tõendab seda, et Nagoonias hakkab üsna pea voolama veri ja et LKA vajab pidevat teavet selle kohta, mis meil nende kavatsustest teada on. Me teadsime nende kohta üht-teist, kuid mitte rohkem. Ent seniajani ei tunne me Moskvas töötavat LKA agenti ega tema sidemeest saatkonnas. Niisiis sundisid sellele lurjusele saadetud ja meie poolt kinni püü-tud radiogrammid meid tajuma oma jõuetust ja laiendama otsingute sfääri. Me uurisime Zotovit, Vinterit, Paramonovit ja Šargini. Kahel korral — Särgini ja Paramonovi puhul — sattusime valejälgedele. Paramonov langes välja, langes nii-öelda sajaprotsendiliselt. Kuidas teie mehed teda nimetasidki? Lakkekrants-makaronisööja? Lakkekrants — sellest saan ma aru, see on väga täpne, aga miks makaroni-sööja?»

«Sellepärast, et naisele andis ta raha ainult makaronide ostmiseks. Nuumas naise sajakiloseks ja hakkas siis plikade järele jooksma.»

«Naine oleks pidanud näljadieedile jääma: vesi ja mesi.»

«Mesi on ju turul praegu nii põrgulikult kallis, selle rahaga, mis mees talle andis, ei saa näljadieeti pidada, Pjotr Georgijevitš.»

«Naljakas küll... Nälgimine on liiga kalliks muutunud, mis? Mnjaa ... Hüva. Paramonov langes välja, Sargin langes välja. Samuti sajaprotsendiliselt. Lõpuks Vinteri kummaline surm. Rapiidne turse, te ütlesite?»

«Otsustades selle järgi, et surnut ei lahatud, ja selle järgi, kuidas Dubov võis vanale Vinterile survet avaldada, on siin midagi kummalist, Pjotr Georgijevitš.»

«Te algatasite kohe algusest peale radiogrammide osas kriminaalasja, niisiis tundub mulle, et seaduslikuks eks-humatsiooniks on meil alus olemas... Ent Olga isa oli. .. lahkamise vastu. Kas ekshumatsioon oleks praegu moraalne samm?»

«Julm küll, kuid moraalne, Pjotr Georgijevitš.»

«Milliseid argumente te esitate?»

«Paljastamist kartes tappis LKA agent Vinteri.»

«Millist paljastamist LKA agent kartis? Kes ta on? Tõendid?

*** Rapiidne kulg — väga kiire kulg *(Tõlkija märkus.)* 150**

Kuidas Vinter võis teda paljastada? Võib-olla oli Vinter hoopis kaaso
Saline või on lihtsalt tegemist õnnetu juhtumiga?»

«Õnnetu juhtum on välistatud.»

«Faktid?»

«Mees, kes Vinterit armastas — Dubov aga rääkis seda kõigile —, matab oma «armastatu» kiiresti maha ja sõidab puhkusele. Kohe esimesel päeval tirib ta endale ühe tüdruku voodisse, läheb siis baari ja tantsib! Saate aru, Pjotr Georgijevitš, tantsib!»
«Tantsib? Vaat kus tõbras, ah! Mnjaa ... Tantsib. Ja see on tõend?»
«Ja milline veel!»
«Tõend see paraku ei ole. Mul ei ole tõendeid. Teil, muide, kah mitte. Kuid ma tahaksin küsida: kas teil ja Slavinil on küllaldaselt fakte selleks, et Zotovit kahtlusaluste seast üldse välja lülitada?»
«Ma olen harjunud Slavinit usaldama.»
«Teate, mina kah, aga sellele vaatamata ei ole see vastus.»
«Kui Slavin kinnitab Zotovi ausust, pean ma temaga paratamatult nõustuma.»
«Mulle ei ole vaja Zotovi aususe kinnitusi. Mulle on vaja fakte, mis tõendaksid, et tema ei ole selle asjaga seotud, Konstantin Ivanovitš.»
«Ma saadan kohe Slavinile telegrammi. Kuigi ma kirjutasin valmis hoopis teistsuguse: «Õnnelikku tagasipöördumist!»»
«Tuleb uus kirjutada.» Kindral Fjodorov võttis valitsuse telefoni toru ja valis numbri. «Hallo, tere, mis ajaks te Vassili Lukjanõtšit ootate? Ah ära sõitis ... Selge, aga kes siis majapidamist juhib? Ahah, aitäh.» Ta valis uue numbri. «Tere, Nikolai Grigorjevitš, siin Fjodorov julgeolekukomiteest, tere päevast. Jah, pole viga, aitäh. Nikolai Grigorjevitš, mul on teile üks küsimus: kas teie võtsite osa läbirääkimistest Nagooniaga? Just. Ja kes materjalid ette valmistas? Ei-ei, ma mõtlen spetsiaalseid materjale, iseäranis tarninguid. Nõnda. Selge. Millisest osakonnast? Dubov? Minu asetäitja kindral Konstantinov kavatseb teie poole tulla, kas leiate aega? Ah nii on lood, no-noh! Aitäh: Nägemiseni.»
Pjotr Georgijevitš pani toru hargile, võttis prillid eest ja pistis need toosi.
«Niimoodi,» sõnas ta. «Majanduslikes küsimustes valmistas materjalid ette Dubov. Teid ma aga õnnitlen, Proskurin
157
istub tal juba kukil, hästi töötate, kindral, väga hästi, ehke määrus valmis ja astuge prokuratuuriga ühendusse. Hakkame laipa ekshumeerima.»
(O. V. Vinteri laiba ekshumeerimisest ja lahkamisest osavõtnud ekspertide arvamus:
«Mõlema kopsupoole turse oli tingitud meie farmakoloogias tundmatu (terava lõhnaga) preparaadi manustamisest. Preparaadi jääkide uurimisel selgus, et teadvus võis kaduda kolmkümmend-nelikümmend sekundit pärast preparaadi manustamist, surm aga järgnes tunduvalt hiljem. Kuna preparaat on meile tundmatu, siis tuleb O. Vinterile esmaabi andnud arstide tegutsemist õigeks ndada; meie, allakirjutanud, ei tea, millist vastumürki olnuks võimalik kannatanu elu päästmiseks kasutada. See-juures tuleb meie ette seatud küsimusele kadunu raseduse kohta anda eitav vastus.
Samuti peame andma eitava vastuse küsimusele kadunu organismis mingite kroonilise kopsuhaiguse jälgede leidmise kohta. Me võime kinnitada, et enne selle tundmatu preparaadi manustamist oli kadunu ibsoluutselt terve.»)

«Slavinile.
Võimalusel kiirustage andmetega «Cook ja Poegade» esindusfirma kohta Louisbourg'is. Maskeerige hoolikalt oma huvi Dubovi vastu.
Keskus.»

«Keskus.

Firmal «Cook ja Pojad» ei ole Louisbourg'is esindust. Kahetoaline luksusnumber 1096 pandi kinni Dubovile 1976. aasta märtsist juulini kaksteist korda. Number maksab 95 dollarit ööpäev. Dubovi kuupalk märtsist juulini oli 500 dollarit,

Slavin.»

Glabb

«Kas olete üksi, Andrew?»

Zotov taganes hämmastunult eestuppa — pimedal trepimademel (Zotov oli üürinud korteri majas, kus heideti vara

158

magama) seisis Pilar. Tema ronkmustade juuste raamistuses nägu oli murelik ja kahvatu.

«Astuge sisse, Pilar, rõõm teid näha. Kuidas te mind üles leidsite?»

«Armas, armas Andrew...»

«Mis on juhtunud? Te olete millegipärast erutatud? Astuge ometi edasi.»

«Aitäh. Kas ma tohin rõdule minna?»

«Kuhu aga soovite. Ainult et seal on veel lämmatavani kui toas.»

«Andrew, kuulake mind. Ma tulin teile ütlema seda, et armastan teid ja olen valmis teiega elama ükskõik kus: Venemaal, kui te tahate mind sinna viia; siin, kui otsustate siia jääda; ükskõik missuguses teises kohas, kui võtate nõuks ära sõita. Oodake, Andrew, te lubasite mind ära kuulata. Te pole Glabbi kaks päeva näinud, mina kah mitte. Ta ei ole lihtsalt ärimees, Andrew, mulle näib, et ta E on seotud CIA-ga ...»

«Kellega?»

«CIA-ga. Meie, hispaanlased, nimetame LKA-d niimoodi. Ja kuhu ta tuleb, sinna ei tule ta niisama, kallis Andrew. Neil on seal midagi juhtunud. Mina ei tea, mis seal juhtunud on, aga Lawrence ütles, et nüüd, pärast seda sündmust, võivad nad mitu venelast sisse mässida, nende hulgas ka teid.»

«Mis jama see on, Pilar? Ma ei saa millestki aru.»

«Mu kallis, õrn hallpea, küll te saate. Ma poleks kunagi julgenud selle jutuga teie juurde tulla, Andrew, kuid see naine, kes takistas mind varem selle pihtimusega teie juurde tulemast. .. Ühesõnaga, Oljat ei ole enam, ta on surnud ...»

Zotov istus korvtooli servale, toetus küünarnukkidega rõduäärele ja hõõrus meelekohti.

«Miks siis keegi minule midagi ei ole teatanud? No kuulge ometi, see on ju mingi jamps, see on mingisugune rumal nali, see ei ole võimalik, Pilar.»

«Tasem. See on tõsi, mu kallis.»

«Milline on kood . ..?» Zotov tõusis. «Kas teie ei tea, milline on Pariisi kood? Räägitakse, et Pariisi kaudu saab helistada. Kuidas te Olga kohta teada saite? Mis temaga juhtus? Kas autoavarii?»

«Üksikasju ma ei tea. Ma tean ainult, et teda ei ole enam. Ma ei tea Pariisi koodi; kui te tahate, tellin ma kõne Madriidi kaudu. Ega teil midagi juua ei ole, ma päris kärisen üleni.»

159

«Seal... Baaris. Kohe.»

«Ma võtan ise, ärge muretsege. Kas teile jääga?»

«Mis? Jääga jah. Ei, pole vaja jääd, valage üks klaasitäis ilma igasuguse jääta.»
Pilar tõi kandikul enda jaoks pitsi punast veini ja Zoto-vile suure pokaalitäie viskit. Ta vaatas ainiti, kuidas mees pokaali aeglaselt tühjaks jõi, siis pani Pilar talle sigareti põlema, ta sõrmed olid külmad ja õrnad, ta silitas nendega nagu pime Zotovi nägu, aralt ja ettevaatlikult.
«Te minu hellake,» jätkas ta sosinal. «Ma tunnen, et teid varitseb õnnetus, ma tunnen mingit raskust, lubage mul teie lähedusse jääda. Ma tean, et see on teile keelatud, aga ma elan siin nõnda, et keegi ei saa teada ega näegi mind. Või las ma viin teid enda juurde ...»
«Mis? Oodake, Pilar, ma ei saa ikka veel aru, kallis. Kas te olete kindel, et Moskvasse saab helistada üle Madriidi?»
Pilar võttis telefonitoru — Zotovi üürikorter oli telefoniaparaatidega otsekui täis pikitud, üks roosa telefon oli isegi vannitoas — ja valis Madriidi koodi.
«Rosita, tere, kallis. Mina jah. Kas sa saad mind aidata? Jah, väga tähtis. See on mehe jaoks, keda ma armastan, ma kirjutasin sulle, see on Zotov. Jah. Aitäh. Telli viivitamatult Moskva, siit on võimatu kätte saada. Jah. Kirjuta number üles. Mis number, Andrew?»
«Kohe. Aitäh. Aga kuhu siis helistada, kui teda ei ole? Minu kodune... Oodake. Ma olen unustanud. Kakssada kolmkümmend kolm null kaks kakskümmend kaks. Kuid ...»
«Kellega te rääkida tahate?»
«Tema isaga. Kolmsada nelikümmend üks üheksakümmend seitse kaheksakümmend kaheksa, see on tema isa number.»
Pilar dikteeris mõlemad numbrid.
«Rosita, niipea kui Moskva antakse, helista mulle kohe koodi järgi siia, ma olen Andrew juures. Kaheksasada kolm viisteist nelikümmend kaheksa. Ja hoia toru valmis ... Mina ... Me ootame, me ootame väga, Rosita, see on meile nii oluline...»

Kaks tundi hiljem väljus Pilar Zotovi korterist. Autos ootas teda Glabb. Teisel pool tänavat seisis kiskjasarnane «Ford», sees istusid kaabudega mehed.
«Noh?» küsis Glabb. «Kuidas on?»
«Tead, mul on temast kahju.»
160
«Minul kah! Kas sa ikka said ta voodisse?»
«Mul on tast kahju,» kordas Pilar. «Anna mulle üks sigaret, palun, mul said otsa.»
«Haletse parem Tarka. Ta on ikkagi sinu kompanjon. Meil on julm asi käsil, ja meil tuleb osata oma südant vaos jioida.»
«Ma ei läinud temaga voodisse, John. See olnuks lihtsalt loomuvastane tegu, usu, ma olen naisterahvas, mina tunnen seda paremini. Sa eksisid oma arvestustes.»
«Mina ei eksi, kui ma arvestan meesterahvastega. Kuidas ta võimalikku skandaali suhtus?»
«Ta isegi ei küsinud selle kohta midagi, nagu poleks ta seda üldse kuulnudki. Võib-olla ei saanud ta aru.»
«Hästi. Kas ta tuleb homme sinu juurde, mis sa arvad?»
Pilar raputas pead.
«Ta ei tule, John. Ta lendab juba hommepäev Venemaale.»
«Nende lennuk läks täna, järgmine läheb reedel.» «Ta lendab ükskõik millisega.»
«Nemad ei tohi. Nemad lendavad ainult oma marsruudil. Homme ei lenda ta kuskile.»
«Kas sõidame?» «Oota. Ma olen väsinud.» «Millest?»

«Ootamisest, Pilar. Ma väsisin sind oodates väga ära, tüdruk. Ma väsin, kui sina töötad. See on väga raske töö — oodata ...»

KOLM TUNDI HILJEM sai Glabb Zotovi ja Rosita kõneluse teksti — Rosita oli Zotovi vana Vinteriga ühendanud; kuuldavus oli vilets, ent Zotov kuulis ometi: «Oljakest ei ole enam.»

KOLM TUNDI JA NELIKÜMMEND MINUTIT HILJEM jõudis Glabb «Hiltonisse» ja läks baari, kuna teadis, et Paul Dick on praegu seal, joob oma õlut ja kirjutab vilt-pliiatsiga salvrätikutele. Glabb oli üllatunud, kui taipas, et too ei kirjuta mitte kaastööd, vaid luuletusi.

«Tervist, Paul, joote siin üksinda ega teagi skandaalilt meie vanadekodus.»

«Meil on neid liiga palju. Millisest te räägite?»

«Lawrencel ametkonnast.»

«Meie peaspiooni juures?»

«Just. Ta seif murti lahti. Kui seda tegid võõrad, siis ei

161

saa sellest mitte keegi teada, kui seal aga tegutsesid siinsed gangsterid, siis on oodata lunaraha nõudmist ja vaesel Lawrence'il tuleb maksta; materjalid on ilmselt seda väärt. Ta oli end nii hästi ära konspireerinud, too Lawrence, et poisid olid kindlad: ta hoiab oma seifis dollareid. Muide, veider komme, üürida taolise oifice'i jaoks hotellis apartement.»

«Miks siis siin sellest midagi kuulda pole olnud?»

«Sellepärast, et «Hiltoni» peremehed on targad. Ei tohi ju ometi kliente ära hirmutada.»

«Mis ta toa number oli?»

«Ärge te minule viidata mõelge, kuussada kaheksa.» «Kas ta on praegu seal?»

«Kust mina tean? Kui on, eks siis pärast jutustate mulle, kuidas ta teie visiidile reageeris.»

Paul Dick muigas veidralt, ronis pukilt maha ja pöördus baarimehe poole.

«Ma loodan veel tagasi tulla. Kui see džentelmen napsi tahab, segage talle üks kokteil minu arvel.»

Glabb vaatas talle mõtlikult ja heasüdamliku naeratusega järele ja palus siis baarimeest:

«Valage üks klaas apelsinimahla minu enda arvel.»

KOLM TUNDI JA VIISKÜMMEND KAKS MINUTIT HILJEM küsis Robert Lawrence, süngelt Paul Dicki silmitsedes:

«Kust te saite taolist informatsiooni?»

«Mina ei tee oma informatsiooniallikatest saladust, mister Lawrence, ma tahan ainult teada, kas on tõsi, et meie riigi huvidega seotud salajased materjalid on kõrvale toi-metatud?»

«Seda küsimust ma ei kommenteeri.»

«Lubage mul siis seda teisiti formuleerida: kas on tõsi, et grupp tundmatuid mehi püüdis teie firma dokumente röövida?»

«Jah, see on tõsi.»

«Siis ma tahaksin teada, kas on tõsi, et te olete LKA töötaja?»

«Mul ei ole selle organisatsiooniga mingit pistmist, ma esindan firmat «International Telephonic».»

«Millist huvi võivad teie firma dokumendid kellelegi pakkuda?»
«Meie lepinguosaliste nimesid, tarningute mahtu, hindu — kõik see pakub meie konkurentidele huvi.»
162
«Kas te kinnitate, et röövijateks olid teie konkurendid?»
«Just nimelt — need, kes tahavad takistada sõbralike suhete arengut meie maa ja Louisbourg'i vahel.»
«Kui teie firma töötab ausalt, kuidas saab siis vahele segada tema vahekordadesse Louisbourg'iga, mister Lawrence?»
«Iga ausat tööd saab mustata, iga inimest võib poriga pilduda. See on kõik, mis mul on öelda, tänan teid.» I «Veel viimane küsimus, mister Lawrence.»
«Ma vastan teie viimasele küsimusele.»
«Kas teie olete toosama Robert Lawrence, «International Telephonic'u» töötaja, kes andis Kongressil tunnistusi Tšiili vandenõu kohta?»
«Ma andsin tunnistusi selles mõttes, et meil polnud Santiagos toimunud tragöödiaga mingit pistmist. Ma ei tahaks, sir, et teie küsimus ja minu vastus — kuigi see on täiesti siiras — satuksid ajalehte.»
«Te pöördute minu poole palvega ja ma olen valmis seda palvet täitma, kuid sellisel juhul täitke ka minu oma. Mis on varastatud, mister Lawrence?»
«Te olete ju elukogenud mees. Kas te tõesti ei mõista, et ma ei saa teie küsimusele vastata? Kas te tõepoolest ei mõista, et minu vastus võib inimesi sisse vedada, häid inimesi, uskuge mu sõnu, ustavaid ja kindlaid kompanjone meie ausas äris.»

VIIS TUNDI JA KAKSTEIST MINUTIT HILJEM helistas politseidirektor Stow Glabbile, kes istus Lawrence'i vastas, ja ütles:
«Kõik on korras.»
Glabb pani toru ettevaatlikult hargile, tõmbas sügavalt, kergendatult hinge ning hakkas naerma.
«No nüüd, boss, jooksin ma rõõmuga klaasikese head herest.»
Tal oli täielik õigus pitsikene seda mõrkjat hispaania veini rüübata, sest naabrite poolt väljakutsutud politsei (katkilöödava akna klirin!) leidis Zotovi eest kinniseotult Ja uimasekslöödult; tema korteris oli kõik pahupidi pööratud. Kriminaalpolitsei agendid leidsid oma suureks üllatuseks pimedast sahvrist kantava raadiosaatja, alumisest lauasahtlist aga šifriraamatu. Šiffer oli täpselt samasugune, nagu Nõukogude vastuluure neid viimase aasta vältel oli uini püüdnud; kui Zotov haiglas meelemärkusele tuli,
163
keeldus ta vastamast uurija küsimusele raadiosaatja kohta; politsei poolt väljakutsutud Nõukogude konsul esitas talle sama küsimuse; Zotov ütles, et kõik toimunu on provokatsioon ja palus ennast Moskvasse saata.
«Seda otsustab kohus, härra Zotov,» vastas talle politseiuurija. «Teie korterist on leitud esemeid, mille sissevedu meie maale on keelatud. Härra konsul kindlasti mõistab, et ma ei tohi oma kodumaa seadusi rikkuda. Ma ei saa lubada teid ära sõita, kuni pole kindlaks tehtud, mil viisil te tõite raadiosaatja Louisbourg'i, mida ja kel-lele te edasi andsite, veelgi enam — tänasest päevast on teie palat meie valve all.»
Õhtused ajalehed ilmusid pealkirjadega; «Venelaste spionaaž Louisbourg'is».

Ja üksainus, Ameerika saatkonnale lähedalseisev ajaleht avaldas kummalise kommentaari: «Riikides, kes endid vabaks nimetavad, ei ole raadiosaatja mingi süütõend. Arvudetulp ei pea ka tingimata šiffer olema ja seega on Vene inseneri vahistamine kahetsusväärne eksitus, kui mitte kuritegu, kuna — nagu meile on teatavaks saanud, on üks Ameerika firma saanud samasuguse röövimise osaliseks, kusjuures näib, et tundmatud kurjategijad ei otsinud raha. Kelle käsi neid siis juhib?»

Selle kommentaari läbi lugenud, helistas Slavin Glab-bile.

«Tervitus, John, kuidas elate?»

«Tere, kallis Vitj, rõõm teid kuulda. Kuidas teie elate?»

«Suurepäraselt. Kuhu Paul on kadunud?»

«Minu arvates on ta end oma numbrisse luku taha pannud ja kirjutab, ta ütles mulle, et on saanud sensatsioonilist informatsiooni. Kas te ei tahaks minuga koos lõunatada?»

«Meeleldi. Ainult et kõigepealt püüan ma haiglasse Zotovi juurde pääseda.»

«Miks haiglasse? Mis temaga on?»

«Kas te ajalehti pole lugenud?» küsis Slavin ja kujutas endale selgesti ette Glabbi võidurõõmsat nägu. «Te olete elust maha jäänud. Ta on kellegi spioon.»

«Jätke nüüd ometi, ta on ju nii armastusväärne inimene.»

«Spioon ongi kohustatud armastusväärne olema, kui ta on elukutseline ja mitte asjaarmastaja. Ma ootan kella seitsme paiku teie helistamist, okei?»

«Ma helistan teile, Vitj, tervitage Zotovit, ta meenus

164

mulle lõpuks.... Vene nimed, keelebarjäär. Küsige, kas ma teda ehk kuidagi aidata ei saa »

«Aitäh. Tingimata, John, te olete väga hea inimene.»

Tempo

«Kallis sõber, meil on rõõm tervitada teid võluva P. poolt. Tema palvel teatame, et teie asjad edenevad hästi ja need aktsiad, mida ta teie honorari eest ostis, on mahutatud kindlasse ettevõttesse ja neilt võib oodata kaksteist-kolmteist protsenti. Teatame, et teie honorar on 32772 dollarit 12 centi. Kuna te aga palusite endale ravimeid ning kuld- ja hõbeesemeid saata, arvestasime honorarist 641 dollarit ja 03 centi maha, järelikult on väljamaksmisele kuuluv summa 32 131 dollarit 09 centi. Peab ütlema, et teie informatsioon pakub meile erilist huvi. Meie juhtkonna hinnangu järgi annate te tohutu panuse sellesse üritusse, mille eesmärgiks on vabastada Nagoonia kommunistliku türannia alt. Me palume, et te jätkaksite meile pideva informatsiooni saatmist. Praegusel etapil huvitab meid kõige rohkem küsimus, kas Moskvas teatakse meie abist opositsionääride grupile, ja mida nimelt? Kas on oodata Grisso režiimi abistamise laienemist? Me hindame endiselt kõrgelt teie operatiivset informatsiooni laeva-karavanide liikumise aja ja lähtesadama kohta. Lähemal ajal me saadame teile uusi rekomandatsioone ja kõik selle, mida te oma viimase sideseansi ajal palusite. Tahame teid rõõmustada: kõik teie kartused on nüüd hajutatud. Teile teadaoleva inimese me lülitasime «katteoperatsiooni» ja kõik võimalikud kahtlustused langevad edaspidi vähemalt mõne lähema kuu jooksul temale. Seejärel me vististi kon-serveerime raadioside ja arutame läbi meie edaspidise töö uued vormid. Tervitame teid kõigest südamest, teie sõbrad L. ja D.»

«Luure Keskagentuurile.
Oleksime teile väga tänulikud, kui saaksite meile läkitada oma viimase informatsiooni olukorra kohta Nagoo-nias. Meie saatkond on arvamusel, et Ogano grupp ilmutab oma sümpaatiat Pekingi vastu liiga kvalifitseerimatult. Meie vaatlejate arvates on «töö» tehtud ülepeakaela, kuna Aafrika on veendunud selles, et Ogano sõjavägi viib õppusi läbi LKA nõuandjate juhtimisel ja et Ogano radikalism on sanktsioneeritud Washingtoni poolt. Kas Ogano

kontaktid on piisaval määral kontrollitavad? Me ootame üheselt mõistetavat vastust, kuna plaanitsetud aktsioonid Aafrika kontinendil peavad olema rahvusvahelisel areenil küllaldaselt motiveeritavad.
Riigidepartemangu uurimisosakond.»

«Louisbourg, LKA residendile Robert Lawrence'ile.
Korrigeerige Ogano avalikke esinemisi. Ta kordab liiga ilmselt Pekingi argumente sellest hoolimata, et Riigidepartemangu arvates on tema kontaktid liiga läbipaistvad ja sel kombel on aafriklastel võimalik teda kahtlustada ebasiiruses. See arvamus ühtib agent Targa informatsiooniga Moskvast. Andke Oganole korraldus veel kategoorilisemalt rõhutada oma «lahkulöömist imperialismist» ja kritiseerida Riigidepartemangu «passiivsust» Kremli-sõbralike elementide talitsemises.
LKA direktori asetäitja Michael Walsh.»

USA eriülesannetega suursaadiku kõnest:
«Kui minu maad süüdistatakse separatistide toetamises ja mainitakse seejuures Ogano pooldajaid, ei jõua ma ära imestada selliste süüdistajate autust. Mister Ogano kõned on radikalismist läbi imbunud, ja tema kriitika minu maa aadressil ei tekita erapooletutes vaatlejates kahtlustki selles, et see inimene on kaugel nendest ideaalidest, millele oleme andunud meie. Minu valitsus ei saa mister Ogano tegevuse eest mingil määral vastutada; teda mingil viisil seostada meie välispoliitika eesmärkide ja meetoditega tähendaks minu maa ja meie valitsuse laimamist...»

«Peking, Välisministeeriumile.
Ogano on mind informeerinud oma viljakatest läbirääkimistest töile tuntud Lawrence'iga. Nendel läbirääkimistel on Oganole lubatud järjekordne saadetis koptereid, miinipildujaid ja kolmkümmend kergetanki, mis ilmselt avaldab lähemal ajal toimuvatele sündmustele otsustavat mõju,
Du Li, HRV suursaadik Nagoonias.»

OTSING VIII

«Keskus.
«Cook and Stein» Rooma filiaali müüja mäletab, et kõrvarõngad, mille fotot ma temale näitasin, müüdi möödunud suvel välismaalasele, kes rääkis hästi hispaania keelt, ehkki tema emakeeleks on ilmselt inglise keel.
Robin.»

«Slavinile.
Täpsustage kiiresti, millise lennukiga Dubov Liitu tagasi jõudis.
Keskus.»

«Keskus.
Dubov jõudis väliskomandeeringust, mille kestel ta peatus Nõukogude spetsialistide majas, Rooma kaudu NSVL-i tagasi 1977. aasta juulis. Roomas viibis ta kolm päeva, saanud lennujaamast 72 tunniks transiitviisa. Vestlustest Glabbiga jääb mulje, et kallaletung Zotovile ja viimase arreteerimine teeb talle suurt muret. Ometi on ta murelikkus liiga läbipaistev.
Slavin.»

Kõiki neid andmeid omavahel võrrelnud, andis Konstantinov kapten Nikodimovile korralduse Duboviga «kohtuda». See kolmekümneaastane kapten meeldis Konstantinovile, tal oli seda erilist selgroogu, mida vastuluures töötades vaja läheb: ta ei kartnud oma seisukohti kritiseerida, ta kummutas ise oma varem vaieldamatutena tunduvaid järeldusi; mõned sõitlesid teda sellepärast — ennatu inimene; Konstantinov aga tõstis teda kogu aeg esile: mõtlev inimene on kohustatud kahtlema, pole midagi igavamat kui pidev veendumus oma arvamuste õigsuses.

Selle kapten Nikodimovi hea sõber Igor Kutsenko töötas Duboviga ühes osakonnas. Temalt, Igor Kutsenkolt, sai kapten Nikodimov teada, et Dubov jõudis öösel pärale ja et hommikul läheb ta, nagu ikka laupäeviti, sauna.

«Meie poolt algatatud kriminaalasja põhjal,» ütles Konstantinov, «on meil õigus alustada juurdlust, aeg on küps.»

157

«Saa tuttavaks, Serjoža, see on mu sõber, koolis olime pinginaabrid.»

«Nikodimov.»

«Dubov.»

«Te eelistate siinset leili soome saunale?» küsis Nikodimov. «Järgite arstide nõuandeid?»

«Oh, ega ma nende nõuandeid eriti kuulda ei võtagi. Mina olen fatalist, mis ette on määratud, selle eest ei pääse kuskile.»

Kutsenko naeris:

«See on kapitulatsioon, Serjoža.»

«Kuidas arvad, ainult et võib küll kuulata arstide nõuandeid, aga ometi mõne purjus autojuhi süü läbi kõrvad pea alla panna. On ju nõnda?» pöördus Dubov Nikodimovi poole. «Vabandage, kuidas teie nimi on?»

«Anton.»

«Ja isanimi?»

«Pjotr.»

«Peaaegu et Paul,» tähendas Dubov. «Noh, igatahes A. P. Pisiasi küll, aga meeldiv pisiasi. Kus te töötate?» «Riiklikus Julgeolekus, ja teie?»

«Teie firmat ma austan. Mul on seal sõpru. Kas te major Gromovit tunnete?» «Kus ta meil töötab?»

«Võõraid saladusi ma ei avalda,» vastas Dubov. ««Tss, vaenlane kuulab pealt» — oli vist nõnda?» Nikodimov muigas.
«Saun on ometi üks vaikne kena kohakene — siin võib südant puistata. Kes tšehhi õllest ära ütleb, tõstku käsi.»
«Kui raske mul ka ei ole oma kätt tõsta, aga minul tuleb ära ütelda,» sõnas Dubov. «Mul on täna nälgimise päev, kord nädalas nagu joogidel.»
«Kas te ka tõepoolest tunnete mingit kergendust?» küsis Nikodimov.
«Tõepoolest. Jooga on meie sajandi avastus, Anton Pet-rovitš. Ega te välismaal pole veel käinud?» «Ei ole.»
«Kui saadetakse, ostke raamatuid joogide kohta, soovitan soojalt. Kas tahate, ma demonstreerin teile joogat tegelikkuses?»
«Väga tahaksin.»
Dubov süütas sigareti, asetas selle siis oma randmele ning heitis Nikodimovile ja Kutsenkole kiire pilgu; kaptenile näis, et Dubovi silmad naersid.
168
«Kas näete? Ma ei reageeri valule. Jooga võimaldab mõningad tunded välja lülitada, ilma et psüühika seejuures mingil määral kannataks. Te küsisite, kus ma töötan. Me töötame koos Igoriga, kas tema seda teile ei öelnud?»
«Ta ei ole seda minult küsinudki, Serjoža.»
«Uus generatsioon,» muigas Dubov lina kõrvale heites. «Usaldus ja veendumus. Läki leili võtma?»
Ta laskis Kutsenkol ja Nikodimovil ees minna, läks nendega koos peaaegu leiliruumi ukseni ja pöördus siis järsku tagasi.
«Minge ees, ma tulen kohe järele.»
Kutsenko tahtis teda ootama jääda, aga Nikodimov müksas talle külge.
«Lähme, küll ta järele tuleb, võib-olla on inimesel vaja minna.»
Dubovit jälgivad tšekistid nägid, kuidas too oma kohale tagasi tuli, endale õlut valas klaasi, millest äsja oli joonud Nikodimov, rüüpas kärmesti ja jooksis siis leiliruumi.
Leili võttis Dubov niisama põhjalikult, nagu ta töödki tegi, tema nahk muutus sinkjaspunaseks, ta lõõtsutas ja üha kordas;
«No küll on ikka õnnistus, küll on õnnistus!»
(Nikodimov naeratas talle, nägi aga ise Olga Vinteri tursunud keha, nad olid ta öösel Trojekurovo kalmistul sargast välja võtnud ja Matvejevo haiglasse viinud; ühessegi Moskva kliinikusse teda konspiratsiooni tõttu viia ei juletud: ainus sõna vanale Vmterile, ja Dubov saab kõik teada, kui ta aga on tõepoolest LKA agent?
Proskurin oli tookord rajooni surnukambri väikeses tsingitud toas Konstantinovilt küsinud:
«Kas teie kahtlete ikka veel selles, et Dubov ongi toosama «kallis sõber»?»
«Alles siis lakkan ma kahtlemast, kui me ta teolt tabame.»)
Pärast esimest leili mässis Dubov end kahe lina sisse ja läks pediküüri tegema.
Samal ajal andis Nikodimov kõik ülikonnad puhastada ja pressida.
Seal tehti Dubovi korterivõtmest jäljend ja pildistati'tema märkmikku; tema naaber, erualampolkovnik Sidorenko, kutsuti rajooni sõjakomissariaati ja Konstantinov läks sinna temaga kohtuma.
Dubov polnud aga oma aega õigesti arvestanud, tema järjekord oli juba möödas; ta ei hakanud kellegagi tülitsema,

169

ütles ainult, et järgmiseks korraks tuleb ta aegsasti kohale, ja tuli saunaruumi tagasi; Nikodimov kostitas seal Kutsenkot endiselt õllega ja näis, et ta portfell on põhjatu.

«Kus mu ülikond on?» küsis Dubov isegi riidevarnale pilku heitmata; näis, et ta märkab kõike, mis tema ümber toimub.

«Ma andsin pressida — nii Igori, teie kui ka enda omad.»

«Ilmaaegu, Anton Petrovitš, mina saunas pressida ei lase, ma oskan seda ise ka teha. Noh, ükskõik... Eks ole hea leil, mis?»

«Leil on võrratu,» nõustus Nikodimov. «Järgmisel korral peab soola kaasa võtma.»

«Milleks soola?» imestas Kutsenko.

«Oh teid leilivõtjaid küll,» muheles Nikodimov. «Vanasti määriti ihu meega kokku, praegu hõõrutakse soolaga sisse — see stimuleerib higistamist, kilogrammid lähevad maha, see moodus on oma nahal ära proovitud — imeväärne moodus.»

«Võtame aga siis muudkui arsenali,» sõnas Dubov ja nõjatus õndsalt silmi sulgedes diivani seljatoele.

Kui saunamees pressitud ülikonnad tagasi tõi, katsus Dubov nagu kogemata pintsaku taskut veendumaks, kas võtmed on alles; nad olidki alles, aga jäljendid olid nendest juba tehtud.

Alampolkovnik Sidorenko võttis toosist vanamoodsate metallraamidega prillid, asetas need oma lihavale ninale, vaatas Konstantinovile tähelepanelikult otsa ja küsis:

«Kas me mitte kahtlustussündroomi all ei kannata, seltsimees kindral?»

«Ei, seltsimees Sidorenko, ei kannata.»

«Kas olete kindel?»

«Ma ei või teie ees fakte avada. Ma võin teiega ainult oma kahtlustusi jagada.» «Olge nii lahke.»

«Kujutage endale ette, et inimest kutsutakse doktorantuuri, ja tema keeldub...»

«Kui te selle all Sergei Dmitrijevitši mõtlete, siis tema kirjutab doktoritööd oma põhitöö kõrvalt.»

«Ma tahaksin selles veenduda. Kas teie ei tahaks? Edasi, kujutame endale ette, et inimesele pakutakse tööd organisatsioonis,

170

kus palk on hoopis suurem ja ametikoht sootuks kõrgem ...»

«Kui te selle all Dubovit mõtlete, siis tema ahne ei ole ja elab väga tagasihoidlikult.»

«Kuidas te aga suhtuksite sellesse, et inimene, lükates temale tehtud ettepanekud tagasi, püüab iga hinna eest pääseda salajasse, luureteenistuse tähelepanu köitvasse osakonda?»

«See on teil kolmekümne seitsmenda aasta retsidiiv, seltsimees kindral,» lausus Sidorenko veendunult. «Nii võib ju iga inimest spiooniks teha.»

«Hästi. Ma pean tunnistama — olen isegi rõõmus, et te teda nõnda kaitsete. Kuid ma mainin seejuures, et me kutsusime teid siia selleks, et teilt abi paluda, ja see võib seista üksnes selles, et te sõidate sanatooriumi ja jätate meile oma toa võtme. Arusaadavalt ei ole mul õigust teid käskida, me võime üksnes paluda, ja teil on loomulikult õigus meie palve tagasi lükata. Ainult üht pole teil õigus teha — teil pole õigust rääkida meie jutuajamisest oma naabrile.»

«Seda ma luban.»

«Kuidas te Olga Vinterisse suhtusite?»
«Ta oli suurepärane inimene. Suurepärane.» «Kas Dubov armastas teda?» «Dubov suhtus temasse hästi.» «Kas tal oli ka teisi naisi?»
«Me elame sellisel ajal, mil sellele on hakatud teisiti vaatama. Pealegi olen ma selle vastu, et inimest mingisuguse vahekorra, juhusliku vahekorra pärast hakatakse seitsmes surmapatus süüdistama.»
«Ka mina olen selle vastu, uskuge. Mind huvitab lihtsalt puhtinimlikult teie arvamus: kas ta armastas Olgat või mitte?»
«Minu arvates küll. Ta on tugev ja tahtejõuline mees, ta seadis endale eesmärgiks oma töös kaugele jõuda, ja nähtavasti seepärast oli aeg-ajalt Olgaga tõre, kuid mulle näib, et mitte sellepärast, nagu oleks Olga talle kuidagi koormaks olnud. Pealegi oli Olga väga ... kuidas seda oleks õigem üteldagi... demokraatlik või... Peenetundeline. Oskas mõista...»
«Aga kas tema Dubovit armastas?»
«Väga. Sellepärast ta Dubovile nii tervenisti anduski.»
«Kas ikka tervenisti?»
«Vaieldamatult.»
171
«Kas Dubov rääkis teile, et Olga Vinter suri kopsupõletikku?»
«Ma nägin seda ise pealt, seltsimees kindral.»
«Siis tutvuge, palun, meedikute otsusega.»
... Kolme Punalipu ordeni kavaler Sidorenko, kaotanud Breslau all vlassovlase kuuli läbi oma naise, üheksateistkümneaastase halasta j aõe Irakese, kes oli kolmandat kuud rase, ja sel kombel täiesti üksi jäänud — ta oli andnud rüütelliku truudusevande —, otsis kolmekümne sõjajärgse aasta jooksul surma: töötas kriminaaljälituse banditismi-osakonnas, ronis kuulide alla ega saanud ainsatki kriimustust; kui banditismile oli lõpp tehtud, sõitis ta Arktikasse; esimesena astus ta taiga pärapõrgusse, lõi vaia maasse ja hakkas ehitajaks; Tjumenil anti talle «Austuse märk»; siis sai ta infarkti, talle anti Moskvasse tuba ja saadeti pensionile. Küsimusele, miks ta parteisse pole astunud, vastas ta esimesel pilgul kummaliselt: «Sellepärast, et ei osanud oma naist ega pisikest hoida, nemad said minu kuuli endale.» Muide, kunagi hiljem ta lisas: «Akadeemik Tdpo-lev ütles kord miitingul hästi: «Kuigi ma olen parteitu, armastan ka mina oma kodumaad.» Sellega oleks ta nagu Nikita Sergejevitšile vastu vaielnud, too oli samuti miitingul esinenud, parteilasi hea sõnaga meeles pidanud, parteitud bolševikud oli aga «ära unustanud».
«Kas teie arvate, et Dubov mürgitas Olga?» küsis Sidorenko pärast rusuvat pausi.
«Uskuge — ma tahaksin eksida. Just sellepärast mul ongi vaja teie nõusolekut praegu meie seltsimeestega kaasa minna, laua taha istuda ja püüda taastada Dubovi elu päev päeva haaval alates ajast, mil ta välismaalt tagasi jõudis.»
Leitnant Dronov astus Dubovi tuppa ja jäi ringi vaadates lävele seisma. Absoluutne, isegi kloosterlik kord; kirjutuslaud ja sellel ülivõimas raadioaparaat «Panasonic»; suur laualamp — pronks ja luu; nende kahe esemega kummalises dissonantsis oli pikk hiina taskulamp — kolm rubla kakskümmend kopikat, müügil enamasti «Vojentorgis», väga vajalik ese kalapüügil ja jahil.
Leitnant pildistas raadiot.
Siis pani ta fotoaparaadi ära ja vaatas ringi. Raamatud riiulil olid tolmust hoolikalt puhtaks pühitud, peamiselt oli see klassika, suuruse ja kaane värvuse järgi hoolikalt

valitud. Ühe Dickensi köite vahelt leidis Dronov kolm tuhat rubla krabisevates sajarublalistes.

172

(Dronov oli — täiesti «juhuslikult» — «tutvumisvisiidile» eelneval päeval kohanud Dubovi vennapoega; too oli rääkinud, kui «punktuaalne on Serjoža» rahaasjades: «Võttis minult puhkuse ajaks sada rubla, temal on alati rahast puudus, ja maksis kolme kuu jooksul tagasi — igal palgapäeval kolmkümmend rubla, täpselt tähtajaks.»)

Dronov pildistas rahatähti ja pani nad hoolikalt vanasse kohta tagasi; laual valitses samasugune kord — elektri-ja gaasiarved kirjaklambriga kinnitatud —, polnud seal kirju, aadresse ega telefoninumbreid, otsekui teadnuks siinne korteriperemees, et tema järele võidakse tulla, ja oli sellepärast varakult visiidiks ette valmistatud: «Vaadake, palun, kõik on teie silme ees, siin ma seisan teie ees, üleni läbinähtav.»

Mitte mingeid pidepunkte, rääkimata süütõenditest, toa ülevaatus ei andnud. Raamatu vahele peidetud kolm tuhat? See on nüanss, mitte aga asitõend.

«Jälgimine näitas, et pärast saunaskäimist pani Metsnik oma toauksele uue luku, mille ta oli koduteel ostnud, seejärel laskus ta alla õuele, käivitas oma «Volga» numbrimärgiga 27—21 ja sõitis Sadovajale. «Kultuuripargi» metroojaama lähedal pöördus ta ringi, jättis auto Rahvusvaheliste Suhete Instituudi juurde, läks metroosse, sõitis Lenini-nimelise Raamatukogu peatuseni ja väljus Kalinini prospektil. Siis läks ta kellegagi kontakteerumata kaupluse «Meloodia» juurde ja jäi seal kella vaadates seisma. Kell 17.20 astus tema juurde lüheldane musta-silmne brünett tütarlaps sinistes džiinides, kellega koos Metsnik istus «Arbati» jaamas metroosse ja jõudis kell 17.59 oma auto juurde tagasi. Koos Tõmmukesega sõitis Metsnik restorani «Russ», kus neid õhtusöök juba ees ootas — neli portsjoni kalamarja, värske juurviljasalat, või, röstitud leib, fileepraad šampinjonidega punase veini kastmes, kohv ja jäätis. Alkohoolsetest jookidest tellis Metsnik sada grammi konjakit «KV», millega kostitas Tõmmukest, ise aga ei joonud. Kell 21.45 pöördus Metsnik tüdrukuga koju tagasi, kuhu nad jäid ööseks.»

«Keskus.

Kordan oma palvet lubada mul vestelda Glabbiga. Teda saab vastu seina suruda Hongkongi skandaaliga ja teiste andmetega, mis mul on õnnestunud hankida. Olen kindel, et pärast operatsiooni lõppu Moskvas võib Glabbi sundida Zotovit kohe vabastama.

Slavin.»

173

«Slavinile.

Vestlusega nõus, kuid tehke seda nõnda, et jääks mulje, nagu me usuksime, et just Zotov on Lawrence'i agent.

Keskus,»

Slavin

Pilar ulatas talle klaasi.

«Kas teate, kuidas meie pool džinni nimetatakse?»

«Kelle «meie pool»?» küsis Slavin Glabbi poole vaadates. «Kas te mõtlete selle all firmat või maakohta?»

«Ma mõtlen selle all Hispaaniat.»
«Teie pool nimetatakse džinni ginebraks, on mul õigus?»
«Vitj räägib väga hästi hispaania keelt,» ütles Glabb. «Ta valdab suurepäraselt võõrkeeli nagu kõik luurajad.»
«Hea, kui neid osatakse, John. Muidu oleks vististi raske töötada: eks sa proovi hiina keelt oskamata Hongkongis elada — kohe jääd vahele. Kas teie, Pilar, ei ole kunagi Hongkongis elanud?»
«Aga teie?» küsis Glabb, naerdes veidi liiga valjusti. «Teie olete vist igal pool elanud, eks ole, Vitj?»
«Mind ei lastud Hongkongi. Ma ütlesin, et sõidan sinna Wilhelm Schanzi asjus, kuid Peking pani kohalikele võimudele päka peale ja mul pöörati ots ümber...»
Pilar vilksatas Glabbi poole vaadata, ta nägu oli endiselt naeratav ja kaunis, kuid silmadesse oli ilmunud ärevus; pupillid olid laienenud ja seetõttu näis, et tal on halb nägemine.
«Kui huvitav,» sõnas Glabb. «Kindlasti kirjutasite te sellest oma reisist vene ajakirjanduses?»
«Teema ei ole ajalehepärane, sinna ta ei kõlba. Pigem on see romaan. Kas teile meeldivad seiklusromaanid, Pilar?»
«Minule meeldivad seiklusromaanid,» vastas naine aeglaselt ja vaatas uuesti Glabbi poole.
«Temale meeldivad Bondi-filmid,» tuli Glabb talle appi. «Ja vene spioonidest, kes on peaaegu võitmas, aga saavad lõpuks ikkagi lüüa, sest meie oleme tugevamad.»
««Meie»?» muigas Slavin uuesti. «Ma ei teadnudki, et teie firma on seotud Inglise luurega. Teate, kui mina oleksin režissöör, teeksin ühe filmi. Õigemini, mitte ei teeks, vaid täiendaksin. Ma lisaksin filmile «Armastusega Venemaalt» ainult ühe kaadri: pärast seda, kui Bond on meie

šifreerijannaga õnnelikult Londonisse jõudnud, ilmuks ekraanile tiiter: «Sisseelamisoperatsioon kulgeb edukalt, asun tegutsema. Katja Ivanova.»»
«Kohe tuleb siia Paul Dick, müüge see süžee temale, ainult ärge odavalt ära andke, Vitj, see maksab vähemalt tuhat.»
Pilar rüüpas lonksu punast tintot ja tähendas Slavinile ainiti näkku vahtides:
«Vahetevahel oled sa küll väga halb ärimees, John. Selline süžee, kuivõrd ma kunstimaailma natuke tunnen, maksab vähemalt sada tuhat. Kohe. Kohapeal.»
«Makske,» sõnas Slavin. «Mina olen nõus.»
«Võib-olla makstakse Ühendriikides rohkem,» ütles Glabb naermast lakates. «Ma räägin tõsiselt, ma olen nõus silmapilk Hollywoodiga ühendusse astuma, mul on seal häid sidemeid.»
«Kas olete kindel, et teie soovitusest piisab?» küsis Slavin.
«Olen küll.»
«Kas olete ise kah stsenaariume kirjutanud?»
Glabb laksatas endale vastu reisi ja tõmbus küüru näitamaks, kui väga see talle nalja teeb, muutus aga seejärel uuesti tavaliseks otsekoheseks ja lõbusaks Johniks.
«Käige õige kuradile, Vitj! Ei maksa kunstivõhiku kommersandi üle niimoodi nalja heita.»

«Vitali on väga ilus nimi,» lausus Pilar. «Nagu Vittore itaalia keeles.»

«Sarnaneb saksa Wilhelmiga,» tähendas Slavin. «Sõnade tähendus on, tõsi küll, erinev.»

«Mina, muide, kohtasin .Schanzi Hongkongis, Vitj. Hallipäine sinise ninaga vanamees, eks ole?»

«Nina on tal vanadusest siniseks läinud. Kui ta oli kolmekümnene, oli tal täiesti viisakas nina, juua ta ju ei tohtinud, töötas gestaapos, seal joodikuid ei peetud, asjalik ettevõte...»

Paul Dick saabus kainena. Mehi tervitas ta süngelt, laskis Pilaril end suudelda, viskist ütles ära: «Ei võta. Täna ja homme ei võta.» «Miks nõnda?» küsis Slavin. «Valmistan teie vastu tublit lööki ette, Vitj.» «Kas tasub?»

«Tasub küll. Mängida tuleb puhtalt.»

«Seda minagi,» sõnas Slavin. «Sellega olen ma täiesti

175

nõus. Muide, ma panin kirja mõned ebaausa mänguga seotud huvitavad lood, võin maha müüa.»

«Ma olen raha maha joonud. Ostan võlgu.»

«Hüva. Ma jään ootama, Niisiis: raa hakkasin ennist Hongkongist rääkima, sealsest maffiast...»

«Ei-ei!» ütles Glabb, «parem müüge Paulile see Bondi-süžee ära! Sa, Paul, ei kujuta endale ette, kui teravmeelne ja salvav see on! Ma imetlen Vitalit. Kujuta ette, film lõpeb sellega, et tüdruk, kelle Bond minema viis, noh, mäletad, too seelikus tšekist, saadab Londonist Keskusesse šifreeritud telegrammi: «Sisseelamisoperatsioon kulgeb edukalt, olen legaliseerunud, asun teenistuskohustuste täitmisele.» Vahva, eks ole?»

«Meil räägitakse teenistuskohustuste täitmisest siis,» märkis Slavin, «kui inimene on oma kohustuste täitmisel hukkunud...»

Dick vaatas süngelt Slavinile otsa.

«Karm süžee, muide. Meenutab tõde.»

«Meie inimesi tapvat Bondi pole mitte meie välja mõelnud.»

«Hüva, rääkige oma süžeest.»

«Ei, kui palju te selle Bondi eest maksate? John pakkus sada tuhat.»

«See olin mina, Vitj, kes sada tuhat pakkus, te eksisite.»

«Näidake mulle niisuguseid produtsente,» mühatas Paul Dick esimest korda kogu nende vestluse vältel. «Ma teenin miljonit kümme nädalas, seitsekümmend protsenti teile, okei? Noh, jutustage. Oleks tore, kui see teie süžee poleks niivõrd Hongkongi kui Louisbourg'i oma — Zotovi saatus huvitab mind niisama palju kui teidki. Algul paneb üks venelane kõrvad pea alla, siis teine, kas seda ei ole ühe nädala kohta liiga palju, ah!»

«Ei tea, kas asi kahega piirdub?» ütles Slavin küsivalt Glabbi poole vaadates. «Nõndaks. Tuletage meelde, Nürnbergis kuulati SS-asjus üle keegi Wilhelm Schanz?»

«Ei mäleta.»

«Meie, ameeriklased, oleme ilma mäluta rahvas,» tähendas Glabb. «Hea mälu segab elamast, see on nagu kooruke haaval, mis mäda välja ajab .. .»

«Kaotanuksime meie kakskümmend miljonit, oleks meie mälu samasugune,» tähendas Paul. «Mina Schanzi ei mäleta, oli vist mõni väiksemat sorti timukas.»

«Jah. Eksekuutor. Me tõestasime tema osavõtu neljakümne seitsmest likvideerimisest...»
176
«Mis tähendab likvideerimine?» küsis Pilar. «Kui see on midagi julma, siis ei maksa, Vitj, maailmas on niigi palju julmust...»
«Likvideerimine tähendas nende juures küla või väikelinna kõikide elanike hävitamist, alates imikutest ja lõpetades haigetega.»
«Kas see oli partisanivastase võitluse ajal?» küsis Glabb.
«Kas teie arvate, et see on õigustus?» Slavin nihutas oma klaasi Pilarile lähemale ja naine valas talle kärmesti džinni.
«Kas ma jääd võin käega panna?» küsis ta.
«Muidugi,» vastas Slavin ikka veel Glabbile otsa vaadates. «Kuidas siis on, John, kas võitlus partisanide vastu saab olla taoliste likvideerimiste õigustuseks?»
«No muidugi ei saa, Vitj. Ma ju ainult täpsustasin. Natside elajalikud teod on jälgid.»
«Niisiis me paljastasime tolle Schanzi; ta elas Kanadas, kuid välja teda meile ei antud ja ta kadus. Hiljem aga ilmus ta välja Hongkongis, ja siis juba Ameerika passiga ...»
«Oh ei,» krimpsutas Glabb nägu. «Minu arvates olid tal seal mingid Nikaraagua või Tahiiti dokumendid. Ma olen kindel, et Ühendriikide kodakondsusesse ta ei astunud.»
«Jah? Noh, mis siis ikka ... See on hea. Niisiis, kui aastat kümme tagasi Hongkongis skandaal puhkes — lennuväljal tabati grupp Hiina maffialasi heroiiniga —, siis organiseeris toosama Schanz kellegi portugallanna või hispaanlanna põgenemise, ta nimi oli vist Carmen, samasugune iludus kui meie veetlev Pilar, ja lõi mättasse mehe, kes süü enda peale võttis. See oli mister Lao, eks ole, John?»
«Miks te seda minu käest küsite?»
«Sa töötasid ju Hongkongis,» kehitas Paul õlgu. «Sellepärast ta küsibki.»
«Ma töötasin seal läbisõidul, ainult mõne nädala, see oli puht proovireisija bisnis.»
«Siis on arusaadav,» sõnas Slavin. «Muidugi ei tundnud te ka siis LKA sealset esindajat, ka tema oli ju sellesse skandaali segatud, see summutati kuidagi ära, aga söed hõõguvad ikka veel, John, söed hõõguvad. Kuidas on, Pilar, kas on huvitav neid süsi hõõgvele puhuda?» ... «Kuidas teile seda öeldagi... Midagi seal ju on, kuid tõeliseks skandaaliks on seda vähevõitu ...»
177
Glabb hakkas uuesti valju häälega naerma, ehkk vin nägi, et ta ilme oli seejuures äärmuseni pingul.
«Meie maal on populaarsed üksnes superskarid Vitj. See, mida teie jutustasite, on paljalt argipäev, «Ristiisa» igav paroodia.»
«Mis tähendab «superskandaal»?» küsis Slavin.
«See on siis, kui naine on alkohoolik,» vastas pa «mees aga on homoseksualist ja sunnib oma õde magan! talle kasulike härradega; või kui miljonäri poeg astjj? kommunistlikku parteisse; või kui altkäemaks ületab saia tuhande — see on veel, kuidas ta on. Kõige parem oleks tõsi küll, midagi intriigidest presidendi kuluaarides, see juba läheks, see meeldiks ka tema võistlejatele, eriti potentsiaalsetele.»

«Mina ei pea Zotovit vastaseks,» lausus Pilar. «Ta liht-Mlt täitis oma kohust.»
«Kes seda on tõestanud?» kehitas Glabb õlgu. «Meie ei ela totalitaarses riigis, tema süüd on vaja asitõenditega ynnitada. Raadiosaatja ei ole mingi süütõend — see võidi talle ka salaja tuppa sokutada.»
«õige,» nõustus Slavin. «Tänane «News» kirjutab sellest just teie sõnadega.» «Nno?» imestas Glabb. «Tublid poisid, ma ei ole tõtt-

«Naine on olemas,» vastas Slavin Johni poole pöördu-des. «Selles loos on naine olemas. Narkomaan. On mehe veresugulane — lihtsalt tema vennatütar. Natsi tütar. Oli ka ise asjaosaline. Kuidas meeldib?»
«Ütelge nimed,» vastas Dick. «Sellest ma kirjutan nii mis suitseb; sellega ei tee ma endale mitte niivõrd raha kui nime — mind on ju ära unustatud; need, kes natside vastu võitlesid, unustatakse meil kiiresti; praegu tuletatakse meelde neid, kes piitsutavad üles seda laadi kõlvatusi, nagu teie meile praegu jutustasite. Ma võtan asja käsile, ärge intrigeerige.»
Slavin võttis Glabbil õlgade ümbert kinni ja sosistas talle:
«Kui õige intrigeeriks, John! Või avame ainult osa kaarte?»
Pilar rüüpas suure sõõmu veini ja vastas:
«Mina teie asemel intrigeeriksin natuke,.»
«Nõus. Nüüd on sõna Paulil — mida ta teab Zotovist? Mind haiglasse ei lastud ja kokkusaamist ei lubatud. Laduge, Paul, oma versioon lagedale.»
«Selle venelasega on segane lugu ...»
«Teie ei tohiks küll nõnda öelda — «selle venelasega»!» katkestas teda Slavin.
«Kuidas seda teil nimetataksegi? Suurriiklikuks šovinis-miks?» muigas Paul. «Ärge kurjustage, vene nimesid hääldan ma halvasti!»
«Ärge seda kunagi tunnistage, Paul; teid süüdistataks siis madalas professionaalsuses, lehemees peab oma vastaste nimesid teadma ka siis, kui neid on raske hääldada. Näiteks meie peame oma vaenlaste nimesid hästi meeles.»
178

«Mina ei pea Zotovit vastaseks,» lausus Pilar. «Ta lihtsalt täitis oma kohust.»
«Kes seda on tõestanud?» kehitas Glabb õlgu. «Meie ei ela totalitaarses riigis, tema süüd on vaja asitõenditega kinnitada. Raadiosaatja ei ole mingi süütõend — see võidi talle ka salaja tuppa sokutada.»
«Õige,» nõustus Slavin. «Tänane «News» kirjutab sellest just teie sõnadega.»
«Noo?» imestas Glabb. «Tublid poisid, ma ei ole, tõtt-öelda, veel ise lugenudki.»
«Aga mis see on?» nooksas Paul «News'i» numbri poole, mis lebas laual ja millel Zotovi «asja» kommenteeriv artikkel oli punasega alla kriipsutatud.
«Seda lugesin mina,» vastas Pilar. «Zotovi saatus teeb mulle muret ja ma olen valmis tegema kõik, et teda aidata.»
«Ent mismoodi?» küsis Glabb. «Ka mina olen valmis teda aitama.»
«Väga lihtsalt,» vastas Slavin. «Tuleb üles leida need, kes organiseerisid sissetungi tema korterisse.»
«Ja üles otsida need, kes Lawrence'i seifi lahti murdsid,» muigas Paul Dick.
«Paul,» sõnas Glabb, «see ei ole džentelmenlik.» «See ei ole jah džentelmenlik, sest ta oli nõus minuga rääkima ja mina saatsin juba oma ajalehtedele kaastööd: «Ilu kui usaldatavuse sümbol», — selle üle mõtlesin ma siis, kui nägin ühe gangsterigrupi tööd «International Telephonic'u» apartementides; nad pidasid jahti selle : firma «ustavate sõprade» nimedele, kes olid suutnud ehi-I tada lootustäratava silla Ühendriikide ja Pinocheti grupi I vahele juba siis, kui viimane ei olnud veel diktaator, vaid võttis Allende kõrval seistes paraade vastu.»
«Võtan ära,» ütles Slavin. «Suurepärane materjal, Paul.» «Venelastel on vabalt konverteeritava valuutaga kitsas,» märkis Glabb. «Kas teie olete erand, Vitj?»

«Ma lihtsalt pean kontrastdieeti, üks naljapäev nädalas, puhas kokkuhoid.» Pilar ja Glabb vahetasid pilke.

«Kas te harrastate joogat?» küsis Pilar. «Ma võin teile kirjandust anda, mul on selle kohta hulk venekeelset kirjandust.»

«Joogat ma harrastan, raamatute eest aitäh, need ma näppan teilt rõõmuga ära. Muide, Paul, ega teie ei tea, kas see on toosama Lawrence, kes keeldus Kongressile vastamast reale punktidele Santiago putši kohta?»

179

«Toosama jah.»

«LKA resident või?»

«Seda küsige minu käest, poisid,» ütles Glabb, «me oleme temaga ikkagi juba palju aastaid sõbrad. Tema on samasugune LKA-mees kui mina gestaapo agent.»

«Huvitav,» lausus Slavin mõtlikult džinni rüübates, «kui Paulil õnnestuks hankida dokumendid selle kohta, et LKA töötaja on seotud natsidega, nii endiste kui ka uutega — kas seda oleks võimalik ajakirjanduses välja pakkuda?»

«Kui ajakirjandus veel võitles LKA vastu,» vastas Paul, «siis ta unistas millegi taolise hankimisest. See oleks nokaut, Vitj, aga...»

«Ma olen poksiga tegelnud, ma tean, kuidas lüüa, ja olen valmis seda ka teile õpetama,» ütles Slavin.

«Näete, mismoodi värvatakse usaldavat vaba ajakirjandust,» naeris Glabb jälle ja tema silmad tõmbusid kitsasteks piludeks.

«Vitj, ma tahaksin teile oma uhkuseasja näidata,» lausus Pilar. «Lähme.»

«Kas te minule seda ei näitagi, guapefia?» küsis Paul.

«Kui millegi üle tõeliselt uhke ollakse, siis ollakse seda salaja,» vastas Glabb.

«Ilus fraas,» sõnas Slavin. «Mehe fraas, kes on osanud võita.»

Pilar võttis tal käest kinni ja juhtis ta mööda keerdtreppi üles teisele korrusele. Seal, tiigrinahaga kaetud suure diivani ja klaaskatusega toas olid seinad täis riputatud ikoone, kõik viimseni restaureeritud; seal oli palju kulda ja täpselt väljamaalitud silmi.

«Kuidas on?» küsis Pilar. «Eks ole otse uskumatu? Seitsmeteistkümnes sajand, Venemaa põhjapiirkond, sellesama Venemaa, kellel oli vaba väljapääs merele, see tähendab — vabadusse.»

«Kus nad restaureeriti? Kas siin?»

«Ei.»

«Kas rikkuda teie tuju, või on parem valetada?»

«Mina, Vitj, olen alati armastanud tõtt kuulda. Lõpuni. Kogu tõtt. Siis olen ka mina valmis tõtt rääkima.» «Kas kah kogu tõde?» «See oleneb teist.» «Kas ainult minust?»

«Ma pole teie naine ega ka mitte mõni kontoriametnik, mul on oma isiklik äri, Vitj, seetõttu kasutan ma elu peamist hüvet — ma olen sõltumatu. Ma hindan väga seda

180

hüvet, kuna jõudsin selleni keldrist, mööda täissülitatud astmeid ... Rääkige tõtt.»

«Hüva. Oma ikoonikunstis me tunneme seitsmeteistkümnenda sajandi esimesest pilgust ära, ja mitte ainult maali-mismaneeri põhjal. Ainult üks teie ikoonidest on ehtne, Pilar, kõik teised on — te tahtsite tõtt kuulda — võltsingud. Kuid ma ei ütle seda kellelegi, ma oskan saladusi hoida.»

«Schanzist rääkides te võõraid saladusi just eriti ei hoidnud.»

«Kas see on siis kellegi saladus?» «Vitj, mida te taotlete?» «Tõtt.»

«See on ehtne venelase vastus. Minust on saanud ameeriklane, ma olen harjunud täpsete küsimuste, konkreetsete ülesannete, kauba hinna, garantiiaja ja -moodusega.»
Slavin võttis naisel käest kinni, suudles teda ja küsis:
«Kas te praegu elate Ameerika diplomaadipassiga? Või on ka üks noist eelmistest järele jäänud?»
«Vitj, te ei vastanud mu küsimusele...»
«Küsimust, mis on «Lawrence'i firma usaldusväärse sõbra» nimi, on vist parem Paulile esitada?»
«Ometi te esitasite selle küsimuse.»
«Korrake minu lauset, Pilar, ja te leiate isegi, et sellist küsimust ma ei esitanud. Ma olen ju fantaseerija. Ajakirjandusse kiindunud inimene on kohustatud fantaseerima.»
«Kui ma sellele küsimusele vastan, ega te siis ei hakka Pauli küsimustele vastama?»
«Jaa, te armastate tõepoolest seiklusromaane, Pilar. Mul on teie pärast hirm. Ma ei taha, et te mööda treppi ülespoole minnes taluksite kas või mingeidki ebamugavusi. Üldiselt peaks keegi džentelmen seda laadi teekonnal naisterahva kõrval olema, eks ole? Mees tugevate musklite ja ameerikaliku garantiiga, täpselt ja asjalikult töötava peaga.»
«Hästi, ma kutsun kohe Johni.» «Ma olen siin, tüdruk,» muheles Glabb. Ta seisis seina ääres ja nähtamatu uks sulgus aeglaselt ta selja taga.
«Ma tahaksin mister Slavini Hongkongi-lugu ;;eel kord kuulda — üksikasjalikumalt ja nelja silma all.»
181

Konstantinov

Konstantinov ja leitnant Dronov istusid Dubovi naabermajas just selle toa vastas, kus Dubov ja elus-Olja (Konstantinov oli talle enda jaoks sellise jubedavõitu nime andnud) millestki omavahel rääkisid; Konstantinov nägi ligidalt ja selgesti Sergei Dmitrijevitši jõulist, jämedate joontega ja tahtekindlat nägu; ta püüdis taibata, miks neiu nii lõbusalt naerab — Dubov rääkis vähe; see oli kindlasti armumine: täiskasvanud mees, haritud poliitik; käib hästi ja elegantselt riides; juhib ilusasti autot, glasseekinnastes, et paremini rooli tajuda; konjakit tellides palub, et toodaks «KV-d» ja tingimata gruusia oma; esitab ilma vaevata vene keeles inglaste, hispaanlaste ja portugallaste laule; armastab natuke väsinult, väga rahulikult, mitte nagu mõni poisike, need on alati hirmul ega tunne asja; kuulab väärikalt tooste, mida sõbrad Pitsundas ja Suhhu-rnis tema auks ütlevad; «alaverdi» lausub ta pikaldaselt, aeglaselt, natuke vana grusiinlase maneeri jäljendades.
«Aljabrik on tubli,» mõtles Konstantinov Pitsunda baari-mehe peale. «Noormehel on intuitsiooni: «See Dubov kõigutab liialt demonstratiivselt sarvi ja laiutab oma õlaku-tega,» oli ta öelnud, kui vastuluuretöötajad ettevaatlikult, ääri-veeri küsitlesid kõiki neid, kellega Dubov oli kohtunud. «Mis tähendab õieti «sarvi kõigutama», Aljabrik?» — «Kas see ei ole siis arusaadav? See on väljend Abhaasia Kara Leone žargoonist ja tähendab «uhkeldama». Seda võib ka ninakuseks tõlkida, kuid ninakas olla pole hea, see on liialt demonstratiivne ja ülepakutud. Õlakutega selleks laiutataksegi, et kassikullaga pahviks lüüa, meil ju minnakse hõlpsasti sellele liimile.»
Konstantinov imestas, kuuldes, kuidas Proskurin neid Konstantinovi poolt Abhaasia julgeolekukomitee raportis allakriipsutatud ridu lugedes põlglikult mühatas.

«Muide,» mõtles ta, «mul ei ole õigust Proskurini peale kuri olla, igal inimesel — nagu autolgi — on mingi määrav omadus: «Zigulil» — hea kiirendus, «GAZ-il» — vastupidavus, «Volgal» — stabiilsus, «Tšaikal» — sõidu-kindlus ...»

Konstantinovile meenusid ühe tuttava sõnad, kui see kunagi bürokraati matkides oli lausunud: ««Tšaika» lendab «Volga» kohal.»10

«Huvitav,» heietas ta oma mõtteid, «et minul puudub

182

Gmõrja omadus lihtsalt õlg alla panna ja suruda; mina olen harjunud toetuma mitte üksnes loogikale, vaid ka oma intuitsioonile; naistel on see väga tugevasti arenenud, nende intuitsiooni tuleb korrigeerida, see kannatab liigse emotsionaalsuse all, nad saavad seetõttu sagedamini kaotuse osaliseks, neil tuleb lisavaeva näha, see aga käib enesearmastuse pihta, ent haavatud enesearmastusega inimene on murtud inimene. Kuid ega ilma Proskurini-taolis-tetagi läbi ei saa. Õige liin kujuneb välja liikumisprotsessis. «Loovimine» — see tähendab pidev teelt hälbimine — eristab lennuki ja auriku liikumist, selles ongi autopiloodi töö põhimõte: kui poleks vigu, mida siis parandada?»

«Kuhu ta nüüd läheb?» küsis leitnant Dronov sosinal.

Konstantinov tähendas, jälgides, kuidas Dubov taskust võtmeid võtab:

«Ega te nende kõrvaltoas ole, et sosistate.»

«Ma treenin valvsust, seltsimees kindral.»

«Niimoodi ei treenita. Valvsus seisab selles, et räägitakse rahulikult seal, kus tohib, ja sosistatakse hääletult siis, kui olukord seda nõuab. Muidu treenite ennast äraehmatatud inimeseks: silmavaates alaline pinge, liigutused aheldatud, repliigid päheõpitud; siis tervitavad teid LKA-mehed juba kaugelt, kergitavad — nagu öeldakse! — igal tänavanurgal teie ees mütsi. Kes täna tema autot valvab? Paistab, et ta läheb Olgaga sõitma ...»

«See on veider, seltsimees kindral, aga viimasel ajal ööbib OI ja Dubovi juures ja jookseb hommikuti poodi talle kefiiri ostma. Autot passivad Kurovlev ja Pšenitšni-kov. Tõepoolest, vaadake, lähevadki...»

Niipea kui Dubov ja Olga korterist väljusid ja akendes kustus valgus, mis viivuks näis ööpimeduses veelgi eredam, roheka varjundiga, helises telefon.

«See on kindlasti Konovalov,» tähendas Konstantinov, «paluge, et nad meid pidevalt sündmustega kursis hoiaksid. Nüüd on nõnda, leitnant... Teie raportis oli öeldud, et Dubovi laual polnud mingeid märkmikke ega käsikirju, ühesõnaga — mitte midagi taolist, mis kas või kaudseltki väitekirja meenutaks?»

«Mitte midagi, seltsimees kindral.»

«Ja kus ta oma «Volgat» hoiab?»

«Õues, ma ju plaani pealt näitasin.»

«Aga talvel?»

«Ei tea.»

«Kas tal garaaž on?»

«Seda ei ole ma välja selgitanud.»

182

«Kas tema laual ei olnud ühisgaraaži arveid?»

«Vahest üle kontrollida?»

10Tšaika (v. к. — чайка) — kajakas. *(Tõlkija märkus.)*

«Pole tarvis, võib mingeid jälgi jääda, te ju ise rääkisite, kuidas ta tagasi tulles toas ringi vaatab.»

«Just nagu hunt, seltsimees kindral. Seisab ukse juures ja vaatab, vaatab, pöörab pead nagu kotkas «Loomade maailmas».»

Konstantinov võttis sigari, kooris selle aeglaselt tsellofaanist välja ja süütas põlema.

«Tore määratlus,» tähendas ta. «Te kirjeldate hästi, suurepäraselt, kui aga dokumenti kirjutate, siis heida lihtsalt pikali ja jää magama — nagu eunoktiin...»

«Misasi?» ei saanud Dronov aru.

«Unerohi, nimetatakse eunoktiiniks...»

Uuesti helises telefon. Selgelt ja kiirustades kanti ette:

«Metsnik pani Tõmmukese autost maha, pööras ümber ja kihutas tagasi. Praegu on ta Sadovajal. Ameerika saatkonna lähedal pidurdas. Lülitas sisse vasakpoolse suunatule.»

«Märkige aeg üles,» ütles Konstantinov kähku. «Number teine, jälgige, kes saatkonna aknal seisab.»

«Kõik LKA aknad on valged, seltsimees kind... seltsimees Ivanov,» parandati kähku. «Neli meest seisavad akende juures ja suitsetavad.»

«Esimene, Esimene, kuhu ta sõidab, millise kiirusega?»

«Lisas uuesti kiirust. Jääb seisma, pidurdab ...»

«Teie sõitke mööda!» ei pidanud Konstantinov vastu, ehkki teadis väga hästi, et luurajad töötavad laitmatult; nad on saanud Proskurinilt täpsed instruktsioonid: «Objekt on väga valvas, parem on ta silmist kaotada, kui end talle kas või natukenegi ilmutada.»

«Sõitsime mööda,» vastati talle kerge solvumisega, «ta väljus autost.»

«Tõstis kapoti üles,» alustati ülekannet teisest autost. «Kontrollib midagi, sikutab juhtmeid ...»

«Muide, millised juhtmed tal seal on?» küsis Konstantinov. «Kas Boschi?»

«See tähendab?» ei saanud Dronov aru.

«Kui on mitmevärvilised, siis on — tähendab — Boschi.»

«Just nii, mitmevärvilised, seltsimees kindral.»

«Jumal tänatud, et Paramonov ära langes. Polnuks Rus-tamovit, tulnuks ka see liin läbi töötada,» mõtles Konstantinov. «Hirmus asi see h a a k u m i n e. Üldiselt on nii. et kahtlustamisest kui haigusest võib päästa üksnes huumor, korrutatult teadmistega. Või pigem mitte korrutatult

184

teadmistega, vaid teadmistele baseeruv, nii on täpsem.»

«Metsnik sõitis edasi, keeras Sadovajalt VMN-i hoone juurde, pargib maja ees.»

(Raport Dubovi käitumisest trepist ülesminekul esitatakse Konstantinovile homme hommikul, oleks juba tänagi esitatud, kuid ei jõuta kahes eksemplaris ümber kirjutada. Muide, see esitatakse viivitamatult, kui juhtub midagi erakorralist, mis nõuab otsuse vastuvõtmist kohapeal.)

Dubov astus tuppa, süütas tule ja jäi ukse juurde seisma.

«Ongi tõepoolest nagu hunt,» mõtles Konstantinov. «Või siis raisakull: etskae, kuidas vaatab, kas ei ole mingeid muudatusi, kas keegi ei ole toas käinud.»

«Mida ta sealt võttis?» küsis Konstantinov, kellele ei paistnud, mida Dubov aknalaualt võttis.

«Seal oli üks mõlkis hernepurk, seltsimees kindral.»

«Miks seda ei ole raportis märgitud?»

«Ma ei tulnud nagu selle pealegi... Puhas, natuke mõlkis purk, ma koputasin ta läbi ja proovisin isegi kõvadust ...»

«Aga mis siis, kui ta sellesse oma ettekanded paneb?»

«Selliseid purke vedeleb igal pool sadasid, kui see peidikusse panna, viib kojamees utiili...»

«Õige muidugi,» nõustus Konstantinov, «kuid meie töös pisiasju pole. Mis kell oli, kui ta Ameerika saatkonna ees pidurdas? Kas täpselt kaksteist?»

«Just nii, seltsimees kindral...»

«Ühendage mind Konovaloviga, mulle näib, et ta on kuuldel.»

Polkovnik Konovalov, kes jälgis LKA töötajaid Ameerika saatkonnas, vastas nii, nagu oleks ta Konstantinovi signaali just oodanudki:

«Me ootame, seltsimees Ivanov, meil on kõik korras.»

«Kõik on korras sel juhul, kui keegi ei ole saatkonnast ega elumajast lahkunud.»

«Just seda ma mõtlengi.»

Äkitselt ütles Dronov:

«Seltsimees kindral, teil oli siiski õigus, tal oli laual üks arve — kas siis elamu- või garaažikooperatiivi oma.»

«Nikodimov uurigu hommepäev aadress väVja. Kui Dubovil on garaažis oma boks, tuleb märkamatult sisse minna ja vaadata, mis seal ehk huvitavat on. Igatahes ei hoia ta mingeid oma asju tuttavate juures — raisakull, ühesõnaga...»

Telefon helises järsult.

185

«Ivanov kuuleb,» vastas Konstantinov toru haarates; ta jõudis veel mõtelda, et toru võttis ta halvasti, ebapedagoogiliselt, nooruke leitnant märkas seda kindlasti; mida keerulisem ja pingelisem situatsioon, seda rahulikumad peavad olema juhi sõnad, seda enam aga liigutused.

«Lenini prospektil asuvast majast sõitis välja Lunce ja suundus Kutuzovi prospektile, ülikoolist mööda ja alla.»

«Ärge eemalduge, palun, telefoni juurest,» sõnas Konstantinov ja pani toru õlaga vastu kõrva surudes kustunud sigari aeglaselt põlema. Ega ta, muide, tahtnudki suitsetada, suu oli kuiv. «Me küsime kohe, kuhu Metsnik läheb.»

Teine telefon vastas kohe;

«Keeruline jälitus, seltsimees Ivanov. Metsnik istus trollile number kaks, sõitis viis peatust edasi, väljus «Panoraami» juures, läks kakskümmend meetrit edasi ja istus bussi number kaheksakümmend üheksa, konspireerib kogu aeg.»

«Ega ta kingapaelu ei seo?»

«Ei seo, täiesti professionaalselt töötab.»

«Mis tal käes on?»

«Rullikeeratud ajaleht.»

«Tühi?»

«Ei, seal on midagi sees. Metsnik väljus bussist, seltsimees Ivanov, ületas Možaiski maantee ja läheb praegu Võidu parki. Rohkem seal kedagi ei ole. Kas jätkata jälitamist?»

Konstantinov surus teise aparaadi lülitile — side Konovaloviga.

«Noh, mis teil seal on? Kandke sagedamini ette.» «Ma ootasin teie väljakutset. Objekt eemaldub suure kiirusega meie autodest. Mis teha?» «Kuhupoole ta läheb?» «Võidu pargi poole.»

Konstantinov vaatas Dronovile otsa, too kuulas luurajaid pealt, sellesse vaatluspunktiks kohandatud korterisse paigutatud aparaadid olid eriotstarbelised, kuuldavus oli suurepärane.
«Noh, mida me siis teeme?» küsis Konstantinov mõtlikult.
«Kuidas — mida? Kinni võtta,» vastas Dronov kohe.
Konstantinov ohkas ja ütles Konovalovile:
«Laske objektil minna. Blokeerige rajoon ja tehke kindlaks, kus ja millal ta sealt väljub.»
Siis vajutas ta teise aparaadi lülitile.
«Ega Metsnik meie mehi ei märganud?»
186
«Üldiselt on praegu täiesti pime, kuid tuult ei ole, ja mitte ühtki jalakäijat. Tema aga läheb hundi kombel, konspireerib, teeb nagu võimleks, aeg-ajalt laseb sörki...»
«Kui ta teid märkab, on kõik läbi.»
«Siis tuleb jälgimine lõpetada.»
«Lõpetage. Blokeerige kõik väljapääsud pargist, vaadake hoolega, kas mõni auto mööda ei sõida, fikseerige, kus pidurdab, kus peatub ...»
«Hästi, me püüame, seltsimees Ivanov.»
Seejärel võttis ühenduse Konovalov.
«Objekt pöördus suurel kiirusel järsku maanteelt kitsale tänavale, mis viib Bližnjaja Datša juurest Triumfikaare poole; pidurdas ja kontrollib, kas teda ei jälitata; me jäime temast maanteel maha, ta pöördus vististi veel kord ümber ja sõidab nüüd aeglaselt mööda kitsast teed. Park on blokeeritud.»
«Kas te Možaiski maanteelt saate teda jälgida?»
«Ma annan vastava käsu. Üks hetk, mulle öeldakse praegu, et saatkonnast väljus Jacki auto ja sõidab mööda Kutuzovi prospekti Võidu pargi suunas.»
«Kus meie mehed on? Kas neid Možaikal on?»
«Jah, kaks autot on pargi sissekäigu juures, kaks liiguvad aeglaselt Triumfikaare poole, püüavad Lunce'i fikseerida. Lunce'i auto liigub väga pikkamööda.»
Konstantinovil tuli mõne sekundi jooksul teha üks j§ ainuõige otsus. Kui vastuluuretöötajad Lunce'i või Dubovi kinni võtavad ega leia nende juurest süütõendeid, on kogu operatsioon nurjunud, agent — kui Dubov on tõepoolest agent, mitte aga lihtsalt inimene, kes on sattunud juhuslike sündmuste keskpunkti, mida tuleb tõestada — konserveeriks oma töö, LKA töötaja jätkaks oma tegevust, saatkond avaldaks protestinoodi, ja talitaks muide õigesti.
Küsimus seisis selles, mida LKA praegu plaanitseb, kui see ikka oli plaan, mitte aga juhuslikud kokkulangevused.
«Kes peab informatsiooni edastama?» Dubov?
Või — vastupidi — saatis LKA oma agendile uusi instruktsioone?
Või on see nii agendi kui ka LKA meeste kontrollreid i Ent miks siis saatkonnast veel teinegi auto samas suunas kihutab?
Julgestus?
Seega siis mitte kontrollreid, vaid lahinguoperatsioon?
187
Konstantinov vajutas telefoninupule ja ühendas end Konovaloviga.

«Kas teile tuleb meelde, ega keegi teie hoolealustest Metsnikust mööda ei sõitnud, kui ta oma auto Rahvusvaheliste Suhete Instituudi lähedale Krõmskajale jättis? Üleeile kell viis, kui Metsnik «Meloodia» juurde sõitis?»
«Kas arvate, et auto on mingi vihje? Parool? Signaal?»
«Kas teile ei meenu?» kordas Konstantinov aeglaselt. «Või te ei fikseerinud?»
«Sellist laadi versiooni me ei uurinud.»
«Kui oletada,» mõtles Konstantinov, «et ta jättis auto sinna instituudi juurde ja läks elus-Olgale jalgsi vastu, et keegi LKA-meestest saaks Krimmi sillalt tema signaali lugeda — see on ju tavaline marsruut, mingit kahtlust ei ärata, isegi pidurdada pole vaja, muudkui vahi ringi, — siis, tähendab, toimub informatsioonivahetus sageli, oma neli korda kuus. Kui mul on õigus. Kui aga ei ole?»
«Lõpetage teise auto jälitamine ja viige oma masinad maanteelt ära nii, et neid ei märgataks. Kõik.»
Konstantinov pani mõlemad torud ära ja tundis, et ta laup on higine.
Viieteistkümne minuti pärast astusid Dubovit jälginud kaastöötajad Konstantinoviga ühendusse.
«Metsnik tuli bussipeatusesse tagasi, ajaleht on tal endiselt käes, aga paistab, et tühi.»
«Lunce tuleb kinni võtta,» oigas Dronov. «Kõik see on ju tema käes!»
«Tema aga viskab kompsu autost välja ja ütleb, et meie rikume tema suveräänsust.»
«Ma ta ema koos tema suveräänsusega ...»
«Jätke ometi ta ema rahule!»

Lunce väljus Võidu pargist Triumfikaare lähedal ja kihutas saatkonda. Kell oli üks kolmkümmend.
Dubov pöördus tagasi viimase bussiga, seisis jälle tükk aega ringi vaadates toalävel, viskas siis ajalehe põrandale, läks laua juurde, võttis taskust oksa rao, tavalise rao, nagu neid parkides vedeleb, avas selle, ja võttis selle seest välja patarei.
«Noh, vaadake,» ütles Konstantinov leitnant Dronovile. «Kas see on tõepoolest konteiner?»
Dronov heitis sinnapoole üheainsa pilgu.
«Element nelisada kolmkümmend seitse, seltsimees kindral, niisuguseid on igas kaupluses...»

...Dubov istus laua taha ja kruvis tavalisel taskulambipatareil (element 437) põhja ära. Selliseid patareisid võis tõepoolest kauplustest osta, ainult selliseid; teisi müüdi üksnes «Berjozkas», tublid poisid seal LKA-s, kõike on nad t ette näinud, küll on ikka legendi välja mõelnud!
Dubov tõmbas patareist filmi, asetas selle lauale, ohkas raskelt, tõusis murtult, läks jalgu järele lohistades raamaturiiuli juurde, võttis alumisest sahtlist prillid, tuli laua juurde tagasi, tõmbas filmi harjunud liigutusega sirgeks ja asus seda veidi huuli liigutades aeglaselt lugema.
«Prillidele Dronov tähelepanu ei pööranud,» märkis Konstantinov. «Need aga polegi prillid, talle on sellised luubid tehtud.»
Dubov luges kaua temale Lunce'i poolt äsja üleantud instruktsiooni, peitis selle siis patareisse tagasi ja pistis patarei laual seisvasse hiina taskulampi, siis proovis, kas lamp

põleb, see põles normaalselt; seejärel võttis ta sahtlist paberit, kriipsutas sellele midagi ja põletas siis ära; tuha aga hõõrus pihkude vahel laiali; siis süütas ta veel ühe lehe, seejärel kolmanda — ta joonistas ju pastapliiatsiga ja kartis jälgi jätta; siis ta tõusis ja läks aeglaselt ukse juurde, tuli minuti pärast tagasi, istus laua taha ja haaras pea käte vahele.

«Spiooni leib on ikka kibe küll,» pöördus Konstantinov Dronovi poole, «sellest võiks voolida skulptuuri «Hirm ja meeleheide».»

«Jälgimine näitas!

Kell 7.30 väljus Metsnik majast spordidressis ja jooksis nelikümmed minutit sörki — Võidu pargini ja tagasi. Võidu pargis ta kellegagi kontakti ei astunud, jooksis ümber obeliski, tuli koju tagasi, istus kell 8.45 autosse ja sõitis tööle.»

Kell 9.00 avas Nikodimovi rühm patareipeidiku. Esimeses instruktsioonis oli öeldud: «Teatame teile uue koha. Minge «Sportivnaja» metroojaama (Lužnikile lähima) sissekäigu juurest mööda Frunze valli paremat äärt, rööbiti raudteega Novodevitšje kalmistu poole. Jõe äärde jõudes näete suurt raudteesilda. Sellel sillal on jalakäijatel liikumine lubatud. Seal on kõnniteed ja trepp, mis viivad sillale mõlemalt poolt ja silla mõlemast otsast. Sillal on neli sammast, kaks kummaski otsas. Minge üles mööda seda treppi, mis viib sillale Frunze vallilt, bensiinijaama vastas, see tähendab — kesklinnapoolsest küljest. Kui te hakkate üle jõe minema, möödute te ühest sambast. Meie

189

pakk asub samba sisemuses süvendi eendil teist vasakul servast kolmkümmend-nelikümmend sentimeetrit. Pakk ori maskeeritud halliks kivitükiks mõõtmetega umbes 15 X 20 sentimeetrit. Signaaliks, et olete selle kätte saanud, jätke sinna lössivajutatud piimapakend koos mingi raskusega, et tuul seda minema ei viiks. Kui te tahate meile edasi anda mingteid materjale, pistke need sellessesamasse pakendisse. Asetage see lisaraskusega piimapakend tingimata serva peale, sinnasamasse, kust te oma paki võtsite. Seejärel minge edasi üle silla ja laskuge alla mööda treppi jõe kaldapoolsel küljel, kus asub Kiievi vaksal. Tavaliselt seisab sealpool jõge valgusfoori all militsionäär. Ometi ei ole talle nähtav ei see koht ega ka teie ise, kui te üle silla lähete. Tavaliselt lõpeb tema valvekord kella 22.30 ja 23.30 vahel. Paki toome kohale kell 23.00, teie peate selle sealt ära võtma kell 23.15, jättes selle asemele signaali, see tähendab tühja lössivajutatud ja lisaraskusega piima-pakendi materjalidega meie jaoks. Juhul, kui jätate meie jaoks paki, jätame meie teile muljutud piimapakendi bussipeatuse juurde Berežkovskaja kaldapealsel. Seekord on meiepoolseks signaaliks, et oleme teie paki kätte saanud, tühi mõlkis hernepurk nurgas, sügaval, tänavapoolsel küljel. Teie võite seda signaali näha kell 24.00. Kuulake meie saateid endiselt samal ajal; uue dešifreerimisvõtme leiate sellest Harriet Beecher-Stowe' romaanist, mille me teile viimasel kontaktil andsime, «Detgiz», lk. 82; kindluse mõttes kordame oma seansse kell 7.00 kuni 7.30 ajal, mil te võimlete enne Võidu parki jooksmist. Palume, et te ei loobuks sörkjooksust, meil peab olema alaline võimalus teid näha, kui see meile vajalik näib.»

Teises instruktsioonis olid järgmised juhtnöörid: «Kallis sõber! Me oleme teile tänulikud nende dokumentide koopiate eest, mis te meile viimati saatsite, ometi jätab kaadrite kvaliteet soovida. Nähtavasti ei ole te hoidnud sulepead, mille me teie jaoks ülitundliku kaameraga varustasime, mitte rangelt vertikaalselt, vaid olete seda vasakule

kallutanud. Jälgige, palun, et sulepea oleks meile äärmiselt vajalikku informatsiooni sisaldavate lehtedega vertikaalne. Meie spetsialistid konstrueerivad praegu teie jaoks uut, laia «haardega» kaamera mudelit, kuid selle aparaadi saame teile üle anda alles kuu aja pärast, või siis juba siin, Läänes, kui te ametlikule komandeeringule tulete.

190

järgmise konteineriga saadame teile juurde neid ampulle, mida te palusite, kuid teeme seda vastumeelselt, kuna oleme veendunud teie täielikus julgeolekus, eriti pärast seda, kui me alustasime siin katteoperatsiooni, mis edeneb hästi.

Ka saadame teile teie palga rublades kahe kuu eest ja need juveelitooted, milliseid te kataloogis ära märkisite.

Me tahame teiega täiesti avameelselt jagada meie kaalutlusi teie tuleviku suhtes. Me mõistame teie soovi — sõita siia komandeeringusse ja hindame kõrgelt teie andumust Lääne demokraatia ideaalidele, kuid teie töö Moskvas toob meie üritusele hindamatut kasu ja me paluksime teid kaaluda võimalust lükata sõit kas või ühe aasta võrra edasi. Selleks ajaks on teie arvel juba 57 721 dollarit 52 centi, mis annab teile võimaluse äriga tegelemiseks.

Kooperatiivkorterist. Me saadame teile sisseastumismaksuks 4000 rubla, ega arva seda maha teie palgast, vaid kanname selle «konspiratiivkorterite ülalpidamise» lahtrisse, kuid seejuures ei saa me jätta väljendamata kartust, et taolise kinnisvara soetamine võib esile kutsuda tuttavate ja kaastöötajate küsimusi ning ühtlasi äratab naabrite tähelepanu, kuna teie legend — «äärmiselt piiratud rahalised võimalused, kokkuhoid kõiges» — võib sel juhul osutuda alusetuks; teie sugulased oleksid esimesed, kes selles suhtes oma kahtlusi avaldaksid. Meie siin mõtleme praegu sellele, kuidas varustada teie praegust tuba — nagu te seda ka palusite — erisignalisatsiooniga juhuks, kui keegi peaks teie äraolekul salaja teie juurde sisse tungima. Selleks te peate järgmise informatsiooni vahetuse ajal andma meile oma raadioaparaadi täieliku ja ammendava kirjelduse, kuna sellest saabki teie toa signalisatsiooni keskus, mis on ühenduses meie Tšaikovski tänaval töötavate inimestega. Sellist laadi julgestus lubab teil rahulikult hoida oma märkmeid kodus, mitte aga garaažis pidada.

Paluksime teid saata andmed teie uue naistuttava kohta, kaasa arvatud sõrmejäljed, samuti ema ja vanaema neiupõlvenimed. Kurb finaal teie eelmise sõbratariga, kellel teid dešifreerida õnnestus, oli heaks õppetunniks teile, seda enam aga meile. Me kaotasime valvsuse: mitte mingil juhul poleks te tohtinud üürida oma kohtumisteks sellist numbrit; tulevikus tuleb üürida korter eramajas.

Pöörake endiselt maksimaalset tähelepanu Nagooniale, kuna kõige lähemal ajal te loete ajalehtedest selle ürituse triumfi, mida meie teiega teenime. Meie poolt plaanitsetu

191

on saanud sanktsiooni kõige kõrgemalt poolt ja nüüd kujunevad otsustavaks mitte kuud, vaid päevad. Kui on täitu-nud see, millele te nii palju jõudu olete kulutanud, tuleks teil nähtavasti korralikult puhata. Me oleme valmis teid kolm kuud «konserveerituks» pidama, selle aja jooksul te tugevdate oma närvisüsteemi ja veedate hästi suvise hooaja, seejärel aga taastame kontaktid nõnda, nagu me seda tegime pool aastat tagasi. Meenutame, et järgmine kohtumine toimub ülehomme kell 23.30 objektil «park» teile teadaolevas kohas. Leppesignaal kella 18.00 kuni 18.30-ni teie «Volga» peatuskohas objektil «parkimisplats»; meie informatsioon pannakse «oksa» sisse. Teie sõbrad.»

Kindralleitnant Fjodorov tutvus kõikide dokumentidega, mis Konstantinov talle oli toonud, kõndis siis kabinetis edasi-tagasi ja jäi akna alla seisma.
«Mida Dubov garaažis hoiab?»
«Päevikuid, kirju, fotosid,» vastas Konstantinov. «Me pole neid veel läbi töötanud, fotokoopiad on tehtud, kuivavad praegu.»
«Kas kavatsete temaga mängu alustada?»
«Tema on kohe nõus, Pjotr Georgijevitš.»
«Kuskil minu sõjaaegses arhiivis on huvitav tabel hoiul: seitsmekümne üheksast Abwehr'i agendist, keda me raadiomängule ahvatlesime, nõustusid seitsekümmend neli kohe meie heaks töötama... Kas meil on õigus antud juhul seda mängu alustada? Informatsioon, mida ta Lang-leyTe saadab, on tõene. Objekt: Nagoonia. Putš toimub lähemate nädalate, täpsemalt — päevade jooksul. Me lihtsalt ei jõua «tõepärast» informatsiooni ette valmistada, nad näevad meie mängu läbi ja muudavad tähtaja: anna-vad hoobi veelgi varem. Praegu me oleme aga mäel, meil on õigus see asi avalikkusele teatavaks teha.» Pjotr Georgijevitš tuli laua juurde tagasi ja koputas sõrmega inst-ruktsioonide fotokoopiale. «Mulle tundub, et see põhjustab šoki, ja Washingtonil tuleb see heaks teha.»
«Nemad eitavad kõike, Pjotr Georgijevitš. Kui meie LKA siinset luurajat tema peidiku juures kinni ei nabi, ei võta nad seda omaks.»
«Kus te kavatsete Dubovi kinni võtta?»
«Kodus. Kohe pärast tööd, juba täna. Viivitada ei midagi"1 ta instruktsiooni ära põletab, pole meil enam
«Jah, pole enam midagi. Kuidas seda öeldaksegi — meid
192
ei mõisteta? Ah? Ega meid ei mõisteta küll, kui me ilma siiütõenditeta jääme? Mina igal juhul ei mõista teid siis küll mitte põrmugi. Mis Slavinist kuulda on?»

Slavin
«Kuulge,» kordas Glabb väsinult. «Kui ei usutud meie ajalehemehi, siis teie paljastavaid publikatsioone ammugi mitte. Me ei reageeri teie paljastustele, nagu, muide, teie meie omadelegi...»
«Mister Glabb, sellist laadi paljastustele, millistest ma räägin teile üksnes vihjamisi — te ju palusite mind veidi intrigeerida —, reageeritaks. Admiral ei soovi oma kontoris näha inimest, kes on sugulusvahekorras natsidega ja varjab InteipoVi eest valepassiga naisagenti. Lähme alla, piinlik on, Paul on meie ootamisest juba kindlasti tüdinenud .. .»
«Ma organiseerisin Paulile uue intervjuu mister Law-rence'iga, ja ta sõitis ära, nii et me oleme omavahel, ärge muretsege. Pilar, kas sa ei tahaks meile kokteili segada, guapena?»
«Meeleldi. Mida meie sõber joob?»
«Seda, mille kätte ei surda,» muigas Slavin. «Teie maitse järgi.»
«Kes meist rohkem seiklusromaane on lugenud?» kehitas naine õlgu.
Ta läks trepist alla ja Slavin kuulis, kuidas välisuks pehmelt kinni vajus.
«Kõik, dokumendid, mis teid jalust rabavad, on minu numbris,» ütles Slavin. «Nad on täiesti kindlalt ära peidetud.»
«Kas te nimetasite seda mõista andmaks, et mul ei ole mõtet teid isoleerida? Heldus, millised kahtlustajad te kõik olete, Vitj. Hästi, räägime suud puhtaks, okei?»
«Okei!»

«Mulle oleks ebameeldiv, kui kõik see, mida te Paulile skemaatiliselt rääkisite, omandaks dokumendi vormi — nimede, fotode ja faktidega. Teiseks kasvab see skandaal, mida te mainisite, massiliseks, fantastiliseks keelepeksuks, selles on küll rohkem väljamõeldisi kui tõtt, aga ma ei tahaks seda. Teie tingimused?»

«Mind nagu Pauligi huvitavad mister Lawrence'i firma «heade sõprade» nimed, rohkem midagi.»

«Millisest rahvusest?»

«Arusaadavalt meie kodakondsusest.»

«Mida see teile annab?»

«Sedasama, mis Paulilegi — sensatsiooni.»

«Ma annan teile need nimed, teie aga omakorda annate mulle Hongkongi puudutavad dokumendid.»

«Aga natsism? Või naine, kes elab valepassiga, kas see ei huvitagi teid?»

«Ma mõtlen «Hongkongi» all teie informatsiooni kogu kompleksi.»

«Hästi. Kas viime kohtumise homsele üle?»

«Praegu ongi juba homme.»

Slavin vaatas kella — pool kolm hommikul.

«Ettepanek?» küsis ta.

«Teie panete kirja Hongkongi loost osavõtjate nimed, mina aga — Lawrence! nende sõprade nimed, keda ma tunnen.»

«Oleme kokku leppinud. Kus me istuda saaksime? All? Või on seal külalisi?»
«Mispärast? Läki alla.»

Kui Slavin ja Glabb alla jõudsid, oli hallis üksnes Pilar, Ta seisis suure, seinast seina ulatuva akna all, laup vastu klaasi surutud.

«Me leppisime mister Slaviniga kokku, guapena,» ütles Glabb, «rõõmusta meie üle.»

Neiu pöördus ringi, ta nägu oli kahvatu.

«See on kohutav,» lausus ta. «Olgu meil sinuga pealegi ebameeldivusi, meie elame selle lõppude lõpuks üle, mis saab aga sellest venelasest, kes haiglas lamab, kui ta Moskvale välja antakse?»

«Kas te mõtlete Zotovit?» küsis Slavin ettepoole kummardudes ja täpselt etendades rõõmsat hämmastust.

«Tema nime ma ei tea, ma ei tunne teda, ma loen lihtsalt ajalehti...»

John naeris vilkalt Slavini poole vaadates oma puist naeru, ja Slavin mõtles, et nad mängivad oma viiulit üsna hästi ja osavalt, tuues toredasti sisse naise kohta mõistetava tundmuste komponendi — ei suutnud end valitseda, vaeseke! —, Glabb aga mängis oma raevu nii rangelt ja Slavini jaoks harjumuspäraselt (motiveeritud naer keerulistes situatsioonides), et Zotovi reetur likku-ses oli lihtsalt võimatu kahelda.

«Kas Zotov on tõepoolest teie mees?» kummardus Slavin uuesti ettepoole.

«Kas teie usute nii kergesti naisi? Mis siis ikka, teil on õigus tema sõnu uskuma jääda ja mulle mitte kirjutada

Hongkongi kohta,» ta vaatas uuesti Pilarile otsa, «milles me just äsja nii džentelmenlikult kokku leppisime.»

«Küll ma kirjutan, John. Kuid Pilar ütles ometi ainult nime, teie aga ütlesite kahel korral — nimed.»
«Selle teise nime võin ma teile ka kirjutamata jätta, seda naist ei ähvarda enam miski.»
«Naist? Mispärast naist? Mispärast ei ähvarda?» Slavin mõistis, et teda kontrollitakse, ja reageeris täpselt, ta nägi seda Pilari silmadest. «Kas see naine ei olnud siis Lawrence'ile nii hea sõber kui Zotov?»
«Ta oli väga hea sõber,» vastas John. «Ainult et teda pole enam, teie omad ei saa enam temaga midagi ette võtta, ta on surnud, Vitj.»
«See on siis vist Zotovi naine, eks ole?»
«Jah,» vastas Pilar ja ulatas Slavinile džinniklaasi. «Tahate, ma rüüpan enne lonksukese?»
«Te joote ju ainult punast, guapena,» vastas Slavin. «Muide, miks guapena?»
«Ta on pärit Galiciast,» selgitas Glabb. «Diminutiiv «guapo"st» on seal «guapena», ja mulle meeldib see rohkem.»
«Nad arvavad, et suutsid oma katteoperatsiooni korralikult julgestada,» mõtles Slavin džinni rüübates. «Nad ei teinud seda sugugi halvasti, mina mõtlesin, et see kukub neil kohmakamalt välja. Nad andsid mulle surnud Vinteri ja nende poolt kompromiteeritud Zotovi. Nad arvavad, et me hakkame nüüd nende jälgi ajama. Väga hea. Mind see rahuldab, oh, kuidas rahuldab, ainult et mind ei rahulda üldse see, et te hoiate seda hallipäist tublit Zotovit valve all, see mind ei rahulda, Glabb, ja sa teed nõnda, et ta vabaks lastakse.»
«Kuna te nimetasite oma sõpr ...»
«Mister Lawrence'i sõpru,» katkestas teda Glabb. «Mina ja tema oleme erinevad inimesed, mina võitlen oma armastuse ja oma äri pärast, temal aga on teistsugused ülesanded, Vitj.»
«Hästi. Ma saan aru. See on positsioon... Ma tahtsin lihtsalt ütelda, et kuna teie need nimed mulle ütlesite, siis ei hakka ka mina kirjutama, vaid nimetan need mulle teadaolevad nimed, kas kõlbab?»
John vaatas Pilarile otsa ja too noogutas.
«Niisiis: mister Lao, mister Lim, miss Fernändez, härra Schanz, Lao kadunud sekretär mister Ru-yi, Briti tolliins-
* Guapo — ilus, kaunis; kaunitar (hisp, k.).

pektor. Näete, mina andsin teile hoopis rohkem nimest kui teie mulle. Kas ma talitasin džentelmenlikult?»
«Jah,» sõnas Glabb. «Täiesti.»
«Miks sa kiirustad, loll. Ma ei nimetanud ju sulle neid nimesid, keda sa kindlasti oskaksid isegi ära arvata, k.a sul on tõesti nii halb mälu?» mõtles Slavin pingeliseU «Või^on teile kõige tähtsam minule omapoolsed nimed ette susata. Lase aga käia,- sa näed ju, kui kärsitult ma ootan!»
«Ei,» ütles Pilar tasakesi. «Üht nime te ei nimetanud.»
Glabb mühatas jälle ja mängis kohe kaasa:
«Seda naist ei usu keegi, ta on nõdrameelne.»
«Te räägite Emmast?» küsis Slavin. «Eks ole, Pilar?»
«Jah.»
«Ega ma rohkem kedagi ei unustanud?»

«Ei,» sõnas Pilar.
Slavin rüüpas oma džinni lõpuni, asetas klaasi kamina-marmorile ja naeratas. «Aga teie?»

«Keskus.
Ma ei astunud teiega ühendusse, kuna vestlesin Glabbiga. P-ga märgitud kompanjon on minu arvates Pilar Suärez, alias Fernändez. Glabb ja Pilar nimetasid Vinterit ja Zotovit kui Lawrence'i sõpru; nad tegid seda vastuseks minu informatsioonile Hongkongi kohta. Nähtavasti veensin Glabbi, et jäin Zotovi reeturlikkust uskuma. Glabb on arvamusel, et andes meile Vinteri ja Zotovi, lõpetab ta edukalt kattekombinatsiooni. Ta usub, et teda ja Pilarit paljastava materjali ilmumisele reageerib Langley tagasihoidlikult. Kuid ta ei tea, et minu käsutuses on foto, millel on jäädvustatud Pilar ja Zotov rõdul enne kallaletungi Zotovile.
Slavin.»

OTSING IX

Truhhin, Proskurin

Kell kaksteist astus Dubov osakonnajuhataja kabinetti.
«Tere, Fjodor Andrejevitš, mul on teile palve.»
«Palun.»
«Kas te ei lubaks mind täna kella kahest kolmeni töölt ära?»
«Kas te Nagoonia materjalide läbitöötamise olete juba lõpetanud?»
«Kella üheks lõpetan. Lõunale ma ei lähe, aga lõpetan. Ma sõidaksin perekonnaseisuametisse...»
«Ah siis nõnda, jah?! Õnnitlen, kogu südamest õnnitlen! Kes teie tulevane siis on kah?»
«Armas ja kena inimlaps töölisperekonnast, ma arvan, et vormistamine ei kujune kuigi keeruliseks. Kas te minu jaoks viisat juba palusite?»
«Ootame veel.»
«Muidugi, aega on. Nii et te siis lubate, jah?»
«Muidugi, muidugi, Sergei Dmitrijevitš, milles küsimus!»
Dubov tuli oma kohale tagasi, vaadanud enne veel salajasse osakonda sisse, laotas kaustad Nagoonia materjalidega lauale laiali, ja võtnud sulepea, süvenes lugemisse; nüüd hoidis ta sulepead rangelt vertikaalses asendis, arvestades LKA märkust; kaadrid tulid välja äralõigatud üla- ja alaservadega, Langley' juures aga hinnati mitte ainult iga rida, vaid isegi koma.
Kell kaks läks ta parklasse, istus oma «Volgasse» ja sõitis elus-Olga juurde.
«Tere, musike,» ütles ta. «Kas pass on kaasas?»
«On küll. Mis siis?»
«Ei midagi. Ma tahan sulle ühe üllatuse valmistada.»
Perekonnaseisuameti ees peatas ta auto ja läks tütarlapsega teisele korrusele. Olga rippus tal käevangus, surus end ta vastu ja suudles ta kõrvalesta.
«Ei maksa tähelepanu äratada,» sosistas Dubov. «Talitse oma emotsioone, palun.»
«Aga kui nad ei taltu?»

«Niisugust asja ei ole. Vastupidavus enne kõike. Kas sa väga tahad mu naiseks saada?»
«Väga.»
«Miks te kõik küll nõnda mehele kipute, mis?»
«Eks vist sellepärast, et armastame.»
Dubov muigas.
«Mis on õieti armastus? Kas oskad seda määratleda? Hüva, see on filosoofia, täida plank, musike. Kuu aja pärast sõidad sa koos minuga Läände, eks me seal siis lahenda ära selle filosoofilise probleemi. Kas tahad minuga kaasa tulla? Tööle, tööle, pursuisid peksma nende endi koopas, kas tahad?»
«Küll sa oled ikka tugev ja tark, Serjoža! Küll on mul sinuga hea olla!»
197
Dubov täitis kiiresti plangi ja aitas ka Olgat, kuulat seejärel hajameelselt bürooametniku sõnu:
«Õnnitleme teid kogu südamest teie otsuse puhul Ootame teid kolme kuu pärast, autot saab tellida esimesel korrusel, kihlasõrmuse asjus pöörduge tuppa number kaheksa.»
«Sõrmuste ja auto eest aitäh,» sõnas Dubov, «aga mis kolme kuusse puutub, siis see ei rahulda meid küll kuidagi. Me sõidame üsna peatselt välismaale, võib-olla saate kuidagi meie abielu vormistamist kiirendada. Kui vaja ma toon vajalikud taotlused ...»
... Seejärel sõidutas Dubov Olga tööle ja lubas tal ennast suudelda.
«Ainult mitte kõrva peale, mul on kõdi.»
Kell viis andis ta kõik kaustad osakonda, jälgis, kas saladokumentidega tegelev ametnik märkis täpse kellaaja, ja läks ametiühingukoosolekule.
Truhhin ja Proskurin, kes jälgisid teda kahest erinevast punktist, panid tähele, et Dubov oli seal teistest erinevalt rõhutatult tähelepanelik: kui mõni kõneleja tõstis üles terava küsimuse, vahetas ta presiidiumis istujatega pilke ja käitus siis sealsest reageeringust olenevalt. Tema näoilme muutus pidevalt; nagu prooviks inimene antiik-näitlejate maske ette — nõutus, rõõm, nördimus, heatahtlikkus, huvi...

Pärast koosolekut sõitis Dubov koju. Ta tõusis liftiga neljandale korrusele, avas ukse, ja tundis oma õlgadel võõraid kämblaid — tema kõrval seisid Proskurin ja Gmõrja, ukse lähedal veel kolm tšekisti; manukad — kaks naisterahvast ja üks veidra habemega meesterahvas; habe näis Dubovile silmatorkavalt vöödiline: alumine osa oli hall, seejärel mustade karvade salgud, kõrvade lähedal aga ruske helgiga.
«Milles asi seisab, seltsimehed?» küsis Dubov, tundes ise, kuidas ta nägu värvub tumepunaseks, kõris pitsitab ja mingi raske klomp takistab hingamist.
«Me tuleme teie juurde sisse ja selgitame seal,» ütles Gmõrja, «tehke oma võtmega uks lahti.»
Dubov ei suutnud käte värisemist talitseda ja võti ei tahtnud kuidagi lukuauku sattuda.
«Siin on keegi juba k-käinud,» pomises ta, «ma tunnen, et siin on keegi k-käinud, keegi...»
Toas otsiti ta esialgselt läbi ja kästi istuda; ta nägu muutus
198
nüüd kahvatuks ja kohe ilmusid nähtavale sinised varjud silme all.
«Tutvuge läbiotsimisorderiga,» sõnas Gmõrja.

Dubov ei saanud lugemisega kuidagi hakkama, read valgusid silme ees laiali, muutusid murdlainete harjaks või giis lintideks akrobaatide käes, mis selle akrobaadi nimi nüüd oligi, mis siis nüüd teha, mis? Mis nüüd t-teha?

«Otsida on teil õigus, ainult et mida?» sõnas ta. «Mulle tundub, et s-siin on mingi eksitus. Või siis rikutakse siin sotsialistliku seaduslikkuse n-norme.»

Uurija, kapten Agibalov, tõmbas tooli lähemale ja istus Dubovi vastu.

«Kas te ei tahaks puhtsüdamlikult üles tunnistada?»

«Mida?»

«Mõelge järele. Puhtsüdamlikku ülestunnistust võetakse alati arvesse.»

«M-mida ma pean üles t-tunnistama?»

«Kui oskasite end ära määrida, tuleb osata ka vastust anda, Dubov,» ütles Gmõrja.

«Mul ei ole midagi t-tunnistada. Ja ilmaaegu ajasid teie mehed mu auto ära.»

Proskurin heitis pilgu Gmõrjale — auto viidi tõepoolest ära: oli vaja kiiresti kontrollida, kas selles ei ole mõnd peidikut.

«Ega siis midagi, asume läbiotsimise juurde,» sõnas uurija Agibalov, «meie aga istume seni...»

Jälgides, kuidas tšekistid läbiotsimist alustavad, võttis Agibalov hajameelselt laual lebava taskulambi, võttis patareid välja, lükkas kaks neist kõrvale, kolmandat hakkas aga keskendatult sõrmede vahel veeretama.

Dubov jälgis pinevalt ta sõrmi, ta nägu värvus uuesti punaseks, keel kuivas ja tundus talle uskumatult raskena.

Uurija pani patarei kõrvale, süütas suitsu, tõmbas tuhatoosi ligemale, pani sinna põlenud tuletiku ja vaatas Dubovile otsa; too istus pingutatult, pea natuke tahapoole kal-lutatud, kahvatud huuled värisemas.

Agibalov võttis patarei uuesti kätte, kruvis põhja alt ära, pani kapsli filmiga lauale ja heitis Dubovile pilgu.

«Te t-teate, tähendab ...»

«Teame,» vastas Agibalov ja võttis portfellist kivi; tavaline munakivi, muud midagi, ainult et kerge, ja avaneb, kui nähtamatule nupule vajutada; see peidik oli äsja garaa-žist leitud ...

Dubov vaatas Gmõrja ja Proskurini poole, kes istusid

tema kõrval tugitooli käetugedel, et ta ei saaks tõusta, ja heitis siis uuesti pilgu Agibalovi peale.

«Kui te tahate mind oma töös kasutada, käskige oma meestel mu auto tagasi tuua: iga parkimist kontrollitakse saatkonna inimeste poolt ja te võite järgmise kohtumise

Proskurin tõusis ja läks välja, tema asemele istus leitnant Dronov. .

«Kuid autost üksi on vähe,» jätkas Dubov. «Ka mmd jälgitakse pidevalt saatkonnameeste poolt, järelikult on minu elul oma kaubahind. Kas te ga-garanteerite mulle elu? Sel iuhul teeme kõik tipp-topp korda.»

«Mis elusse puutub, Dubov, siis seda otsustab kohus,» vastas Gmõrja.

«Aga kas ilma k-kohtuta ei saaks?»

«Ei saa,» sõnas Agibalov. «Selles osas me kokkuleppele ei saa.»

«I-ilmaaegu... Ma võin teile väga palju anda; seda, mida mina võin anda, ei anna teile keegi...»

«Ega midagi, eks andke siis,» ütles Gmõrja. «Me kuulame.»

«Ma parem k-kirjutan ...»

Ta tõusis üles, võttis teise tooli korjul rippuva pintsaku taskust sulepea, küünitas end paberi järele, mis seisis lambi all virnas, ja kirjutas suurelt:

«Mina, Dubov, Sergei Dmitrijevitš, pean oma kohuseks teatada minu LKA-s töötamise küsimuses järgmist...»

Ta jäi hetkeks mõtlema, tõstis täiesti motiveeritult sulepea suu juurde, siis aga rapsas hoogsalt peaga ja vajutas hambad sulepeasse; Gmõrja ei jõudnud midagi ette võtta; Dubov vajus põrandale, ta nägu tõmbus siniseks; Sklifossovskist väljakutsutud kiirabi konstateeris kopsuturset; kolm tundi üritati Dubovi elu päästa. Ta suri kell kümme; lahkamine näitas, et selle LKA agendi, Targa tapnud mürk oli identne sellega, mille läbi hukkus Olga Vinter; Dubovit lahanud arst kaotas mürgiaurude sissehingamisest teadvuse; teine brigaad töötas gaasimaskides.

Konstantinov

Ta silmitses kokkutulnuid, köhatas, kuid rääkima ei hakanud; kooris sigari aeglaselt, liigagi hoolikalt tsellofaanist välja, süütas seda kaua, ja vaikis isegi veel siis, kui oh juba helesinise kerge suitsujoa suust otse enda ette

200

lasknud, otsekui peletaks ta sügisesel jahil eemale viimaseid sääski, neid kõige tigedamaid ja tüütumaid.

«Noh,» sai ta lõpuks hääle puhtaks köhatatud, «millega me siis nüüd juhtkonna ette ilmume?»

«Laibaga,» ohkas Gmõrja. «Täielik läbikukkumine, mis seal rääkidagi.»

«Mina küsimust nõnda teravalt ei püstitaks,» märkis Proskurin. «Lõpppude lõpuks on agent ikkagi paljastatud, informatsiooni väljavool on peatatud, LKA instruktsioonid on meil käes. Kas seda ongi nii väga vähe?»

«Milleks ennast rahustada?» Konovalov kehitas õlgu ja kuulatas tornikella lööke — need kumisesid kaks korda, kell oli kaks öösel. «See, mida ütles alampolkovnik, on iseenesest mõistetav, kuid kõige tähtsamat ülesannet me ei täitnud, meil ei ole asitõenditega paljastatud luurajat.»

«Õige,» nõustus Konstantinov. «Jälle läbikukkumine. Kuid me peame nad paljastama.»

«Kuidas me neid nüüd ilma Dubovita veel kätte saame?» küsis Proskurin. «Ei maksa ennast petta, tuleb leppida sellega, mis on.»

«Analüüsime õige, mis meil õieti on,» lausus Konstantinov. «Tehke algust, seltsimees Gmõrja.»

Too tõusis püsti.

«Õieti on meil väga vähe ... Meie käes on instruktsioonid. Ülehomme pidi Dubov kohtuma kellegi tundmatu diplomaadiga — kõige tõenäolisemalt Luncel või Karpo-vichiga. Signaalparooli koht Dubovi auto jaoks on peatus parkimisplatsil. Kus see peatus on, seda me ei tea. Teadmata on ka täpne kohtumise aeg pargis, see park aga on väga suur. Selleks, et LKA töötajaid Duboviga kohtuma viia objekti «park» juurde, peame me välja arvestama, kus asub «parkimisplats». See on kõik.»

«Teie?» pöördus Konstantinov Proskurini poole.

«Ma olen Gmõrjaga nõus.»

«Seltsimees Konovalov...»
«Kui me tahame ülehomme pargi kallale asuda, tuleb välja mõelda legend Dubovi ootamatu kadumise kohta. Mäletatavasti ta rääkis, et saatkonnamehed ei jälgi mitte ainult ta autot, vaid ka teda ennast.»
«Kõik?» küsis Konstantinov. «Aitäh. Niisiis esiteks: seltsimees Gmõrja allüksus töötab välja ja rakendab legendi Dubovi «kiirest komandeerimisest» Kaug-Itta — Vaikse ookeani tsooniga seotud probleemkonverentsile. Teiseks: Proskurini allüksus jätkab Dubovi kõikide tuttavate hoolikat küsitlemist — sõidumarsruudid, aeg, tavapärased
201

parkimiskohad. Kolmandaks: Konovalovi allüksus valmistab ette kõik materjalid väljaselgitatud LKA agentide marsruutide kohta — kas ei ole olnud Dubovi omadega ristumise kohti, signaalide vastuvõttu Dubovi peatuskohtadest, nagu selle Rahvusvaheliste Suhete Instituudi juures, see on nähtavasti eelmise instruktsiooniga saadud paroo'signaal. Väga seda moodi on: ta jättis auto ainult natuke rohkem kui pooleks tunniks sinna, sai elus-Olgaga kokku, ja järgmisel päeval läks Võidu parki kontakti looma.»
«Aga kuidas me «parkimisplatsi» välja arvestame?» ohkas Proskurin.
«Mitte millestki pole kinni hakata...»
«Kutsuge Olga Vronskaja kella üheksaks siia,» ütles Konstantinov. «Katsume temaga rääkida. Kutsuge ka Paramonov, tema tegi ju Dubovi autole profülaktikat.»
Kell neli hommikul saatis Konstantinov Slavinile šifreeritud telegrammi:
«Paluge Glabbilt, et Zotov saadetaks Nõukogude Liitu. Andke mõista, et teilt nõutakse seda; sel viisil kinnitate veel kord tema «katteoperatsiooni» edu. Pilari foto kasutamist pean otstarbetuks, arvan, et seda dokumenti läheb meil tarvis hiljem.»

Kell viis kinnitas Konstantinov Võidu pargi maketi, mida oli valmistatud terve päev: tuli läbi mõelda, kuidas paigutada operatiivjõud, kuna ümber piirata tuli hiigelsuur maa-ala, sest täpset kohtumispaika polnud instruktsioonis näidatud; päeva jooksul tuli sinna laiali paigutada tšekistid, üles seada spetsiaalsed telekaamerad, pimedas nägemise aparaadid ja leida koht operatsiooni staabile.

Kell üheksa hommikul astus Olga Vronskaja, kellele oli antud nii jubedavõitu hüüdnimi — elus-Olga —, Konstan-tinovi kabinetti ja naeratas talle. Ta näol polnud kohmetuse varjugi, see oli täiesti rahulik.
«Tere, mul kästi neljanda paraadukse juurde sõita...»
«Tere. Istuge, palun. Kas hommikust süüa olete jõudnud?»
«Ega ma täna söögi midagi, ainult külma vett joon.»
«Peate koormusvaba päeva?»
«See on alles kolmas kord.»
«Kas arstidega olete nõu pidanud? Räägitakse, et kõigile ei ole see näidustatud.»
202
«Minu sõber tunneb suurepäraselt joogat, ta on veendunud, et näljapäev on tingimata vajalik.»
Olga heitis pilgu kellale.
«Kas hakkasite juba süüa tahtma?» küsis Konstantinov, «Ootate õhtut?»

«Ei, ma pean töö juurde helistama.»
«Miks teid minu juurde kutsuti, mis te arvate?»
«Küllap seoses välismaale sõiduga ...»
«Kas kavatsete välismaale sõita?»
«Jah, Serjožaga... Minu tulevase mehega,» selgitas tütarlaps.
«Arusaadav. Ei, sellega seoses teid siia ei kutsutud, kuigi... Ma tahaksin teilt küsida: kuidas te suhtuksite inimesse, keda meie kahtlustame spionaažis?»
«Nagu teiegi,» vastas Olga kergelt. «Spioon — see on vastik.»
«Mispärast?» tundis Konstantinov huvi. «Kah ikkagi töö ... On olemas puusepad, lendurid, on ka spioonid ...» Olga hakkas naerma. «Kena töö küll!»
«Hästitasuv töö. Tänapäeval makstakse spioonile «tervistkahjustava töö» eest hästi, tahetakse anda võimalus enne vältimatut mahalaskmist hästi elada.»
«Ma mäletan, ema luges mulle lapsepõlves luuletust: «Läks üle piiri vaenlasi, spioone, diversante, neid oli selleks palganud seal vaenulikud banded...» Ma kartsin pärast vanaemaga metsa jalutama minna, iga põõsa tagant paistsid spioonid ja diversandid.»
«Kas te armastate oma vanaema?»
«Jumaldan.»
«Arusaadav. Olja, vabandage mu otsest küsimust: kas te Sergei Dmitrijevitši armastate?»
«Väga-väga.»
«Mitte lihtsalt, vaid väga-väga?»
«Jah.»
«Kas teie töö meeldib teile?»
«Ei meeldi.»
«Miks?»
«Igav on. Ma tean, et suudaksin rohkem anda, aga paistab, nagu poleks seda kellelegi vaja.»
«Kas välja olete pakkunud?»
«Mida?»
«Anda rohkem ja paremini?»
«Piinlik on ... Just nagu sunniksin ennast peale.»
«Peale sunnitakse ennast siis, kui palutakse. Ettepanek

on hoopis teine asi... Kas Sergei Dmitrijevitš ei ole teis veel meditsiinilise kirjanduse vastu huvi äratanud?»
«Ta on mulle joogidest rääkinud. Väga huvitav.»
«Kas näljapäevast rääkis kah tema?»
«Muidugi.» .
«Noh, ma saan aru, et temale on seda vaja, aga teile teie figuuri juures? Vara veel.»
«Serjoža arvab, et vanaduse vastu tuleb valmistuda juba noores eas. Kui praegu end käest ära lasta, on pärast raske vormi minna.»
«Üldiselt on see muidugi õige. Veel uks küsimus: miks te armusite Sergei Dmitrijevitši?»
«Ta on väga tark. Ja tugev. Meie põlvkond huvitub neljakümneaastastet meestest, eakaaslased on debiilsed memmepojad. Aga miks te seda küsite?»

«Te ju ise ütlesite välja põhjuse, miks ma teid välja kutsusin. Kas tunnete teda juba ammu?»

«Ei. Ehkki praegu tundub, et juba terve igaviku, ma vaatan töö juureski kogu aeg aknast välja, et segamatult tema nägu ette kujutada, muidu töökaaslased muudkui virvendavad silme ees, muudkui aga virvendavad...»

«Millal te temaga tutvusite?»

«See oli täiesti juhuslikult. Ma jäin ilma sõbratarita, leppisime kokku, et puhkame koos, tema aga ei tulnud. Dubov kutsus mind siis'koos päeva veetma, me sõime nii toredasti hommikust, ma ei teadnudki, et hommikusöök võib olla niisama huvitav kui õhtusöök — pidulik, tähendusrikas ...»

«Ja hommikust süües armusitegi temasse?»

«Teie ei suuda seda mõista, kuigi ma tean, miks te mind nõnda küsitlete... Noh, ja pärast veel meri, päike ...»

«Meri ja päike küll, aga armastus on ikkagi midagi muud.»

«Võib-olla...»

«Miks eakaaslased teile debiilikutena tunduvad?»

«Noh, ma ei tea ... Seda on raske seletada. Nad on kuidagi mugavad, ei kingi kunagi lilli, ei oska huvitavalt rääkida, armastust avaldavad kah kuidagi aralt, silmadest on aga kohe näha, mida nad tahavad.»

«Kas nad on tõepoolest mugavad?»

«Oo, ja kuidas veel! Küsige, kui paljud nende hulgast oskavad endil pükse pressida või särki pesta, küsige! Ütlevad: «Milleks siis ema on?»»

«Teil ei ole nähtavasti lihtsalt vedanud.»

204

«Hoopiski mitte, ma olen püüdnud leida tublit noormeest ...»

«Oleneb, kustkohast otsida. Hüva, meil on aega napilt. Kas te ei nõustuks meid ühes asjas aitama?» «Muidugi.»

«Kas te ei tahagi küsida, milles nimelt?»

«Ma usun teid, ega teie mind millegi halva sisse ikka meelitama ei hakka.»

«Me tahaksime, et te aitaksite meil üht spiooni paljastada.»

«Mina olen nõus.»

«Mõtlesite järele?»

«Mul pole midagi mõtelda, see on minu kohus. Mida ma pean tegema?»

«Tuletage meelde need kohad, kus te Sergei Dmitrijevitšiga sõitsite, kus peatusite.»

«Eks küsige siis juba tema enese käest, tema teab seda ju minust paremini...»

«Tingimata küsime. Kuid esialgu meenutage teie.»

«Tähendab niimoodi... Me sõitsime Lenini mägedes, Võidu pargis, seal me peatusime ja jalutasime Serjožaga.»

«Tundi kaks, mitte rohkem, eks ju?»

«Oh ei, vaevalt pool tundi.»

«Tema kaebas, et mootor jukerdab, et midagi on juhtmetega lahti, oli nii?»

«Mõnikord küll. Tema aga läks sikutas korraks juhet, ja oligi jälle kõik korras.»

«Seda tuleb tihti ette. Mina näen kah alati nende juhtmetega välku. Kuulge, Olja, mis oleks, kui me istuksime teiega autosse ja te näitaksite mulle neid kohti, kus te jalutasite, mis?»

«Ma ei saa teist päris hästi aru. Miks te seda Serjožalt endalt ei küsi?»

«Pärast seda, kui me oleme koos teiega need kohad üle vaadanud, Olja, viiakse teid lennuväljale ja te lendate koos ühe meie seltsimehega Adlerisse. Elate mõni aeg Pitsundas; puhkate, võtate päikest, suplete ...»

«Oi, kui huvitav! Ainult et ma pean siis enne Serjožale ja emale helistama, ütlema neile. Jah, aga kuidas tööl...?»

«Töö juures me ajasime juba selle asja jutti, sinna helistada pole teil vaja. Mida te emale ütlete?»

«Temale võib ükskõik mida ütelda, ainult et ta teaks,»

Olga ohkas. «Paratamatu formaalsus, muud midagi.»

Konstantinov nihutas talle linnatelefoni lähemale.

«Helistage.»

205

Olga valis numbri; Konstantinov märkas, et algul helistas ta Dubovi töökohta.

«Kas saaks Sergei Dmitri]evitši? Tema tuttav, Olga Vronskaja. Kuidas — sõitis ära?» Ta vaatas nõutult Konstantinovile otsa. «Kuhu? Ja millal ta tagasi tuleb? Aitäh .»

KonsAntinovile ütles ta hämmastunult:

«Ta on ootamatult komandeeringusse sõitnud... Ta kindlasti helistas mulle, mina olin aga siin. Küll on halvasti, ta võib veel kes teab mida mõtelda.» Ta valis kiiresti oma kodutelefoni numbri. «Memm, ega Serjoža pole helistanud? Oi, helistas, jah? Mis ta ütles? Ahah... Ja millal ta tagasi tulla lubas?»

«Tubli, Gmõrja,» märkis Konstantinov endamisi. «Isegi seda nägi ette, tubli mees!»

«Memm, tead, ma pean kiiresti ära sõitma... Ei, mitte tema juurde. Ma hiljem seletan sulle ...»

Konstantinov sosistas talle ette:

«Siis, kui tagasi tulen ...»

«Siis, kui tagasi tulen,» kordas Olga. «See on teenistusalane komandeering. Oh ei, memm, kuidas sa võid niimoodi mõtelda? Noh, nägemiseni, suudle vanaema.»

Ta pani toru ära ja vaatas Konstantinovile otsa: kas rääkisin õigesti?

Konstantinov kõhkles viivu, kaalutles, kui õige räägiks talle kõik ära, kuid otsustas veel oodata, ehkki oli nüüd juba lõplikult veendunud, et Olga ei teadnud tõelisest Dubovist midagi: valetas emale oskamatult, vastas küsimustele avameelselt, kõhklemata; sügava mõtlemise poolest silma ei paistnud; mõttekäik oli tal naiivne, standardne, raamatulik; kuid miski ütles Konstantinovile — oota, peab veel ootama.

... Pärast ringsõitu mööda Moskvat andis Konstantinov Olga vanemleitnant Krjükovale üle, ise läks aga Dubovi korterisse. Siin vaatas ta kõik raamatud üle ja leidis üsna varsti selle, mida otsis — «Hiltoni» hotellide teatmiku. Seda lehitsedes leidis ta kahekorra murtud nurgaga lehe: ««Hiltoni» kahetoalised numbrid on eriti mugavad: värviteleviisor, raadio, hotelli raadiosõlmest edasiantav muusikaprogramm, suurepärane mereveega vann, külmkapp ja lauanõud kuuele inimesele. Apartemendi hind — 95 dollarit, arvestusaeg — kell 14.00.»

Konstantinov sulges ettevaatlikult raamatu, pakkis paberisse ja küsis varitsuses istuvalt operatiivtöötajalt:

206

«Mis te arvate, kas läikpaberilt saab sõrmejälgi võtta?»

Vastust ta, muide, ei oodanudki; talle sai nüüd selgeks, miks Dubov oli Olga Vinteri kõrvaldanud: kui esimene armutuhin on möödas, tekib küsimusi, ja nendele on vaja

vastata; mida aga vastata «Hiltoni» luksusnumbri kohta? Eriti, kui seda küsib Olga ... surnud Olga. Tapetud, nii on täpsem.

«Nõrga ja autu mehe tragöödia, kui tema kõrvale satub aus naisterahvas,» mõtles Konstantinov. «Aus ja tugev naine, mitte vaatleja, vaid teoinimene. Muidugi küsis Olga «Hiltoni» kohta, kui nad kahekesi jäid. Dubov aga valetas oskamatult, Olga oli ju targem, tema sai asjast aru ja viis need kõrvarõngad sõbratari kätte — ise ta lihtsalt kartis kuulda, mida ütlevad hindajad. Isegi tugev inimene lükkab t õ e hetke edasi, kuna tõde eeldab tegutsemist. Olga oli aga välismaal töötanud, teadis väga hästi, mis ja kuidas, ning talle jäi üle ainus võimalus — tulla meie juurde. Ja Dubov mõistis seda. Mida ta võis Olgale valetada? Ütelda vale hinna? Võimalik. Keegi meie inimestest ei tea õieti välismaiste hotellide hindu, nad saavad aru, et see pole nende tasku järgi, ega hakka küsimagi — uhkus ei luba. Muidugi, armununa seal, Louisbourg'is, ja mõni aeg ka siin, ei mõelnud Olja nende neetud üheksakümne dollari peale armastuse eest luksusnumbris: raha ja armastus on teineteisele võõrad; miks ta aga tuli selle peale hiljem? Kas sai aru, et kuningas on alasti? Või hakkas ta Dubovi teist palet aimama? Ent kuidas? Ta oli kõikjal Dubovi eest seisnud, kadunut ei armastatud ju eriti: Zarathustra, ülbe, suureline. Nähtavasti aimas Olga seda Nijazmetova juures, kui Dubov talle veini kleidi peale ajas ja siis vannituppa viis — palus vististi, et Olga sõbranna ees vaikiks. See aga oli Vinteri loomusega vastuolus. Ja ta laskis need kõrvarõngad ära hinnata. Ja kohkus ära. Ja läks muretses «Hiltoni» prospektid. Seejärel pöördus aga Dubovi poole ja rääkis talle kõik ära. Ja Dubov kohkus — ta mõistis, et kõik on kadunud.»

Ja järsku tabas Konstantinov end mõttelt, et ta haletseb Dubovit. Ta ei saanud, endast korrapealt arugi — reeturi haletsemine, kas niisugune asi on võimalik?

«Küllap on see seletatavgi,» mõtles Konstantinov. «Ega ta ju sinna reeturina läinud. Mis küll sundis teda murduma? Anomaalia? Ometi elab maailmas palju normi-hälvetega inimesi. Võib-olla polnud mul õigus, kui rääkisin Stepanoviga? Ei! Oli õigus. Ei saa kahtlustada iga normist kõrvalekaldunud inimest, see viib spionomaaniani, ja

ee aitab lõppude lõpuks vaenlasel murda inimesi hirmu abil Kui palju meie inimesi praegu välismaal töötab?! Vist kümneid tuhandeid. Elu läheb aga ka seal edasi, kõike võib ette tulla, inimesega võib kõike juhtuda — juhuslikult rumalusest, teadmatusest... Vastane aga on valvas, tema oskab inimest läbi näha, teda spektriteks lahutada N ised, auahnus, ihnsus, purjutamine — jah, need on tööriistad, mida vastane on enne kasutanud ja kasutab praegugi, kuid ega siis enam-vähem terve mõistusega inimene lase ennast värvata, ei hakka spiooniks ega maga kuskil seal temale ette lükatud Pilariga? Tähendab, ikkagi anomaalia? Ent ka anomaaliaid on mitmesuguseid. Kuidas siin püri tõmmata? Ja mida see salapärane piir endast õieti kujutab? Seda välja arvestades ja mõistes me võiksime inimese langemist vältida. Ja veel võime me päästa inimest usuga temasse. Igaüks peab teadma, et temasse usutakse. See annab jõudu. Üksnes patoloogilise moraalikahjustu-sega inimesest võib saada spioon,» mõtles Konstantinov iseennast veendes... «Ja Dubov oligi selline, see on kindel, ja ainult seetõttu võisidki temale otsustavat mõju avaldada nii Pilar, tema enda ahnus kui ka määratu suur nietzsche-lik auahnus.»

... Konstantinov tuli oma kabinetti, võttis kolm tabletti askorbiinhapet — räägitakse, et see toniseerib, öösel ei saanud ju magada mitte silmatäitki.

Konstantinov võttis pintsaku maha ja pani kapist villase džempri selga; ta lõdises külmast, ehkki päev tõotas tulla soe, vihm oli lakanud ja tänavatel lõhnasid õitsvad pärnad.

«Veider,» mõtles Konstantinov, «pärnad on ometi juba ära õitsenud. Võib-olla ma lihtsalt tahan tunda seda lõhna, see on kevade lõhn, selles on palju õnne ja lootust. Kes seda on kirjutanudki: «Kõige olulisem on kindlalt soovida, ainult siis see soov täitub.» Naiivne, muidugi, kuid siiras, selles on tunda noorust.»

Ta hõõrus laupa, laugusid ja meelekohti, tõmbas Dubovi vihikud lähemale, lehitses neid ja sattus ridade peale:

«Pühaduse mõiste üldiselt pole mulle loomuomane; kui teiste omand ei oleks mulle püha, vaataksin ma sellele kui enda omandile ja võtaksin ta endale.»

«Indiviid seisab kõrgemal igast üksikisikust.»

«Moraal viib vältimatult selleni, et tema ainsaks vaenlaseks saab amoraalsus. Ja vastupidi.»

«Egoist, keda «humaansed inimesed» nii kohutavaks nähtuseks peavad, on samasugune viirastus nagu saatangi,

208

ta eksisteerib üksnes nende kujutluses kui mingi kohutav fantastiline kuju.»

«Ära nimeta inimesi patusteks ja egoistideks, ja sa ei leia neid kuskilt! Pea ise ennast võimukamaks, kui sa teiste arvates oled, ja sul saab olema rohkem võimu! Vaata enda peale kui teistest suurema peale, ja sa saad endale rohkem kui teised.»

«Seltsimees kindral, kas tohib?»

«Jah,» vastas Konstantinov ja mõtles ise: «Kus ma seda küll varem lugenud olen, ah? Küllap see oli Stirner. Hitler luges teda sageli — õigus erandlikkusele, valitsemisele, üliinimlikkusele.»

Oodanud, kuni kõik tema abilise poolt kokkukutsutud kaastöötajad laua ääres istet olid võtnud, ta ütles:

«Mulle tundub, et paroolsignaal, «parkimisplats» on Dubovi töökoha juures; ta jättis oma auto alati teatud kohta, laternatega gastronoomi poole; Olga ei ole tema «Volgat» kunagi kuidagi teisiti seismas näinud, ja tavaliselt võttis ta Olga peale kell kaheksateist kolmkümmend — instruktsiooni järgi just sel ajal, mil LKA pidi paroelsig-naali «auto» vastu võtma. Ent küsimus seisab selles, kas Duboviga rooli taga või ilma temata? Võib-olla aga hoopis koos nendega — Dubovi ja Olgaga? Ja-jah, ma mõtlen nii Vinterit kui ka elus-Olgat, Vronskajat...»

Glabb

Lawrence helistas Glabbile pärast õhtusööki. «John, oleks tore, kui te minu jaoks pool tundi aega leiaksite.»

«Kas on midagi juhtunud, boss?»

«Ma tahan teid lihtsalt näha, te sisendate minusse optimismi.»

Kui Glabb kohale jõudis, istus Lawrence televiisori ees ja kuulas pahempoolse ajakirjaniku Alvärezi kommentaare; viimasel ajal astus too oma esinemistes tihti ja kar-milt Louisbourg'i piiril paiknevate Ogano vägede vastu välja.

«Kuulake seda noorhärrat, ta oskab hoope anda,» sõnas Lawrence.

Alvärez oli oma esinemist juba lõpetamas:

«Kahjuks ei ole me tõlkinud vene ajakirjaniku Dmitri Stepanovi artiklit — ta on praegu Nagoonias ja kasutab Grisso peaministrilt saadud materjale. Dokumendid on

alles siis dokumendid, kui nad on kinnitatud fotode, kommentaaride ja ametlike avaldustega. Stepanov on ära toonud kindral Ogano kommentaari. Ma kordan seda — Ogano pole seniajani oma seisukohti muutnud, ilmselt on seda raske teha: «Ma ei hakka vastutusele võtma neid oma mehi, kes Nagooniasse saabunud venelased üles poovad — ma olen sõdur ja vihkamine on mulle arusaadav.» Nagooniasse on saabunud nelisada vene spetsialisti, nende hulgas sada arsti, nelikümmend agronoomi, viisteist professorit, üheksakümmend geoloogi, kuuskümmed epidemioloogi ... Jah, on saabunud mitmesuguseid spetsialiste, see on tõsi.»

Alvärez jätkas: «Kuidas nad ei pidanuks tulema, kui Ogano teatas kuu aja eest «Chronicle'i» korrespondendile: «Minu mehed on viimseks võitluseks valmis. Minu mehed teavad, kuidas tulistada puusalt ja lüüa nuga rangluu taha, järelikult minu mehed teavad, kuidas võita. Meie käsutuses on uusim relvastus, meil on tugev seljatagune Louis-bourg'is — kõik see sisendab meisse usku eelseisva võitluse edusse.» Ma tahaksin valitsuse tähelepanu pöörata kindral Ogano sõnadele* «tugeva seljataguse» kohta Louis-bourg'is. Kas meie president tõepoolest arvab, et sõjatule-kahju, mis puhkeb meie pealinnast seitsmekümne kilomeetri kaugusel, levib ainult ühes suunas? Sõjatuuled ei ole juhitavad, kord puhkev tulekahju võib levida hoopis teises suunas, kui seda on planeerinud kindralstaabid ja luurekeskused. Tänan teid tähelepanu eest, daamid ja härrad ...»

Lawrence pani televiisori kinni ja vaatas Glabbile küsivalt otsa:

«Kuidas on?»

«Kas see kohutab teid?»

«Ma kohkun üksnes siis, kui mu lapselapsed haigeks jäävad. Mind hämmastab mõnevõrra miski muu: ma lugesin äsja seda Alvärezi kõnet, ma sain selle televisiooni direktori käest; ta ütles, et valitsuses diskuteeritakse väljaastumise küsimuse ümber. Kas Alvärezi ekraanile ilmumine tähendab seda, et tsentristide seisukoht on peale jäänud? Kas te oma panusega üksnes ühele jõule mitte üle ei paku? Kas te Stow' võimalusi üle ei hinda?»

«Täpsemalt öeldes — «meie», Robert,» tähendas Glabb. «Stow on meie ühine panus.»

Lawrence krimpsutas nägu.

«Ärge hakake asesõnadest kinni... «Mina» või «meie», mis seal lõppude lõpuks vahet on? Me teeme üht ja sedasama

tööd, ja me oleme kohustatud seda hästi tegema. Ühesõnaga — saadik kõhkleb, temale näib, et praegu pole õige aeg Oganole koptereid anda, et sõjatehnikat on neil küllalt. Temal aga, nagu te teate, on Pentagoniga erilised sidemed.»

«Saatke Langleyle telegramm, tehke ettepanek, et operatsioon «Tõrvik» tühistataks, ja ongi kogu lugu, Robert.»

«Miks te nii ärevil olete? Ei maksa niimoodi, John. Ma kutsusin teid välja mitte kui šeff, vaid kui sõber. Ma tahaksin, et me mõtleksime läbi lahingu kõikvõimalikud propositsioonid. Teate ju küll — võitlus omade vastu on kõige ängistavam, kuid ühtlasi ka kõige ohtlikum.»

«Õige.»
«Võib-olla peaksime oma liini tsipake korrigeerima?» «See tähendab?»
«John, venelasi ma enam-vähem tunnen; mina hakkasin ju nendega suhtlema ikkagi juba tol ajal, kui meil nendega veel mingeid kontakte oli, kui Dulles polnud veel Šveitsis oma natsioperatsiooni alustanud. Ma kardan ainult üht — kui meie siinsed värdjad mitte väga ära ei kohkuks. Nad võivad tagasikäigu anda.»
«Ja siis?»
«Ärge vihastuge. Kõik teavad, et operatsiooni «Tõrvik» kavandasite teie. Kõigile on teada, kui kõrgelt hindasid seda admiral ja tema poolehoidjad. Kuid minule on usaldatud siinse poliitilise liini arendamine, ma olen siin ikkagi, nagu teie ütlete, boss, ja kui venelased milleski Riigidepartemangule saba peale astuvad, saan ka mina muhu pähe, mitte ainult teie.»
Glabb naeris kinnise suuga, mis tema juures andis tunnistust raevust.
«Noh, ja mis siis, mina muhke ei karda, mina olen nendega harjunud. Kuid mina arvan, et Stow, keda te olete lakanud usaldamast, viib minu kavandatud operatsiooni ikkagi läbi, ja see pöörab siinsed tsentristid koos nende presidendiga õigesse suunda.»
«Sellele ma just sihingi, John. Kas maksab venelastega nii avalikult tüli norida? Võib-olla peaks neid talitsetuse voolusängi juhtima?»
«See on teie asi, Robert, talitage nõnda, nagu vajalikuks peate. Minu ülesanne on Nagooniast saabuvasse kopterisse istuda.»
«Andestage mu küsimus, John ... Kuskil vilksatas teade, et teil on Nagoonias isiklikud huvid mängus. Te

nagu oleksite seal mõningaid kapitalimahutusi kaotanud, ja muud taolist... Mul pole midagi isikliku huvi vastu, kui see on seotud meie üldiste, globaalsete huvidega, ma lihtsalt tahaksin teada, kas see on tõsi?»
«Kus see teade vilksatas? Venemaal? Kas te usute neid?»
«See teade ei vilksatanud mitte seal, vaid Euroopas.»
«Kas see on teie käes?»
«Ma saan ta.»
«Kas te ei tahaks mulle oma informatsiooniallikat avaldada?»
«Laske mul seda allikat enne korralikult kontrollida; nii kolme päeva pärast olen ma valmis üksikasjalikumaks vestluseks, ja muidugi on teil õigus loota minu toetusele, ma ei usu, et teie võiksite kas või mingilgi määral seadusest üle astuda ja riigi huve iseenda omadega ära segada. Ma tahan, et maailm kõneleks meist kui inimestest, kes võitlevad demokraatia eest valgetes maniskites ja puhaste kätega, seaduse järgi.»
«Aitäh heade sõnade eest, Robert, kuid mul on üks küsimus: kas te olete kindel, et meie ettevõtmine õnnestub, kui me seadusest üle ei astu?»
«Ma arvan, et me tegutseme seaduse raames, John. Ma tahan nõnda arvata. Mäng peab olema seaduslik — isegi venelastega. Kui me Tarka hoiame, talitame me seaduspäraselt, me mõtleme agendi heaolule, on ju nii?»
«Keda te petta tahate, Robert? Iseennast või mind?»
«Ma ei saanud teist päris hästi aru, John ...»
Glabb tõusis püsti ja naeris jälle, kuid seekord laialt ja kõlavalt.

«Ma sain teie ideest aru, boss. Laske mul natuke nuputada, ja ma panen teile kombinatsioonide plaani lauale. Uskuge, mina austan seadust nagu teiegi ja elan seadusetähe järgi.»

Lawrencel juurest väljudes vaatas Glabb kella. Kokteiliõhtuni, mida seekord korraldas Pilar, oli jäänud veel tund aega. Ta istus rooli taha ja kihutas saatkonda. Seal läks ta merejalaväelaste poolt valvatavasse tuppa, kus asusid šifreerijad.

«Teatage kiiresti isiklikult mulle andmed isikute kohta, kes publitseerisid materjale minu «huvitatusest» Nagoonias, võimalik on vene käekiri.

Glabb.»

212

Šifreering oli adresseeritud LKA residendile Saksa Föderatiivses Vabariigis; omal ajal oli too Glabbi abilisena Hongkongis töötanud; neid ei sidunud mitte üksnes sõprus, vaid ka ühine huvi asja vastu.

Ääremärkus STK-le (II)

Seekord korraldas Nelson Greene lõunasöögi oma office'is; väga väikese ja tagasihoidliku kabineti kõrval (ainsaks luksuseks olid siin Chagalli, Picasso ja Salvador Dali õhukestes valgetes raamides maalid), oli saal; valge kaheksateistkümnenda sajandi mööbel; Itaalia kloostritest toodud vitraažid; palju lilli kõrgetes vaasides — Egiptuse ekskuninga Faruki kingitus.

Hiigellaua taga istus üksainus külaline — Michael Walsh.

«Ma lunisin naiselt välja loa tuua meile kaspia kaaviari», tähendas Greene, «proovige, see on lausa ime, hommikul Teheranist toodi.»

«Paluge, et röstitaks leiba,» ütles Walsh. «Pariisi väikeses restoranis «Must Kaaviar» saia ei olegi, ainult röstitud leib, venelastelt ostavad.»

«Ka mina ostan nendelt; vene leib on imehea. Noh, Michael, mis teil uudist on?»

«Nädala pärast võite oma eksperdid Nagooniasse saata.»

«Ärge unustage vastu puud koputamast.»

«Milleks siis pea on? Ma ju ütlen — minu pea on kõige paremat sorti puidust.»

«Kõige paremat sorti puidust on Fordi pea, sest ta mängis noorpõlves ragbit ilma kiivrita. Ent minu uudised pole kaugeltki rõõmustavad.»

«Küll me nad koos musta kaaviariga nahka paneme,» muigas Walsh. «Kaaviariga muutuvad kõik uudised konstruktiivseteks.»

«Minu andmetel on Zürichi ja Londoni pangad ilmutanud huvi Grisso režiimi vastu. Keegi — me ei ole veel täpselt välja selgitanud, kes nimelt — on Nagoonia rekonstrueerimiseks eraldanud viiskümmend miljonit marka. See pole muidugi veel mingi raha, kuid see on samm, Michael. Euroopa hakkab hambaid näitama.»

«Näidaku aga pealegi.»

«See kõik pole nii lihtne. Tšiilis töötan ma seniajani inkognito, Michael, äri seda aga ei talu.»

213

«Ma saan aru.»

Sisenes majordoomus frakis ja valgetes kinnastes, pikakasvuline vaikiv malailane. Ta asetas Walshi ette raskes punasest nahast köites menüü

«Soovitan tellida faasanipuljongit ja tuurakala, seda valmistavad nad siin hästi,» ütles Greene.

«Andestage sir,» tähendas majordoomus, «kuid tuurakala ma ei soovitaks tellida; ma vaatasin seda Tabrizist toodud kala, see polnud nii rasvane, et sellest saanuks delikatessi valmistada. Mina soovitaksin skijakit, Tokiost toodi kahe mullika lihakehad, neid oli õllega nuumatud ja sündimisest alates pidevalt masseeritud, minu arvates vastab see kõige parematele standarditele.»

«Standardid on kõik ühesugused,» mühatas Greene, «üksnes seetõttu nad ongi standarditeks jäänud. Kui te aga arvate, et skijaki on parem, eks söögem siis skijakit.»

«Andestage Nelson,» krimpsutas Walsh nägu, «kuid vasikaliha ma ei saa süüa, mul on vasikatest kahju, ma imetlen neid oma farmis ja söödan neid lutipudelist.»

«Sel juhul,» ütles majordoomus Walshile lähemale ujudes, «soovitaksin ma angulast, see toniseerib hästi, meie Pablo valmistab seda rooga suurepäraselt, mitte halvemini kui Santiago de Compostelas.»

«Suurepärane, angulas on väga hea, mul on nende maik veel Tšiilist meeles, seal on Puerto Monttis suurepärane kalaturg, ja kuidas nad seal veel angulast valmistavad!»

Majordoomus väljus kuuldamatult, astudes paksul valgel vaibal nagu ulukit varitsev kütt.

«Situatsioon Nagoonias erineb Tšiili omast, Nelson,» jätkas Walsh, saates mõtliku pilguga malailase sirget selga. «Smithi mehed valmistasid ette suurepärased fotomaterja-lid aafriklaste julmusest valgete vähemuslaste vastu, see avaldab muljet. Juba on olemas linte vestlustest ohvritega, suurepäraselt tehtud, keegi ei julgeks neid ümber lükkama hakata, tipp-topp töödeldud. Nii et meie abi Nagooniale on ülimalt humaanne akt, hädavajalik, kas saate aru? Kusjuures ma mõtlen läbi terve rea huvitavaid käike. Mister Ogano...»

«Kes see on?»

«Millises maailmas teie küll elate, Nelson?»

«Patuses.»

«Ogano on natsionalistide liider, ta läheb Nagooniasse, me tõotame temaga juba kolm aastat koos... Niisiis: Ogano võtab meid hävitava kriitika alla, mõistate?»

214

«Ei mõista. Meid sõimatakse juba niigi kogu maailmas, aitab juba, ära on tüüdanud.»

«Taktika osas lootke minu peale, Nelson. Kui me oleksime oma töö Pinochetiga lõplikult läbi mõelnud ja olnuks meil ka tollal Moskvas selline mees nagu praegu, tulnuks Allende kukutada rahvusliku revolutsiooni, demokraatia ja õiguse eest võitlemise loosungi all. Ja Pinochet olnuks sunnitud meile majandusliku blokaadi kuulutama: «Need olite teie, neetud jänkid, kes Allendele autosid ja taga-varaosi ei andnud! Need olite teie, neetud jänkid, kes meile mäetööstuse seadmeid ei andnud! Need olite teie, kes riigi sel kombel majandusliku kaoseni viisid ja huku-tasid meie uhkuse — doktor Allende!» Ja meil tulnuks sinna saata nii autosid kui ka seadmeid, siis polnuks teil seda vaja teha inkognito, Nelson. Me oleme õppust võtnud. Nagoonias on meie skeem paindlikum.»

«Aga kas teile ei näi, et ennast teotada lubades saame me küll teatud dividende olevikus, kaotame aga hoopis rohkem tulevikus?»

«Teie arvamus?»

«Juua faasanipuljongit.»
Walsh vaatas ringi, tema selja taga seisid kaks kelnerit, kõrval aga majordoomus nagu sfinks.
Kui tassid olid lauale asetatud (kelnerite žestid olid b a 11 e 11 i k u d, koolitatud), asus Greene puljongi kallale, nagu oleks tal eile paastupäev olnud.
«Faasanit tuleb süüa kuumalt,» selgitas ta. «Faasanipul-jong on kõige kasulikum, hoiab ära pankreatiidi, selles on palju pankreatiini.»
Ta jõi puljongi ära rutakalt ja tassi kõrvale lükates (temas on siiski märgata Kesk-Lääne farmerit, märkis Walsh endamisi, tõusiklusest ei ole talle, jumal tänatud, midagi külge hakanud; minu kauboid lükkavad taldriku, enamasti küll kausi, just niimoodi kõrvale) ja toetus rinnuli lauale.
«Michael, Pentagon teeb seda, mida te minult palusite, ent see toimub just kõige viimasel hetkel, neil on vaja iseseisvust etendada, noorte ministrite juures tuleb seda ette. Kopterid on juba laevastikule üle antud, kuid neid ei anta sellele ...»
«Oganole.»
«Õigus jah. Pentagon tahab, et te paluksite võimalikult tungivalt, saate aru? Mulle näib, et nad tunnevad endid solvatuna, te annate neile tüki pirukat, aga taigna teete oma retsepti järgi. Pühendage neid kas või pisut oma
215
plaanidesse. Ma soovitan teil arvestada nende auahneid ambitsioone; tõesõna, ega see teile halba ei teeks. Nüüd teiseks: kuidas reageerib Euroopa? Kas te sealset situatsiooni olete kontrollinud? Kui Bonn ja Pariis üksnes vaikivad, siis on sellest vähe, arvestades nende erilisi suhteid Moskvaga. Tuleb teha nõnda, et Euroopa meid toetaks;»
«Te nõuate minult liiga palju, Nelson. Pariis teab, et üksnes Kongos on meie korporatsioonidel peaaegu kolmkümmend miljardit dollarit kapitalimahutusi. Neist kaks miljardit on teie oma. Terve Euroopa aga on sinna mahutanud mitte üle seitsme miljardi. Ja teie tahate, et nad üksmeelselt meie võitu toetaksid?»
«Mandunud rahvad, võtku neid see ja teine! Kas tõesti on raske mõista, et kui mustad seal võidavad, antakse eurooplastele põlvega tagumikku nagu mõnele end paljaks joonud madrusele sadamabordellis?! Ainus lootus Lõuna-Aafrikat enda käes hoida — kas või ainult Lõuna-Aafri-katki — on Gagano toetamine ...»
«Ogano.»
«Mis vahet seal on...»
«Ja sellele vaatamata reageerib Euroopa kahesuguselt, Nelson, ent ometi tundub mulle, et meie kasuks.»
Nelson võttis hambaorgi, varjas kätega suu, urgitses hammast ja turtsus:
«Kahesuguselt — hoolimata sellest, et sellesama Ogano eest kostab Peking?»
«Ohoo! Teie isiklik luure ei tööta sugugi halvasti.»
«Kuidas siis muidu? Kui teile voli anda ...»
«Meie kontaktidest Pekingiga teab peale minu veel üksainus inimene — teie, Nelson.»
«Pole tõsi. Peale minu teab sellest veel teie Lawrence, tema aga, toosama Lawrence, on seotud Hollandi «Shelliga». Ja mulle näib, et ta on orienteeritud «kainelt mõtlevale» Euroopale, ühesõnaga sellele, kes tahaks elada Moskva embuses.»
«Kas teile näib, või te olete veendunud?»
«Kui mulle näib, Michael, siis tähendab see, et ma olen veendunud. Viimane: kuidas reageerib Moskva?»

«Meie mehe informatsiooni järgi otsustades on nad valmis sõjalist abi osutama. Seetõttu on meie ülesanne selles, et viia riigipööre läbi poole tunni jooksul, siis on meil kõik trumbid käes — Moskva austab rahvusvahelisi kokkuleppeid...»

«Austab ta küll!»

216

«Nelson, te vaatate vist liiga tihti meie televiisorit. Ärge alluge sellele propagandale. Nemad austavad rahvusvahelisi kokkuleppeid, uskuge mind, austavad. Ja selles on, paraku, nende jõud.»

Slavin

Ta oli juba kaheksa tundi autos istunud; ta nägi, kuidas teda jälgivad autod kahel korral vahetusid — algul seisis tema «Fiati» kõrval must «Mercedes», seejärel sõitis ligi helesinine «Chevrolet», jälitus ei tseremoonitsenud enam, mäng käis lahtiste kaartidega.

Slavin vahtis ainiti selle palati akent, mille taga lebas Zotov. Akna ees oli alumiiniumžalusii, ent aeg-ajalt võis läbi selle lõhede näha meesterahva siluetti, nähtavasti käisid politseinikud ookeani poolt puhuvat värsket õhku hingamas. Tuul oli viimastel päevadel tõusnud, palmi-kroonid olid muutunud nõeljateks ning otsekui välja-veninuteks, ja Slavin tabas end mõttelt, et need nooljad lehed meenutavad talle keskaegset jaapani maali — samasugune hoogne staatika, üksnes selle vahega, et seal kasvab bambus, siin aga need sagrised palmimürakad.

. . . Paul Dick sõitis taksoga mööda ja viipas talle käega — sõidame koos! —, ent Slavin raputas pead.

«Kohe sõidab kindral Stow tema juurde!» hüüdis Paul.

«Mind sinna sisse ei lasta,» vastas Slavin. «Teid kah mitte.»

«Ärge minu pärast muretsege!»

«Kui teid minema kihutatakse, tulge minu juurde, ma lülitan klimaatori sisse! Mõnikord see töötab.»

Viis minutit hiljem sõitis ette politsei peadirektori senjoor Stow' võimas «Cadillac».

«Oma ajalehemeestele on nad siiatuleku ära keelanud,» taipas Slavin, «mängu on lülitatud hädavares Paul. Nad loodavad meie jutuajamisele. Üldiselt võttes teevad nad õigesti.»

Stow läks kolme volaski saatel haiglasse. Ta liigutused olid hoogsad, pea oli natuke ettepoole kummargil; valge ülikond istus ta seljas nagu valatud, pintsakulõhikud tegid ta liigutused kergeks, näis, et ta tõuseb igal sammul õhku ja lendab varsti hoopis minema.

«Nad on ikkagi väga plastilised,» mõtles Slavin. «Ükski valge ei liigu nõnda nagu neegrid. Nad on küllap kõige

217

plastilisemad inimesed maa peal, ühesõnaga — tantsu lapsed. Kui palju see Stow iga pistise eest endale võiks saada? Protsenti viis? Pistist antakse aga igale politseinikule tee ääres, igale inspektorile tema kabinetis... Jõukas mees.»

«Kas te kuulete mind, härra Zotov? Ma olen politseidi-rektor Stow.»

«Teie mehed,» liigutas Zotov vaevaliselt huuli, «ei lase mul magada, nad trambivad meelega oma saabastega.»

«Neile saab öeldud, et nad käiksid vaikselt. Ma palun vabandust. Ma esitaksin teile mõned küsimused, kui lubate.»

«Luban.»

«Härra Zotov, kas te kinnitate endiselt, et raadiosaatja sokutasid teie tuppa tundmatud isikud?»

«Jah.»

«Ja šifreeritud tekstid samuti?»

«Jah.»

«Härra Zotov, kuidas te sellisel juhul seletate seda, et tekstidel on avastatud teie sõrmejäljed?»

«Ei tea.»

«See pole vastus. Kui dešifreerimine näitab, et tekstid sisaldavad sõjasaladusi, antakse teid tribunali kätte.» «Mida te minust tahate?»

«Kui te tunnistate üles, et töötasite Ühendriikide luure kasuks, me saadame teid välja niipea, kui teie tervis seda lubab.»

«Aga kui ma ei tunnista?» Zotov rääkis aeglaselt, vaevukuuldavalt, tema pilk oli kinnitunud mingisse punkti laes.

«Te olite, tähendab, raadioamatöör?»

«Ei olnud.»

«Kust on siis pärit see raadiosaatja?»

«See sokutati mulle.»

«Milleks?»

«Uurige välja.»

Stow kummardus Zotovi kohale ja sosistas: «Ma juba selgitasingi. Kõik kohalikud Ameerika-sõbralikud ajalehed — mina aga tean, kes kellele ja kui palju maksab — on alustanud kampaaniat teie kaitseks, härra Zotov. Ma tõin teile need ajalehed. Või kardate oma kaasmaalasi? Kaks venelaste autot valvavad pidevalt haigla lähedal, nad on ka praegu siin.»

«Miks neid sisse ei lasta?»

218

«Sellepärast, et te olete eeluurimise all. Ja ega nad teie juurde nii väga kipugi. Kardavad nähtavasti, et teie sõbrad viivad teid siit ära.»

«Ma olen sõdinud ...»

Stow kummardus veel ligemale, kartes kas või ainustki Zotovi sõna kõrvust mööda lasta. Too kõneles veelgi aeglasemalt, veelgi tasemini kui seni.

«Rääkige, ma olen siin ...»

«Ma tean, et te siin olete... Kuid ma ju sõdisin. Minu pihta on juba tulistatud. Ma olin vangis ja põgenesin. Tollal ma ju ei... Saate aru? Miks ma siis praegu peaksin litastuma?»

«Mis-mis?»

«Miks ma siis praegu peaksin lojuseks muutuma?»

«Ma ei saa teist päris hästi aru, härra Zotov. Või ei kuulanud teie mind korralikult. Me ei anna teid kohtu alla, kui te üles tunnistate: luure on tõsine töö, me suhtume sellesse elukutsesse lugupidamisega. Me anname teid teie sõpradele üle. Kas või praegu. Mõistate? Võib-olla te tahate kohtuda senjoor Lawrence'iga?»

«Kes see on?»

««International Telephonic'u» esindaja.»

«Ma ei tunne teda.»

Stow võttis taskust foto: Zotov surub Lawrence’i kätt. «Vaadake. See on Lawrence.»

«Ma ei tunne teda.»
«Härra Zotov, Moskvas on hõlpus kontrollida, kas see foto on ehtne või fabritseeritud. Mis te neile vastate, kui foto on ehtne? Ja siis tuleb veel vastata niisugusele küsimusele: kas see lint on ehtne, kus on kirjas teie jutuajamine Lawrence'i ja Glabbiga, see on mul taskus. Kas tahate, ma lülitan sisse?»
Zotovi vastust ootamata klõpsutas Stow midagi oma pintsaku sisetaskus, ja kohe kostsid hääled, algul Lawrence!, Zotovi, seejärel aga Glabbi oma:
«Lawrence. Kas kavatsete tarningu andmeid ksero-graafil paljundada?
Zotov. Meil on vilets kserograaf, ma teen vist fotokoopiad.
G1 a b b. Kas te saite eile kätte, mida te meilt tahtsite? Võtsite rahulikult?
Zotov. Aitäh, John, ma olen teile tõepoolest palju tänu võlgu.
G1 a b b. Hoopis mina võlgnen teile, Andrew — sõpruse eest.
219
Lawrence. Mis te arvate, mister Zotov, kas teie valitsus saadab oma väed konflikti puhul Nagooniasse? Zotov. Päris kindlasti.»
Stow lülitas diktofoni oma taskus välja ja palatis muutus vaikseks, mida vastu aknaklaasi lendavate kärbeste tüütu pirisemine veel eriti rõhutas.
«Noh?» küsis Stow. «Kuidas te seda seletate? Washingtonile pole seda seletada vaja, ma mõtlen Moskvat, härra Zotov. Oleksin mina Riikliku Julgeoleku asemel, ei usuks ma ühtki teie sõna. Te peate aru saama, et senjoor Law-rence'ilt varastatud dokumendid on tugevates, väga tugevates kätes.»
«Ma tahaksin ajakirjanikega rääkida.»
«Palun. Kohe ma panen teie avalduse kirja. Ameerika reporterid on juba siin.»
«Ei, ma tahan, et nad siia sisse lastaks.»
«Nad lastakse siia niipea, kui te olete teinud avalduse ja teie ustavad sõbrad võivad teid avalikult kaitsta.»
«Kuulge, ma tahaksin väga, et ma võiksin rahulikult surra. Nii et minge ära, eks ole?»
«Kui te ei anna mulle positiivset vastust, mister Zotov, olen ma sunnitud kõik minu teenistuste poolt hangitud materjalid ajakirjandusele üle andma. Need dokumendid kompromiteerivad teid kui Ameerika luurajat, ja protsess kaotab juhitavuse, teil pole kohtu eest pääsu.»
Zotov sulges silmad, higi valgus tal mööda nägu alla, nina muutus teravamaks, laup ja põsed olid verevalumites ja mullakarva, silmalaud sinkjasmustad.
«Ma tulen homme tagasi,» sõnas Stow. «Puhake ja ärge mõelge mitte millelegi. Me ei lase teile ülekohut teha. Ainult et ma ei saa teist aru. Kui te oletegi mängu kaotanud, tuleb seda ometi ainult näivaks kaotuseks pidada — te vahetate alatise orjuse vabaduse vastu.»
«Seda ma olen juba kuulnud,» sosistas Zotov. «Keegi on mulle seda juba varemgi öelnud. Ainult hääl oli teistsugune ...»
«Tundke mulle kaasa, härra Zotov. Ma olen keerulisse olukorda sattunud, ma pean teie süüd tõestama, ja ma tõestan seda, kui te aru pähe ei võta.»

Kui Stow väljus osakonnast, kus asus Zotovi palat, pöördus tema poole Paul Dick. Ka koridor oli blokeeritud, kaks valgetes kitlites detektiivi seisid klaasuste
juures.
220
«Mister Stow, ma olen Paul Dick «Posti» juurest. Kuidas on venelase seisund?»

«Selle küsimusega pöörduge arstide poole, mina olen politseinik, mitte kirurg,» vastas Stow peatumata.
«Kas venelane on spioonina paljastatud?»
«Jah.»
«Kelle heaks ta töötas?»
«Sellele küsimusele saate vastuse pärast kohut.»
«Millal ma saan selle venelasega rääkida?»
«Küsige oma juristidelt, millal on spionaažis süüdistataval seaduslik õigus vastata ajakirjanike küsimustele.»
«Kas te võiksite kommenteerida siinse «News'i» teadet selle kohta, et teie politsei on rikkunud seaduslikkust ja et mister Zotovi süü on tõestamata?»
«Keeruline mäng on käimas, sir,» hakkas Stow naerma, «kuid meie pole mängurid, vaid seaduse teenrid, niimoodi ma teie küsimust kommenteeringi.»
«Kas «News» on teie arvates LKA teenistuses?»
«Kas ma olen midagi taolist öelnud? Õppige huumorist aru saama! Ka politseinikul on õigus sõnavabadusele. See on kõik, mister Dick, nägemiseni!»

Paul istus Slavini autosse, sülitas pikalt aknast välja, pani siis akna kinni ja ütles: «Te lubasite mulle klimaatorit.»
«Olge lahke,» vastas Slavin ja vajutas ühele mustale nupule armatuurlaua all. Kabiinis muutus kohe jahedamaks, ehkki see jahedus lõhnas bensiinist.
«Kas teie, Vitj, saate millestki aru?»
«Saan küll. Aga teie?»
«Mina ei mõista mitte mõhkugi. Seal, Pilari juures, ei jõudnud ma teiega hüvasti jätta, helistas Lawrence, see noorhärra luurest, noh, «International Telephonic'ust». Ta ütles, et Zotov on ta sõber. Tuleb välja, et ta on meie mees? Mis kuradi pärast teda siis valve all hoitakse?»
«Esitage see küsimus Lawrence'ile.»
«Kas arvate, et ma ei esitanud?»
«Hinnake minu delikaatsust — ma ei küsi, mida ta vastas.»
«Ma juba kirjutasin sellest, nii et võite oma sõrmi mitte kõverdada, süžee on kõikidele teadmiseks maha müüdud. Ta arvab, et Bellew ja Zotov on ühe ahela lülid, kuid Lawrence on kaval, ta oskab udutada. «Mina olen,» räägib ta, «tavaline kommersant, mul on sõpru kõige erinevamates
221
ringkondades, ja on väga solvav, kui inimestele, kellega sa sõbrustad, antakse vastu pead üksnes sellepärast, et oleme sündinud erinevais maakera paigus.»»
«Kas te arvate, et ta võib öelda: «Pekstakse Zotovit, inimest, kes meile andmeid andis»? Kas tahate temalt sellist ülestumistust saada?» muigas Slavin, mõeldes ise seejuures: «Anna mulle andeks, Paul, mul pole. õigust sulle tõtt rääkida, ma olen kohustatud toetama Lawrence'i versiooni, ma lihtsalt ei tohi teisiti, vana, kuigi sa oled tugev, naiivne ja aus poiss, mistõttu sa joodki nii palju.»
«Ja mida teie siis siin tolknete, Vitj?»
«Ja teie?»
«See oli hea vastus,» ohkas Paul.

«Ma ainult ei taipa kuidagi, miks nad kiirustavad,» ütles Slavin mõtlikult, teades, et Paul Dick ei hakka Glabbiga tema nõutut näoilmet arutama; aga selles, et Glabb praegu piiras Pauli kui Slavini vana sõpra, polnud mingit kahtlust.
«Millega?»
«Noh, Stow sõidab siia, ajalehed teevad kära... Neile oleks ju kasulikum seda asja venitada, Zotov terveks ravida, mõlemad huvitatud pooled aga teadmatuses hoida. Kõige kõvem trump poliitikas on kõiki teadmatuses hoida. Vassida on tarvis, nemad aga ...»
«Kas siis teie mehed ära ei kohkunud? Näe, teie konsul tuli kohale. Nagu harksabakull...»
«Mis meil nüüd enam karta, Paul? Meil pole nüüd enam midagi karta,» ajas Slavin kangekaelselt oma, «varem oleks tulnud mõtelda. Läki õlut jooma?»
«Vitj, aga miks see asi teid huvitab?»
«Kui teie huvi tunnete, siis on kõik selge, informat-sioonivabadus ja nii edasi, aga näe, kui venelane, siis on järelikult spionaaž ja reeturi röövimine. Kus on siin võrdõiguslikkus, Paul?»
Slavin lülitas süüte sisse, auto võttis paigast, ja kohe sokutas must «Mercedes» ennast nende kannule. Helesinine «Chevrolet» läks lõunale, oli lantšiaeg, need volaskid hoiavad päevakorrast kinni, salapolitseis pole haa-vandtõbiseid vaja, see oleks ballast.
«Tõepoolest, nad on teil igal pool kannul,» tähendas Paul Dick. «Annan materjalid teie spionaaži kohta üle, käin Ogano juures ära, vaatan natuke vabastatud Nagoo-nias ringi, ja sõidan ära, kuradile, Ühendriikidesse, närvid ütlevad juba siinsest tohuvabohust üles .. .»
«No-noo. Kas te hõlpsasti joomisest loobute?»
222
«Vaevaliselt. Košmaar, pea on lõhki minemas, aja tagasipöördumatuse tunne, haletsus iseenda ja inimkonna vastu, kelle pojaks ma ennast pean.»
«Kuulge, Paul, mul tärkas idee.»
«Milline?»
«Mis oleks, kui läheksime Lawrence'i juurde kahekesi?»
«Tahate suruda kahest küljest nurka? «LKA kahe tule vahel — põlatud kapitali agendi ja ülemaailmse kommunismi agendi professionaalne dialoog mehega «International Telephonic'ust», kes on vahetanud Tšiili Louisbourg'i vastu.» Voh, kus on pealkiri! Idee on hea, Vitj, sõidame!»
«Kas te ebameeldivusi ei karda?»
«Kardan küll.»
«Kas maksab siis riskida?»
«Elu ilma riskita on nagu liha ilma sinepita. Sõidame.»
... Paul helistas Lawrence'i apartementi hotelli hallist:
«Mister Lawrence, siin Paul Dick, ma tahaksin teid külastada koos venelasega, mister Slaviniga, paar sõna, mitte rohkem...»
Vastuseks ta kuulis:
«Võite üles tulla.»
Lühikesed signaalid.
«Tema juures on keegi, see polnud tema, Vitj, aga kurat temaga, läki.»
Lifti juures hüüdis Paul Dicki boi.
«Sir, teile on juba kolm korda helistatud, mind saadeti teid otsima, on midagi väga kiiret.»

«Minge üles, Vitj, ma tulen kohe.»
Slavin tõusis viieteistkümnendale korrusele ja koputas Lawrence'i apartemendi uksele; keegi ei vastanud, kuigi seest kuuldus muusikat. Slavin koputas veel korra; muusika oli lõbus, neegrid New Orleansist; endiselt ei vastanud keegi.
Slavin kehitas õlgu ja läks ajakirjanike ruumidesse, kus paiknesid teletaibid ja rahvusvahelised liinid. Paul Dicki seal polnud.
«Kus mu sõber on?» küsis Slavin tollelt poisikeselt, kes neile äsja sissekäigu juures vastu oli tulnud.
«Ta helistas kuskile, sir, ja sõitis kohe minema. Mulle näib, et ta sõitis saatkonda.»
«Kas ta ütles seda?»
«Ei, mulle näis nõnda, sir.»
223
«Kui näib, siis tuleb risti ette lüüa,» tähendas Slavin.
«Hästi, sir, raa hakkan endale kohe ristimärke tegema.»
Slavin muigas ja vaatas uusi pressiteateid — mitte nüdagi uut ei olnud; oli tunne, et see on vaikus enne tormi.
Tagasi vestibüüli võtme järele tulles tajus Slavin seljaga ming|t ebamugavust: keegi seisis ja vahtis talle kuklasse.
Slavin pöördus ringi, John Glabb vahtis talle ikka veel ainiti otsa, tema näol ei olnud naeratust; ta vaatas kuidagi raske, otsekui kivistunud pilguga.
«Mis on juhtunud, John?»
«Mitte midagi erilist,» vastas Glabb aeglaselt, «kui mitte arvestada seda, et praegu tapeti Lawrence.»

Konstantinov

Kell kolm päeval läks Konstantinov alla saali, kuhu olid kogunenud kõik eelseisvast operatsioonist osavõtjad. Saali keskel asuvale suurele lauale oli Gmõrja asetanud Võidu pargi maketi.
«Seltsimehed,» ütles Konstantinov, «operatsioon, mida me läbi viima hakkame, on ebatavaline. Tänase operatsiooni edust oleneb mitte üksnes ausa, hättasattunud Nõu-kogude kodaniku Zotovi saatus, vaid, kui soovite, siis ka ühe meile sõbraliku riigi tulevik. Ma palun seda mitte hetkekski unustada.»
Seejärel tõusis Gmõrja.
«Palun maketi juurde, seltsimehed. Me arvame, et Ameerika luuraja tuleb Lenini prospekti poolt saatkonna majast, ülikoolist mööda; enne Možaiski maanteele jõudmist keerab ta paremale, kitsale teele, mis läbib kogu pargi; selle koha lähedal, kuhu ehitatakse mälestussammast, ta pidurdab, peatub minuti murdosa võrra ja viskab — võib äga ka olla, et paneb, mis oleks üldiselt ideaalne — välja peidiku, oksakujulise konteineri. Kinni võtame ta tänaval. Seetõttu tuleb olla äärmiselt ettevaatlik, raadiot me ei kasuta, kuna on vägagi tõenäoline, et teine saatkonna julgestusauto on varustatud pealtkuulamise elektronsea-deldisega. Tunni aja pärast me asume rajooni blokeerima. Distants teie vahel ei tohi olla üle kahekümne meetri, pargis on pime, laternad on paigaldatud üksnes piki teeserva, seeparast tähelepanu ja veel kord tähelepanu.»
«Asi on selles,» tähendas Konstantinov, «et peidikute
224

vahetamise täpset kohta pole me kindlaks teinud, seltsimehed. On olemas kaks versiooni, kummalgi oma loogika: sedasamast «oksa» on mugav maha visata kitsale teele pööramisel, seal on nõgu ja LKA auto kaob hetkeks vaateväljalt; pidurdada võib ka obeliski lähedal, mis on täiesti motiveeritud: inimene imetleb vaadet Moskva uus-ehitistele. Just sellepärast tulebki meil blokeerida nii suur rajoon, et vältida juhuslikkust, just sellepärast manitsebki polkovnik Gmõrja teid kõiki maksimaalsele tähelepane-likkusele. Kas küsimusi on?»

«Seltsimees kindral, kas tänane öö on meie ainuke šanss?» küsis nooremleitnant Žohhova.

Konstantinov küünitas käe taskusse sigari järele ja vastas raskelt:

«Jah, meie teada on see viimane.»

Kell kuus võttis ühenduse Konovalov:

«Seltsimees Ivanov, saatkonnast väljus viis autot, Lunce'i oma nende hulgas ei ole, liiguvad mööda Sadovajat Krimmi silla suunas.»

«Kes seal LKA-st on?»

«Jacobs ja Karpovich.»

«Kuidas nad käituvad?»

«Rahulikult... Ei, Jacobs rivistus järsult ümber vasakusse ritta, tahab nähtavasti «Volgalt» parooli saada.»

«Kas Karpovich katab teda?»

«Ei, sõidab rahulikult kolmandas reas.. . Kõrvale ei vaata... Jacobs sai parooli, läks järsult parempoolsesse ritta, teeb ringi, laskub kaldapealsete, jõudis kaldapeal-sele ... sõitis Dubovi majast mööda ,.. Vaatab tema tavalise parkimiskoha poole...»

«Võib-olla parool «parkimisplats» tähendabki parkimiskohta maja juures?» küsis Konstantinov mõtlikult tema kõrval istuvalt Gmõrjalt ja Proskurinilt. «Miks ta sellest majast mööda sõitis, ah?»

«Tõuseb mööda põiktänaval üles,» jätkas Konovalov sedaaegu oma ettekannet, «peatus saatkonna lahedal .. Jooksis autoust lukustamata hoovile... Tui valja tagasi... Käes on tal pakk ajakirju. ..toau osse Sõitis ringteele ... Liigub teises reas ... Kaheksateist kaks-sesse ritta ümber, kontrollib, kas teda ei jälgita.»

«Kas ta näeb teid?»

225

«Ei tea.»

«Katkestage jälitamine,» sõnas Konstantinov.

«Just nii. Tuli uuesti teise ritta, võttis suuna Krimmi silla poole.»

«Kas te saadate teda kahe autoga või?»

«Ei, seda teatatakse esimesest autost, ta on veel vaate-väljas.»

«Zubovskajal võtke ta kinni.»

«Just nii.»

Kell kuus nelikümmend viis minutit parkis Jacobs oma auto saatkonna töötajate elamu lähedal ja läks koju.

Kell seitse sõitis Konstantinov Võidu parki.

Kell üks öösel kästi Konovalovi meestel koju minna j sadas vihma ja kellelgi polnud enam hamba allgi kuiva kohta. LKA kohtumisele ei ilmunud. Nurjumine.

Slavin

«Tervist, Vitalja!

Sinu teade anti mulle edasi. Ma ei saanud ikkagi aru, kas oled Moskvas või asutad meie kanti tulema.

Ühesõnaga — ma hakkasin siin Glabbi kohta üht-teist lahti kerima. Ootan teateid Bonnist. Üldiselt koorub seal välja üsnagi huvitav konstruktsioon. Sa oled täitsa, et mind sellele teemale juhtisid. Selgub — kuigi see on esialgu veel täpsustusstaadiumis —, et Sepp Schanz on Nagooniaga seotud kompaniide aktsionär. Sellepärast ta aitabki kaasa rünnakrühmlastest kõrilõikajate saatmisele Ogano juurde.

Mul on siin üks semu, Kurt Häschke, väga arukas noormees, töötas «Spiegel'i» juures, Walraphi sõber, teda see teema huvitab. Omal ajal andsin ma talle oma materjalid Mao inimeste kohta Lääne-Berliinis, nii et Sepp Schanzi osas aitab ta mind kindlasti. Esialgu, nagu kirjutab Kurt, on selge üks asi: tema kõrilõikajad ei lenda Louisbourg'i mitte «Lufthansa» lennukitel, vaid viiakse salaja sinna Ameerika transpordilennukitel, see tähendab — mingisuguste Pentagoni määruste järgi — keelatud tegevust, Kardetakse demaskeerimist ja muud taolist. Kurt valvab, seda ta oskab, et siis kõik täiel häälel välja põrutada. Siis hakkab ahel pikaks venima: kes neid lubas siirata. Aga

võib-olla Pentagon kavaldab, ja kõike seda tehakse vaid maskeeringuks? Kurt arvab, et skandaal tuleb hävitav, muide — ta liigub seal LKA residendi lähikonnas ringi, urgitseb seal midagi, too oleks nagu millegagi põhja kõrbenud, kuid räägib sellest vähe. Üldiselt on ta tubli poiss: ma saatsin talle teleksi, ja viie tunni pärast ta vastas mulle, kuid telegrammiga, ei tahtnud nähtavasti, et seda loeksid need, keda ta ei usalda. Aga umbusaldada tuleb tal pal-jusidki.

Nii on lood, vana. Kuidas teil seal on? Mis head kuulukse? Minul on siin kuum — nii otseses kui ka ülekantud mõttes. Tuleb kakelda, saadik — tänu jumalale! — on nutikas mees, tema saab aru, et literaadi meeled erinevad mõnevõrra muu elukutse esindaja omadest (see ei ole eli-tarismikultus, vaid lihtsalt fakti konstateerimine). Seepärast ta toetab minu korrespondentsi, mõned on aga vastu, leiavad, et mä pakun üle. Mina aga üle ei paku, ajakirjanikud on korporatiivne rahvas, meie kõik — nii nende kui ka meie omad — arvame, et iga silmapilk puhkeb võitlus, Ogano viib hüsteeria mingi absoluudini, kus ei jää enam midagi muud üle, kui tulistama hakata, öösiti tärisevad tänavail automaadid, sõjaväepatrullid sõidavad autodel ringi, muidu puhkeks linnas terror. Grisso keeldus komandanditundi välja kuulutamast, ja — ausalt öeldes — see tegi mind valvsaks: ma olin Tšiilis enne sealset putši.

Eile heitis üks seltsimees mulle ette: «Kas teie reportaa-žides ei ole mitte liiga palju dialooge, raamat on üks asi, ajakirjandus aga hoopis teine.» Ma selgitasin talle, miks ma dialoogi armastan: just nimelt dialoog võimaldab ühest või teisest teemast kõrvale kalduda või sellele ligineda, ahendada küsimuse raame või, vastupidi, neid avardada, probleem sinnapaika jätta, ja uuesti selle juurde tagasi tulla, mis aga peamine — panna lugejat endaga kaasa tulema; mentorlus on mulle igavaks muutunud. Dialoog võimaldab kaasvestlejat kõrgemale tõsta, temale võib oma mõtteid edasi anda ja, vastupidi, võtta tema sõnad oma arsenali, neid esile tõsta, nendega survet avaldada, see on ju mõistuse mäng, eks ole ju?

Minule aga vaieldi vastu: «See ei vasta vene ajakirjanduse traditsioonidele.»

Nii, nüüd siis tuleme tagasi meie oinaste juurde. Kurt pani ette ühendada materjalid onu Schanzi natsi kohta, Ka me otsTme Ja tema vennapoja kohta, kellega tal tege- mistonJarutada lagedale ühine materjal. Veel enam-

227

Kurt annab vihjamisi mõista, et nende kahe lurjuse sugulus ulatub ka veel kellegi kolmanda jätiseni. Kes see on, seda ta ei avalda, järelikult urgitseb ta, nagu ma arvan, millegi väga huvitava kallal.

Homme lubatakse mind piirile viia — sellesse rajooni, kus seisavad Ogano bandiidid. Kas sa tead ka, mis see noorhärra tegi? Ta tellis laskeharjutuste märklauaks Grisso portree. Ja tikkis selle esimesena automaadivalanguga läbi. Huvitav on see, et see märklaud oli Ühendriikides trükitud, avastati nende tempel, kuid George Grisso joonistajaks oli hiinlane — nemad ei oska aafriklast või eurooplast joonistada, ilma et nad nende nägudele oma rahvuslikku koloriiti ei lisaks. Loodan, et sa ei süüdista mind natsionalismis?

Mul oli siin pressibaaris ühe britlasega äge sõnavahetus.

«Meie rääkisime teile kollasest hädaohust juba neljakümne viiendal, teie aga saatsite Pekingile autosid samal ajal, kui teie inimesed elasid veel muldonnides.» Mina läksin marru. «Mina ise laadisin neil aastail neid vaguneid,» ütlesin ma talle. «Omaenda kätega. Ja teele läksid need vagunid Valgevenest, kus tõepoolest muldonnides elati. Kuid me talitasime õigesti, sest mina ei tea, mida tähendab «kollased», ma tunnen hiinlasi ja armastan neid, kuna olen nende seas elanud ja nendega ühest kausist söönud. Maod ja Huad tulevad ja lähevad, aga hiinlased kui suur rahvas mäletavad — nad on kohustatud mäletama —, kes neid abistas ja millisel ajal, jättes seejuures ennast ja oma inimesi ilma kõige hädavajalikumast; nad ei saa seda unustada. Palun, ma olen nõus ka sellise for- muleeringuga: «Halb on see poliitik, kes mõtleb ainult tänasele päevale, mõtelda tuleb ettepoole, perspektiiviga; poliitik, see on ehitaja.»

On aeg lõpetada, vana. Jäin sinuga lobisema. Sul on üks eriline omadus — sa oskad kuulata. Ja mina allun sellele hüpnoosile isegi siin, Nagoonias. Tervitusi sulle!

Dmitri Stepanov.»

...See kiri jäi Slavinil siiski saamata — kindral Stow' mehed arreteerisid ta.

228

Glabb

Glabb pidi lendama džunglisse, piirile, kell kümme õhtul, kui oli juba päris pime. Sellele vaatamata võttis Glabb sõjaväelennuväljale jõudes portfellist valehabeme ja -vur- rud ning kleepis need endale ette; tema nägu muutus seeläbi kohe tundmatuseni.

Nelikümmend minutit hiljem maandus kopter ookeani kaldal. Trepi kõrval seisis Ogano: tema suhkurvalged hambad välkusid, silmavalged olid kollakad ja ähmased — Ogano jõi palju.

«Rõõm teid näha, John,» ütles ta oma pehme hiigel-kämblaga Glabbi külma kätt surudes. «Kui palju teil aega on? Kaks tundi, mitte rohkem?»

«Mitte niigi palju, Mario.»

«Läki, meile keedeti haiuimesid, söögi ajal räägime.»

«Ammu enam ei ole haid söönud,» ohkas Glabb. «Jumaldan seda nii, et päris värisema võtab. Kes selle valmistas? Kas minu kokk? Wang?»

«Wang on tõepooles hea kokk, aitäh, et soovitasid.»
«Halbu inimesi ma ei soovitagi. Hongkongis pani Wang mind heldima rohkem kui keegi teine.»
Laud oli kaetud palmi alla puupoodiumile; kolme tugitooli kõrval põlesid tõrvikud, tuues pimedusest häirivalt esile väikeste, mänguasju meenutavate Iisraeli automaatidega ihukaitsjate figuurid.
«Kus siis Lao on?»
«Ma olen siin,» vastas Lao pimedusest. «Ma armastan elada varjus.»
Glabb pöördus ringi. Sõjanõunik Lao, endine Pekingi resident Hongkongis, astus pimedusest poodiumi juurde, tema nägu näis kahvatu: selle aja jooksul, mil ta oli istunud mister Lini pangamaja katuse all, oli ta palju kõhnemaks ja vanemaks jäänud, ta laupa läbisid sügavad kortsud.
«Kas tunnete end halvasti?» küsis Glabb tal kätt surudes. «Või närvitsete enne tapluse algust?»
«Mul pole õigust ei üheks ega teiseks.»
«Kas käsu põhjal, või olete võidus kindel?»
«Nii üht kui ka teist.»
Glabb pöördus ümber.
«Siin on palju liigseid inimesi, Mario. Jutt tuleb liiga tähtis.»
«Minu valvurid ei oska inglise keelt need tursked usaldusväärsed loomad ei saa keda kuraditki aru.»

«Johnil on siiski õigus,» sõnas Lao. «Ma panen ette kaldal jalutada, pärast aga istume haid sööma.» Ta võttis Glabbil käe alt kinni.
«Kõige rohkem kardan ma praegu seda, et Langley saadab siia ikkagi uue residendi.»
«Kümme päeva enne «Tõrviku» algust? Siis peab ta küll idioot olema!» mühatas Glabb.
«Kas arvate, et nad on meil geeniused? Muidugi peab selleks idioot olema, kuid ometi kardan ma seda väga.»
«Võib-olla peaksin ma admiralile telegrammi saatma?» küsis Ogano. «Minu oma šifriga?»
Lao muigas.
«Ja kuidas see siis kõlaks?»
«Mul on mister Glabbiga laabunud hea kontakt, palun...»
Lao kehitas ärritatult õlgu ja lõpetas tema eest:
«... «ärge uut residenti saatke!» Ja siis kirjutage veel, et «muidu tuleb minu meestel veel üks välismaalane maha lasta.» Nõnda või?»
«Tuleb ohverdada paar meest teie grupist,» tähendas Glabb. «Laibad ette sokutada ja ajakirjanduses avaldada teadaanne: «Tulevahetusel said surma «Punase aktsiooni-armee» terroristid» ...»
«Mitte mingil juhul,» vaidles Lao vastu. «Te üllatate mind, John. «Punast aktsiooniarmeed» seostatakse meiega. awrenceT tapsid aga meie ja teie versiooni järgi lihtsalt pahempoolsed. Venelased või kuubalased. Minu mehed tegelevad praegu Lawrence'i tapjate ja Nagoonia vaheliste sidemete motiveerimisega, see tuleb neil vahvalt välja, on vaja veel ainult lihvida, siis aga lasete teie selle ajalehtedesse. Ent ma ei palunud

teid, John, siia sõita mitte üksnes nende asjade pärast. Meie rahuldame teie palveid koheselt, teie aga veate meid alt.» «Milles?»

«Kahe nädala eest te lubasite meile uue partii koptereid. Kus nad on?»

«Kas arvate, et Pentagoniga on hõlpus kõike kooskõlastada?»

«Mina ju ei vihja minu kooskõlastamistele oma kaitseministeeriumiga. Teie saatsite meile häiresignaali, ja tund aega hiljem neutraliseerisid minu mehed Bellew. Teie palusite isoleerida Lawrence'1 — kahe tunni pärast me tegime kombinatsiooni ja ta neutraliseeriti. See on juba minu asi, kas ma seejuures Pekingiga suhtlen või mitte,

230

see teid ju ei huvita, eks ole? Miks peaksid siis mind huvitama teie vahekorrad Pentagoniga?»

«Kopterid saadetakse,» sõnas Glabb. «Ma luban seda kindlasti.»

«Millal?»

«Ma pean siit kaasa võtma teie korrigeeritud operatsiooniplaani, kus oleksid arvesse võetud minu poolt teile saadetud märkused. Ma nõuan, et kopterid oleksid viivitamatult laevastikult teile üle antud.»

«Hästi. Aitäh. Me loodame sellele väga, John. Nüüd teine asi. Te lubasite, et venelaste tarningud Nagooniasse lakkavad. Need aga, vastupidi, kasvavad.»

«Ma arvan, et kui te valmistate ette materjalid Lawrence'i tapmise kohta ja need materjalid on head, ajame me venelased ummikusse; ajalehed hakkavad nõudma sadamate sulgemist nende laevadele. Ma ootan väga teie materjale.»

«Kas te Stow'd tõeliselt usaldate?»

«Usaldan küll.»

«Kas te maksate talle?» küsis Ogano. «Me oleme temaga sõbrad,» naeratas Glabb. «Seda meest ma usun küll.»

«Kes hakkab tegelema selle venelasega, keda te kavatsete Lawrence'i tapmises süüdistada?»

«Stow. Temale on aga laipa vaja. Ja informatsiooni läbiimbumist: venelane, mister Slavin, pidas sidet ja finantseeris «Punast aktsiooniarmeed», kes mõrtsukalikult tappis Ameerika kommersandi.»

Lao krimpsutas nägu.

«Liiga palju pateetikat, John; te olete Hongkongist peale hakanud pateetikasse kalduma. Jätke see «punaarmee» rahule, ei maksa liialdada.»

«Liialdus on ausa inimese vale,» ohkas Glabb.

Lao võttis tal käe alt kinni ja viis laua äärde.

«John, kas teil ei ole tekkinud muljet, et Washingtonis on keegi selle vastu, et meid tõeliselt abistataks?»

«On küll. «Reaalpoliitikud», need igavesed kutsikad ja rahuapostlid; Kennedy, iseäranis aga Roosevelti mälestus ei anna neile rahu.»

«Kas aga admiral jääb kindlaks? Kas tema ei anna neile «realistidele» järele?»

«Ei anna. Arvan, et ei anna. Saaks aga rutem pihta hakata, Lao. Kui Mario löögi annab ja tema komandosed Nagooniasse marsivad, tuleb kõigil sellesse lülituda juba

231

tõeliselt, tuleb siia lennukeid suunata, tuleb dessant saata. Saaks aga rutem pihta hakata!»

«Kuidas te suhtute sellesse, et me astume välja kolm päeva enne kindlaksmääratud tähtaega?»

«Ma ei ole sellele vastamiseks valmis... Me ootame viimast informatsiooni...»

«Kustkohast?»

«Ühelt ustavalt inimeselt.»

«Üldreeglina annavad informatsiooni ebaustavad inimesed, John.»

«Igal reeglil on olemas ka erand.»

«Millist laadi informatsiooni ta teile saadab?»

«Me ootame temalt ühest vastust: mida teevad venelased, kui Mario Nagooniasse läheb?»

«See jääb hiljaks, John,» vastas Ogano. «Kolm tundi pärast seda, kui me pihta hakkame, ei tohi venelased endid enam liigutadagi, muidu tuleb neil minu valitsusega tegemist teha. Palun, sõbrad, võtke platsi, haid peab sööma enne, kui ta on jõudnud liiga pehmeks keeda.»

«Kus on väljaastumise plaan, Mario?» küsis Glabb. «Ma mõtlen viimast, Lao poolt korrigeeritud plaani.»

«Siin,» sõnas Ogano, sõrmega frentšitaskut puudutades.

«Ega Mario oma šifriga Langley'le midagi teatanud pole?» küsis Glabb.

«Milleks?» kehitas Lao õlgu. «Meie oleme huvitatud sellest, et just teie saaksite residendiks. Mis mõte on meil teist mööda minna? Meie koostasime plaani ja meie täidame selle, John. Nüüd viimane asi: kas te saate meid aidata oma võimalustega Moskvas?»

Glabb laotas salvrätiku põlvedele, veeretas pokaali sõrmede vahel ja vaatas Ogano poole.

«Kas soovite viskit või džinni?» küsis too.

«Ma tahan vene viina.»

«Ma ootan vastust, John,» sõnas Lao.

«Seda te ära oodata ei jõua.»

«John, me oleme juba kümme aastat sõbrad, ma kiskusin teid Hongkongis mülkast välja, ma aitasin teid edasi siin, neutraliseerides Lawrence'i, ärge takistage omaenda karjääri.»

«Ma vastan teile siis, kui Mario Nagooniasse sisse marsib, Lao, okei?» Lao raputas pead.

«Ärge takistage end mööda karjääriredelit kõrgemale tõusmast, John. Mulle pole vaja teie agentide nimesid. Esialgu pole vaja. Kuid otsustades teie, ma ütleksin,

vägagi andekate sammude järgi, on teil Moskvas keegi olemas. Ma olen valmis neid nende töös aitama vastutasuks teie Moskvast saadavale informatsioonile. Kas teie agentuur on hästi konspireeritud? Kas olete kindel, et paljastamine neid ei ähvarda?»

Glabb rüüpas viina, mida Ogano talle valanud oli, ohkas kuuldavalt ja vastas:

«Meie inimeste pärast ärge muretsege, Lao. Nad on nii kindlalt konspireeritud, et neid ei ähvarda miski, vähemalt poole aasta jooksul mitte.»

«Passige peale! Ma pidasin oma sõbrakohuseks teiega oma kartusi jagada. Passige peale! Sakslased kaotasidki seetõttu, et nad ülehindasid iseennast ja alahindasid vastast. Ärge korrake oma vendade vigu, teile läheb see maksma pea. Ma ei ole veendunud, et te

selle Zotoviga midagi saavutate; dualism ei ole poliitikas mingi meetod, teie aga tahate sahkerdajate killast poliitikute liigasse üle minna, John, te tahate seda liigagi ilmselt...»

«Kallis Lao, ma hindan teie sõprust, tõesõna. Kuid te olete oma konstruktsioonides liiga üheülbalised. Zotov peab end puhtaks pesema, kas saate sellest aru? Ta peab oma ausust tõestama, selleks kulub mitu kuud, meie teiega mõistame aga suurepäraselt, et agent üle aasta produktiivselt töötada ei suuda, vähemalt ei arvesta mina rohkemat. Mulle on vaja, et ustavad inimesed Moskvas oleksid aasta jooksul sissekukkumise eest kaitstud; pärast tulgu või veeuputus, ma arvan, et seejärel võtab Mario mind enda juurde majandus- ja rahandusnõunikuks, rohkemale ma ei pretendeerigi. Andke korrigeeritud plaan siia, Mario, mul on aeg ...»

«Luure Keskagentuurile. Strateegiliste plaanide osakonnale. Rangelt salajane.

Operatsiooni «Tõrvik» plaan on LKA direktori märkusi arvesse võttes täpsustatud ja näeb oma lõplikus faasis

välja selline:

1. päev x — laupäev, kell 7.00 hommikul.

2. Presidendilossi ei valluta mitte üksnes soomusdessant, vaid ka õhujõud - kakskümmend kopterit saabub ülehomme punkti C.

3 George Grissole tehakse ettepanek pöörduda rahva poole teadaandega võimu vabatahtlikust loovutamisest kindral Oganole.

233

4. Keeldumise korral lõpetab ta oma elu enesetapmisega.

5. George Grisso matused võtab enda peale Ogano valitsus, kuulutades välja rahvusliku leina.

6. Ogano ei pöördu abi saamiseks mitte meie, vaid Pekingi poole; veelgi enam — oma sellekohases pöördumises, mille täpsustatud tekst lisatakse siinkohal, mõistab ta USA merejalaväe sissetungi hukka.

LKA residendi k. t. John Glabb.»

Kindral Ogano läkitus Nagoonia rahvale: «Kallid kaasmaalasedl

Võtke vastu minu südamlikud õnnitlused vabanemise puhul. Ülestõus välismaise ikke vastu on lõppenud võiduga. Teie kutsusite mind, ja ma tulin, et pühendada end rahva teenimisele.

Me kurvastame George Grisso traagilise surma üle, kes ei olnud ette valmistatud selleks rolliks, mida saatus talle pakkus, kuid see ei ole tema süü, see on meie rahvuse õnnetus, kes alles äsja endalt heitis koloniaalorjuse ahelad.

Ma arvan, et meie võidukat rahvuslikku liikumist tervitatakse vaimustatult meie sõprade hulgas kogu maailmas.

Peking on juba ulatanud meile abistava vennakäe.

Ma pean kõige kategoorilisemalt protesteerima USA merejalaväe dessandi vastu.

Ma kordan veel, et teenin kuni lõpuni meie rahvarevolutsiooni üritust!

Meiega on jumal ja võit!»

Konstantinov

... Režissöör Uhhov helistas Konstantinovile iga päevi näitlejaproovid olid lõppenud, konsultant aga polnud neid veel seniajani vaadanud, kunstinõukogu ei taha aga otsust vastu võtta enne spetsialisti arvamust.

«Hästi, kas teile sobiks, kui ma tuleksin kella kümne paiku?» küsis Konstantinov. «Kas see oleks mõeldav?»

«Tulge kas või kell kaksteist!» sõnas Uhhov. «Oleme kolmekesi: teie, režissöör Zenja Karlov — ta rääkis, et on teiega tuttav — ja mina. See pole probleem, kas või kell üks öösel!»

«Kas ma naise võin kaasa võtta?» küsis Konstantino. «Saate ühtlasi ka temaga tuttavaks.»

«Palun väga, oleksin väga rõõmus. Kas tööd on palju?» «Oh ei, nagu tavaliselt.»

... Konstantinov jättis oma abile võttegrupi ja mon-taažiosakonna telefoninumbrid, ütles, et hädakorral jõuab ta «Mosfilmist» kümne minutiga kohale, helistas Liidale ja ütles, et ootab teda ukse juures kell üheksa viiskümmend viis.

«Aga kas sa ei võiks ütelda: viis minutit enne kümmet?» muigas Liida.

«Võiksin küll, aga selles oleks siis mõningane tinglikkus. Pealegi ei meeldi mulle sõna «enne», sellesse on mingit nukrust peidetud,» vastas Konstantinov.

... Läbivaatussaalis oli umbne, ventilaator ei töötanud; Liida silmitses vargsi mehe nägu — kõhnaks on jäänud, viimased ööd on julgeolekukomitees ööbinud, magada on saanud paar-kolm tundi.

Tšekistide elu käsitleva filmi stsenaariumiga oli Konstantinov tegelnud kohe töö algusest peale ligi kaks nädalat; leheküljed olid tema märkustest kirjud; kui Uhhov seda nägi, ta päris oigas:

«Konstantin Ivanovitš, stsenaarium on ju ometi juba kinnitatud!»

«Milleks teile siis mind vaja oli?»

«Kuidas — milleks? Te peate selle läbi vaatama tõetruuduse mõttes professionaalselt seisukohalt.»

«Seda ma tegingi. Kui aga autor kirjutab: «Murdke pead küsimuse kallal...», kuidas ma siis saan teie tähelepanu sellisele lapsusele pööramata jätta?»

«See ei ole lapsus. See on täiesti levinud väljendus, meil see esineb.»

«See ongi halb. Barhudarov tõlgendab sõnu «pead murdma» nagu «ummikusse sattumist». Ma ei taha, et tšekist räägiks halba vene keelt.»

«Kas tõesti «ummikusse»?» hämmastus Uhhov. «Kurat, aitäh, see tuleb ümber kühveldada.»

«Ümber kühveldada,» kordas Konstantinov muiates. «Lähme edasi. Üldmulje: stsenaariumis on palju valet. Teil püütakse spioone trobikonniti, see aga pole ju tõsi. Spioon on meie päevil haruldus; tõsine spioon on vastase väga keeruline välispoliitiline aktsioon. Tänapäeval on nõukogude inimese värbamine uskumatult keeruline ülesanne; see on vastuolus meie ühiskonna põhiolemusega. Inimene, kes vabatahtlikult või isegi surveabinõude mõjul ütleks lahti sellest, mida meie elu temale annab — see on anomaalia.»

Uhhov ütles, et stsenaariumis ei saa enam midagi muuta, asi on vormi valatud, selle konstruktsiooni on võimatu rikkuda.

«Mina ei käi teile ju milleski peale,» tähendas Konstan-tinov. «Mina ütlen teile seda, mida olen kohustatud ütlema. Teil on õigus minuga mitte nõustuda ja endale teist konsultanti paluda.»

Kui Konstantinov oli rääkinud uue konsultandi kutsumisest, jäi Uhhov vaikseks, hakkas rääkima kunstniku haavatavusest, esines terve kõnega tšekistide auks ja võttis lõpuks Konstantinovi kaalutlused vastu.

Esimesel lindil, mida ta Konstantinovile näitas, oli maastikupilt: näitleja kõndis jõekaldal, siis pistis jooksu; hüppas, pea ees, jõkke — tegi ilusasti «pääsukest», ja Konstantinov tundis järsku selgesti jõevee sooja ja pehmet maitset.

«Tuleb mõista, kuidas ta liigub,» selgitas Uhhov, «näitleja plastilisus on väga tähtis asi.»

«Eks proovi nüüd veel tagantjärele taastada, kuidas liikus Dubov,» mõtles Konstantinov mehhaaniliselt. «Vältis kaameraid. Mispärast? Instrueeriti? Kuid see on ju rumal: inimene, kes on kogu aeg ettevaatlik või kardab midagi — see on ju normist kõrvalekaldumine, ja meie lülitame selle kõrvalekaldumise sedamaid «tundemärkide kogumisse».»

Järgmisel lindil katsetas näitleja spioonirolli. Konstantinovile oli kohe vastumeelt tema muserdatus, esimesest kaadrist alates näitles ta hirmu ja vihkamist.

«Sellist pole huvitav püüdagi,» tähendas Konstantinov, «selle tunneb ju versta tagant ära.»

«Kas peab siis vaenlast heroiseerima?» imestas Uhhov. «Mul võetaks selle eest pea maha.»

«Kes?» küsis Liida, asetades oma käe mehe külmadele sõrmedele. «Kes võtaks?»

«Ma kardan, et teie mees oleks esimene.»

«Jama,» krimpsutas Konstantinov nägu. «Mina, kui te mäletate, olen kogu aeg teie tähelepanu juhtinud sellele, et stsenaariumis on vaenlane sirgjooneline ja rumal. Tegelikult on ta aga kaval ja andekas, just nimelt andekas.»

«Kas võib teile vihjata, kui ma sellest kunstinõukogus räägin?»

«Milleks? Ma olen ise valmis neile seda kõike ütlema.»

Ülejäänud stseene vaatas Konstantinov vaikides, ta tundis, kuidas teda mõlemast küljest silmitseti: Uhhov —j pinevalt, ootavalt; Liida — nukra hellusega.

Hetk enne seda, kui valgus põlema tuksles, võttis Liida oma käe ta peopesalt ja nihkus veidi eemale.

Uhhov pani suitsu ette, hõõrus käsi ja ütles halvasti-teeseldud reipusega:

«Noh, nüüd aga rääkige suu puhtaks.»

«Kas tahate tõesti, et päris puhtaks?» küsis Konstantinov.

Karlov mühatas:

«Päriselt ei maksa, jätke mingisugunegi šanss, Konstantin Ivanovitš.»

«See kõik ei meeldinud mulle eriti,» sõnas Konstantinov. «Ärge vihastuge, palun.»

«Teil on üks lemmiksõna, Konstantin Ivanovitš: motiveering. Milline on teie motiveering?»

«Saage aru, kuidagi vedelavõitu on teil see kõik. Mõte puudub. Tšekisti töö aga on eelkõige mõtlemine. Mõtlemisele aga on stamp vastumeelt, selles on asi. Minu šeff,

kindral Fjodorov, juhatas sõjapäevil osakonda, mis tegeles Saksa spioonide ülevärbamisega. Ta jutustas mulle ühe rabava loo: ümbervärvatud agent saatis Abwehr'i Canarisele meie telegrammi: palus saata endale abilisi, relva ja teise raadiojaama. Olukord aga oli analoogiline selle looga, millest suurepäraselt kirjutas Bogomolov oma «Neljakümne neljanda augustis». Nii et, saate aru, lüüasaamine polnud lihtsalt mõeldav, oli vaja tingimata võita. Ümbervärvatud agent, saatnud oma telegrammi ära, võttis aga kätte ja suri südamerabandusse. Samas tuli Canarise teenistuselt šifreeritud telegramm, milles paluti täpsustada üksikasju. Igal agendil aga on oma raadiokäekiri, vaenlast selles osas petta on raske, peaaegu võimatu. Mis teha? Saadeti vastus: «Saadet annan vasaku käega, sest sain pommitamisel haavata.» Viivitamatu küsimus: «Kuidas on Igori tervis?» See oli aga häiresignaal, agent oli meile enne kõik ära rääkinud. Vastasime rahustavalt: «Igor sõitis laatsaretist Harkovisse tädi Liida juurde.» Ent ka see ei rahuldanud Canarist. Nad saatsid šifreeritud telegrammi oma teisele agendile nõudmisega tulla üle rindejoone, kohtuda enne sellega, kes surnud oli, ning veenduda, kas ta on tõepoolest käest haavatud. Mida teha? Mida teie oleksite teinud?»

«Mina küll ei tea,» vastas Uhhov.

«Mõtelge. Ärge kiirustage. Muide, agent, keda nad tagasi kutsusid, istus samuti juba Fjodorovi juures. Mida te oleksite teinud?»

«Oleksin teatanud, et üle rindejoone on võimatu tulla.»

«Selline vastus poleks Canarist rahuldanud.»

237

Karlov ütles:

«Kui see ei kõlba, on operatsioon järelikult läbi kukkunud.»

«Ka see pole vastus. Operatsioonil — me ju leppisime kokku — polnud õigust läbi kukkuda; kui see operatsioon oleks läbi kukkunud, poleks Fjodorov praegu minu ülemus.»

«Noh, ärge piinake,» sõnas Karlov.

«Fjodorov viibis terve nädala Canarise poolt väljakutsutud agendi juures. Venelane, oli vangi sattunud ja seal murdunud, Vlassovi juurde läinud ja sealt Abwehr'i luure-keskusesse üle viidud. Fjodorov elas temaga vaata et ühes toas ja uuris inimest — ta oli veendunud, et ka vastases võib leida inimest. Kogu selle aja jooksul otsisid aga tšekistid evakuatsioonist segipaisatud riigis tollesama agendi omakseid. Ja leidsid üles ta noorema venna. Rindelt leidsid. Ja tõid lennukiga Moskva lähedale «suvilasse». Ja Fjodorov korraldas vendadele Moskvas kohtumise. Nad tulid järgmisel õhtul tagasi, nädal hiljem lendas aga agent Canarise juurde, tuli sealt tagasi, ja operatsioon oli päästetud. Kas see ei ole teema? Vaenlane minema lasta? Kas see ei oleks midagi kunstniku jaoks — kirjel-dada Fjodorovi tundeid selle päevani, mil «käest haavata saanule» hakkasid jälle saabuma Canarise šifreeritud telegrammid.»

«Filmisüžee,» sõnas Karlov.

«Mida ma siis oma filmistsenaariumiga pean tegema?» ohkas Uhhov. «Hingusele saata? Saate aru, ta ei lõika.»

«Kutsuge dialoogide autor kohale,» soovitas Konstanti-nov. «Läänes töötavad kino juures targad mehed; pange tähele, kui tihti nad kutsuvad kirjanikke dialooge ümber tegema, pealegi häid kirjanikke ...»

«Heale kirjanikule tuleb ka hästi maksta,» lausus Uhhov.

«Ja veel. Kuigi teie spioonirolli ülesehitus on tõepärane, välja ta seda ei mängi, tõesõna.»

Uhhov pöördus montaažitöötaja Maša poole.

«Näidake meile teiste näitlejate fotosid. Faktuuri järgi on Averkin väga sarnane, kas meil teda lindil on?»

«On küll.»

«Täitsa nagu teisik, ainult plastikaga on tal lood kehvad,» selgitas Uhhov.

Kaamera hakkas surisema, ja Konstantinov isegi vidutas silmi: näitleja, keda talle praegu näidati, sarnanes

238

tõepoolest nagu tilk vett selle näitlejaga, kes nõnda jämedall oli spiooni mänginud.

«Kas te olete teda grimeerinud või?» küsis Konstanti nov.

«Jah. Rimmakene on meil geenius,» vastas Karlov, «te oskab absoluutset sarnasust saavutada.»

«Uskumatu,» sõnas Konstantinov, tajudes kummalist mõistetamatut erutust, «täiesti ebatõenäoline.»

«Kino on ebatõenäolisuste süntees,» puhkes Karlov äkitselt naerma. «Mul suri mõni aeg tagasi üks näitleja, peaosaline, meil oli aga temaga veel kolm stseeni teha jäänud, saate aru? Kas kogu film uuesti teha? Võimatu, selleks ei anna keegi raha. Siis ma leidsin dublandi — võtsin selja tagant ja mõnes kohas profiilis need kolm stseeni temaga ära. Asendamist ei märganud keegi, isegi mitte professionaalid.»

Konstantinov tõusis järsult püsti, tõmbas pintsaku selga ja küünitus hajameelselt sigari järele.

«Vabandage, seltsimehed, ma pean minema.»

Julgeolekukomitees ei hakanud Konstantinov liftigi ootama, vehkis viimasele korrusele oma kabinetti ning kutsus enda juurde Gmõrja ja Proskurini.

«On vaja teisikut, juba täna on meil teisikut vaja, homme istub ta Dubovi auto rooli taha. Me peame leidma sellise mehe, ja tal tuleb igal hommikul Dubovi autoga tema kodust väljuda, mööda kaipealset instituudini sõita, vestibüüli minna, tagauksest väljuda ja meie juurde tagasi tulla, seejärel kell kuus uuesti autosse istuda, Olga peale võtta ja Dubovi koju sõita. Ainult nõnda! Olga toome mängu siis, kui teisik on leitud.»

«Tema sellega ei nõustu,» väitis Proskurin. «Ta on ju armunud.»

«Ma katsun teda veenda,» vastas Konstantinov. «Kõigepealt tuleb leida teisik. Miskipärast näib mulle, et teisikut kasutades me meelitame LKA uuesti sidet looma. Nähtavasti vaikivad nad seetõttu, et ei näe Dubovit, ta ju rääkis, et teda jälgitakse pidevalt...»

«Teisiku võib ära tunda,» tähendas Gmõrja. «Siis on läbikukkumine lõplik, ja mitte kedagi me enam välja ei meelita.»

«Oleneb sellest, kuidas teisik töötab,» ütles Konstantinov. «Me leiame tema jaoks rakursid ja harjutame käitumisviisi kätte. Siis veel... Ma analüüsisin neid kontroll

239

signaalide kohti, mis LKA Dubovile oli andnud. Tuleb välja, et nad on kutsunud teda järgmistele marsruutidele: Sadovaja ringtee, Kultuuripark, Lenini prospekt — see on üks marsruut. Teine: üle Dorogomilovski silla, mööda kaldapealset, «Mosfilmist» mööda, Universitetski tänavat pidi L iiini prospektile. Eks ju? Kolmas marsruut: Možaiski

maantee, pööre väikesele ringteele, Võidu pargist mööda, piki Vernadskajat Lenini prospektile.»

«Õige,» ütles Gmõrja oma bassihäälega.

«Olga ütles mulle, et kõige sagedamini peatusid nad Universitetski prospektil pargi lähedal, siis veel Gorki-nimelise Kultuuripargi sammaste juures; peale võttis Dubov ta alati ühes ja samas kohas instituudi juures — oletatavasti on see signaal «parkimisplats». Nad jõudsid nendesse kohtadesse alati ühel ja samal ajal: kella kuue kolmekümnest kuni seitsmeni, LKA töötajate autod sõitsid neist mööda just nimelt seal.»

Gmõrja ja Proskurin jälgisid pinevalt Konstantinovi mõttekäiku.

«Olgale meenus, et teisipäeviti sõitsid nad sammaste juurde, reedeti aga — Universitetski tänava parki. Täna on esmaspäev...»

«Ja keda me siis rooli taha paneme?» ohkas Proskurin. «Teisikut ei ole ju, Konstantin Ivanovitš, milleks end ilmaaegu rahustada?»

Ta silmitses võlutult Konstantinovi sigarit, arvestades, et võib endalegi suitsu ette panna, kui kindral hakkab sinist kuiva suitsu välja pahvima.

«Eks suitsetage,» ütles Konstantinov Proskurini mõtteid lugedes. «Ilma sigaretita olete vihane. Muide, kus Gavrikov on?»

Proskurin ja Gmõrja vahetasid pilke.

«Ega midagi,» kõlas jällegi Gmõrja bass. «Ta on tõepoolest sarnane. Ainult et liigutused on liiga kiired ja järsud, Dubov aga etendas soliidsust; ülemustele meeldib, kui alluv on oma sõnades ja liigutustes soliidne ja mõõdukas.»

«Minule, muide,» tähendas Proskurin, «meeldivad samuti soliidsed alluvad, ent see ei tähenda veel hoopiski seda, et kõik soliidsed on spioonid.»

«Nii ei ole ka kiirus ja järskus lobasuu peamised, määravad omadused,» vastas Gmõrja. «Gavrikov on tõepoolest sarnane, ainult et ta on haiglas.»

240

Konstantinov sõitis haiglasse, kus kõrgete patjade vahel oli suremas põline tehase «Serp i Molot» terasesulataja Vassili Feofanovitš Gavrikov, vanemleitnant Dmitri Gavrikovi isa. Vana liigutas vaevaliselt oma raskest tööst kurnatud hiigelkäsi, avas aeglaselt silmi, kaotas tihti meelemärkuse, kuid minestusest ärgates sosistas kohe:

«Dimka, kus sa oled?»

«Ma olen siin, papa.»

Vanamees võttis poja käest oma jääkülmade sõrmedega kinni, asetas need oma rinnale ja jäi nõnda lebama, näol naeratus; varem olid isa käed sisendanud kindlustunnet; aga mis on kaunim sind elus saatvast isalikust kindlustundest? Nüüd seevastu otsis vanake poja kätt ja rahunes alles siis, kui nende sõrmed kokku puutusid.

Kui isa teadvuse kaotas, läks Dima koridori, suitsetas «Pamiiri» ja nuttis. Tõsi, ta oli endale sõna andnud, et ei nuta, sest silmade punetusest saab isa kõigest aru — selleks ta ju isa ongi, ja küsib kohe: «Miks sa nutad, poeg?» Mida talle vastata? Niigi räägib ta vanakesele juba kolmandat nädalat, et operatsioon on hästi läinud ja varsti lastakse ta koju, ja isa on poja vale tänulikult vastu võtnud, otsib ainult kogu aeg ta sõrmi.

Siit, koridorist, Konstantinov Gavrikovi leidiski. Too seisis akna all, toetus laubaga vastu külma metallvõres-tikku, silmitses õieehtes parki ja mõtles õudusega, kuidas ta oma isa, elutu ja suure, siit läbi õite ja roheluse Vagan-kovosse viib ja kuidas matjad naelutavad kiirustades, kella vaadates, kirstukaane kinni — tööd, tulusat tööd, on neil palju; talle meenus, kuidas nad olid kiirustanud, kui nad kaks aastat tagasi ema matsid,

kui asjalikult nad olid kiirustanud, ja kuidas nad olid viina ja sibula järele lehanud, ja kui võlts oli nende teeseldud kaastunne.. .

«Tere, Dima,» ütles Konstantinov tasakesi, pannes käe tšekisti õlale. «Andestage, et ma nii ebasobival ajal tulin .. .»

Dima pöördus ringi, tundis kindrali ära, ei olnudki tema ilmumisest eriti üllatunud, pühkis silmad kuivaks ja ütles:

«Papa on veel elus.»

«Dima, ma tulin teie juurde palvega. Mul on piinlik seda teilt paluda, kuid kedagi teist mul pole. Kui ma saanuksin teie juurde tulemata jätta, olnuks mul midagi tagavara-variandi taolistki, — ma poleks tihanud.»

241

«Kas midagi on juhtunud?»

«On jah. Kas suudate mind ära kuulata?»

«Suudan küll.»

... Tunni aja pärast tõi Konstantinov Gavrikovi «Mosfilmi» grimeerimistuppa. Gmõrja oli neid siin juba neli-kürr nend minutit oodanud; kohvris oli tal kaks Dubovi ülikonda, tema särgid ja lipsud.

Režissöör Karlov (Uhhov oli loodusvõtetele sõitnud) tutvustas Gavrikovi kunstnik-grimeerija Rimma Neustroje-vale.

«Rimmakene,» ütles ta, «tehke sellest toredast poisist teine inimene. Ega teid kunagi filmitud ei ole, Dima? Kartke massistseenide naisi, need ajavad teil kohe pea segi. Kus foto on?»

Gmõrja võttis rahataskust Dubovi foto.

«Ma puhkasin temaga koos Pitsundas,» pahvatas Rimma. «Väga tore meesterahvas oli, ainult nime ei mäleta.»

«Igor,» sõnas Gmõrja, vaadates ehmunult Konstantinovi poole: kogu konspiratsioon lendas kuradile. «Igor Pavlo-vitš.»

«Ei,» vastas naine. «Ainult mitte Igor. Mulle tuleb nüüd meelde. Eesnimed jäävad mulle raskesti meelde, perekonnanimesid on kerge meelde jätta. See on Dubov.»

«Te eksite,» ütles Konstantinov. «Kindla peale eksite, selle mehe nimi on Lesnikov. Igor Lesnikov.»

«Kummaline,» tähendas naine ja asetas Gavrikovi pea tugitooli seljatoele. «Noh, jumal temaga ... Lõdvestage, palun, nägu ja sulgege silmad, miks te nii pingul olete?»

Konstantinov vaatas anuvalt Karlovi poole; too mõistis ja ütles Rimmale:

«Tibuke, tehke meile võimalikult kiiresti...»

«Kui kiiresti, siis ma teen teile Lesnikovi asemel hernehirmutise. Miks teil silmad paistes on?» küsis ta Gavriko-vilt. «Kas jõite eile palju?»

«Ta ei joo,» ütles Konstantinov. «Tal on suur mure, Rimmakene.»

«Kuidas ta siis võtteplatsile läheb? Muret kaamera ees ei varja. Mulle tuleb meelde, kui ma Ljubov Petrovnat tegin...»

«Orlovat,» selgitas Karlov, «Ljubov Orlovat.»

«Just,» jätkas Rimma Gavrikovi nägu tooniga kattes, «temal aga algasid juba valud, vähi viimane staadium; tema, kullake, õilis naine, oli tõeline kunstnik, ning talle

242

tegi kõige rohkem muret see, et vaataja tema kannatusi ekraanil ära ei tunneks. Meie, eided, oleme ju koledad, meie ei oska oma meeleolugi varjata, valust rääkimata. Ise aga räägime: «Teie, meesterahvad, ei oska valu kannatada.» Just teie oskategi nii valu kannatada kui ka oma meeleolu varjata. Ma vihkan naisi, ausõna, vihkan. Noh, nüüd naerge,» pöördus ta Gavrikovi poole. «Naerge, naerge!»

«Kas ilma naeruta ei saaks, Rimmakene?» küsis Konstantinov.

«Ei saa. Naer paljastab nägu, mul on siis hõlpsam töötada.»

Gavrikov naeris ainult huultega.

Konstantinov harutas sigari välja, pahvis sinist suitsu ja vaatas peeglisse.

«Minu arvates me enam Dimat Lesnikovist ei erista, on ju nii, Rimmakene?»

«Ma pole veel tööle hakanudki. Pea tehtud — pilla-palla. Kas teie olete Jevgeni Pavlovitši uus assistent näitlejatöö alal?» päris ta siis.

«Konsultant,» vastas Karlov. «Ta on minu konsultant.»

«Teie ei ole näitleja,» ütles Neustrojeva, toonitades kergelt halliga Dima Gavrikovi kulmupealseid. «Te olete üleni pingul, võtteplatsile on niimoodi raske minna.»

«Susi sind söögu,» mõtles Konstantinov. «Ja ütelda talle kah midagi ei tohi. Muudkui lõhub poisi südame kallal.»

«Rimtšik,» ütles Karlov jälle, otsekui tajudes Konstantinovi seisundit. «Sina kui võrratu ümberkehastamis-kunstnik teed meile Dima kümne minutiga valmis, eks ole?»

«Ei, Zenja, kümme minutit on utoopia. Muusade teenimine ei talu rabelemist... Kuulge, kas ei ole naljakas: too Dubov, kes nii Lesnikovi moodi oli, päris meeldis mulle oma hästi korrapärase näoga, aga kui ma praegu terasemalt vaatan, siis paneb lihtsalt imestama: kuidagi ussita-nud...»

«Mispärast?» küsis Konstantinov.

«Ei oska seletada. Füsiognoomikat, nagu muudki arusaamatut, peeti meil pseudoteaduseks. Praegugi veel... Ma ei oska seletada, aistingud on defineerimatud.»

«Tal on lõtv suu,» ütles Gmõrja bass. «Meie suu peab karm olema, tema suu aga on kuidagi lõtv . . .»

«Õige,» nõustus Rimma. «Ja silmad on kummalised. .. Kui inimese silmi lähedalt vaadata, tajud tema olemust.

Peab ainult oskama vaadata. Mingi punkt silmatera ja -valge vahel, ja sinna ongi peidetud kõik, kogu see vär-gindus...»

Konstantinov vaatas kella. Olga on juba Moskvas, ta tuleb ette valmistada, ilmselt ei ole see kuigi raske, ehkki jumal seda teab: kõik hakkab sõrmede vahelt maha pudenema; alati on see nõnda, ei tohi ainult paanikasse sattuda, kõik edeneb normaalselt, kõik saab korda, me peibutame nad ära, kui ta ainult praegu kiiremini Dima grimeerimise lõpetaks, kui ta ainult lakkaks noormehe südant närimast ...

... Erualampolkovnik Sidorenko — Proskurin oli talle hommikul sanatooriumi helistanud — jõudis oma korterisse tagasi; avanud ukse, nägi ta Dubovi ülikonnas Gav-rikovi, Konstantinovit ja Gmõrjat.

«Tere, Serjoža,» ütles ta.

«See ei ole Serjoža,» lausus Konstantinov, «tervist, alampolkovnik, aitäh, et tulite õigeks ajaks. See ei ole Dubov,» kordas ta jahmunud Sidorenkole, «see on meie töötaja, saage tuttavaks.»

Gavrikov vaatas Konstantinovile küsivalt otsa: kas ütelda oma nimi?

«Vanemleitnant Gavrikov,» tuli Gmõrja talle appi. «Vastuluurest.»
«Kus siis.. .» pidi Sidorenko juba küsima, kuid taandus siis esikusse ja kutsus külalised oma tuppa, mis sarnanes pigem naisterahva eluasemega: seal oli palju ilusaid laua-nõusid ja padjad olid tülliga kaetud.
«Ma tahaksin, alampolkovnik,» ütles Konstantinov, «et te aitaksite Gavrikovi... Et te ütleksite, kuidas Dubov kõndis, kuidas ta toolilt tõusis, kuidas suitsu süütas; võibolla te mäletate tema iseloomulikke liigutusi... Iseloom, nagu vanuski, ei avaldu selles, kuidas inimene sööb, magama heidab või kõnnib, vaid selles, kuidas ta toolilt tõuseb.»
«Seltsimees kindral,» ütles Gavrikov vaikselt, «kas te ei lubaks mul haiglasse helistada?» «Andestage, Dima. Muidugi.» Kui Gavrikov oli esikusse läinud, küsis Sidorenko: «Kas te arreteerisite Dubovi?» «Jah.»
«Ja teil pole võimalik originaali dublandile näidata?»
«Ta tappis enese arreteerimisel, alampolkovnik, peale

meie teate sellest veel üksnes teie. Ma ei söanda teile vai tada, lihtsalt ei söanda.»
«Serjo ... Dubov oli tüsedam. Te peaksite dublanti nu mama,» lausus Sidorenko. «Ehkki ta on väga sarnane.»
Gavrikov tuli tagasi, istus tooliservale ja küsis:
«Kas lubate suitsetada, seltsimees kindral?»
«Palun, Dima. Kuidas isaga on?»
«Küsib, kus ma olen.»
«Nelja tunni pärast lähete tagasi.»
«Mina olen valmis, seltsimees kindral.»
«Mis isaga lahti on?» küsis Sidorenko.
«Kõhunäärme vähk... Ma hakkan siis nüüd kõndima, tõusma, suitsetama, teie aga korrigeerige mind,» ütles Gavrikov.
«Serjo ... Dubov suitsetas väga huvitavalt,» ütles Sidorenko. «Ta nipsutas sigareti osavalt pakist välja, hoidis seda siis sõrmede vahel, pani suhu, tingimata vasakus suunurka, ja tõmbas sügava mahvi...»
«Nõnda suitsetavad šerifid,» sõnas Gavrikov, «me mängisime koolipoistena taolises maneeris. Ta pidi veel toolilt tõustes kätega põlvedele toetuma ...»
«Just nimelt,» ütles Sidorenko, «etskae, kuidas te ole talle hambad sisse löönud ...»

«Tere, Olja,» ütles Konstantinov tütarlast endast mööda kabinetti lastes. «Saage tuttavaks, palun.»
Tütarlaps vaatas hämmastunult Gavrikovile otsa, kuid too ei olnud enam varjus, nagu seal Sidorenko juures koridoris, vaid istus päikese käes, ja Olja — naisesilm on treenitud — märkas sedamaid grimmi.
«Serjoža?» küsis ta kuidagi veidralt. «Ei, ei ole Serjoža. Ta pole mulle kunagi rääkinud, et tal on kaksikvend.»
«Tal ei olegi kaksikvenda, Olja. .. Võtke kätte ja meenutage, palun, veel kord, kus, millisel kohal, millisel tänaval Dubovi auto mootor viimasel korral jukerdama hakkas?»
«Mis?» Tütarlaps ei saanud nähtavasti küsimusest aru vahtis endiselt Gavrikovi. «Millest te räägite?»
«Noh, mäletate, te rääkisite, et tal hakkas mootor jukerdama, teie istusite tema kohale ja luhtasite süüte sis: tema aga kohmitses juhtmete kallal, pärast seda läksite aga jalutama.»

«Jah, nii see oli küll.»
«Kas te mäletate kindlasti, et möödunud teisipäeval
245

«surite välja» Kultuuripargi väravate lähedal sammaste juures?»
«Jah-jah, seal jah! Tal suri seal paaril korral mootor välja. Ta naljatas ise veel: «Iga kord ikka ühel ja samal kohal.» Kus siis Serjoža on?»
«Serjoža me arreteerisime.»
«Mis?!» Tütarlaps pilutas isegi silmi ja vajutas sõrmed oimudele.
«Ta on spioon, see teie Serjoža.»
«Ei ole!»
«Kas ta on teile rääkinud Olga Vinterist?»
«Kellest?! Kes see on?»
«See on naine, kelle ta tappis, kui too aimama hakkas. Ja järgmisel päeval pärast matuseid kutsus ta teid baari. Jaa-jaa, seal Pitsundas. Ma arvan, te mõistate, et selliseid sõnu ilmaaegu ei loobita. Me loodame teie abile, Olja ...»
«Tollal te, tähendab, minu abile ei lootnud? Tookord te mind ei uskunud, nüüd aga otsustasite uskuma hakata?»
«Kui me teid ei usuks, kui meil oleks kahtlusi, siis me poleks teile sellest rääkinud.»
«See on hea, et te mind usute,» ütles tütarlaps õelalt, tema silmad ahenesid ja muutusid külmaks. «Ma olen teile usalduse eest väga tänulik. Ainult et mina teid küll ei usu.»
Konstantinov vaatas kella; juba tunni aja pärast pidid nad olema pargi väravas, Gavrikovil aga oli vaja veel Dubovi autot proovida, load tal olid, kuid sõitnud oli ta üksnes autokoolis, praktilised oskused puudusid täiesti.
«Millega saab sind uskuma panna?» küsis Gavrikov tasakesi.
«Lastagu mind Duboviga kokku. Ma küsin temalt ise, ja las ta vastab mulle. Ja siis täidan ma iga teie palve.»
«Mulle meeldib teie seisukoht, Olja,» ütles Konstantinov. «Teie raev on täiesti õigustatud, te võitlete ju praegu, nagu mulle tundub, enda eest, oma tunnete eest.»
«Pole oluline, mille eest ma võitlen. See on minu asi. Ma ütlesin teile oma tingimused.»
«Lähme autosse,» ütles Gavrikov, «ja sa veendud, et sulle räägiti tõtt. Tunni aja pärast saad sa tõestuse.»
«Kas Serjoža tuuakse autosse? Vangiraudades?» küsis Olga ja midagi julma naeratuse taolist vilksatas ta huultel.
«Ei, sa lihtsalt näed, miks Dubov palus sind just seal sammaste juures autosse istuda.»
«See tähendab . . .?»
246
«Te veendute selles tunni aja pärast. Kella kaheksateist kolmekümne ja üheksateistkümne vahel sõidab teist aeglaselt mööda diplomaatilise korpuse numbrimärgiga auto,» ütles Konstantinov.
«Diplomaatilise korpuse numbrimärgiga autod sõidavad ringi terves Moskvas.»
«Kuid mina nimetasin teile auto möödumise täpse kellaaja, Olja. See ei ole enam kokkusattumus, see on süsteem. Ja teie olite nukk, kelle Dubov endaga kaasa võttis.»
«Mina ei olnud nukk!»

«Olja,» sõnas Konstantinov ja pistis käe taskusse, et sigarit võtta. «Teil on pärast hirmus piinlik inimestele silma vaadata, kui te keeldute täitmast meie palvet: sõita praegu seltsimees Gavrikoviga sammaste juurde ja tagasi. Midagi muud me teilt ei palu.»
«Ma ei sõida.»
«Mida te Dubovilt küsida tahtsite?»
«Ma vaataksin talle silma ja küsiksin: «Kas see on tõsi, Serjoža?» Muud midagi. Ja tema vastaks mulle, et see kõik on vale.»
«Ja teie usute tema sõnu, mitte aga meie tõendeid?»
«Oleneb, millised need tõendid on.»
«Näiteks radiogrammid spionaažikeskusest.»
«Näidake.»
Konstantinov võttis laualt kausta, leidis dešifreeritud radiogrammide hulgast selle, milles Dubovil paluti saata neile andmed Olga kohta, ja ulatas selle talle.
«See on teie kohta. Minu arvates ei esitanud mitte mina teile esimesena küsimust ema ja vanaema neiupõlvenime kohta, vaid Dubov. Ainult et tema tegi seda osavamalt — kutsus perekonnaseisuametisse.»
Kell 18.30 sõitis Kultuuripargi sammaste juures oma «Volga» mootori kallal nokitsevast «Dubovist» mööda Lunce'i auto. Olja vaatas aeglaselt kella, seejärel auto numbrit, ja hakkas siis nutma: tema keha ja nägu püsisid liikumatud, üksnes silmist voolasid pisarad, suured nagu lapsel.
Teisipäeva hommikul kell 7.15 astus LKA raadiokeskus nendega ühendusse; Targale adresseeritud šifreeritud telegrammis seisis: «Kallis sõber, me oleme rõõmsad, et nägime teid kokkulepitud kohas, järelikult on teiega kõik korras. Selgitame, et meie ei tulnud objekti «park», kuna ei näinud teid autos «parkimisplatsil» ja pealegi näis
247
meile, et pargis oli pealtnägijaid. Neljapäeval vahetame informatsiooni kokkulepitud ajal objekti «sild» juures. Me tahaksime näha teie signaali, mis kinnitaks teie valmis-olekut kohtumiseks kontrollobjektil «lapsed»: huule-pumati triipu tulbal kella 18.30 ja 19.00 vahel. Teie sõber D.»
Konstantinov tõstis silmad Gmõrjale. «Välja meelitasime me nad nüüd küll, aga kus on see kuradi objekt «lapsed»?»
Olga Vronskaja sellele küsimusele vastata ei osanud, kui palju Gavrikov teda ka mööda Moskvat ringi ei sõidutanud.
«Kui me tänase öö ja homse päeva jooksul objekti «lapsed» välja ei nuputa,» ütles Konstantinov tšekistidele, kelle ta oli südaööl enda juurde kutsunud, «ei ole me krossigi väärt: hukutame Zotovi, Vitalist rääkimata...»

Slavin

«Tundi kuuskümmend on juba möödunud,» mõtles ta pimedas kambris kitsal koikul lesides. «Nii et umbes kaheteistkümne tunni pärast peavad nad mind igal juhul üle-kuulamisele viima, kauem nad mind kinni pidada ei saa, liiga suur skandaal võib tulla.»
Ta liigutas sõrmi — seni ei olnud need veel ära surnud, ehkki käerauad olid õhukesed, tihedasti ümber randme ja lõikusid nahasse.
«Glabb pakkus üle,» veeretas Slavin oma mõtteid edasi. «Ta pakkus kaks korda üle: kui ta Zotovile peale raadiosaatja ka veel šifritabelid tuppa sokutas, ja minuga — mind

tapetud Lawrence'i juurde kutsudes. Kas aga Paul Dick on tõepoolest nendega mestis? Võib-olla, kõik võib olla, on temast joomar saanud, joodikud aga ei taju piiri aususe ja räpasuse vahel, üksnes geenius võib seejuures vastu pidada, et mitte loomaks muutuda, Paul aga geenius ei ole. Või kasutasid nad teda dekoratiivfiguurina? Hüva, jumal temaga, kui ainult neil Moskvas kõik õnnestuks, siis oleks kõik korras, siis saavad nad niisuguse pirni, et taaruma võtab. Dubovi värbasid nad muidugi Pilari abil. Too töötab nähtavasti hästi, halvab ja mässib sisse, pealegi on ta tark naine, ta peaks lavale minema. Siin aga näitleja ära ei ela, täielik kerjuslikkus. Lawrencel koristas

248

ära Glabb, ta tahab loorberid üksnes endale saada. Dubovi ainult endale jätta. Ei, ta on siiski rumal. Võrratu professionaal, töötab puhtalt ja täpselt, aga pakub üle Nagu nende reklaamgi. Alaline ülepakkumine. Kuigi mõjub: nii nad on juba kord häälestatud, on saja aastaga ära harjunud. Huvitav, mis ettepaneku nad mulle teevad. Mingisuguse nad ju peavad tegema... Ümbervärbamise Naiivne. Lawrence'i tapmise tõendid? Neid pole. Ma seisii ukse juures? Jah. Koputasin? Jah. Kuid minu sõrmejälg ukselingil ei ole. Kuigi Glabb võib uue lingi panna -võtta minu ukse küljest ja kinnitada Lawrence'i apartemendi ukse külge. Huvitav, kes nüüd mu toa eest mak sab?» Slavin hakkas isegi naerma. «Ma esitan Glabbili hagi. Maksku LKA mu toaüür kinni, selle asja söödai nende lehemeestele küll ette. Huvitav, kuidas Glabb Pilar ja Zotovi fotole reageerib? Ta kohkub ära, ta järeldab, e ma võisin kogu nende jutu lindile võtta, kuigi nad otsi sid Zotovi korteri kaks korda läbi ja sokutasid talle om< aparatuuri. Kuid Zotovit nad enne välja ei lase, kun Moskvas asi otsustatakse. Kui meie omad tabavad LKJ asitõenditega, hakkavad nad tiirlema nagu oravad. Tulel vastu pidada. See on küll hirmus nõnda mõtelda, aga tõe poolest — jumalale tänu, et Zotovi tervis seni nii vilet on. Oleks tal parem, organiseeriksid nad talle show, tem< ei tea, kuidas nad seda oskavad, nemad aga keerutaksic talle ette meie jutuajamise selle üle, et tarningutest teadii siin ainult tema üksi, ja mis ta siis vastab? Ma ei tea, mid; ta neile suu sisse põrutaks. Miks nad mind ometi juba üle kuulamisele ei vii, oleks ju aeg? Mis nad seal targutavad?:

... Ülekuulamisele teda ei kutsutud — Stow tuli ise kambrisse.

«Härra Slavin, meil tuleb teiega professionaalne jutu ajamine.»

«Kuidas seda mõista?»

«Seda tuleb mõista nõnda, et teie annate endale teistes paremini aru: mäng on kaotatud.»

«Milline nimelt?»

«Teie oma.»

«Teate mina teiega rääkima ei hakkagi. Kui soovite minult midagi kuulda, siis kutsuge välja meie konsul.»

«Kas olete veendunud, et talitate õigesti?»

«Absoluutselt.»

«Hästi, konsul ootab kokkusaamistoas. Läki; kas teil —

249

ma küsin viimast korda — ei ole soovi minu poole palvega pöörduda? Ma garanteerin, et täidan iga teie palve, kuna mu sõbrad peavad teid väga tõsiseks inimeseks, selliseid mehi aga hinnatakse, eks ole?» «Just nimelt. Läki.»

Vanglakoridorid olid eredalt valgustatud, nii eredalt, et Slavinil võttis pärast kahepäevast hämaras kambris viibimist silmad pimedaks.

«Vahistamine teeb teie karjäärile lõpu,» ütles Stow. «Kas te annate sellest endale aru?»

«Mispärast? Vangla pole kirjutavale inimesele sugugi kõige halvem ajaveetmiskoht. On, millest hiljem vabaduses mõtiskleda.»

«Härra Slavin, teie karjäär vastuluures on lõppenud, me ju teame, kuidas julgeolek suhtub neisse, kes on meie juures olnud...»

«Noh, ja kuidas?»

«Ma hindan teie käitumismaneeri ja teen teile sellepärast veel kord ettepaneku kohtuda mitte konsuliga, vaid mõne teie targa ja toimeka tuttavaga.»

«Kui palju siis mulle ka lauale laotakse?»

«Ma ei mõista...»

«Kui palju ma raha saan selle avalduse eest, mida minult oodatakse?»

«Esiteks te ei tea veel, millist avaldust teilt oodatakse. Süütõendid on liiga rängad, härra Slavin, meile on kasulikum, kui te vaikite. Arusaadav? Mida kindlamini te vaikida suudate, seda kergem on meil oma plaani ellu viia. Teid mängust välja võtta on väga raske. See läheb teile maksma mälu, härra Slavin, siis viiakse teid siit ära ja teile laotakse lauale, nagu te suvatsesite ütelda, niipalju, kui makstakse väärt teene osutanud inimesele.»

«Umbes? Sada tuhat?»

«Kas võib neid teie sõnu edasi anda kui teie tingimusi?»

«Härra Stow, isegi kui te võtsite mu sõnad lindile, ärge kiirustage neid minu tingimustena edasi andma: võite löögi alla sattuda.»

«Ma ei saa aru ...»

«Ma ütlesin kõik, mis mul öelda on.»

Konsul polnud toas üksi, tema kõrval istusid prokuratuuri esindaja ja üks välisministeeriumi ametnik. . «Tere, Vitali Vsevolodovitš,» sõnas konsul. «Me avaldasime juba protesti teie ebaseadusliku vahistamise pärast. .... Ministeerium lubas meile kohtumise prokuratuuri aja juuresolekul. Mida te võite toimunu kohta ütelda?»

250

«Mul pole esialgu midagi öelda.»

«Kuidas seda mõista?» imestas konsul.

«Ära kiirusta, sõber, ära kiirusta,» mõtles Slavin. «Sa häälesta ennast minu lainele. Ei maksa oma mõtetega rutata, püüa meelde jätta, mida ütlen mina, siis tulebki välja m e i e.»

«Ma protesteerin selle vahistamise vastu,» vastas Slavin aeglaselt.

«Terve rida siinseid ajalehti, eriti «Post», on avaldanud artikleid selle kohta, et politseil olevat tõendeid teie süüst seoses mingi Nõukogude spioonigrupiga. Mis te selle kohta võite ütelda.»

«Tõestagu.»

Prokurör vaatas välisministeeriumi töötaja poole, pani suitsu ette, sirutas jalad välja ja küsis pealetükkivalt:

«Kas te ei tahagi esitada protesti oma arreteerimise vastu?»

«Mulle pole keegi arreteerimisorderit esitanudki. Mulle teatati, et olen vahistatud. Minu arvates on need kaks ise asja. On teil minu vastu süütõendeid? Tunnistajaid? Vahest on tunnistajana üle kuulatud Ühendriikide kodanik Paul Dick? Või John Glabb?»

«Meie ei hakka siin teie asja arutamise üksikasjadesse tungima,» sähvas prokuratuuritöötaja. «Teid süüdistatakse meie seaduste rikkumises, spionaažis ja teistes kuritegudes, sellestki on küllalt.»

«Kuidas võtta. Ma ei saa päris hästi aru, mida politsei selle kõigega taotleb, kuid arvan ometi, et antud juhul langevad nende huvid kokku valitsusaparaadi teiste lülide, iseäranis välisministeeriumi huvidega.»

«Me kaldume teemast kõrvale,» sähvas prokuratuuritöötaja jälle. «Teie konsul soovis teiega kohtuda, ja ta koh-tuski. Teid ei ole pekstud, teiega käitutakse humaanselt.»

«Kui ahelaid mitte arvestada,» märkis konsul.

«Need on käerauad,» täpsustas Stow.

«Arvan, et sellega me lõpetame kohtumise,» ütles prokurör. «Süüdistus esitatakse teile lähema viie päeva jooksul.»

«Nad peaksid seda varem tegema,» mõtles Slavin. «Miks nad selle viieks päevaks edasi lükkasid? Kui nad suurt skandaali tahavad, tuleks mulle kiiremas korras süüdistus esitada ja meie omad maalt välja saata, mis te siis toppama jäite, hädavaresed? Või on valitsuses keegi, kes tahab Ogano väljaastumise ära oodata?»

«Härra prokurör,» ütles Slavin, tõustes kohtumistoa

251

põranda külge kruvitud taburetilt, «millal võin ma teie meestele oma tõendid esitada? Tõendid on mul ju olemas, nad on kindlasse kohta peidetud. Minu tõendid valgustavad seda lugu mõnevõrra teisiti. Iga asi tuleb viia lõpuni, härra prokurör, isegi provokatsioon. Teie välismaised kon-sultan ... teie sõbrad aga on nii mõndagi poolikuks jätnud. Ja kuivõrd minu asi on otseselt seotud Zotovi asjaga, siis ma tahaksin, et kogu probleemi vaadataks läbi kompleksselt, muidu on kõik liiga tendentslik ja üheülbaline, kas teie ei leia? See on kõik, mis ma lisada tahtsin...»

«Las nüüd jooksevad,» mõtles Slavin, kui kambriuks ta järel sulgus. «Las istuvad ja mõtlevad mu sõnade üle järele, meile on see vähemalt ajavõit. Las nende välis-ministeerium sügab natuke kõrvatagust, nendel tuleb ju see otsus välja kuulutada, mis Glabb nende selja taga tegi, ega siis kõik ei taha olla need pärdikud, kes teistele kastaneid tulest välja toovad. Olgu siis pealegi nõnda, see on hea, et meie mehed sellise kohtumise välja nõudsid; kõik otsustatakse Moskvas, kui ometi juba otsustataks...»

Õhtuses «Postis» ilmus artikkel: «Kui kaua peame veel taluma venelaste totaalset spionaaži? Kui kaua veel vene agendid valvavad haavatud insener Zotovit? Miks ei ole ajakirjandusele seniajani avaldatud üksikasju, mis on seotud Slaviniga, kes, nagu arvatakse, oli Ameerika ärimehe Lawrence'i mõrva organiseerijaid? Miks valitsus ei ütle otse ja ühemõtteliselt välja: kas austatakse täielikult meie suvereniteeti, või siis, härrased Kremlist, koristage oma inimesed siit ära, meie ei soovi siin taluda neid, kes meie seadusi rikuvad.»

Öösel esines televisioonis Paul Dick. Ta nägu oli tuhk-hall, hääl värises:

«Ma sain alles nüüdsama teada Vitali Slavini vastu tõstetud totrast süüdistusest.

Ma tahan, et kõik teaksid tõde: mina olin see, kes tegi talle ettepaneku Lawrence'i juurde minna. Mina olin see, kes Lawrence'ile helistas. Mina pidin koos Slaviniga tapetu juurde minema.

Mind kutsus teletaipide juurde boi, keda ma nüüd enam kuidagi üles ei suuda leida, seal teletaibi juures aga andis korrapidaja mulle üle telefonogrammi saatkonnast: «Suursaadik kutsub teid otsekohe enda juurde eriti tähtsas asjas.»

232

Ma ruttasin saatkonda. Kuid suursaadik polnud mind välja kutsunud, midagi eriti tähtsat seal polnud.

Pole kahtlust, et kellelgi oli tarvis viia mister Slavin kadunud Robert Lawrence'i tuppa. Pole kahtlust, et Slavinil ei ole tema vastu esitatud süüdistusasjaga midagi pistmist.

Ma ei ole nõus selle ideoloogiaga, mida pooldab Slavin, ma olen alati olnud selle ideoloogia vastane — «alati» all ma mõtlen sõjajärgseid aastaid, neljakümne viiendal me olime lahinguliitlased —, kuid ma kinnitan, et meie praeguses vastasseisus peetakse mängureeglitest kinni, kolmandat võimalust ei ole, me jookseme peaga vastu tanki-soomust, seda ütlen mina, erikorrespondent Paul Dick, kes on valmis kordama kõiki neid tunnistusi vande all.»

Varahommikul tuli Dicki juurde hotelli Glabb.

«Ärge kaotage mõistust, Paul,» ütles ta teretamata. «Tulevahetuses pandi kaks Nagoonia poissi magama, neil olid salajased dokumendid kaasas ja nad otsisid Slavinit, need olid tema agendid. Üksikasju ma veel ei tea, kuid tundub, et nad tõid talle aruande Lawrence'ilt varastatud materjalide kohta. Noh, ütlesite, mis te ütlesite selles saates, sõnavabadus ja kõik muu säärane, aga mis puutub siia tunnistuste andmine vande all?»

Stepanov

«Mõni päev tagasi arreteerisid Nagoonia rahvapolitsei-organid kolm linna elektrijaama töötajat: kaks tehnikut ja seadistaja.

Täna öösel toodi arreteeritud prokuratuuri, kus toimus pressikonverents, kuhu olid kutsutud ajalehtede esindajad: Jimmy Raves New Yorgist, Haleb ar-Raud Marokost ja teie korrespondent.

Pärast pressikonverentsi läksime hotelli «Continental» ja andsime kõik oma materjalid edasi. Haleb ar-Raudi artikkel trükiti ära mõningate kärbetega; Jimmy Ravesi reportaaži lühendati, nagu ta oli arvanudki, kümnele reale ia avaldati ptiikirjas viieteistkümnendal leheküljel: «Naeoonias jätkub nende inimeste arreteerimine, kes ei ole nõus Grisso režiimiga», Seetõttu pean ma oma kohuseks esitada üksikasjalik aruanne meie pressikonverentsist:

253

«Raves. Mispärast teid arreteeriti?

Velasco (elektrijaama seadistaja). Mind võeti kinni selle eest, et ma pidasin sidet Hans Krügeriga.

Christophoro (elektrijaama tehnik). Mind arreteeriti ajal, mil ma võtsin vastu radiogrammi LKA Louis-bourg'i keskuselt.

Diaz (elektrijaama tehnik). Mind arreteeriti sidemete eest Aina saatkonna pressiatašee Guo Yingyaga. ,

A r - R a u d. Mis laadi sidemed olid teil Guo Yingyaga?

Diaz. Mind võeti kinni, kui ma andsin talle edasi informatsiooni Nagoonia energeetik aressursside kohta.

Stepanov. Kes tegi teile ülesandeks koguda seda laadi informatsiooni?

Diaz. Guo Yingya. Teda huvitas, kui kaua me suudame vastu pidada, kui venelased meid enam ei abista.

Raves. Kui kaua te Guo Yingyaga sidet pidasite?

Diaz. Kaks kuud.

Raves. Kas teile maksti?

Diaz. Ma keeldun vastama sellele küsimusele.

A r - R a u d. Härra Christophoro, milliseid andmeid te LKA Louisbourg'i luurekeskusele andsite?

Christophoro. Ma ei ole veel midagi andnud. Nad küsisid minult, kuidas me raadiojaama, televisioonikeskust ja sõjaväekasarmuid elektriga varustame.

Raves. Kes teid värbas?

Christophoro. Mind värbas Louisbourg'is John Glabb. Ta oli enne praeguse režiimi võitu meie elektrikompanii aktsionär. Ma tunnen teda sellest ajast, kui ta oma firma ülesandel Nagoonias käis. Ta tõi siia projekteerijaid, kuna kavatses paigutada oma raha teise elektrijaama ehitamisse, mis oleks varustanud ainult teemandikaevandusi. «World's Diamonds» kavatses jätkata teemandi otsinguid piki Louisbourg'i piiri ning Glabb ja Schanz tõid sinna projekteerimisinsenere. Ma saatsin neid.

A r - R a u d. Kes on Schanz?

Velasco. See on mees, kes saadab Mario Oganole Euroopast leegionäre. Krügeri sõnade järgi sõbrustab Schanz LKA-ga. Ta rääkis mulle, et Sepp Schanz on vägev mees ja et tal on üks ameeriklasest sugulane, kes on LKA-s tähtis tegelane ja sõidab lähemal ajal siia.

Stepanov. Kas te selle Sepp Schanzi sugulase nime teate?

Diaz. Tema nime Krüger ei nimetanud. Stepanov. Kuid ta tunneb teda?

Diaz. Seda ma ei tea.

254

Ra v e s. Muid ülesandeid peale informatsiooni kogumise te ei saanud?

D i a z. Ta ütles, et pean olema valmis tegutsemiseks.

Raves. Millist laadi tegutsemiseks te pidite valn olema?

D i a z. Krüger ütles meie viimasel kohtumisel, et ül homme tulevad minu juurde Ogano poolt kolm mee dünamiidiga. Ma pidin neid inimesi varjama oma kodi Minule endale ta diversiooni- ja terroriülesandeid ei an nud. Eeluurimisel ma eitasin seda süüdistust kategoori selt.

A r - R a u d. Kas teid piinati uurimise ajal?

D i a z. Ei piinatud.

Raves. Miks te oma süü üles tunnistasite?

D i a z. Kuidas sa ei tunnista, kui nad leidsid mu taski Krügeri instruktsioonid.

... Niisiis polnud Jimmy Ravesi teadaannet avaldati üheski Ameerika ajalehes. Mispärast?

Eks sellepärast, et seda laadi materjal tõestab ilmek; LKA üha suurenevat aktiivsust Nagoonia vastu.

Sepp Schanzist. Tal on tõepoolest sugulane. Selle nimi on John Glabb. Üks Ameerika filmirežissöör valmistab, ette üksikasjalikku materjali selle kummalise suguluse kohta.

USA pressiteenistus levitas Nagoonias bülletääni, milles väidetakse, et sõnum LKA ja Pekingi abist Ogano jõukudele on venelaste ja kuubalaste väljamõeldis.

Kuidas seostada arreteeritud agentide tunnistusi USA saatkonna pressiteenistuse ametlike dokumentidega?

LKA püüab Aafrika mandrit lahinguväljaks muuta: leiutatakse uusi «külma sõja» pidamise retsepte, relvastatakse Ogano mehi ja valmistutakse diversioonideks.

... Kes külvab tuult, see lõikab tormi.

Dmitri Stepanov, erikorrespondent.»

Ääremärkus STK-le (III)

Simon Zhu teadis, et korporatsiooni PLB viitsepresident Harold Wilkie't seob Michael Walshiga aastatepikkune sõprus: nad olid koos Koreas sõdinud, seejärel oli Wilkie bisnisesse sukeldunud, Walsh aga Dullese teenistusse edasi jäänud.

255

Seepärast teadis advokaat ja Hiina lobby mitteametlik juht Simon Zhu, kui teda Wilkie' kokteiliõhtule kutsuti, pärast mõnd täpsustavat telefonikõnet juba — üldjoontes, muidugi — millest seal juttu võib tulla.

Kui külalised olid jagunenud huvialade järgi vestlusringidesse: (ehitajad—finantsistid—arhitektid; lennukiehita-jad—sõjaväelased—diplomaadid; farmerid—futuroloogia—valitsuse lähikondlased) ja kui õhtu oli täies hoos, võttis Wilkie kõiki teisi külalisi ignoreerides Zhu käevangu ja viis ta lehtlasse. Vastuvõtu oli ta organiseerinud oma New Yorgi korteris Central-pargi vastas; ta oli väga uhke sellele, et tema majani ulatus kaks korda suurem park kui Garrison Salisbury majani.

«Kuulge, Simon, kas te ei sooviks teha üks kiirreis Hiinasse?» küsis Wilkie.

«Oleneb sellest, mida mul neile pakkuda on...»

«Veri on paksem kui vesi,» naeris Wilkie. «Meie võtame kohe härjal sarvist kinni, teie aga hillitsete.»

«Kes need «meie» on, Harold?»

«Ameeriklased.»

«Ja «teie»?»

«Hiinlased, Simon, hiinlased.»

«Ma teeksin siin korrektiivi,» tähendas Zhu, «mina ütleksin teisiti: «Hiina päritoluga Ameerika kodanikud».»

«Noh, see on ajalehtede jaoks, Simon, meie teiega oleme ju ärimehed, meil pole mõtet endile võõraid ehteid külge riputada. Jutt on Nagooniast, teie suguvendade hoiakust.»

«Minu isa ja mina oleme kogu oma elu tahtnud saada ameeriklasteks, teie aga hõõrute meile ikkagi meie sugu-vendi nina alla. See on solvav, Harold.»

«Mis te nüüd... Rahvust ei heideta ette, seda konstateeritakse kui fakti.»

«Mida ma Pekingisse viin?» küsis Zhu veidralt muiates. «Kui teha ettepanek, siis selline, mis minu firmale kasulik oleks.»

«Seda te ütlesite hästi, ma armastan kahemõttelisust, see käib mängureeglite hulka. Teie firmale toob see kasu juba lähemas tulevikus. Jutt on Pekingi positsioonist kõige laiemas mõttes. Alates reageeringust ajakirjanduse teadaandele, et Nagoonias on hakanud

tegutsema ühe natsidega seotud mehe käealused, ja lõpetades teie esindaja kõnega ÜRO-s võimalikest kokkupõrgetest Louisbourg'i piiril.»

«Nähtavasti huvitab teid eelkõige esimene pool, Harold. Sepp Schanz — mulle tundub, et te pidasite just teda silmas — on tõepoolest ebameeldiv kuju, ta kutsub Euroopas

256

esile pahameelt, seal on mõnel veel Hitler meeles. Mis puutub Hiina Rahvavabariigi ÜRO esindaja sõnavõtusse ÜRO-s, siis ma arvan, et meil on teisi kan leid selle küsimuse kooskõlastamiseks Pekingiga.»

«Ega siis midagi, te vastasite suurepäraselt, üks nu teie kasuks, Simon.»

«Aitäh, Harold. Millega ma Pekingisse lähen? Ma mõ len formaalset ettekäänet.»

«Kas seda on vaja?» naeris Wilkie. «Mina arvasin, i teie olete seal teretulnud igal ajal. Minu sõbrad on veei dunud, et te lööte seal uksi vasaku jalaga lahti.»

«Jalg jalaks, kuid mul tuleb oma ametnikele palk maksta.»

«Voh, see on juba ameeriklase jutt. Hästi, ma teen teil ettepaneku viia Pekingisse leping: neljakümnekordn optika, väga vajalik põhjapiiril, venelased mõistavad sell väärtust otsekohe.»

«Millal ma teie meestega lepingu üksikasjade täpsusta miseks kokku saan?»

«Leping on kaustas, kaust on siin minu seifis. Sealsama on ka lennukipilet. See väljub täna öösel, Simon. Üksik asjadest räägime siis, kui tagasi olete, protsent tehingul on teile soodus, kuigi põhimõtteliselt peaksin mina teil kaks protsenti võtma, kuna Peking maksab teile niipalji kui te küsite. Me kaalusime täpselt järele, mida t e i 1 e pakkuda.»

... Kakskümmend kolm tundi hiljem saabus Simon Zhi Pekingisse. Lennuväljal ootas teda väliskaubanduse ministri asetäitja Guo Liubo «Mercedes». Wangi luuretee nistuse kindral, uus väliskaubanduse ministri asetäitja tegeles Hiina Läände imbumise küsimustega.

Zhu ära kuulanud, pani kindral Guo mentoolitatuc «Salemi» ette ja kehitas õlgu.

«Igal sammul teevad rumalusi, tõesõna. Milleks oli vaje seda Wilkie't kaasa tõmmata? See on ebameeldiv kuju sõdis Koreas, me kritiseerisime teda. Miks just tema peat Seppi ja teie vahel kaupa tegema? Mõnikord panet Walsh mind imestama — tark mees, aga teeb vigu nagu mõni noor korsaar...»

Mapi, milles oli leping, saatis kindral Guo ekspertide kätte ja tegi Simon Zhule ettepaneku rääkida diktofoni kõikidest neist kaalutlusist, mis talle uutena näivad (kõige enam hindas kindral tendentsi tabamist, see huvitas teda rohkem kui faktikesed; nendel faktidel püsisid luure alumised korrused, ja — mis peamine — leheneeg-

257

rid); loobunud lõunasöögist «British Petroleum'i» esindajaga, sõitis Guo Keskkomiteesse, teatanud enne eelseisva jutuajamise teema rahvusliku julgeoleku ministrile, suure tüürimehe ustavale sõbrale, esimees Hua lähimale võitluskaaslasele, silmapaistvale strateegile ja võitlejale.

Samal õhtul kutsuti Keskkomitee pressiosakonda Hiina RV juhtivate ajalehtede toimetajad ning raadio ja televisiooni juhid.

Instrueerimine oli lühike:

«Me peame USA Euroopa-liitlastelt nõudma vastust: kas on õige, et neonatsid toetavad seltsimees Mario Ogano vabadusvõitlust? Ja kui sellised faktid ei leia kinnitust — vaevalt nad praegu ühemõttelist kinnitust leiavad —, siis avaneb meil võimalus alustada kampaaniat Moskva ja Havanna vastu selles plaanis, et nad laimavad vabadusliikumise

liidreid ning seltsimees Oganot, ustavat võitlejat kolonialismi ja mõnede suurriikide hegemonismi vastu. Seejuures tuleb kokku koguda kõik andmed Sepp Schanzi ja tema meeste kohta, et vajalikul hetkel anda hoop Washingtoni administratsiooni pihta. Me rõhutame «vajalikul hetkel», see on nähtavasti siis, kui saabub aeg Aafrikast minema kihutada niihästi jänkid kui ka nende Euroopa satelliidid, kui saabub aeg heisata musta kontinendi kohale suure tüürimehe lipp. Kas küsimusi on?»

Öösel Simon Zhud lennuväljale saates — too pöördus Ühendriikidesse tagasi Jaapani kaudu, sealt pääses kiiremini edasi — rääkis kindral Guo oma «Salemit» suust võtmata ärritatult, püüdes seda, muide, varjata:

«Me peame lõplikult ja täpselt selgusele jõudma, kes seisab nende poliitikute ja ärimeeste selja taga, kes hirmutavad Ameerikat meie müütilise heitlikkuse ja — nende sõnade järgi lähemas tulevikus — võimaliku Hiina hegemonismiga. Kes nad on? Nimed, korporatsioonid, nende poolt kontrollitavad massiteabevahendid? See huvitab mind esmajoones, seltsimees Zhu.»

«Kas teie heitlikkus on tõepoolest ainult müüt, seltsimees Guo?»

«Te küsisite seda nii, nagu polekski te hiinlane, seltsimees Zhu. Mul on veider teilt sellist küsimust kuulda. Hoiduge lahustumise eest, kartke seda nagu tuld. Kui ma Pariisis töötasin — te ju teate, millist restorani ma seal juhtisin, kõrgema järgu restoran —, siis ma eraldasin oma apartementides nurgakese ja elasin nagu hiinlane, seltsimees Zhu.»

«Kui mina hakkaksin Ühendriikides hiinlase moodi

258

elama, ei pöörduks Wilkie ega keegi teine minu poole ettepanekuga ...»

«Te mõtlete tema lepingut? Me lükkame selle tagasi. Ütelge talle, et meil on optika hankimise tehing juba sõlmitud ... Ainult ärge öelge,» Guo muigas, «et me ostsime selle optika firmalt, kes finantseerib Sepp Schanzi ja tema üritust. Me oleme valmis sõlmima lepingu umbes viiesaja miljoni peale, kui ta saab pakkuda meile arvutus-juhtimis-seadmete tehase võtmed. Meie positsioonist ÜRO-s. Öelge, et kõik oleneb nendest tagatistest, mida on arutatud diplomaatiliste kontaktide kaudu. Tehke neile selgeks, et me ei ole saanud rahuldavat vastust. Küll nad aru saavad, mida ma silmas pean. Me oleme valmis tegema järeleandmisi, kuid Hiina huvid Aafrikas ei tohi seejuures kuidagi kannatada. Minu sõnad tuleb edasi anda täht-tähelt, siin on nüansid tähtsad, selge? Kas ma kordan veel või jääb teile meelde?»

«Te peate silmas kaht lauset: kõik oleneb nendest tagatistest, mida on arutatud diplomaatiliste kanalite kaudu? Ja — me oleme valmis tegema ...»

«Õige,» ei lasknud kindral tal lõpuni rääkida. «See on kõik, head reisi...»

Konstantinov

Magama ta ei jäänudki; uinuteid võtta ei tohtinud — olukord oli selline, et iga hetk võis tekkida situatsioon; koidikuni vähkres ta oma kabinetis diivanil, tõusis kell neli üles ja läks välja.

Vaikus oli siin otse kombitav. Talle meenus Slavin ja nende viimane jutuajamine rahust. Slavin on vanglas, tore rahu küll; tema, Konstantinov, kõnnib aga omaette selles armsas, südant ängistava valuni armsas linnas, ega suuda midagi teha selleks, et päästa Vitali vanglast. LKA ei lähene sillale, kuna ei ole signaali sellel neetud objektil «lapsed». Kus see objekt ometi on? Kus?

Ta läks mööda Lubjankat kuni bulvari-ringteeni; autod kastsid tänavaid, veejugades mängles vikerkaar. Tundes näol veepiisku, läks Konstantinov kõnniteelt tänavale ja sulges silmad. Teine auto tuli talle veelgi lähemale; Konstantinov tõmbus külmakartlikult kössi — üle näo valguvad jahedad piisad torkisid nagu kuum dušš.

«Pole viga,» mõtles Konstantinov äkitselt. «Pole viga. Isegi siis, kui ma seda asja lõpule ei vii ja mul tuleb lahkuda,

jäävad poisid, meie poisid, ometi alles... Jääb Volodja Gretšajev, kes oli lõpetanud Baumani Instituudi, aga leidis oma kutsumuse meie juures; jääb Igor Truhhin, kunagine Põhja laevastiku junga, praegu aga vastuluure äss, tõeline äss; jääb ka Streltsov, kangelase poeg, tõeline inimene, kuigi veel päris noor mees; ka Konovalov jääb, tema alustas dessantväelasena, on üleni kuuliauke täis, ag« töötab innukalt nagu mõni nooruk, lausa imesta; Gmõrja jääb, ja Nikodimov, toredad inimesed jäävad alles. Lahkuda on hirmus siis, kui kedagi pole järele tulemas; kunstnik ilma koolkonnata, režissöör jüngriteta... Siis oleks küll tõepoolest hirmus. Kui sa oled aga veendunud, et on olemas inimesed, kes suudavad su tööd jätkata, siis ei ole hirmus, siis ei ole siin elus miski hirmus.. .» «Seltsimees!» hõigati talle.

Konstantinov avas silmad. Vastaskõnniteel seisis miilitsa «Volga». Leitnant vangutas pead, kuivatades suure taskurätikuga nägu.

«Sõiduteel ei tohi ometi seista. Ja veel suletud silmi... Küll on meil ikka jalakäijad, ah?! Nagu lapsed, ausõna. Nendele võib veel andeks anda, nad ei tunne veel märke, aga teie?»

Konstantinov astus kõnniteele.

«Andestage, palun.»

«Kui alla aetakse, kes siis süüdi on?»

Konstantinov kordas:

«Andestage...»

Ja samas märkas ta tulba külge kinnitatud kolmnurkset liiklusmärki: poiss ja tüdruk jooksevad käsikäes üle tänava. «Lapsed,» mõtles Konstantinov. «Seda märki nimetatakse «Lapsed». Tulba küljes. Võib-olla objekt «lapsed» tähendabki üht sellist liiklusmärki? Kuskohas?»

Konstantinov läks töö juurde tagasi, kutsus auto välja ja sõitis läbi kõik need kolm marsruuti, kus Olga oli talle Dubovi peatumise kohti näidanud. Ta sai kokku kaheksa liiklusmärki «Lapsed».

Millisele tulbale tuleb aga huulepumatiga jutt tõmmata? Ja kas pikuti või põigiti?

«Nüüd aga kiiresti tagasi,» palus Konstantinov autojuhti, võttis telefonitoru ja valis Konovalovi numbri.

Häälest võis aru saada, et too polnud maganud.

«Arhiivist tuleb välja võtta kapten Gretšajevi tehtud fotod,» ütles Konstantinov.

Konovalov köhatas hämmeldunult ega taibanud, millest on jutt.

«Kas mäletate, kuidas te kaks aastat tagasi Gretšajevit liigse kahtlustamise eest noomisite?»

«Ma olen teda ka hiljem noominud,» vastas Konovalov, «muu hulgas ka liigse heasüdamlikkuse eest. Kas te tuletaksite, palun, meelde, milles on asi.»

«Ta saatis Krugerit ja Wilsonit... Noh, nood sellid pildistasid hästi palju, mäletate, transiitreisijad Tokiost, mõlemad LKA planeerimisosakonnast, kas te tõesti olete unustanud?»

... Kui Konstantinov tagasi jõudis, olid fotod juba tema kabinetis. Ta asetas need suurele koosolekulauale pikka sirgesse ritta ja asus neid läbi vaatama aeglaselt ja uurivalt nagu kaardimängija: Punane väljak, Ülikool, hotell «Rossija», kaubamaja «GUM», Maneež.

Seejärel pistis ta kakskümmend kolm fotot kausta ja vaatas Konovalovile otsa.

«Küll see meie Gretšajev on tubli mees! Pildistas kõiki külaliste tehtud võtteid samas rakursis! Tubli! Järelikult valmistusid nad pidama salajasi sidemeid Duboviga juba kaks aastat tagasi.» Konstantinov asetas sõrme fotole, millel oli jäädvustatud Moskva jõe sild; hästi olid näha sambad ja kaldal seisev militsionäär, kes «tavaliselt lahkub pärast kella 22.30»; mälestussammas Võidu pargis, kus Dubov oli eelmisel päeval käinud, just see koht, kus Lunce oli pidurdanud, ja, lõpuks, liiklusmärk «Lapsed» suures plaanis, poiss ja tüdruk jooksevad, autojuht — tähelepanu!

Konstantinov vaatas foto tagaküljele ja luges:

«Krupskaja tänav, ülekäigukoht liiklusmärgi juures. Ma olen kindel, et just see ongi paroolsignaal «lapsed». Ja see on hästi motiveeritud — just nimelt mööda Krupskaja tänavat pääseb Lenini prospektil asuva saatkonnahoone juurde.»

Ta sirutas käe, et võtta telefonitoru, ja valis Proskurini numbri.

«Kas te ei tahaks natuke koos minuga ringi sõita?»

... Ta läks tulbast kaks korda mööda, tema liigutused olid vabad nagu puhkajal inimesel, kes läheb kell seitse hommikusele jalutuskäigule.

Esimesel korral liiklusmärgist «Lapsed» möödudes vedas ta sõrmega ümber posti.

«Motiveerimata,» märkis ta endamisi. «Möödakäijad panevad sellist liigutust tähele, tuleb proovida teisiti.»

Ta pöördus tagasi ja tegi nüüd käega p i k iliigutuse,

261

mis oli nagu loomulikum — inimene kõnnib omaette ja teeb vallatust.

«Nõnda jah,» ütles Proskurin, jälgides Konstantinovit autost.

Kui Konstantinov oli tema kõrvale istunud, vangutas alati kõiges kahtlev Proskurin pead:

«Miks te aga kindel olete, et huulepulk peab olema just seda värvi, mis me Dubovi korteri läbiotsimisel leidsime?»

«Ja miks ta peaks teist värvi olema?»

«Võib-olla võõpas Olga sellega huuli, leppemärgiks ostis Dubov aga iga kord uue.»

«Olga värvib huuli küll, see on õige, kuid need on tal teist karva,» ütles Konstantinov ja võttis taskust läbiotsimisel leitud huulepulga. «Näete, selle ots on maha kraabitud, ilmselt on need kriipsud just sellega tõmmatud.»

«Ei tea,» väitis Proskurin endiselt mornilt. «Mina ei usu enam millessegi.»

«Närvid on viimseni pingul,» nõustus Konstantinov, «kuid edusse uskuma me oleme ikkagi kohustatud.»

Kell seitseteist kolmkümmend sõitis Gavrikov kesklinnast Krupskaja tänavale. Kaupluse lähedal parkis ta auto, avas ukse, nipsutas «Apollo»-pakist sigareti välja, pani

põlema ja mõtles seejuures ise õudusega, et isa ei jõua teda vist tõesti enam ära oodata; nuttis täna hommikul, rahustid ei mõjunud enam, valud olid pidevad, ja küsis sosinal: «Kus Mitka on, kus on Mitka, heldus küll...»

Gavrikov läks kvassivaadi juurde; Konstantinov oli arvanud, et see on parem kui juhuslik poodi sisseastumine; viimastel tundidel pidasid Konovalovi mehed pidevalt silma peal sellel rajoonil, kuhu «Dubov» ilmus — nurjumine pargis oli neid pidevale ettevaatusele manitsenud; Konstantinov arvas, et on vägagi tõenäoline, et LKA on saatnud kellegi Krupskaja tänavale selleks ajaks, kui Dubov peab sinna oma märgi jätma. Seetõttu oli Gavrikovile kaasa antud mikrosaatja — juhuks, kui Konovalovi mehed teevad kindlaks, et keegi tundmatu teda jälgib, iseäranis, kui see on fotoaparaadiga; tuleb pidevalt suitsetada (sigaret suus moonutab nägu) ja väga täpselt imiteerida Dubovi šerifikõnnakut.

Liiklusmärgi juures Gavrikov peatus hetkeks, tõmbas tulbale huulepulgaga kriipsu, ja kuulis samas selja taga krigisevat häält

«Pühi kohe ära!»

262

Ta pöördus ümber. Tema ees seisis keegi õlgkübaraga vanake, käes kandevõrk; isa oli nimetanud sellist võrku «ehkuks», Dima aga ei taibanud kuidagi, mispärast; isa oli siis selgitanud, karedad suitsunud vuntsid naerul: «Ehk tuleb midagi müügile, see on veel sellest ajast, kui kaupluste riiulid olid tühjad nagu kell; praegu vannutakse nii, nagu varem ei vannutudki, aga on nii suhkrut kui ka seepi, juustu ja võid — võta, mida tahad ...»

«Pühi värv kohe ära, ma ütlesin sulle,» kordas vanamees ja pistis käe taskusse.

Samal ajal kuuldus Gavrikovi taskusse peidetud väikesest raadiosaatjast kauge kare hääl:

«Esimene, lahkuge silmapilk tänavalt, ajage «Volga» kaugemale, «majandist» tuleb teie suunas auto.»

«Majand» tähendas saatkonda. Luure kirjutamata seaduste järgi pole agendil õigust näha seda, kes tuleb parooli vastu võtma; teineteise nägemine tähendab häiresignaali, kohtumine muudetakse ära, olgu kolm korda neetud see kohtumine, seesama, mida kõik nii väga ootavad!

«Esimene, kas kuulete mind, vastake kohe!»

Vanake oli vahepeal taskust vile võtnud ja tänaval kõlas hele triller. Uudishimulikud, eriti need, kes kvassivaadi ümber tunglesid, pöörasid pead.

«Vanaisa, kullake, ma toimetan siin mõõtmisi,» ütles Gavrikov millegipärast sosinal.

«Küll ma sulle mõõdan!» karjus vanamees ja klammerdus oma kõndiste sõrmedega Gavrikovi kuuekäise külge; need sõrmed olid väga sarnased ta isa omadega, samasugused tööst kurnatud ja rasked; küllap needki käed oma viimastel minutitel poja kätt otsivad, no kuidas sa lükkad need sõrmed eemale, kuidas sa rebid nad lahti, kuidas?!

«Esimene, Esimene, auto jõudis Universitetskile, tullakse teie parooli vastu võtma, kas te olete hulluks läinud või! Silmapilk sõitke ära!»

«Papi,» sõnas Gavrikov, «ma teen siin topograafilisi mõõtmisi, näe, mu auto seisab seal, mootor töötab ...»

«Eraotsamees!» kriiskas vanamees. «Küll ma tean teid! Eraotsamehed mõõtmisi ei tee!»

«See on meie inseneri auto, papi, mitte minu oma. Läki, ma lülitan ainult mootori välja.»

«Ei, enne pühid värvi tulbalt maha, siis alles lülitad

mootori välja!»

...Vana Guskov oli tana hommikul halvas meeleolus ärganud. Eile oli ta hilisõhtuni isi.unud veteranide.nõukogus, seal kinnitati plaane ja kolk karjusid oma hääled

264

kähedaks. Šubin oli ajanud mingisugust möga töö aktiviseerimisest noorte hulgas, ei tahtnud, lurjus, kultuuritöö sektori esimehe valimisi kinnitada, hoiab seda kohta Utini jaoks, see aga ei saa haiglast väljagi, on kaks infarkti üle elanud, ja ikka tahab veel muudkui kultuuritööd juhtida, ise pole ta sellest elu sees midagi mõistnud, tegeles hoopis ühiskondliku toitlustamisega, aga ikka kisub teda juhtimise poole, muudkui aga annaks kunstnik Venkale juhtnööre, kuidas plakateid maalida ... Seepärast oligi vana Guskov praegu nii sõjakalt meelestatud ega kavatsenudki alla anda. «Peamine on kindel joon,» rääkis ta. «Kui nõrkust üles näidata ja asi pooleli jätta, ei siis noortele enam range kaela saa, liiga julgeks on läinud teised, saad sa aru!»

«Esimene, Esimene, me ei mõista, mis toimub, Esimene!»

«Sõidame miilitsasse, vana,» ütles Gavrikov ja vedas ta endaga kaasa. «Sõidame miilitsasse, küll nad seal klaarivad!»

«Miilitsasse me sõidame küll,» jäi vanamees nõusse, «aga ära sa mind siin nii väga taga aja midagi, etskae, kus on asjamees väljas!»

Gavrikov pani vanamehe autosse, hüppas rooli taha, raius käigu sisse ja sõitis edasi, sest kõrvus kõlas tal Konovalovi rühma ohvitseri pahane hääl; ta lipsas «telliskivi» alt ühte hoovi sisse, pööras nurga taha, kargas autost välja ja tõmbus kõverasse: teda ajas oksele.

«Joodik rooli taga!» karjus vana Guskov sedamaid võidurõõmsalt ja vilistas jälle. «Miilits! Joodik rooli taga!»

Militsionäär oli sealsamas. Ta jooksis Gavrikovi juurde, võttis tal käest kinni ja pöördus siis vanamehe poole:

«Aitäh sulle, Guskov, kus pidasid ikka tõpra kinni, no mis sa ütled?!»

Ameerika saatkonna asekonsuli auto sõitis tulbast märgiga «Lapsed» kiirust vähendamata mööda — parool oli vastu võetud.

«Ärge teda jälgige,» ütles Konstantinov. «Sõitku, kuhu tahab, meie jääme silla juurde ootama.»

Kell kakskümmend kolm kakskümmend viis peeti üle Moskva jõe viival sillal kinni saatkonnas töötav diplomaadi passiga LKA agent, kui ta midagi sillasamba peidikusse asetas; kinnipeetav viidi Kuznetski Mostile julgeolekukomitee vastuvõturuumi. Peidiku avamisel selgus, et

264

konteineris olid peale mürgiampullide veel instruktsioonid ja küsimustikud, viimased, otsustavad enne operatsiooni «Tõrvik» algust.

Ääremärkus STK-le (IV)

Michael Walsh kohtus eriülesannetega suursaadikuga kesköööl — kella kahekümne kolmeni oli ta juhtinud vii mast nõupidamist enne operatsiooni «Tõrvik» algust; jutu ajamine Pentagoni meestega oli läinud üle kivide ja kändude.

Laud oli tellitud malai restoranis, mis asus Nõukogude saatkonna lähedal — Walshile valmistas see mingit erilist, rahustavat rõõmu.

Saadik ootas teda, lömmis poksijanina menüüsse torgatud.

«Rõõm teid näha, sir,» ütles Walsh, «andestage, et meil tuli kohtuda südaööl, kuid varem olin ma hõivatud meie ühise üritusega.»

Saadik pööras pead ja silmitses kõrvallaudades istujaid.

«Konspiraator,» mõtles Walsh põlglikult, «kardab, et meid võidaks pealt kuulata. Huvitav, mismoodi ta reageeriks, kui talle ütelda, et kõik kolm naaberlauda nende soliidsete leedide ja džentelmenidega on meie endi poolt broneeritud, need soliidsed leedid aga töötavad meie «läbirääkimiste julgestamise sektoris»?»

«Niisiis, sir,» jätkas Walsh, «mul on juba valmis kõne tekstid kolmele ÜRO esindajale. Esimesena kõneleb Tšiili esindaja, mulle tundub, et tema kergesti haavatav emotsionaalsus annab Organisatsiooni istungile tubli laengu. Tema kõne teksti saadan ma teile oma abilisega ülehomme, üks päev enne operatsiooni algust...»

«Pole tarvis, sir, kui ma liiga palju tean, olen ma liiga aheldatud. Ma armastan improvisatsiooni.»

«Hästi ettevalmistatud eksprompt on nagu varem päheõpitud kõne,» muigas Walsh. «Muide, kui<jas soovite. Ma palusin katta meile ehtsa malai laua, kas teile maitseb nende köök?»

«Oo jaa! Suurepärane maitsebukett!»

«Väga rõõmustav!» Walsh nõjatus toolikorjule ja jälgis, kuidas vaikiv kelner asetas lauale väikesed taldrikud õevaste suupistetega.

«Arstid on mulle kahjuks alkoholi ära keelanud,» ohkas

265

saadik, «meie elu iga vööndit — pärast seda, kui oled seitsekümmend täis saanud — peetakse õigusega «kaotuste vööndiks».»

«Minul algas see vöönd juba neljakümneselt,» tähendas Walsh. «Haavandtõbi... Niisiis, sir, Tšiili esindaja järel annab teise hoobi Iisraeli esindaja. Mitte mingeid emotsioone, üksnes faktid. Me ei tohi lubada Nõukogude blokil ja kolmandal maailmal algatust enda kätte võtta, ründame meie. Iisraeli esindaja järel tuleb Paraguai delegaadi kõne: «Venemaa ja Kuuba agressioon Aafrikas kujutab endast ohtu rahule kogu maailmas. Carteri administratsiooni argpükslik positsioon viib inimkonna tuumakatastroofile. On vaja viivitamatult luua kogu Aafrika ühtsed relvajõud.» Teda toetab LAV-i esindaja ja nõuab verevalamise lõpetamist Nagoonias, motiveerides seda sellega, et vägivalla säde on juba ka tema maa pinnale lennanud. Tema esitab delegaatidele ja saadikutele fotomaterjale ja varjupaika paluvate põgenike tunnistusi. Pärast seda peaks vist andma sõna Nõukogude bloki esindajatele, esitagu oma resolutsioon...»

«Aga Euroopa? Kuidas reageerivad Euroopa riikide esindajad?»

«Teid huvitab nähtavasti esmajärjekorras Föderatiivse Vabariigi seisukoht?»

«Muidugi.»

«Esialgsetel andmetel võib Bonnilt oodata eitavat reageeringut. Me püüame üht-teist ette võtta, kuid lootust anda ma teile ei tahaks. Peamine on aega võita, aeg parandab ju kõik haavad, sir. .. Ma palusin Tšiili esindajat, et ta kirjutaks hästi pika kõne, delegaadid

tuleb ära väsitada, sir. Minu poiste poolt koostatud stsenaariumi järgi peab teie esinemine olema alles järgmisel päeval. Jajah, sir, just nõnda. Selle aja jooksul teeb Ogano oma kodus desinfektsiooni, tema mehed hõivavad — me arvame nõnda — kõik võtmepositsioonid ja riigi valitsemine läheb nende kätte üle. Mandri-Hiina esindaja kannab ette resolutsiooni, milles USA roll Nagoonias hukka mõistetakse, kuid tema kõne toon on tagasihoidlik. Ja alles pärast seda peaksite meie arvates esinema teie.»

«Ega midagi, plaan on minu arust hea. Kuidas Prantsusmaa käitub?»

«Ma mõistan, sir, et Euroopa hoiak erutab teid, kuid me oleme kogu kombinatsiooni kavandanud sokina: algul tegu, meiepoolne tegu, ja hiljem lepime kokku. Me valmistasime teie jaoks ette mõned andmed...»

266

«Aitäh. Ma pean tunnistama, et kardan skeeme kuid...»

«Ja õigesti teete. Me valmistasime ette faktilised mater jalid nende dokumentide põhjal, mida ei trükita ning mi, ei satu ka pressimaterjalidesse.»

«Väga huvitav.»

«Ega te ei ole selle vastu, kui minu abi need hommiku teie kabinetti toob?»

«Isiklikult mulle. Minu kätte.»

«Meie faktoloogiliste kaalutluste mõte seisab selles, ei teie, tõestanud mister Ogano liikumise tõeliselt rahvuslikku iseloomu ja avaldanud kaastunnet George Grissc perekonnale, tõestate sellega, et Nagoonias toimunud tragöödia pole midagi muud kui Kremli ekspahsionistliku poliitika tagajärg — Kreml tahtis muuta Aafrika uueks Vietnamiks ja tõmmata Ühendriigid sõjalisse konflikti. Seepärast te esitate ettepaneku, et Nagooniasse saadetaks NATO riikide, eeskätt Euroopa sõjaväeüksuste kontingendid, ja nõustute oma laevastikku otsekohe Nagoonia territoriaalvetest välja viima.»

«Suurepärane! Nõnda sunnin ma Euroopat seisukohta võtma! Väga ilusasti tehtud, sir! Nagu kõik diplomaadid, ei armasta ka mina teie firma mehi, kuid antud juhul jooksin ma lonksu džinni teie poiste terviseks, kes sellise vahva stsenaariumi välja mõtlesid. Kas Nelson Greene teab juba sellest?»

Walsh raputas pead.

«Kuivõrd mina ei ole «World's Diamonds» aktsionär nagu teie, siis tahtsin ma plaani enne teiega läbi arutada, seda enam, et te minu firmale nii avalikult oma sallimatust avaldate...»

Eriülesannetega suursaadik puhkes naerma ja asetas oma pannkooki meenutava peopesa Walshi väikesele tugevale käele.

... Hommikul kutsuti Ühendriikide Moskva suursaadik NSV Liidu Välisministeeriumi.

Nõukogude diplomaadi kõrval istus Konstantinov, silmad aukus ja magamatusest hägused; tema habe oli nagu ikka korralikult aetud ja lipsusõlm oli kuidagi eriti elegantne; viimase nädalaga oli ta viis kilo alla võtnud, seetõttu tundus särgikaelus ülemäära avar.

Kui suursaadik oli suuteline tõstma oma silmad mürgiampullidelt, avas Nõukogude diplomaat enda ees laual lebava kausta.

267

«Siin, härra suursaadik, on nende küsimuste fotokoopiad, mis LKA oma agentidele esitas. Need küsimused annavad tunnistust sellest, et lähemail päevil alustatakse

agressiooni Nagoonia vastu. Kui me teatame ajakirjanduses LKA mürgisaadetisest, kui me trükime ära LKA küsimustiku Nagoonia kohta, siis...»

«Minu valitsus,» lausus suursaadik pausi kasutades, «hindaks vääriliselt teie valitsuse otsust seda asja mitte avalikkusele teatavaks teha...»

«Kas võib loota, et teie valitsus astub vastavad sammud mitte üksnes Nõukogude kodanike Zotovi ja Slavini vabastamiseks, vaid ka Nagoonia vastu suunatud agressiooni ärahoidmiseks, härra suursaadik?»

... Eriülesannetega suursaadiku kõnest:

«See kärarikas kampaania, mille Nõukogude bloki riigid alustasid sel puhul, et Nagoonia vastu plaanitsetavat agressiooni, on osutunud alusetuks. Nimetatud tähtajad on möödas, kuid automaadivalangud ei ole rikkunud vaikust. Vasakradikaalse Ogano grupid on nüüd Nagoonia piiridest kaugemale dislotseerunud ja mister Ogano teatas, et tema inimesed olid seal põllumajanduslaagrites, mitte aga sõjaväekasarmutes LKA müütiliste instruktorite juhtimisel. Ma tahaksin korrata sellelt kõrgelt tribüünilt: isegi siis, kui meile ei meeldigi ühes või teises riigis valitsev kord, me ei sega ega kavatse end segada teiste riikide siseasjadesse. Ma loodan, et oma avaldusega teen ma lõpu sellele propagandistlikule kampaaniale, mille ainukeseks eesmärgiks oli soov minu valitsust Nagoonia rahva, tema valitsuse ja juhi silmis teotada ...»

Vanglast sõitis Slavin hotellist läbi minemata haiglasse; Zotov oli aga juba lennuväljale viidud; Louisbourg'i võimud soovitasid oma arst-traumatoloogi insenerile saatjaks; Nõukogude Liidu suursaadik võttis selle ettepaneku vastu, tähendades:

«Mulle teatati, et Punase Risti lennukiga on välja sõitnud täiesti kompetentne Nõukogude arst koos brigaadiga, ent ma arvan, et teie arst võiks meie meedikutele selgi-tada, kuidas seltsimees Zotovit on ravitud ja neile tema haigusloo üle anda ...»

268

Slavin sõitis saatkonda; talle anti edasi kummaline telegramm Konstantinovilt: «Võtke üks naps.» Ja rohkem mitte midagi.

Slavin puhkes naerma, palus Dulovit broneerida esim sele Moskvasse sõitvale lennukile pilet, kuulas ära soo\ tuse hotelli enam mitte minna: «Kõike võib juhtuda, Glat niisugust asja ei andesta,» ja sõitis «Hiltonisse».

Kui ta ukse sulges ja vanni läks, helises telefon.

«Tere, kallis sõber,» kõmises torust Glabbi hääl. «Kas ei sooviks kohtuda ühe Ameerika töötatöölisega, mis? Vestlus tuleks tõeliselt huvitav...»

«Ega midagi, olgu pealegi,» vastas Slavin. «Kas Pik meile kokteili teeb? Või paneme üks klõmakas vene viina?»

Kui Konstantinov oli koostanud Ülemnõukogule kirja projekti, milles taotles Gmõrja, Gretšajevi, Dronovi, Nike dimovi, Konovalovi, Panovi, Proskurini, Streltsovi ja Slavini autasustamist medaliga «Lahinguliste teenete eest», ei hakanud ta autot välja kutsuma, vaid otsustas natuke jalutada — viimaste päevade pinge polnud veel kadunud; Kalinini prospektil astus ta bussi; keegi nooruk istus akn all ja luges õhtust «Izvestijat»; kaelas rippus tal väik transistor; Alla Pugatšova laulis oma arlekiini-laulu.

Konstantinov heitis üle nooruki õla pilgu ajaleheveei gudele. Paremal all nurgas oli ära trükitud väike sõnum:

«TASS on volitatud teatama, et neil päevil paljastas Nõukogude vastuluure ja tõkestas LKA operatsiooni, mis oli suunatud nii Nõukogude Liidu kui ka Nagoonia vastu kellega meie riiki seob sõpruse ja vastastikuse ahistamisi leping. Kogu vastutus katsete eest jätkata taolisi «külma sõja» arsenalist laenatud operatsioone lasub nendel, ke tahtlikult püüavad takistada Nõukogude ja Ameerika rah vaste heanaaberlike suhete arengut ja tugevnemist.»

Konstantinov luges TASS-i teadaande läbi ja nägi sel gesti oma silme ees kolleegide nägusid.

«Aga ometi on anonüümsuses,» mõtles Konstantinov «isegi midagi meeldivat. See on nagu kõrgetasemeline teadmus. Või oma vastutuse määra tajumine. Kuid ometi tahaksin ma praegu väga selle nooruki kõrvale istuda ja ütelda: «Kas tead, minu kaaslased ja mina tegime ju kai midagi selleks, et niisugune TASS-i teadaanne trükki jõudis. Sa loe seda, palun, loe tähelepanelikumalt, eks ole?»

Autorist

Julian Semjonov on sündinud 8. oktoobril 1931 Moskvas. Pärast Orientalistika Instituudi lõpetamist 1953. a. töötas ta afgaani keele õppejõuna Moskva Riiklikus Ülikoolis. Seejärel oli ajakirjade «Ogonjok» ja «Smena» erikorrespondent. Vahepeal töötas ta Moskva kriminaaljälitus-osakonnas, kuid siis siirdus jälle ajakirjandustööle. Temast sai «Pravda» ja «Literaturnaja Gazeta» erikorrespondent. Ta on viibinud põhjanabal, kirjutanud reportaaže Vietnamist, Laosest, Tšiilist jm.

Kirjanikuna debüteeris Julian Semjonov 1958. aastal. Sel loomeperioodil kirjutatust on esileküündivamad tuntud vene orientalisti I. Vitkevitši elu käsitlev jutustus «Diplomaatiline agent» (1959), teos «49 tundi 25 minutit» (1960) kullaotsijate argipäevast ja jutustus «Teenistusülesannete täitmisel» (1962) polaarlendurite töö heroismist ja traagikast.

1960-ndate aastate keskel muutub järsult Semjonovi teoste žanr, muutub temaatika. Ta hakkab kirjutama kriminaalromaane ja temast kujuneb aja jooksul üks populaarsemaid nõukogude kriminaalromaani viljelejaid Neid romaane võib jaotada kahte rühma. Ühte neist kuulub kriminaalromaanide sari, mida seob omavahel ühine tegelane — Nõukogude luuraja, tšekist Issajev-Stirlitz. Teise rühma moodustavad ülejäänud kriminaalromaanid.

1960-ndail aastail leidis Semjonov Habarovski arhiivist huvitavaid materjale ühe noormehe, tšekisti kohta, kelle F. Dzeržinski oli Kaug-Ida Vabariiki tööle lähetanud; need materjalid andsid kirjanikule tõuke Nõukogude luuraja Maksim Issajevi kuju loomiseks. Nii sai alguse see publitsistlike sugemetega, pooldokumentaalne poliitiline kriminaalromaan, mida mõnikord nimetatakse ka poliitiliseks kroonikaks.

Issajevi-sarja kuulub üheksa romaani ja jutustust (nad pole reastatud siin selles järjekorras, nagu nad on kirjutatud ja trükist ilmunud, vaid nende sündmustiku kronoloogiat aluseks võttes): «Briljandid proletariaadi diktatuurile», «Parooli pole vaja», «Õrnus», «Hispaania variant», «Alternatiiv», «Kolmas kaart», «Major Vihur», «Seitseteist kevadist hetke» ja «Pomm härra esimehele». Vastavalt antud ajajärgu poliitilisele olukorrale saadetakse Issajev täitma kõige vastutusrikkamaid ülesandeid. Sarja esimestes romaanides tegeleb noor Maksim Issajev 1920. aastate algul varanduste tagastamisega Nõukogude riigile, kusjuures tema tegevussfääri kuulub ka kodanlik Eesti

vabariik, ja Kaug-Ida vabastamisega valgekaartlastest ja interventidest. Alates 1938. aastast esineb Issajev Saksa ohvitseri Stirlitzina — kõigepealt Hispaanias, seejärel 1941. aastal Jugoslaavias, Ukrainas ja Poolas, 1945. aastal, sõja lõpupäevil aga Berliinis. Sarja viimases romaanis, mille tegevus toimub kakskümmend aastat hiljem, 1967. aastal Saksa Föderatiivses Vabariigis, esineb ta jälle Issajevina.

Seda romaanidetsüklit on hakatud välja andma ühiste kaante vahel. Nii ilmus 1974. a. raamat «Maksim Maksimovitš Issajevi salajane sõda» (dokumentaalne romaan), millesse on koondatud neli teost. 1975. a. aga hakati välja andma neljaköitelist koguteost Maksim Issajevist-Stirlitzist pealkirjaga «Alternatiiv».

270

Sellesse sarja mittekuuluvatest kriminaalromaanidest on tuntum, «Petrovka 38», «Ogarjovi tänav 6», mille põhjal on tehtud teleserie «Kolm rubiini», «Vastasseis» ja jutustus «TASS on volitatud teatama .. Viimane teos on päevakajaline — näidatakse Nõukogude vastuluurete tajate võitlust LKA sepitsuste vastu ühes noores Aafrika riig 1970-ndate aastate lõpul.

Suurt tähelepanu on äratanud J. Semjonovi kroonika-romaan «Põl mine» (I osa ilmus 1977. a., II osa — 1979. a.), mis käsitleb F. Dzeržinski elu aastail 1900—1906.

Paljud Semjonovi teosed on ekraniseeritud, nende põhjal on lood telefilme. Romaani «Põlemine» alusel on vändatud mängufilm «Erilisi tundemärke ei ole». Film «Briljandid proletariaadi diktatuurile» tehti «Tallinnfilmis».

Mitmed komponendid, nagu aktuaalsus, võitlev hoiak, publitsistlikk ja põnevus, on teinud Julian Semjonovi teostest tänuväärse materjali, meie ajalehtedele joonealuste järjejuttude jaoks. Seetõttu pole midagi imestada, et meie ajalehtede veergudel on ilmunud kaksteist tei romaani või jutustust, hoides «Noorte Hääle», «Õhtulehe» ja «Edasi» rohkearvulise lugejaskonna meeli pikka aega ärevil ja pannes te kaasa elama teose kangelase saatusele. Seega siis on meil käesoleva teose autori näol tegemist vana tuttavaga,

V.T.

Semjonov, J.

S 37 «TASS on volitatud teatama.-;.» — Tln.T Eesti Raamat, 1981. — 272 lk. (Mirabilia)

Tuntud vene nõukogude kirjaniku Julian Semjonovi (sünd. 1931) teos, mille tegevus toimub hiljaaegu iseseisvaks saanud Aafrika riigis, mille vastu Lääne luureorganid vandenõu sepitsevad.

c 70302—563

S M901(16)-81 15°-82 4702010200 84.3V

Серия «Мирабилия», Юлиан Семенов, ТАСС УПОЛНОМОЧЕН ЗАЯВИТЬ. . . На эстонском языке. Перевод с русского К.-Х. Сельмет. Художник-оформитель Э. Пальмисте. Обложка: М Пярк. Таллин, изд-во «Ээсти раамат». Toimetaja V. Tartlaste. Kunstiline toimetaja M Torim, Tehniline toimetaja V. Kohv. Korrektorid R. Saarik ja !. Torm. ИБ № 3227, Laduda antud 17. 07. 81. Trükkida antud 30. 10. 81. Formaat 84X108/32. Triikipaber nr. 1. Kiri: baltika. Korgtrükk. Trükipoognaid 8,5. Tmgtrükipoognaid 14.28. Ttngvärvitõmmiseid 14,58. Arvestuspoog-naid 16,09. Trükiarv

60 000. Tellimus nr. 411. Hind rbl. 1.10, Kirjastus «Eesti Raamat», 200090, Tallinn, Pärnu mnt. 10. Trükikoda ^Punane Täht», 200001, Tallinn, Pikk 58,